LIBRARY COPYRIGHT NOTICE

www.huc.edu/libraries

Regulated Warning

See Code of Federal Regulations, Title 37, Volume 1, Section 201.14:

The copyright law of the United States (title 17, United States Code) governs the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specific conditions is that the photocopy or reproduction is not to be “used for any purpose other than private study, scholarship, or research.” If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of “fair use,” that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copying order if, in its judgment, fulfillment of the order would involve violation of copyright law.

המחיר 5 מיל
ירושלים
י"ד אב ת"ש / 18. 8. 1940
גליון א'

בעיות היום

במה חפשית לעניני השעה

אל הקורא

בשעה שאנו עומדים להופיע לפני הקהל הארצישראלי ועתון חדש עמנו, כן חדין הוא שנקדים מלים אחדות לפתח דבר.

העתון שלנו יטפל בבעיות היום הדוחקות ביותר, כל אותן השאלות אשר חוללו הפיכה בעולם והעמידו את גורלו של עם ישראל כולו בפני מצב חמור מאד.

מצב זה טעון בחינה חפשית ובלתי דוגמטית ללא חשש שמא מתוך כך ייפגעו מושגים שנתערו בתוכנו משכבר הימים. כסבורים אנו שהאורגנים של הישוב ושל ההסתדרות הציונית אין בהם סיפק עוד, שכן אין הם יכולים, בנראה, להשתחרר משיטותיהם שנתישנו כבר. מתוך כך אין הצבור יכול להבחין בשאלות האמתיות במות שהן ללא כחל ושרק, ואינו יכול לאזור את כל כחותיו וזרכזם במקום הקובע את עצם קיומנו. ווזהי במדומה גם דעתו של איש הרחוב הרואה בחוש, וביתר בהירות מאשר ראשי המדברים הותיקים, כי מציאות חדשה מבשמשת ובאה.

השבועון שלנו קטון הוא בהיקפו ואינו בא להתחרות בעתונים חיומיים הסיימים, מגמתו היא לתת בטוי לדיעה מסוימת על שאלותינו הפוליטיות ועל שאלות הישוב, דיעה המתקפחת בדרך כלל בצבוריות שלנו, אם כי ידוע לנו שדווקא כעת היא רווחת מאד בקרב הישוב ומקובלת על אלפים רבים מבין אנשי מפלגות ובלתי מפלגתיים, ואין זה חשוב כלל שיסכימו לכל פרטי הפרטים; עיקרו של דבר הוא שיעמדו על שאלות מסוימות ויראו בהן חוות הכרעה בגורלנו, ולא יתנו כי תמשך החונטה בשטח זה, ויהזו באור נכון את המציאות שבמצבנו, שהיא הגורם החשוב ביותר בהתפתחות.

גם לאחר נצחונה של אנגליה, נצחון אשר אנו מאמינים בו, נעמוד בפני משטר חדש ביחסים הפוליטיים של העולם כולו. לפי שעה אין המשטר הזה מסתמן אלא בשרטוטיו הכוללים בלבד. אך דבר אחד ברי לנו: מה שהיה לפני המלחמה לא יתמיד עוד בצורתו הקודמת, הן בעולם הרחב והן במציאות שלנו: בארץ ישראל. והעם היהודי והישוב מצווים גם המה להכין עצמם לקראת התקופה החדשה.

אחת משאלות־גורלנו היא, בעינינו, היחס שלנו אל האומה הערבית. מעל דפי השבועון הזה רוצים אנו להטיף במפורש וללא הסוסים לרעיון של יחסי גומלין בין העם היהודי ובין העם הערבי בארץ ישראל ובארצות הסמוכות.

כסבורים אנו כי על אף המכשולים העומדים בעינם חויב הישוב לחתור לקראת אימון הדדי עם העם הערבי. רעיון זה מן הדין שיהא עובר כחוט השני בכל מסכת חיינו ופעולותינו תחל בפוליטיקה הכלכלית שלנו וכלה בשאלות של חנוך הנוער.

אנו רוצים להלחם במצב ההתבדלות של הישוב ההולך ומתבלט עתה לאחר שנותקנו מן העולם המערבי. חורבנה של היהדות באירופה, הצטמקותה של ההסתדרות הציונית, המצב המיוחד בו שרויה יהדות אמריקה ועמדתה המיוחדת — כל אלה מחוללים תמורה גם בהשקפות הישנות בציונות. מאידך גיסא אין להזניח עוד בשום פנים את היחסים החיוניים שלנו אל המזרח המתעורר.

כסבורים אנו שהשאלות הארגוניות והכלכליות של הישוב בתקופת המלחמה אחרות הן מאלו שניסרו בתוכנו עד כה, והן טעונות גם אמצעים אחרים. מן ההכרח הוא, לדעתנו, לסיע קונסטרוקטיבי להשבחת המצב על ידי בקורת פומבית וחפשית.

מדי שבוע בשבוע נשא מעל במה זו את דברנו על שאלות היום שלנו. רגש של אחריות עמוקה כלפי הכלל דוחף אותנו. אין את נפשנו להסחף עם זרם האינטרסנטים והלוחמים המפלגתיים; כבד נכבד כל יסוד חיובי באשר יימצא, ובקורת גלויה נמתח על כל הנפסד והמזיק לעמדתו הפנימית והחיצונית של הישוב.

מבחינה זו מקוים אנו כי הקהל יראה בעין יפה את פעלנו ויטה אזן קשבת לדבריו.

המערכת וההנהלה

בימי תמורות כבירות

גורל העמים הקטנים

בשלשת החדשים האחרונים חלו בעולם ובהשקפת העולם תמורות כבירות העולות על התמורות שנתחוללו לפנים במשך תקופות ארוכות ביותר. ארצות גבשו, עמים נצמתו, המעצמה הערבית, אשר מאז 1918 שמשה אחד מעמודי התוך של המשטר העולמי נולו, מעצמה זו נבגעה, נדמה כי עומדת היא להתפורר; רוסיה הסובייטית, זו שבשנת 1917 הבריזה בקול הקורא „לכל" על זכות ההגדרה העצמית של העמים הקטנים, עמדה ובלעה את מדינות הבלטיקום; אנגליה, מולדת ה„ליבר־ליזם נוכח מצב־מסר", ארגנה מחדש בצורה נהדרת את כל חיוה המדיניים והכלכליים לשם שעבוד כל האינטרסים של הפרט לצרכי המדינה. האומות הקטנות, אשר ווילסון קרא עליהן בשנת 1917 כי בעתיד תוכינה לשוויון זכויות עם האומות הגדולות והחזקות, אלו שוב אין עתה אלא נכסות־אישקוק במשחקן של המדינות הגדולות. מעשות הן לאשר חלישו העמים הגדולים, ועינהן כלות לראות מי ינן עליהן; נבגות הן לשלם בכל אשר יידרש מידן במחיר הגבה בטוחה. מחוה זה רואות עינינו באזור הבלקן.

ובעולם זה שפשט צורתו — נעבים גם אנחנו, ואנו שואלים את נפשנו, אנו מחוייבים לשאול את נפשנו: מה פירושם של דברים אלה לגבי ארץ ישראל, לגבי כלל ישראל? אנו מצווים לשוב ולבחון את עמדתנו, ולהתוות גם על במה וכמה עיקרים אשר האמנו בהם עד כה.

איש הרחוב, הישוב, — הרגשה של אי בטחון עברתו כיום, כי אכן דברינו ומעשינו בעשרים השנים האחרונות בחלקם הגדול בניים הוו על יסוד שנתערער עכשיו, מה נותר עתה מזכויות העמים הקטנים? מי מנן להם? אי רחשי הכבוד בפני מפעלותינו וקרבנותינו של עם עתיק־יומין השוקד על התחיתו?

אי חבר הלאומים, נותן דמגדש על ארץ ישראל, זה שמעיפיו שמשו לנו משען ומעוז?

מה עלתה לו למישנו הרבנית הלאומית של המדינות כפי שהתעוה עוד, למשל, בשנת 1937 על ידי ועדת פיל בשביל ארץ ישראל?

כיצד אפשר להמשיך בעבודת התעמלות הציונית ואתפ כספים למען ארץ ישראל בשעה שהעולם נחרב מבחינה כספית וכלכלית, והתורמים שבו בחלקם הגדול הופקעו מכויותיהם ונכסיהם?

כיצד תוכל התקים הכלכלה היהודית כאן משפסק זרם הכספים מחוץ?

בכל השנות האלו עדינו לדרוש עתה נוסף על השאלות הגדולות והמכריעות של המלחמה, אשר על מהלכה ותוצאותיה אין לנו השפעה כלל.

רבות הן הקושיות אשר אין להן מענה בעת מעבר. אומות אחרות גם הן יש להן שאלות רבות התלויות

ועומדות, אך ישנם כמה נפי-עובדות אשר אנו יכולים גם כיום לקבוע אותם ולמצוא להם בטוי.

השאלה המרכזית

העובדה המרכזית של חיינו בארץ זו — מצבה הגיאוגרפי קבע אותה. גלוי וידוע שהערבים והיהודים בארץ ישראל מתנגחים מבחינת המט-רות הפוליטיות, ועדת פיל בשעתה פסקה כי נגודים אלה „אין לגשר עליהם". אך הוא הוא יעודה של הפוליטיקה לישר את ההדורים העומדים למפגע בפני ההתפתחות הבריאה. הישוב שלנו, המונה חצי מליון נפש, מחויב לראות בכך את שאלתו המרכזית. והדבר לא נעשה עד כה. לדעתנו שומה עלינו לבצע במשך זמן קצר עבודה חנוכית גדולה בקרב הישוב, וכן חייבים גם מוסדותינו להזקק לענין זה שהוא חשוב ביותר ולהקדיש לו את כוחותיהם יומם ולילה, ולא לבזבז זמנם ומרצם על דברים של מה בכך (כגון, הויכוח על הרכב ועדות). יש לפעול ולפעול בשטח זה, כי רבת הטאנו בתעמולה נפסדת ובחנוך מוטעה בעשרים השנים האח-רונות. יש בתוכנו פוליטיקאים למכביר השוכנים כבוד, לפי הפתגם האנגלי, ב„גן עדן של כסילים", בעולם בהוי ודמיוני, ועיניהם טחו מראות את המציאות; נוער מופלא יש בתוכנו שהסיתוהו בבית הספר ומחוצה לו, ותחת להנחותו למישרין למען יראה את המצב נכוחה נטעו בלבבו רחשי שנאה; נתברכנו בנהג של חיי יום יום המקים לנו משנאים, וסיסמאות-כנף יש לנו והן נטולות שחר, מקובלות הן עלינו ככליל תפארת של הלאומיות, ומעולם לא עמדו למבחן, ונזק רב בכנפיהן.

הרצון לסולידריות

שיתוף החיים עם האומה הערבית הוא לרידנו מבורה של המציות בארץ זו בהוה ובעתיד. ועלינו להתבונן לכך. אלפים מבני הישוב רואים היום בחוש כי כל הבעיות „הפוליטיות" נידחו לפתות עד לעת מצוא, וזו ודאי פנים אחרות יהיו לה עד כי ממילא לא ידובר בה עוד על שיבה לצורות הפוליטיות הישנות. אך עיקרו של דבר הוא לשזור את חיי עדתנו בתוך העולם הקיים כאן, עד כי תפוג לאטה הרגשה מרה זו של נוף זר, ואולי גם תמוג כליל, או אז נישא יחד עם שותפינו בגורלה של ארץ זו, בה הכינו שרשים, אם לרעה ואם לטובה, ונקח חבל בבנינה החדש. אך במה דברים אמורים? אם יקנן בנו הרצון לסולי-דריות אמתית; דבר זה הכרח הוא ביחוד בעתות סכנה, בשעה שכל חלקי האוכלוסיה באים לכלל שיתוף שממילא, כולם תלויים בפתוח כשרונות הייצור והארגון של הכלל, בנצול כל המקורות החמריים והרוחניים שישנם בעין. שיתוף זה שממילא, הבא בתקופה הרת זעזועים זו, מן ההכרח שהיסוד המקשר שבו יהא עדיף מיסוד הפירוד שבנגודי העבר.

הפוליטיקה האנגלית פירשה תמיד, החל משנת 1922 (הספר הלבן של צ'רצ'יל) ועד לשנת 1937 (ועדת פיל), שהבית הלאומי היהודי שהובטח על ידי בריטניה מן ההכרח שישובץ במסגרת העולם הערבי. ומאז שנת 1937 נתחור ביתר שאת שאנגליה, המשמשת לנו בתורת מעצימת המנדט משען פוליטי יחיד ומיוחד בארץ זו, לא תעשה דבר העלול להגביר או לעורר סכסוך עם הערבים.

ודאי שלאחר המלחמה יהא צורך בארגון חדש ובהקמת ההריסות בכל האיזורים הנגועים, והמזרח הקרוב בכלל זה. אנו נהיה מוכרחים תמיד לעבוד עבודת גומלין עם האומה הערבית. עלינו לגייס את כל כוחנו כדי לטפח את רוח הקואופרציה.

אי-אפשר לחיות באוירה של איבת תמיד. המאורעות שבעולם מדברים אלינו שפה ברורה. אוי לנו אם לא נטה אוזן.

חזקו ידים רפות!

לשאלת חסר העבודה

הבעיות הכלכליות המעיקות עתה על כל הצבור כולו החמירו ביותר בעטיה של המלחמה, אך לאמיתו של דבר עמדו כבר בעינן לפני פרוץ המלחמה. גם אז ראינו את המצוקה האיומה בקרב הפליטים אשר עלו ארצה ללא אמצעים, ראינו חוסר עבודה וחוסר פרנסה, ראינו את הצורך במפעל גדול של סיוע כדי להציל את האנשים מחרפת רעב. אך הרי כל ימינו היינו מאמינים שהציונות אינה פילנטרופיה, ואין כוונתה לפרנס אנשים פרנסה מלאכותית, בדרך נדבות וסיוע-נדיבות, אלא מעשה-בנין והשרשה בחיים קונסטרוקטיביים!

כולנו מודעזעים לשמע המצוקה השוררת כיום בחוגים מסוימים בקרב הישוב, הן בין אלפי עולים חדשים והן בשכבות של ותיקי הישוב. יש לעשות מעשה כדי לבוא לעזרת האנשים האלה! עד כה טרם עשה הישוב את המאמצים הדרושים; בעלי ההון אינם רוצים לתרום, בעוד שבמדינות אחרות, אם טוטליטריות ואם ליברליות, הוטלו על כל האזרחים המסים הכבדים ביותר; פרשת „מס-החירום", אשר טרם אורגן גם לאחר י"א חדשי מלחמה, פרשה עלובה זו תשמש תעודת קלון לישוב שלנו. בינתיים עושה המחלקה הסוציאלית ככל אשר תשיג ידה בעזרתה לנצרכים.

אך כלום יש די בזה? הנסתפק בכך? לא זה הדרך בו יוסד קיבוץ לאומי. הרי אין להשתמש בשיטות היש-נות בלבד, אשר לפני כן דנו אותן לגנאי.

אנו זקוקים להנהגה נמרצת וצעירה בישוב, שתגייס את כל הכוחות והאמצעים, שתבצע את כל העבודות הניתנות לביצוע, שתארגן, תחנך ותעודד את האנשים (ובכלל זה גם את מחוסרי העבודה).

יש מדינות (למשל, בולגריה) אשר בעתות שפל ודחק-ות עשו פלאים בשיטה של שרות עבודה בהתנדבות.

ודאי, האנשים אנוסים לחיות חיי דחקות, אך יש לנטוע בהם את ההרגשה כי תועלת הם מביאים, כי משמשים הם חוליות בשרשרת הכלל, ולא שיהיו רבוצים בצדי הדרכים ומצפים לנדבה מיד רחום וחנון. עוז החיים אשר בלב אנשינו הוא הוא הנכס היקר שלנו. ואם, חלילה, ירד זה לטמיון יהא חלום התחיה הלאומית בדור הזה חלום-שוא ורק רגשי אכזבה ומרירות יהיו מנת חלקנו.

כלום אין הועד הלאומי יודע זאת?

כלום אין הוא יודע את הסכנה, אין הוא יודע במה דבר-ים אמורים כאן?

נגד חרם והסתה גזעית

סניף ירושלים של „הליגה להתקרבות ושיתוף יהודי-ערבי" הוציא עלון מענין, המביא בפתיחה פסוק אחד מכתבי הרצל, ובו נאמר:

„מפיצים סיסמאות נגד ה„זרים". אילו תחשבו שזה לתועלתכם? אבל שקר הדבר. הארץ תדלדל ותחרב אם תלכו בדרך מדיניות אוילית וצרת עין זו..."

הכרוז עצמו זה לשונו:

„בזמן האחרון התגברה התעמולה נגד התוצרת ה„זרה" מתוך סיסמא של הגנה על המשק ועמדות הפועל היהודי. גם מועצת פועלי ירושלים מצאה את השעה כשרה להוצאת כרוז מיוחד הקורא בסתר לחרם על התוצרת של הפועל והפלח הערבי.

כרוז זה הנו בטוי מדהים לחוסר ההבנה וחוסר האחריות השורר במוסדותינו לגבי המצב בישוב ולגבי הדרכים לתקונו.

המלחמה בשערי ארצנו ממש. חיפה משמשת מדי פעם בפעם מטרה לפצצות האויב. נפסקו כמעט כל הקשרים עם העולם הרחב. סכנה חמורה של מחסור מצרכים חיוניים ושל התגברות חוסר העבודה והרעב צפויה לישוב ולארץ כולה.

רק הידוק הקשרים הכלכליים עם הארצות הערביות השכנות יכול להבטיח אספקה לישוב ושוק לתעשיה ולמסחר היהודי. רק ליכוד וארגון תכניתי של כל המשק הארצי יאפשר לתושבים-יהודים וערבים להתגבר על מוראות שעת החרום.

התוכל ירושלים העברית להתקיים – בכל המצבים העלולים להתהוות – בלי הספקת מזונות מהכפרים הערבים בסביבה? ואוי לנו אם רק אז יחדלו מוסדותינו מתעמולת החרם קצרת הראות ויתחילו להעריך ולחפש את הקשרים האלה...

הסתת החרם אינה מוסיפה עבודה ויציבות למשק היהודי, אלא מערערת את יסודותיו. המוני ערבים קונים כיום את תוצרת התעשיה ויש אפשרות דוקא עכשיו להרחיב את השוק הזה ומתוך-כך יוצא למצוא עבודה ופרנסה לבעל בית החרושת, לסוחר ולפועל היהודי.

מצוקה קשה עוברת על הישוב כולו ובעיקר על השכבות העובדות, הן בין היהודים והן בין הערבים. אבל אי-אפשר להלחם במשבר ע"י התחרות פועל בפועל, תוצרת בתוצרת, עם בעם. תחתית פרועה זו מביאה לידי הורדת שכר העבודה, לידי הריסת ארגון הפועל, לידי פשיטת רגל גמורה של המשק כולו.

רק מאמצים משותפים של כל התושבים – יהודים כערבים – יכולים להציל את הארץ מן המיצר. רק מלחמה משותפת של יהודים וערבים נגד הפקעת השערים ונגד הספסרות (שבה כדוע אין הבדל של דת וגזע...) ומלחמה משותפת על עזרה סוציאלית רבה יכולות להקל על המצוקה. על מוסדות הרוצים לדאוג באמת לפועל ולמשק לעמוד בראש הפעולות האלה.

תושבי ירושלים!

הלחמו בחרם ובהסתה הגזעית המביאות רעב וחוסר עבו-דה ומסכנות את שלום הישוב והארץ!

דרשו ממנהיגי הישוב ומיסדותיו מלחמה אמתית במשבר ע"י שיתוף מלא עם האוכלוסיה הערבית!"

חתמו על
„בעיות היום"
ותקבלו את השבועון
בביתכם מדי שבוע.
המחיר 22 מיל לחודש
(עם משלוח)
הכתובת:
הנהלת „בעיות היום"
ירושלים, רחביה ת"ד 7021

תלוש הזמנה
להנהלת בעיות היום ירושלים
הנני חותם על „בעיות היום" ל... חדשים ומצרף את דמי-החתימה (22 מיל לכל חודש) בבולים
השם ....
הכתבת ....

חיסוננו הרוחני / (מתוך העתונות)

כל עתונינו דנו בימים האחרונים על הנושא הנכבד הזה: על חולשתנו הפנימית ועל הצרך בחיסון נפשי. השבועות הקשים האחרונים הביאו אתם חזיונות מעציבים.

„צא ושמע – כותב ישראל כהן (הפה"צ) – במה משיחים הבריות וכיצד משיחים. כל גרגר של חדשות או של שמועה מתגלגל מיד ליד עד שהוא נהפך, כאותו כדור שלג, לגולם גדול, שמתחילים באמת להתירא מפניו. נעשתה יקרת-המציאות אותה שיחה רצינית, שיש בה סדר של מוקדם ומאוחר, במקומה משתמע הלהג הטפל, הדשדוש בסברות מעורפלות. על הבמה צץ ועולה הטיפוס של יושב קרנות, שלא זכה מעולם לרשות הדבור ולהנאת הנקשב, עתה הוא מחווה דעה ונעשה שוה עם שוים, אנשים משכילים נוטים אוזן לדבריו, אין לך אדם שהוא בן-חורין בימינו מפסיכוזה.

ב„הצופה" כותב פ. שיפמן: „קצרה רוחנו מסבל חדלנו להאמין בכחותינו אנו, בצדקת חיינו, ביכלתנו להתגבר על עינויי החיים ולקוות לאור, אשיות אמונתנו בחיינו נתמוטטו, ומכאן הציניזם, ליצנות, הפקפוקים והלחישות, אין אנו מאמינים בכח הצדק, אמונתנו בנו צריכה חיזוק רב." שיפמן פונה אל הכחות הרוחניים בעם בקריאה, להיות לצבא המערכה במלחמה עם השקר והכפירה הפותחים את שערי החיים בפני שליחי השטן המשחית. יצירת הרוח אינה פחותה במעלה מתוצרת נשק, והשירות במערכת הרוח עולה שירות בצבא. שיר אמתי ממית את רוח האויב לא פחות מאוירון הממית את הגוף, ומן ההגיון החיוני לכוון את המפעלים הצבוריים והמדיניים כלפי מפעלי תרבות לחיסון רוח העם, להדפסת ספרי יצירה בזמן זה דוקא.

שיפמן קובל על כך שבשבועות אלה, שבהם יש צרך בעבודה רוחנית מוגברת, שחררנו למעלה מאלפיים איש, פרופסורים ומורים בבתי-ספר, מעבודתם. מבחינה זו ראויה לציון מיוחד העבודה המסונפת בשדה השכלת העם שהטילה האוניברסיטה העברית בקיץ זה על מוריה. האוניברסיטה יסדה מחלקה מיוחדת להשכלת העם ומקימה בימי הפגרא קורסים למדעי הרוח ולמדעי הטבע ברמת-גן, בכפר ויתקין ובנתניה בשתוף פעולה עם שוחרי האוניברסיטה. שוחרי האוניברסיטה שהיו עד כאן מסדרים את ההרצאות האוניברסיטאיות בערים, מעבירים את העבודה אל המושבה, אל הכפר. יחד עם זה מסדרת האוניברסיטה קורסים להשתלמות מורים של בתי ספר תיכוניים בתוך כתלי האוניברסיטה. הפעם בשלשה מקצעות: תנך, פיסיקה וביולוגיה. כוונת השעורים האלה היא לרענן את ידיעותיו של המורה ולהקנות לו את החידושים שחלו במדע בשנים האחרונות. מורי האוניברסיטה ישתתפו גם בשעורים במושבות ובקבוצים המתארגנים ע"י המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים.

המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים קרא לכינוס עובדיו. לקראת הכנוס הזה כתב „קרוב" ב„דבר": פעולה זו ראויה לשעתה, כי לא שוא הוא החשש לסימני מבוכה המביאה לידי תבוסנות. רוח-התזזית, החולפת בעולם ומבלבלת כל רוח, ומצוקת הרעב המתפשטת והולכת בתוך מחננו – הם שני מקורות נאמנים למבוכה המאיימת. אם אין תשובה לרעב אלא במזון, הרי אין מחסום לרוח סועה אלא בחסון הרוח, בחזוק הלבבות, לאמור: בהגברתה של פעולה תרבותית.

ברכה רבה צפונה בכל העבודות לא רק למשתתפים בהן באופן ישיר, אלא לצבור כולו שיראה ששעת המצוקה מגלה כחות-פעולה חדשים בתוכנו. בימים אלה מתגבש צבור, אם יש לו כח לכך, והעיקר לגבוש זה יהיה תמיד היחיד, כמו שהדגיש תמיד יעקב זנדבנק בדברו על פעולה תרבותית. כל אחד ואחד יכול לשמש מרכז-גבוש בהיקף גדול או קטן שבו הוא חי ופועל. צדק י. כהן באמרו: „חובה על כל מי שלא דעכו בו הרצון והיכלת לחיות כאדם הוגה ומרגיש, להיות מופת לעצמו, לבני ביתו ולידידיו". הלבטים שבהם מתלבט הישוב היום, הם לבטי יצירת חברה ועם מתוך שברי-עם ופרורי-חברה עולים ופליטים שנתקבצו כאן ב„מקרה", כלומר ע"פ צו הגורל. שעה זו עם כל מצוקותיה וסכנותיה יכולה להיות לשעה הרת-עם.

תקוות חדשות ואשליות נושנות

אנשים שבאו מאנגליה הביאו בשורה טובה: התמורות שחלו בהלך הרוחות המדיניות שם בכלל, ובהרכב הממשלה בפרט, פתחו פתח חדש גם לתקוות עמנו. אמנם שעה זו, שעת צפיה להתקפה המכרעת של הגרמנים, איננה שעת כושר לדיונים ולויכוחים על בעיות שאין להן קשר ישר עם הנהגת המלחמה והכנת הנצחון, אבל ידועים הם האנשים היושבים עתה בשורה הראשונה של ספסלי הפרמלנט וקובעים היום את קו הפוליטיקה האנגלית, מאז ומתמיד הבינו לדרישותינו, ויש גם רמזים לכך שאחרי המלחמה תעמוד שאלת היהודים על הפרק, וגם על תרומתה האפשרית של א"י לפתרון שאלת היהודים ידונו מחדש. „עולם חדש יווסד וגם לנו יהיה בו מקום מכובד יותר".

בשורה זו מתקבלת על הדעת, האנשים החדשים בממשלה האנגלית מתכונים לסדור פוליטי חדש בעולם. בנאומים של כל המיניסטרים כמעט שומעים אנחנו את הנגינה הזאת: קרבנות המלחמה לא יהיו לשוא, בגמר המלחמה יווצר סדור פוליטי וכלכלי חדש גם בקרב העמים וגם ביחסים שבין עם לעם. יש לשער שבעיני אנשים השואפים לסדור חדש בעולם, אין הספר הלבן משנת 1939 יכול לשמש דרגה אחרונה בסדור היחסים פה בארץ, והבשורה הזאת מתקבלת על לבנו, על לב הישוב כולו, וכל אחד מזכה אותה בפירוש משלו וכורך בה תקוות פוליטיות לפי השקפתו הוא. מחשבות אדם בנות חורין הן.

אבל מתעוררת השאלה אם יש איזו תכנית פוליטית קונסטרוקטיבית להנהלה שלנו, לאותם האנשים שבלונדון הבאים במגע עם חוגי הממשלה הבריטית. באיזה כוון משתדלים הם להנחות את הרעיונות של סדור חדש בחלק זה של העולם? האנשים האחראים לפוליטיקה שלנו ידועות להם המגמות הכלליות שעליהן מבוססים רעיונותיהם של האנשים החדשים בממשלה, ואין ספק שהתכניות לשנוי המצב בארץ צריכות לעלות בד בבד עם המגמות הכלליות האלה.

אין ברצוננו לדרוש מאת הנהלתנו שתגלה נסתרות ותפרסם בטרם זמן תכניות הטעונות עבוד ומשא ומתן עם הצדדים הנוגעים בדבר, אבל שני דברים דורשים אנו: א) תכנית תהיה לנו, בל ישובו עוד ויסתפקו בהצגת דרישותינו בלי להתחשב עם המציאות בארץ ועם המגמות הכלליות בעולם הפוליטי. ב) יכשירו נא את הקרקע לתכנית כזאת גם בקרב העם העברי והישוב. בל-נא תתקל שוב התבונה הפוליטית של ההנהלה בהתנגדות דברי המוסדות שלנו השוגים עוד בהשליות נושנות.

„ארץ הקודש"

המלחמה מתקרבת

לאחר התמוטט כחות הגדולה שבמערב אירופה אין עוד במלחמה זו חזית יבשתית אלא באפריקה הצפונית, ולאזורי העורף שלה שייכת גם ארץ ישראל. אך יהיה אשר יהיה מהלך המאורעות הפוליטיים והצבאיים, בעית ארץ ישראל בעיה בינלאומית היא בכל התנאים ובכל הנסבות. נגזר עליה על ארץ ישראל שלא תהא דומה לשאר ארצות, שכן קשורה היא קשר-בל-ינתק במושגים מסוימים, היסטוריים ורוחניים. לא בכדי נקראת הארץ הקטנה הזאת בפי מחצית האנושיות בשם „ארץ הקודש". ודווקא היום, בשעה שכל הויכוחים על משטר חדש סובבים וחוזרים אל קוים היסטוריים עתיקים ששבו ולבשו פתאום חשיבות וערך, מן ההכרח שגם יעודה של ארץ ישראל וקשריה עם-ישראל יכו שרשים בדעת הקהל ביתר תוקף וביתר שאת. ככל שהולכת ומחמירה שאלת היהודים כן הולך ענין זה של קשר הגומלין בין ארץ ישראל והיהדות, והופך ענין בינלאומי חשוב. ואף ישנם גם גורמים אחרים המעונינים בארץ ישראל. מעולם לא הכחשנו את הענין החיוני אשר יש לו לעולם הערבי בארץ ישראל מבחינה דתית ומבחינה גיאוגרפית, ומובן לנו רצו-נם של הערבים להביא את ארץ ישראל לידי הרמוניה של אינטרסים עם העולם הערבי כלו. נוסף על כך – האינטרס של העולם הנוצרי; על אף הנסיונות למעט את דמותם של הנמוקים הנוצריים הרי אינטרס זה חי וקיים בלבם של מיליונים מבין אומות העולם, וכן האינטרס של הכנסיות הגדולות, בחלקן בעלות אופי עולמי, כגון הכנסיה הקתולית, ובחלקן בעלות אופי לאומי. גם ארצות הברית, אשר האינטרס הנוצרי-דתי מפעם בהן בחזקה, לא תוכלנה לעמוד מנגד בהתאם גורלה של ארץ ישראל. יש, איפוא, לשער כי ארץ ישראל תשמש מרכז לכמה וכמה חוגי אינטרסים, ורק העתיד יפשר ביניהם ויישר את ההדורים. מכל מקום מן ההכרח הוא כי במשחק זה של כוחות תמלא גם היהדות תפקיד מכריע, ושהיא תתחשב בכל פעולותיה בתסבוכת הנזכרת.

עשר שאלות

לפני זמן קצר הופיע בערי הארץ כרוז רב ענין המציג לקהל היהודי בארץ עשר שאלות – והן השאלות המעסיקות היום כל איש בישוב שאינו מתעלם מן המציאות ומעוררות דאגה ועיון.

הכרוז המוזר הזה חתום ע"י קבוצה שקוראת לעצמה „החרדים למולדת". לפי דעתנו מוטב היה להם למחברים שיופיעו וכתבתם בצדם, אבל אין זה מעסקנו לרוב על כך. כדאי להביא את תוכן הכרוז לפני קוראינו. וזה לשונו:

„האם ברור לך כי בשנתים האחרונות וביתר בחדשים האחרונים חלו שנויים יסודיים כאלה בעולם, שאפשר לדבר על מהפכת כל המושגים והמצבים? האם אתה חושב שבתקופה כזאת אפשר להמשיך במדיניותנו לפי השגרה הישנה?

האם ברור לך כי מצב האומות הקטנות השתנה תכלית שינוי? כי אידיאל ההתבדלות והרבונות הלאומית – אשר זמנו חלף – היה אשליה מסוכנת? וכי שינוי העולם דורש גם שינוי בציונות?

האינך רואה כי בטחון אמת לישוב ולהתפתחותו ימצא רק בהשתרשות בעולם המסובב אותו המהוה חטיבה פוליטית וכלכלית אחת? האם לא מנקודת ראות זאת גם יחסנו לערבים נראה באור אחר לגמרי?

האינך רואה כי ענינים חיוניים מקשרים יהודים וערבים בארץ הזאת, ובעיקר עניני ההגנה בפני התקפות אויר והאספקה? וכי ענין ההגנה המשותפת של המזרח מדכוי עריץ – חשוב ביותר לכל תושבי הארץ הזאת אשר כלם שואפים לחופש?

האינך רואה כי כל הגנה מהתקפות אויר וממגפות וכן כל פעולה נגד חוסר עבודה והתיקרות החיים – תעלה בתוהו בשעת פצול הכוחות במקום מאמץ משותף?

האינך רואה כי בחלק גדול של אספקת מזונותיו זקוק הישוב לתוצרת הפלח הערבי? כי תוצרת הפועל והיצרן היהודי יכולה לספק חלק גדול של צרכי הערבים בארץ ובארצות השכנות, שהם מלקוחותינו העיקריים? כי אלה המחדשים היום את פעולת החרם נגד התוצרת והעבודה הערבית ממיטים בזה סכנת רעב וחוסר עבודה נוסף על הישוב?

האינך רואה כי אין לנו כעת קשרים עם העולם הרחב אלא המדינות הערביות?

האינך רואה את הסכנה האיומה הצפויה לישוב ולארץ כלה אם יתפרץ ריב חדש בין יהודים וערבים?

הברור לך איך יתכן קיום הציונות בשטה ההרפתקנית המסכנת את הנושא החי של הציונות – את הישוב?

האינך חושב כי יש צורך בשינוי ערכים יסודי ואמיץ בפוליטיקה הציונית והישובית? כי יש צורך לגייס למטרה זו את מיטב כוחותנו וכי אין לאבד זמן?

חשב על שאלות אלה ודרוש תשובה ממנהיגך!"

תנו מהלכים
ל„בעיות היום"

סקירת העתונות

ב„דבר" התגולל בשבועות האחרונים זכח מענין ואופי־
ני מאד המגרה את ההשפעה של מארעות הזמן על
הלך רוחם של רבים במערך העובדים. אלו עיני
לרבים שינוי עסק כשני מאמרים תחת הכותרת
„לקח הימים האלה" במצע העולמי שלאחר
המאבטלזה הצרפתית. הציגיא מאמרות החדשים
האחרונים מסקנות בנוגע לרוח הזמן. ביחוד דואג עומד
על השערות שנשמעו ע"י הפאציפיסטים בארצות המערב.
וזה הלקח שהוא למד:

„ההכנה העקרית לתרבות המערב בדור זה היא בנטית
הדור להשליח הזמנים, באי־ראוי את הכוחות הברבריים
העצומים הנעשים מסבנו (ואילו, העושים תמיד
מסכנה של ציביליזציה נבונה?). הבהה אנושית משיתתף
הוא מפני נועז, אלא סכנות רעועור סכנות; רק
על מנות מתמידות יבנה שלומה. מקור בטחונה – בכושר
בניה למכורות נפשם; ויסוד התקדמותה האנושית –
בחינוית תבונותיים הצבאותי".

ומשתי התשובות שניתנו לא. ה. „דבר" עצמי
הנו מביאים קטעים אחדים.

ז. נוסחה למאמר „הזמן הלקח של הימים
האלה?" מתוכו:

„...הוא (א. ה.) מבטיח לנו, כי עתים „יותר תרבותיים"
יקבלו זכות להזדקף מכף הגל ועד ראש וחם ויקחו על
עצם נתוך־דרכם מבחינה תרבותית. ההפליה הזאת בין
עתים (איך יפה „כרוב נעים"?) ציפית בתוכה כל כך
הרבה אכך שרשה לדורות, שכל האמצעים שבעולם לא ויכלו
לכבותה. ומה היסוד להפליה זאת? האם הגם הנרטני,
שהוציא מתוכו לא רק את השלום, את נחינו ואת נביט, כי
אם גם את קנס את נתה ואת בטחונן, אינו עם תרבותי?
ומאידך גופא – האין גם המוסן בכל אומה וישון
קוסלונים, פסנים ובכי העלומים ליוסיף בפסוקות הוסטי,
רות ממוסמס ולהסדר את הקעדה התרבותית של עם
על פיה? נגוח שתבוסתו של השייר נגרם להשפדת מארץ
אלפים נהמים, נגוח שגועו אפילו קרבנותיה של נהמיה
סחה במידה פחותה או יותר, מהתקפות של השטרה,
כי העמים „השפעתי" לא יקריבו את המני אדוהדם
למלחמת־תגוחה מרכזי־המוס, אלא הברות השפיות, אדירות
באופן יחסי, ישבעות מלחמה, אשר ילן להסתפק בשוטי,
משקל צבאי עם מערכת השכנים „הרעבים", שיהי משקל
כוח אומר – הזמת התקפה.

על הלקח הזה עומדים כל בעלי הזיכרון. אך אין זאת
אלא שהוא נשכח מהרגם הקלעדני של דורות, אשר
החיזוק להתעלם מאפיה הדרמטי והטראגי של התסיסויות
האנושיות.

„א. ל. מביא את הדברי במלים האלה:

„ההכנה העקרית לתרבות המערב בדור זה היא בנטית
הדור להשליח הזמנים, באי־ראוי את הכוחות הברבריים
העצומים הנעשים מסבנו (ואילו, העושים תמיד
מסכנה של ציביליזציה נבונה?). הבהה אנושית משיתתף
הוא מפני נועז, אלא סכנות רעועור סכנות; רק
על מנות מתמידות יבנה שלומה. מקור בטחונה – בכושר
בניה למכורות נפשם; ויסוד התקדמותה האנושית –
בחינוית תבונותיים הצבאותי".

ומשתי התשובות שניתנו לא. ה. „דבר" עצמי
הנו מביאים קטעים אחדים.

ז. נוסחה למאמר „הזמן הלקח של הימים
האלה?" מתוכו:

„...הוא (א. ה.) מבטיח לנו, כי עתים „יותר תרבותיים"
יקבלו זכות להזדקף מכף הגל ועד ראש וחם ויקחו על
עצם נתוך־דרכם מבחינה תרבותית. ההפליה הזאת בין
עתים (איך יפה „כרוב נעים"?) ציפית בתוכה כל כך
הרבה אכך שרשה לדורות, שכל האמצעים שבעולם לא ויכלו
לכבותה. ומה היסוד להפליה זאת? האם הגם הנרטני,
שהוציא מתוכו לא רק את השלום, את נחינו ואת נביט, כי
אם גם את קנס את נתה ואת בטחונן, אינו עם תרבותי?
ומאידך גופא – האין גם המוסן בכל אומה וישון
קוסלונים, פסנים ובכי העלומים ליוסיף בפסוקות הוסטי,
רות ממוסמס ולהסדר את הקעדה התרבותית של עם
על פיה? נגוח שתבוסתו של השייר נגרם להשפדת מארץ
אלפים נהמים, נגוח שגועו אפילו קרבנותיה של נהמיה
סחה במידה פחותה או יותר, מהתקפות של השטרה,
כי העמים „השפעתי" לא יקריבו את המני אדוהדם
למלחמת־תגוחה מרכזי־המוס, אלא הברות השפיות, אדירות
באופן יחסי, ישבעות מלחמה, אשר ילן להסתפק בשוטי,
משקל צבאי עם מערכת השכנים „הרעבים", שיהי משקל
כוח אומר – הזמת התקפה.

על הלקח הזה עומדים כל בעלי הזיכרון. אך אין זאת
אלא שהוא נשכח מהרגם הקלעדני של דורות, אשר
החיזוק להתעלם מאפיה הדרמטי והטראגי של התסיסויות
האנושיות.

„א. ל. מביא את הדברי במלים האלה:

„ההכנה העקרית לתרבות המערב בדור זה היא בנטית
הדור להשליח הזמנים, באי־ראוי את הכוחות הברבריים
העצומים הנעשים מסבנו (ואילו, העושים תמיד
מסכנה של ציביליזציה נבונה?). הבהה אנושית משיתתף
הוא מפני נועז, אלא סכנות רעועור סכנות; רק
על מנות מתמידות יבנה שלומה. מקור בטחונה – בכושר
בניה למכורות נפשם; ויסוד התקדמותה האנושית –
בחינוית תבונותיים הצבאותי".

הנהגת הישוב

(נסיונות שלא הצליחו)

והשעה שעת חוץ ובהו־
ובעוד מבטנו בתוך הערפל תקע
ובעוד אנו חושים, נאשים וקטני אמנה,
מתחוללים על פרשת דרכים ושואלים: אנה?

(ביאליק, „לאחר הצעד")

זה אחד עשר חדשים שאנחנו מתבשרים מדי שבועיים על הנהלה חדשה של הועד הלאומי. הפרשה התחילה בהרחבה. אמרו לנו שבשעה זו יש צורך לשתף כל שכבות הישוב ולצרף אנשים חדשים להנהלה. נתפת נו והסכמנו והיינו עדים להרחבת ההנהלה באין הפוגות עד שהגענו למספר של עשרים ושלשה איש בהנהלה העליונה של הישוב; ולא חוגים חדשים נוספו כאן, ולא אנשים חדשים נוספו כאן, אלא המפלגות המוחזקות כבר כשותפים להנהלה שלחו אנשים נוספים מבין דבריהן הותיקים, ונתברר לאנשים האחראים ונתברר ליושב ראש הרחבה הביאה לידי אנדרלמוסיה, והישוב נשאר בלי הנהגה.

ואחרי פרשת הרחבה באה פרשת הצמצום. הודיעו על הנהלה בת שלשה אנשים או בת חמשה אנשים, והישוב שאף רוח לרווחה. אבל למחרת היום נודע לנו שגם נסיון זה לא הצליח. עמדו והרכיבו הרחבה על גבי צמצום: הנהלה מצומצמת של אחד עשר איש: חמשה מהשמאל, חמשה מהימין ומר רוטנברג באמצע. ושוב נודע לנו שגם נסיון זה לא הצליח. ואיש הרחוב שואל את נפשו ושואל את שכנו היש כעת הנהלה לישוב, והדברים אמורים לא בסדורי הענינים הסופים ובספול בתיסים הרגילים של הועד הלאומי. הענינים הרגילים אלמים – מקור כל המלחמות – ויקוני משרשים. גם בשעה שאנו משתתפים בפועל במלחמה נגד כוחות התקפות לא נעבוד לאידיאל הכוח ו„היות הזמן" החדש, פן נתפוך גם את הצעדון להסקרה קלה ליקראת מלחמה הרשה ואכזרית ותר.

שי צ מ ח במאמרו המקיף „שמחים" כתב בין השאר:

„...ברם עובדה היא שאין להתחישב, כי אחר המלחמה תקודמה כל אוירתה הוזה נתונה להשפעתם של הפו־
עלים. בישוב הזה לתקן את החיים על פי דרכם,
על פי בעיקבם ושאלותיהם. אבל גם זו עובדה שאין
להתחישב – ממשלות הפעלים נכשלו בכל מקום.

„...מתוך קצר ראיה לא יכלו למצוא את הדרך אל הכלל
האנושי, הם העניקו לחמונים רב שבהן, כמו בשבילים שכונים
פאר בפרברי ברכים, המחזקו שעת עכורתם. הרבי שבר
יומם והתעסקו בנסיונות הוראה חדשים שבחדשים. אבל
תרמות אינה בבתי־מלם עם ניעות שבחים ואינה גם בנוסחאות
של פסוכיולוגיה מעשית. תרבות חיבת לחקוף את כל חי
אדם ואפילו להסעיר לבבו. זאת לא יכלו קברנושי המוני־
אי־דימוקרטיה באירופה לעשות. לכם לא פער מעשים".

...במקום ריק זה, אשר המוציאדימוקרטיה האירופית
פתחה בהכרה התחילו מכנסות תורות אחרות, מוויפות ושעד
עם[illegible] הדיצינו לא הזו הפיכות כל כך לאלה שהלכו.
המוסיב האחד הזה בשיטת המשטר, בהרבים אל המטרות
הנעלות, בהדרך הוזה של אלימות, בשהרות נפלה בא הכוח
במקומה. אבל אם נכונה דעתי, כי אשכרות היתה הברבריות
פסני האנשי שנתעבה בחיים, מאחר שהכוחות התרבותיים
לא הספיקו, הרי המסקנה שיש להסיק מן העבר העגום
הזה שתלמד על העבר, הוא אחת ורק אחת: לאחר הום
המלחמה הזאת על התרבות להתחזק כך, שהיא רוק לא ויצר
בהברה.

...קומת הכנסה ביום המתרה לנצחון, כי רעונות
ספיה של הנאציזם ינצנצו בשדות החרם. את
השפיר ינצחו, אבל זכות תורתו עיד ומיפוי לעשן...
הדיבור על „החזיונות של התכונה הצבאית", שתמונה
לשטור על החורות ועל התרבות אינו אלא פרי בימרום
של נדודי מפיה אלה. רק תשומת הלב להשוב, כי הלוף
המטרות מכפוק. בחיים אין התכלית, ותבא הנעלה
ביותר, מכרעת. שמא אין תכלית כל עיקר.
ובכר דורו ואבחו – אדם אינו לעשם אמצעי לדבר
מה שמעל לו: אין ערך גדול מן הערך האנושי, האדם
מתכלית לעצמו זהו הכלל הגדול אשר כל הזיות אמת מוסס־
דת עליו. „הלקח של חומם האלה" עוקר, איפוא, לרכז הכל
כל המרץ כדי להצביר „עד יכושר לשלום על עצמיו".
הן מדות אלה מן הן לתרבות וקנינה. אולם „התכונה
הצבאות", ויהא הפקדון שנתנו בידיהן מה שיהא, דרך אחת
פתוחה לפניהן – התבדות!"

אנו מבקשים את ריאי „בעיות היום"

להתקשר אתנו

להביע את דעותיהם ולכתב אל המערכת על כל שנה
ענין הנראה חשוב בעיניהם, ביחוד בנצב
הפלוני, בשותף פעולה ציצאלית או בכללית
בין יהודים וערבים, בתיקון המצב הפנימי בישוב,
בשאלות חינוכיות וארגוניות וכ'

הכתובת: „בעיות היום"
ירושלים, רחביה, ת. ד. 7021

דפוס גשר

ירושלים, רח' אגריפס.
בנין אליאנס, טל. 3079

מקבל כל מיני עבודות
דפוס בכל השפות
מכרסים עד ספר
לשביעת רצון המזמין

חמ"ש והעורך הר. סלי הורש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „גשר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

המחיר 5 מיל
ירושלים
כ"א אב ת"ש / 25. 8. 1940
גליון ב'

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

בעד התקרבות יהודית־ערבית

הערות למצבנו בארץ

תעודתנו בארץ זו

הבא לדון בימינו אלה בשאלות פוליטיות הנוגעות אפשר שהוא עושה מעשה נועז. „מפוקפק. בעתות מלחמה שוויים כל הדברים במעב של תגיעה, ומשרות פוליטיות ומישנים פוליטיים משתנים גם המה.

ואך ישנם קני־יסוד מסרימים שניתן להבחין בהם.

במלחמת העולם הקודמת זכה הנציונליזם של עמים קטנים מרובים להתיחה עצמה על ידי הכרזת העקי רון של „הגדרה עצמית" אשר הביא עמו הגשיא וילסון. הנציונליזם של העמים הקטנים ערער מפעים את נופן של המדינות הגדולות המעורבות מבחינה לאומית. גם במזרח הלך הנציונליזם הלוך וגבור. תוצאת המה־ סכה הצרפתית, שוזכתה עוד כמאה ה"ש את עמי אוירופה בנציונליזם החדש. תוצאות אלה הגיעו אל העמים שנתעיין לאירופה רק במאה העשרים. שנוי עצום חל באסיה. שכבה נדולה של צעירים נאורים בני עמים שונים שנח־ חנכו באוניברסיטאות אירופה, וביחוד החינוך בהח מדוקרטיה הבריטית, אלה תלוי כאן תמרה עמוקה. בדאי לעיין, למשל, באשכיזניבה של נ'הדלאל נידרו, המשמש כיום נשיא לקונגרס הלאומי אחידה שפשטה במלוא העולם ואחזה בכל חלקיו, התנשטות אינהים המשמשת נקודת מפנה היסטורי נהיר, איש איש במקומו יש בידו לסייע כאן, דווקא משום שזוהי נם מלחמת רוח, ועל כן נדעת חשיבות גם לעמים שהם חלשים מבחינה צבאית, ואפילו עמים שנחלו תבוסה לשעה, ואפילו שבלי אבידות רבות וקרבות עצומים; כי מי הוא שאינו מקריב קרבן בעת צרה כזו?

בעד התקרבות יהודית־ערבית

אנו החיים בשכנותו של העם הערבי, תעודה נדולה עומדת לפנינו אשר עד כה סרם נתעהה למרי לידודים: להביא את יחסי הנומלין עם אומה זו לכלל בסים של חיי שכנים. יש לנו נסיון בן עשרים שנה, ואנו יודעים מה קשה הוא הדבר, שנים אלו הוי מלאה מלחמת פוליטית, סכסוכי איבה, ולמרק כאן עלינו 4 שנות מדומת אשר השאירו בלב הצי דדים השנים הרבה מרירות ואכב. ויש לומר בגלוי כי מצד היהודים נעשו הרבה שניאות. יותר מדי עסוקים היינו בענינים היהודיים שלנו, יותר מדי תפוסים היינו לנעניעי הנאולה מן הגלות, מבדי שנוכל להקדיש כותנו במלוא ההכרה למעודה הרמה הזאת: לקנות את לבב האוכלוסין בארץ אשר באנו אליה, ולא השכלנו להבין כי זהו עיקרו של דבר. רק לאט לאט הניעו רבים בתוכנו לכלל השקפה זו.

כיום מבינים אלפים ורבבות מבין אנשי הישוב כי עלינו לבא לכלל עבודת גומלין עם הערבים שבארץ, וכי זוהי השאלה הנכבדה ביותר בין כל השאלות היהודיות כאן.

ואילו עתה עומדים אנו בפני כותות ממן אחר לנמרי הדו־ נלים בשם הדכוי האמורי ושעבודם של עמים חלשים. עשרים שנה הזו הערבים מחים נגד המנדט הבריטי והצרפתי בארץ־ישראל ובסוריה, ישיטת „דכרי" היו הללו בעינידם. ואליבא דאמת היה בהם משום הכנה לממשל עצמי, מבני שהושל על האוכלוסיה התובה לשימש את ממשלת המנדט או להעלות לה מם בלישה. מהו פירושו של „דכרי" אמיתי — דבר זה נמצאנו למדים רק עתה: הגאצים תימסים כל ארץ שנכבשה על ידם, טו־ פים על העמים עבדות פרך, אכזרים כל התפתחות לאומית וכל פתחון פה שיש בו משום חירות. מן הדין הוא שההבדל בין שתי השיטות יהא ברור לכל אדם הונה דיעות, ומן ההכרח הוא שגם הערבים יעמדו על ההבדל הזה, אמנם יש ואומה לוקה בעורון עינים, ואינה פוקחתן אלא לאחר שהוא חשה בנופה את תוצאות עיוורונה, דוגמאות לכך ראינו גם באירופה.

ההאבקות בין העקרון של התפתחות־לקראת־חירות ובין עקרון השעבוד מד מעצמה שאינה מדה אלא ב„אנשים" הקדוש, האבקות זו לא תיכרע רק בכוח אמ־ צעים צבאיים בלבד, אלא גם בכוח אמצעים רוחניים על ידי רוח האדם והמדה האנושית שבו. זהי מלחמה אחידה ששטה במלוא העולם ואחזה בכל חלקיו, התנששות אינהים המשמשת נקודת מפנה היסטורי נהיר, איש איש במקומו יש בידו לסייע כאן, דווקא משום שזוהי נם מלחמת רוח, ועל כן נדעת חשיבות גם לעמים שהם חלשים מבחינה צבאית, ואפילו עמים שנחלו תבוסה לשעה, ואפילו שבלי אבידות רבות וקרבות עצומים; כי מי הוא שאינו מקריב קרבן בעת צרה כזו?

שני מיני „דיכרי"

אך זאת לדעת: באסיה נעשה הכל ביתר מהירות מאשר באירופה, בשנים מעטות עברו כאן העמים נתיב עמי אסיה נעבדים כיום בפני ההכרה המרוממת של הבדלים בין אומות נדולות וקטנות. מנמה זו להפוך כמה אומות נדולות לכות שליש אשר עמים קטנים יסרו למשמעתו—מנמה זו ניכרת נם באסיה. דבר זה משנה את מצבם של העמים הקטנים מיסודו, ומן ההכרח שדבא נודר אחריו נם שנוי בנציונליזם. נוסף על כך הולכת ומתבררת העבודה שהתחרות בין מעצמות אירופה ומלחמתן עוברת בצורה חדשה למזרח, במשך מחצית הזובל היה כיוונה של התפתחות — בשל השיטה הבריטית — לרכך את השלטון הקולוניאלי ולבסוף לאט לאט לאחר שהאמה הנשלטת נתבגרה עד כדי שלטון עצמי, ואז נהפכת האפיטרופסות לבריח; אנו מבקשים את ריאי „בעיות היום"

להתקשר אתנו

להביע את דעותיהם ולכתב אל המערכת על כל שנה
ענין הנראה חשוב בעיניהם, ביחוד במצב
הפלוני, בשותף פעולה ציצאלית או בכללית
בין יהודים וערבים, בתיקון המצב הפנימי בישוב,
בשאלות חינוכיות וארגוניות וכ'

הכתובת: „בעיות היום"
ירושלים, רחביה, ת. ד. 7021

דפוס גשר

ירושלים, רח' אגריפס.
בנין אליאנס, טל. 3079

מקבל כל מיני עבודות
דפוס בכל השפות
מכרסים עד ספר
לשביעת רצון המזמין

חמ"ש והעורך הר. סלי הורש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „גשר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

המחיר 5 מיל

ירושלים

כ"ח אב ת"ש / 2.9.1940

גליון ג׳

פצעי אוהב

הערה לויכוח על הסידור הפוליטי החדש והגורל של העמים הקטנים

תוך כדי קלות וברקים של פצעות המפצצים ותותחי ההגנה מתאוששים בני אדם לחשוב על הסדור הפוליטי החדש שיבוא אחרי המלחמה; ואם גם נחלקו הדיעות ביחס לעתיד, הרי ביחס לעבר מקובלת דיעה אחת על הכל, וכל ההוגים והמדינאים, לרבות יוצרי הסדר הקודם, עת יבישו לאחור על הסדור הפוליטי שלפני פרוץ המלחמה, מודים הם כי לא טוב היה, אישר לעתיד, לתקן המעוות. שנים הם בתי המדרש המתוכחים עליו.

לפי דעת האחד מהם טעות היתה זאת לחשוב ולדבר על פרוק נשק כללי או על שוויון בזיון, אלא יש להכיר שהעולם מתחלק לשני מחנות: מצד אחד עמי התרבות והציביליזציה, ומן הצד השני העמים הברבריים הנועזים עם הציביליזציה, יש להכיר את הגזע ההיסטורי הזה ולזיין מכף רגל ועד ראש את עמי התרבות ולפרק את הנשק מעל העמים הברבריים. חטיבה של השכנה זו היא אירופה ליבנשטיין ב„דבר" (השוה „סקירת העתונות" בגליון הראשון של „בעיות היום").

לפי הדיעה שכנגד יש לבסס את הסדור החדש על שתוף של כל העמים; לפי דיעה זו אין מקום להפליה בין אומות העולם; כולן יש להן חלק בעולם ומלואו ובארצות המבע; הפלי שאפס לסדור פוליטי שיתן לכל העמים את האפשרות לחיים עצמיים וחפשיים. אבל לא עצמאות מוחלטת שמטרתה האשרקה, ולא רבונות בלתי מוגבלת שאינה מתחשבת ביחסי כוחות בין העמים מנצחים למנצח; חים, בין עמים שבעים לרעבים, בין השומרים כבר עכשיו על עקרון הבילטראליות והדמוקרטיה לאלה שיתבררו רק עם גמר המלחמה, החונים הרוגלים בשם השוויון הכמור באנושיות כלה, רוצים לזכות בזכויות מלאות בחברת העמים רק את הגדולים וחזקים, ודורשים מאת הקטנים לוותר על הזכות לדבר בשפתם הם, לשלשמור על נכסי תרבותם, לחיות גם הם את חייהם הלאומיים בחירות ובכבוד, ואם הסופר הנ"ל מצוה בצדק את נפש העמים להסתגר מאחורי חומות של חרמים, מכסים ואמורים, הרי יש להעיר שנשיה זו אינה מיוחדת לעמים הקטנים, אלא מסקנה היא של לאומיות ממין מיוחד המתנגדת לכל הגבלת הסובריניות למובת חבר לאומים, ושאינה מוכנה לשתף פעולה אמיתי עם עמים אחרים. נגד לאומיות כזאת המציה בקרב עמים גדולים לא פחות מאשר בקרב הקטנים יש ויש להלחם.

הסכנה שהתרעומת על הלאומיות המופרזת תפנה בשני רה ראשונה נגד העמים הקטנים קימת ועומדת. על העמים הקטנים לקדם את פני הסכנה הזו בהראותם את כחם החיוני ואת מרצם לחיים, וגם ע"י נכונותם הכנה להצי טוף ליחידות יותר גדולות ולפעול בשתוף עם עמים אחרים במסגרת פוליטיות יותר רחבות.

פסוקים העלולים לבטל את זכות הקיום של עמנו ושל כל העמים הקטנים, בפלמוס נגד הלאומיות המופרזת כתוב שם: „עלינו להכיר שאומות קטנות המתאמצות ליסד רפי־ בליקות קטנות אוליות, המדברות לשונות ישנות ונושנות, התונים והמדינאים, לרבות יוצרי הסדר הקודם, עת יבישו המשתדלות להסתגר באמצעות חרמים, מכסים ואסורים, אומות כאלה אינן ראויות לאהדה ליברלית."

אילו היה פה ענין של בסר שפתים נירדא או של פלי־ טת קולמוס כי אז אפשר היה לעבור על המלים האלה בשתיקה. אבל פה אורבת סכנה לעמים הקטנים, וביחוד לתנועה הלאומית של עמנו.

נקל להבין שתונים רבים, ודוקא פרוגרסיביים, מאו־ זנים מן הסדר המדיני שישתרר בתוקף חוקי השלום האח־ רונים, מן הסדר המדיני שהיה מבוסס על הרעיון של הגי־ ביב לציביליזציה, יש להכיר את הגזע ההיסטורי הזה ולזיין מכף רגל ועד ראש את עמי התרבות ולפרק את הנשק מעל העמים הברבריים. חטיבה של השכנה זו היא אירופה ליבנשטיין ב„דבר" (השוה „סקירת העתונות" בגליון הראשון של „בעיות היום").

לפי הדיעה שכנגד יש לבסס את הסדור החדש על שתוף של כל העמים; לפי דיעה זו אין מקום להפליה בין אומות העולם; כולן יש להן חלק בעולם ומלואו ובארצות המבע; הפלי שאפס לסדור פוליטי שיתן לכל העמים את האפשרות לחיים עצמיים וחפשיים. אבל לא עצמאות מוח־ רות שמטרתה האשרקה, ולא רבונות בלתי מוגבלת שאי־ נה מתחשבת ביחסי כוחות בין העמים מנצחים למנצח; בין עמים שבעים לרעבים, בין השומרים כבר עכשיו על עקרון הבילטראליות והדמוקרטיה לאלה שיתבררו רק עם גמר המלחמה, החונים הרוגלים בשם השוויון הכמור באנושיות כלה, רוצים לזכות בזכויות מלאות בחברת העמים רק את הגדולים וחזקים, ודורשים מאת הק־ טנים לוותר על הזכות לדבר בשפתם הם, לשל־ מור על נכסי תרבותם, לחיות גם הם את חייהם הלאומיים בחירות ובכבוד, ואם הסופר הנ"ל מצוה בצדק את נפש העמים להסתגר מאחורי חומות של חרמים, מכסים ואסורים, הרי יש להעיר שנשיה זו אינה מיוחדת לעמים הקטנים, אלא מסקנה היא של לאומיות ממין מיוחד המת־ נגדת לכל הגבלת הסובריניות למובת חבר לאומים, ושאינה מוכנה לשתף פעולה אמיתי עם עמים אחרים. נגד לאו־ מיות כזאת המציה בקרב עמים גדולים לא פחות מאשר בקרב הקטנים יש ויש להלחם.

הסכנה שהתרעומת על הלאומיות המופרזת תפנה בשו־ רה ראשונה נגד העמים הקטנים קימת ועומדת. על העמים הקטנים לקדם את פני הסכנה הזו בהראותם את כחם החיוני ואת מרצם לחיים, וגם ע"י נכונותם הכנה להצ־ טרף ליחידות יותר גדולות ולפעול בשתוף עם עמים אחרים במסגרת פוליטיות יותר רחבות.

*) W. B. Curry, The Case for Federal Union. Penguin Special.

תפקיד הנהלת הישוב

כלפי פנים וכלפי חוץ

התפטרותו של רוטנברג—תכנית כלכלית ופוליטית—מקץ שנה אחת למלחמה—ענייני חוץ וחינוך פנימי

ברגע שנסתר הגיון הזה לדפוס, הגיעתנו הידיעה המעציבה על התפטרותו של א׳ רוטנברג, נשיא הועד הלאומי. אחרי התאבקות במשך שנה שלמה נכשל בשל הקשיים הנובעים מתוך המפלגתיות השוררת בחיינו. רוטנברג זה שחלו עליו כל כך הרבה תקוות, הוא כיום אדם חולה וכולא טרירות בגלל הנסיון המדאיב שנתנסה בו.

לא ברור עוד מה יהיה גורלו של הועד הלאומי ושל הנהלתו עכשיו, והרי רק לפני ימים אחדים חשב הישוב, שזכה באמת סוף סוף להנהלה חדשה. אך גם אז היו כבר ספיקות מנקרים: הנהלה חדשה? שמות חדשים ואנשים חדשים אין בה, ואין לנו במה להתפאר כאן אלא בעובדה הפשוטה שהכריזו על הסכם (שמא אפילו בלי שלום־אמת) בין המפלגות, חוץ מאותו „יוצא מן הכלל", השכיח כבר אצלנו מזה שנים. בכמה הזדא אין אנו מעוניינים בהרכבו המפלגתי של הועד הלאומי וגם לא בשיטת הרכב ההנהלה, אבל שאלות אחדות אנו שואלים שהן חיוניות בעינינו, והן נשאלות כלפי כל הנהלה. ברגע זה איננו רוצים להסיק מסקנות מהתפטרותו של רוטנברג, אלא דנים אנו כאן בצעד העבודה: העומדת לפנינו ובתפקידי השעה.

האם מרגישים אנשי ההנהלה את כובד התפקיד המוטל עליהם? הלמדו לקח ממה שקרה, מהמחזה המדכא והמביש של החודשים האבודים האלה וכלום יודעים הם שעליהם לתקון את הטעות?

ההנהלה הישוב עומדת בפני תפקיד שאין לו אח בתולדותינו. הוא דורש אחריות וכשרונות רבים, ובראש וראשונה — הבנה לגבי העובדה שמצבנו בשעה זו הוא יוצא מגדר הרגיל, ואין לספל בו באמצעים הרגילים והמקובלים. ההנהלה ישובית כפי שאנחנו מתארים אותה לעצמנו, זקוקה לעוז ואומץ לב. עד כי תעיז לפעול פעולות שעוד לא נעשו אצלנו, ושהישוב עצמו לא היה מוכן להן עוד לפני זמן קצר. בינתים, סבורים אנו, נשתנה הדבר, כי האיש המשוש בישוב מבין שהמצב הכללי אשר נוצר בעולם צופן מסקנות גם בשבילנו, ודאגתו היום איננה כבר אם בחיינו הפנימיים ישאר הכל כמו שהוא, אלא דואג הוא שמא לא ידעו לשנות ולעשות את הדרוש בעוד זמן. השעה תובעת תקנות חכמות ונמרצות בשטח המדיני, האירגוני והכלכלי. אל תעלו על דעתכם שכל הענין אינו אלא באוסף כסף ובחלוקת כסף. כל הכנסות מס החירום לא יספיקו לצרכי הישוב בימים הבאים עלינו עתה. ברור שעלינו להמציא כספים לצרכים סוציאליים ולמנוע בעד מצוקה ורעב, אך אין אנו חברה פילאנטרופית סתם; אנחנו הננו קבוץ אחראי ובונה שעליו להתגבר על תקופת מעבר קשה ולהציל את העמדות החיוניות שלו. לפי דעתנו יש לבקש עבודת גומלין ישרה ומרחיקה לכת עם המשלה, ברוח של נאמנות וכנות, להסביר לה את הקשיים שנוצרו ע"י ניתוק הארץ מהעולם ומן

השאיפות לאיחוד ערבי

העתון „אג'יפשן נאוט" (Egyptian Gazette) מיום 29 לאוגוסט פרסם מאמר מענין מאד על השאיפות במחנה הערבי. אנחנו מביאים את המאמר בתרגום עברי. העתון כותב:

„על אף המחיצות הפוליטיות המלאכותיות שהוקמו בין חלקי העולם הדובר ערבית, ועל אף הפרדתם לגופים נבדלים, שכל אחד מהם זכה למעמד משלו תחת פיקוח או רבונות של מעצמה זרה — הרי מאז ומתמיד היו חושבי הא־צות הללו שואפים לעצמאות ואיחוד, וכיון שהמתקדמית בין אומות אלו: כגון מצר־ם וע־יראק, הגיעו לכלל עצמאות, הרי שמטילה הוטל על שכמן תפקיד המנהיגות בתנועה הערבית הכללית, וכל העינים נשואות אליהן מבחינת הנסיבות ההדרגתית של האיחוד הערבי. מה צורה פוליטית ילבש האיחוד הערבי — אין לחזות מראש. יתכו, אומר עבדול רחמן עאצם ביי ב„אל מוקטם" כי יהיו חלוקי דיעות ביחס לארגון הפוליטי של המדינה הערבית, או חבר המדינות הערבית, עיקר המטרה הוא בראש וראשונה האיחוד הערבי; המותר יבוא בהתאם לתנאים — הקיבוצים הדוברים ערבית אינם רק שותפים לשפה אחת, אלא גם שותפים לגזע, בדברו על מסעיו במזרח הקרוב, ממשיך עאצם ביי ואומר כי עם כל ההבדלים בצורות הקיום של האנשים אשר בא במגע אתם היה מוצא ביניהם תמיד שיתוף הרגשה ושאיפה והיא שעמדה להם לחבר את כולם יחד בצורה שאין דוגמתה בשום חלק מחלקי העולם בו שוכנים עמים הנבדלים כל כך בתנאי חייהם. בין אם אילקע אל ערביאי המדבר או „בדווים", אם במפרץ הפרסי ואם באפריקה הצפונית־ מערבית ואם במוצאי הנילוס—בכל מקום מצא אנשים־ אחים. לאחר המלחמה האחרונה, הוא מסיים דבריו, הגיעו כמה וכמה מן האומות הערביות לכלל עצמאות, אם בשלימותה ואם בהלקה; וגם במשך המלחמה הזאת, על אף חומרת הימים שלפנינו, יש להמשיך במאמצים להגשמת האיחוד הערבי והעצמאות הערבית, ומחובתו של כל ערבי מסור לתת ידו למטרה זו.

באותו ענין גופו דן מוחמד עלי עלובה פחה ב„אל מוסוואר", ומטעים כי אם יש ללמוד דקה כלשהו מאורעות המלחמה הזאת — הרי זה ההכרח שבאיחוד חבש, אלבניה, צ־כוסלובקיה, פולין, נורבגיה, הולנד, ודנמרק — כולן נפלו בזו אחר זו; ויש אומרים כי הגיע

חשבון וכי אבל את השפה הערבית לומדים אך ורק במחלקה ההומניסטית ולא בריאליסטית. מתחנכים, איפא, אנשים לעבודה מעשית וטכנית בארץ בלי כל ידיעת השפה של רוב הושביה. איזה יחס משונה לאותה שפה מתברר מחוץ עובדה זו! השפה הערבית שיכת כנראה, לפי השקפת ההנהלת החנוך שלנו, לעניני ההיסטוריים וספרותיים, שעוסקים בהם המלו־דים מהפקולטה למדעי הרוח — אולם היא מיותרת בחיים המעשיים בארץ שבשבילה מתכוין המחלקה הריאליסטית את תלמידיה.

מתי ישימו קץ להנחה הכללית והמזיקה בלימוד השפה הערבית, שהיא אחד היסודות של החיים הכלכליים והחברתיים בארץ?

תלוש הזמנה

להנהלת בעיות היום ירושלים ת. ד. 7021

הנני זאתם על „בעיות היום" כ... חדשים ומצרף את דמי = התמלמה (22 מיל לכל חדש) בבולים.

השם .....

הכתבת .....

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים - רחביה. כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021. דפוס „ג ש ר", ירושלים, רח' אגריפס.

Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

אחרי מותו של ז׳בוטינסקי

ההבדל המכריע בינו ובינינו

מבן לכל, שבשעת אבל על איש חשוב ומענין, שמילא תפקיד יתע בתנועת התחיה הלאומית של עם ישראל, אין הזדמנות לעורר את כל הניגודים הקשורים בשמותו ולנדל את החויכח על הורתו ומעשיו לפרטיהם, ובכל זאת מתמיה הדבר, שבנאומים (בדוכם באנאליזים) שנישאו ובמאמרים שנכתבו, אחרי מותו של ז׳בוטינסקי הדגישו הרא השונה הסכם יהודי־ערבי לבין המשותף של המולדת המשותפת, חלק על ז׳בוטינסקי בנוגע למטרה עצמה ולא רק בנוגע לשאקטיקה, והנה מה שכותב ס. ברנשטיין ב„הבוקר" מיום 16 לאב, נסח במאמרו „יכוח חד־צדדי" על השאלה הזאת:

„אני רואה אי־הבנה עוד יותר עמוקה בטענת ד״ר ווייצמן, כאילו ז׳בוטינסקי היה שרוי בטעות, שדי להכריז על מטרות נדולות מבלי לדאוג לעבו־ דה המעשית הדרושה להשגתן. מלחמת ז׳בוטינס־ קי (שלי הרבה צדדים אחרים) על „המטרה המיית" נבעה מסיבות אחרות לגמרי, גם ז׳בוטינסקי וגם אחרים לא היו חולמים על מלחמה כזו, אלמלא הכריזה ההנהלה הציונית מצדה — ולא כל צורך— על מטרות הציונות, שהמעיטו את דמות הציונות, שרו־ תרו על האפשרות לפרוך את השאלה היהודית ע״י הציונות ושתתרו תחת עבדתנו הפלימה. גם בש־ מה זה הלכה ההנהלה הציונית בדרכה המקובלת, להפוך את הדיתרתים הפוליטיים לסיסמה תעמולתית ולהכריז על מטרות הציונות בהתאם לדוע הקניה; נקודה הפוליטית".

אין זה מתפקידנו להגן על ההנהלה הציונית שבר־ שמיין מגנה אותה, אבל דומה שדבריו שיפיטים הם

ריאליסם משונה

כותבים לנו: בבית הספר התיכון בבית־הכרם בירושלים, בלי ספק אחד מבתי־הספר המצויינים בארץ, יש במחלקות הגבוהות חלוקה בין הכיון ההומניסטי והכיוון הריאליסטי. במחלקה ההומניסטית לומדים בעיקר מדעי רוח, ספרות ודברות, ובמחלקה הריאליסטית ניתן המקום הראשי לדברים מעשיים, חכמת הטבע,

ואויניים בשביל סוג ציונים שלא למדו כלום אפילו מהמאורעות המזעזעים של שתי שנים האחרונות, גם בעולם הגדול וגם בארץ. מה שאנחנו מכחים להנהלה הציונית הוא הזלזול של הנ״ל במימד שלא ידעה לשום מרחק בולט בין השקפות המנוח ההשקפות הרש־ מות בעינו ל„משרה סופית". כי מציאת הערכים בארץ אינה בעינינו ענין של „קוניונקטורה פוליטית", אלא ענין יסודי שכל ציוני וכל יהודי אחראי צריך להי־ חשב בו, בדברו על עתידה הרצוי של הארץ. ולפי דעתנו עלינו להזהר שלא ישתשש הדבר הזה, ותעדה חינוכית ראשונה במעלה אנו רואים בהדרכה של דעת הקהל היהודי בכיוון של ההכרה האלמנטרית הזאת. ואפי־ לו פסיתרתו של מנהיג הרביזיוניסטים היתה, לפי דעתנו, הזדמנות להדגיש ההבדל הזה שבין השקפת הרביזיוניס והבין הציונות הריאליסטית הנתנה להנשמר. קביעת העובדה הזאת לא היתה פוגעת בכבודו של המת; ארדבה, יתם כזה היה עתן כבוד לנאם גם לנושאו הרבה יותר מכל השבחים הבאנאליים, המשעשעים הלוקי־דעות חשובים ונחבים, ומעלימים מאת הציבור העיקה נכחה ולקח של תקופה שלמה ומלאתי סבל של תלדותינו בארץ.

פצעי אוהב

הערה לויכוח על הסידור הפוליטי החדש והגורל של העמים הקטנים

תוך כדי קלות וברקים של פצעות המפצצים ותותחי ההגנה מתאוששים בני אדם לחשוב על הסדור הפוליטי החדש שיבוא אחרי המלחמה; ואם גם נחלקו הדיעות ביחס לעתיד, הרי ביחס לעבר מקובלת דיעה אחת על הכל, וכל ההוגים והמדינאים, לרבות יוצרי הסדר הקודם, עת יבישו לאחור על הסדור הפוליטי שלפני פרוץ המלחמה, מודים הם כי לא טוב היה, אישר לעתיד, לתקן המעוות. שנים הם בתי המדרש המתוכחים עליו.

לפי דעת האחד מהם טעות היתה זאת לחשוב ולדבר על פרוק נשק כללי או על שוויון בזיון, אלא יש להכיר שהעולם מתחלק לשני מחנות: מצד אחד עמי התרבות והציביליזציה, ומן הצד השני העמים הברבריים הנועזים עם הגזע ההיסטורי הזה ולזיין מכף רגל ועד ראש את עמי התרבות ולפרק את הנשק מעל העמים הברבריים. חטיבה של השכנה זו היא אירופה ליבנשטיין ב„דבר" (השוה „סקירת העתונות" בגליון הראשון של „בעיות היום").

לפי הדיעה שכנגד יש לבסס את הסדור החדש על שתוף של כל העמים; לפי דיעה זו אין מקום להפליה בין אומות העולם; כולן יש להן חלק בעולם ומלואו ובארצות המבע; הפלי שאפס לסדור פוליטי שיתן לכל העמים את האפשרות לחיים עצמיים וחפשיים. אבל לא עצמאות מוח־ רות שמטרתה האשרקה, ולא רבונות בלתי מוגבלת שאי־ נה מתחשבת ביחסי כוחות בין העמים מנצחים למנצח; בין עמים שבעים לרעבים, בין השומרים כבר עכשיו על עקרון הבילטראליות והדמוקרטיה לאלה שיתבררו רק עם גמר המלחמה, החונים הרוגלים בשם השוויון הכמור באנושיות כלה, רוצים לזכות בזכויות מלאות בחברת העמים רק את הגדולים וחזקים, ודורשים מאת הק־ טנים לוותר על הזכות לדבר בשפתם הם, לשל־ מור על נכסי תרבותם, לחיות גם הם את חייהם הלאומיים בחירות ובכבוד, ואם הסופר הנ"ל מצוה בצדק את נפש העמים להסתגר מאחורי חומות של חרמים, מכסים ואסורים, הרי יש להעיר שנשיה זו אינה מיוחדת לעמים הקטנים, אלא מסקנה היא של לאומיות ממין מיוחד המת־ נגדת לכל הגבלת הסובריניות למובת חבר לאומים, ושאינה מוכנה לשתף פעולה אמיתי עם עמים אחרים. נגד לאו־ מיות כזאת המציה בקרב עמים גדולים לא פחות מאשר בקרב הקטנים יש ויש להלחם.

הסכנה שהתרעומת על הלאומיות המופרזת תפנה בשו־ רה ראשונה נגד העמים הקטנים קימת ועומדת. על העמים הקטנים לקדם את פני הסכנה הזו בהראותם את כחם החיוני ואת מרצם לחיים, וגם ע"י נכונותם הכנה להצ־ טרף ליחידות יותר גדולות ולפעול בשתוף עם עמים אחרים במסגרת פוליטיות יותר רחבות.

*) W. B. Curry, The Case for Federal Union. Penguin Special.

יש להחליט על ועדה אחת

אחרי ארבעים שנה יותר זכתה התנועה הציונית לסיוני ועדה ממשם המוכנות שתפקידה היה לחקור את הבעיה הערבית-העברית.

חברי הועדה הם בלם אנשים מכובדים, וכל אחד מהם עמד לפני הועדה על השאלה הערבית-העברית כשאלה מרכזית בחייו.

ואיפם, האומללים הללו, מה עליהם לעשות? לתת תשובות ממשיות על הבעיה אי-אפשר היום, כשהמצב באַרץ כמו בכל העולם כולו משתנה מיום ליום. ומצד שני לא לתת תשובות, ויצוני הדור ילענו שאפילו אלו המשיבעים אין ביכלתם לעשות דבר-מה. ואין פלא שרוב-רובו של ההועדה הוצה להסתיק את עבודתה ליום מה.

כראי היה שכל אחד מאתנו יחשב על המצב הקשה של הועדה ההוא, ואולי „בעות היום" יוכל לשמש במה חפשית לכל אלה שרוצים לחות את דעתם על הועדה, עבודתה ותפקידה, ועל ידי זה לבוא לעזרתה ביטי המשבר שלה.

כל אחד יצוי לפנין את השאלה, מה היה עושה לו היה הוא חבר הועדה ההוא.

בנוע לזה כותב לנו אחר מקוראינו:

את תשובתו בקצור נמרץ ובצורה של שני פרקים אני נותן כאן.

הייתי מניע למוכנות דו"ח עכשיו שמא לא תבוא הזדמנות יותר טובה.

בדו"ח יש שני חלקים:

1) ההנחה הכללית והעקרית: בעולם החדש אחרי המלחמה הבעיה הערבית-היהודית היא הסרכזית בחיינו וההתנחה הציונית מחייבת לעבר כל תכניותיה המדיניות, הכלכליות והתרבותיות פתוך ההשקפה הזו.

2) עבור תכנית והשפתה ת"ש על חינוך יסודי של הישוב העברי בארץ ושל העם העברי בגלה בכוון הנ"ל.

3) לשם עבור התכניות האלו יש ליצור מחלקה מיוחדת מטעם ההנהלת המוסנות. המחלקה הוא בת ישי-כח רחב והיא תזמין את הכוחות המתאימים מכל שכבות העם ומחוצה לו לשם עבור התכניות הנ"ל.

4. רשימת ההצעות ועבודת שרוצע כבר ליערה על ידי „עתים" שונים, וגם הצעות-אם ישנן כאלה – שהועדה עצמה רוצה להביע דעה עליהן פה אחד או ע"י רוב ופיעות.

העיקר הוא שהועדה לחקרת הבעיה הערבית-העברית תעמיד את המוכנות לפני הנהיצות בחלוקת באופן פרינציפיוני – הן או לא – על הנחה הכללית העקרית שהבעיה היא הסרכזית, ומתוכה תעבר המוכנות את כל תכניותיה.

אם בלתי-אפשרי הוא ביתים אלו ליסר מה הן ההצעות המפורשות שצריך לקבל או לדחות אותן, יש ויש אפשרות שצריך לקבל את אחת מהן, ויש נחיצות להחלטה פרינציפיונית על מקומה המרכזי של הבעיה עצמה.

ההחלטה המוכנות בנידון זה תתן לנו את האפשרות או לחסוך בזידה או להתנגד לה.

הזמן האיום הזה אינו נותן רשות לדחות את ההחלטה הזאת.

פנימי היכולים להתפתח לא רק בחיי האמנות אלא גם בחיי החברה. אך עם זאת יש לשמור על הרגש כי גרונים אלה יסוד משותף להם, ולא ההבדל שביניהם עיקר אלא המשותף שבהם. הרגשה זו כלפי רעיון השיתוף היהודי טרם נתפתחה בקרבנו די צרכה, ובחיי היחוד אין היא משמשת כח ניכר.

ודאי שישנם קשיים, שיסודם בהבדלי מוצאם של העולים ארצה, ביחוד בתקופות של עליה גדולה, בשעה שהעולים החדשים שומרים על מנהגיהם, – אם נאמר ואם נמאן—ובמדה ידועה גם על שפתם, ופתוך כך הם גורמים לפילוג מסוים, אך אין זה אלא מצב של מעבר. במדה שהדבר קשור באי-הכשרה רוחנית (למשל, בלימוד העברית) נצטרך על כרחנו להשלים עם זה. בא"י ישאר תמיד משהו מאיפוי של ארץ קליטה למהגרים, כשם שאירע הדבר בדור הראשון בניו-יורק ובמקומות אחרים. אך אפשר גם להלחם בזה ולתקן משהו. וימינו אלה, שבהם ירדה העליה למעשה לספרים זעומים מאד, הם נוחים מאד מבחינה זאת. הגיעה השעה ליצור תנועה גדולה לשם השרשת כל העולים כולם בחיי הישוב. כעת אנו גם זקוקים ליכל הכוחות, ובראש וראשונה לכוחות הארגוניים מכל המינים, לאנשים בעלי רצון טוב היודעים במה דברים אמורים.

פעולה כזאת של מזיגת הישוב לגוף אחד והגברת רגש-השיתוף והאחריות הקבוצית — מובטח לה שתזכה לטעד מצד כל חוגי הישוב בחיקם הגדול. רק לאחר שנשרה רוח אחרת בחיינו הפנימיים, נתבגר עד כדי לשאת בתפקידים האחרים; כי דווקא משום שדעתנו היא כי התקוות על השגת המטרות הפוליטיות מופרזות היו ביותר, יש חשיבות יתירה, לדעתנו, לחיזוק עמדתו הרוחנית של הישוב וליכורו הפנימי. למען ייהפך לאומה אמתית, ויהיה אשר יהיה גורלו הפוליטי וסידורו במערכה הפוליטית שבעולם הסובב אותו.

אלה השוכנים בארץ אחת, חייבים ללכת שכם אל שכם וכל הפוליטיקה שלנו מן הכהרה שתהא מכוונת להכנת הסולידריות הזאת מבחינה רוחנית וחמרית. אך לשם כך יש גם לחנך את עמנו אנו למען ישנה מיסודו מושגים מרובים אשר במשך 20 השנים האחרונות נתקבלו עליו ללא הבחנה.

*

דומה כי הפוליטיקה החיצונית של הישוב וחנוך עמנו להבנת המצב כהוריתו הוא הוא הענין החשוב ביותר בשבילנו; אך יש גם ענייני-פנים חמורים אשר יש לדון בהם בשים לב. כי גם מבפנים" נשקפת הסכנה. נראה הדבר כי האווירה הרפתקנית של שעת החירום והאנרכיה הנפשית עשו שמות בחלקים מסוימים של הנוער היהודי. חוש המדה נתקפח בליל, גם באחריות המנומית. חבורה יהודית אחת סבורה כי ראשית היא לנטוש ב„שיטות מלחמה" נגד חבורה שנית, ולפני זמן מה זכינו לספרים מעציב ביותר מבחינה זאת, אשר גרם להכרזת עוצר בהרצליה ליום תמים. ואם מדות אלו תכינה שורש בתוכנו—עד היכן יגיעו הדברים? המוסדות הלאומיים שלנו ודאי שהם מספלים בענין זה, ואנו מקוים כי חקירה נמרצת תיערך והאשמים יבואו על עונש. אך לא די בזה. כי שרשו של דבר אינו במעשה אלמות זה או אחר, אלא במצב הנפשי והרוחני המוצא עבורתה ותפקידה, ועל ידו זה לבוא לעזרתה ביטי המשבר שלה.

כל אחד יצוי לפנין את השאלה, מה היה עושה לו היה הוא חבר הועדה ההוא.

בנוע לזה כותב לנו אחר מקוראינו:

את תשובתו בקצור נמרץ ובצורה של שני פרקים אני נותן כאן.

הייתי מניע למוכנות דו"ח עכשיו שמא לא תבוא הזדמנות יותר טובה.

בדו"ח יש שני חלקים:

1) ההנחה הכללית והעקרית: בעולם החדש אחרי המלחמה הבעיה הערבית-היהודית היא הסרכזית בחיינו וההנחה הציונית מחייבת לעבר כל תכניותיה המדיניות, הכלכליות והתרבותיות פתוך ההשקפה הזו.

2) עבור תכנית והשפתה ת"ש על חינוך יסודי של הישוב העברי בארץ ושל העם העברי בגלה בכוון הנ"ל.

3) לשם עבור התכניות האלו יש ליצור מחלקה מיוחדת מטעם ההנהלת המוסנות. המחלקה הוא בת ישי-כח רחב והיא תזמין את הכוחות המתאימים מכל שכבות העם ומחוצה לו לשם עבור התכניות הנ"ל.

4. רשימת ההצעות ועבודת שרוצע כבר ליערה על ידי „עתים" שונים, וגם הצעות-אם ישנן כאלה – שהועדה עצמה רוצה להביע דעה עליהן פה אחד או ע"י רוב ופיעות.

העיקר הוא שהועדה לחקרת הבעיה הערבית-העברית תעמיד את המוכנות לפני הנחיצות בחלוקת באופן פרינציפיוני – הן או לא – על הנחה הכללית העקרית שהבעיה היא הסרכזית, ומתוכה תעבר המוכנות את כל תכניותיה.

אם בלתי-אפשרי הוא ביתים אלו ליסר מה הן ההצעות המפורשות שצריך לקבל או לדחות אותן, יש ויש אפשרות שצריך לקבל את אחת מהן, ויש נחיצות להחלטה פרינציפיונית על מקומה המרכזי של הבעיה עצמה.

ההחלטה המוכנות בנידון זה תתן לנו את האפשרות או לחסוך בזידה או להתנגד לה.

הזמן האיום הזה אינו נותן רשות לדחות את ההחלטה הזאת.

תנו מהלכים ל«בעיות היום»

מכתבים אל המערכת

לשאלת מס החרום

לכבי
מערכת „בעיות היום"
י ר ו ש ל י ם.

ח. נ.

אודה אסיר תודה אם תואילו לתת מקום ב„בעות היום" לשורות האלות:

זה חדשים העתונות שלנו דנה איך להכריח את בעלי הכיספת שביישוב לשלם מס-דמים כפי יכלתם. ולהודות צריך שהרבים שאחזו בהם עד עתה לא היו יעילים (אפקטיביים) במדה מספיקה. למעשה חל מס זה, כמו שאר המסים בארץ, על שכבה דקה של האוכלוסיה המרוחה 10—18 אל"י לחדש ובעלי המצעים היותר נדוחים מוצאים כל מיני תרוצים ותחכמיות לא לשאת בעול.

היות והשפעה מוסרית בלבד אינה מספיקה לפנו של אנשים, והראיה שאפילו נשיא הכנסת והרבנים הראשיים לא יכלו להושיל הרבה בנדון זה, והיות והישוב מטע, מים אלה או אחרים אינו מוכן להשתמש בכח נגד המסרבים, חושבני שהרך היחידה שנשארה – היא לעשות את מס-החרום למס מוניציפלי החל על כל מועצה עירונית או כפרית.

במקומות של ישוב אחיד כמו תל-אביב או שכם, פתח-תקוה או נינן, תרכוז המוצעה המקומית ועדה מאוחדת או תמסור את המשכות הדחישה לועדה לעזרה מוצי-אלית שעל-ידה, זו תעבר תכנית של השלת המס ונכיחו ונם שיטה של חלוקה בין הנצרכים.

במקומות מעורבים כמו ירושלים או חיפה, אשאר בפעולה זו למצא פתרון לצרכי העדות, לפי המפתח של החלוקת העבודות הצבוריות; מפתח שעם כל מגרעותיו פועל לא רע באופן יחסי.

בהצעה זו יש עוד חיוב, שבזמן בלתי שקט כמו שעת מלחמה לא יהיה חלק מאוכלוסיה מאורגן, ספודר ושכע במדת-מה ולחלק אחר בלתי מאורגן, רעב ומבוס בעין של קנאה ושנאה על שכנו. די היסר נפן בארץ זו, כל נוסף עוד רלק.

להצעה זו יש גם ממכון בפקודת העזירות 1934, על הצבור רק להפעיל את החוק, ולהשוק ממנו את התועלת האפשרית.

בב"ח

ח. נעמן

על „יתרון הנשק"

20.8.40

לכ' עורך „בעיות היום"

א. נ.

קראתי בעיון רב את הקטעים שהובאו ב„בעיות היום" מפאמריו של א' ליבנשטיין ב„דבר", ואני מבקש רשות לומר מלים מספר עליהם אף אם לא זכיתי לראות את המאמרים עצמם.

זה זמן רב שא' ליבנשטיין חוזר ומטיף לרעיון הקרוב ביותר ללבו על ההכרח לבסס את החיים גם בישוב כאן על „יתרון הנשק", על „סכניקה צבאית, ארגון מלחמתי והתלהבות קרב".

ואולי הצדק אתו – מי יודע בימים טרופים אלו? איני מאמין כלל וכלל שהצדק אתו. על כל פנים הוא מעורר בעיה עמוקה ומכרעת.

ואם הצדק אתו, אז חלומם של כמה וכמה מנהיגינו ורבבות סתם-יהודים הוא חלום-שוא – ליצור בארץ הקודש חברה על יסודות של הצדק והחסד והשלום.

מהו ההבדל בין האסכולה של א' ליבנשטיין והרבי-זיוניסטים? ודאי לא בדעותיהם, ואולי רק בזה שהרבי-זיוניסטים הטיפו לרעיון ההוא באופן שיטתי ובבירור ובגלוי.

ימינו אלה של מלחמה איומה נוחים הם למיליטריסטים מכל המינים, כמו שהימים האלו הם קשים לאלה החושבים שבמלחמה הנוכחית אין ברירה אלא להלחם בכל נפשנו ומאדנו נגד האויב הנאצי והמאמינים בכל זאת שיש אפשרויות ליצור חיי-חברה על יסודות של הצדק והחסד והשלום גם בעולם הגדול גם בארץ ישראל.

דוקא בימים אלה של מלחמה יש נחיצות חיונית למתוח קו בין המיליטריסטים מתוך רצון לאלה השואפים לחיים חדשים על יסודות של צדק חסד ושלום.

בכבוד
כפרי

מצב האספקה בארץ-ישראל

לפני פרוץ המלחמה הנוכחית, בשרגש של א-בטחון מדיני ובלכלי היה מושרש בארץ זה שנים, היו גם חשיפות חמורים להבטחת אספקה בארץ לתקופת המלחמה. רק מעט מהם המילו ספק שבזמן בהיר אחד תפרוץ מלחמה ועל דות ממשלתיות וגם מוסדות יהודים התחילו בדיונים למען ביזור האפשרויות לפחות לקוים אספקה מינימלית.

אריך-ישראל התה נודעת בזמנים כתיקונם כהביא חלק נדול ממצרכיה החיוניים מארצות חוץ, ביניהם תבו-אות, שמנים, דגים, בשר; חמרים נלמים מכל המינים וגם תערת תעשיתית. ואם גם יהוה הברה בכך טענו בצדק להם-תנל להפחתת היבוא בחמרים נלמים ותערת תעשיתית, ודאי יהי קשה מאד לותר על קמח, חמה, שמנים וצרכי-מזון חונים אחרים.

החששות שהיו קיימים בלבות אנשי הארץ נבעו במדה לא מעטה מהנסיון, שרבים מהנמצאים כאן נתנסו בו בת-קופת המלחמה הקודמת. או אמנם היה הכצב איום, הארץ סבלה מאד ממצוקת הרעב שנגרמה ע"י ניתוקה כולה, או בחלקה שעדיין היו בידי התורכים, מארצות האספקה המקובלות, וע"י ההפקרות הכלכלית והמצאלית הרבה ששררה כאן בשעתה כמו בשאר תחומי המשטר העותומני.

ביתים באה עלינו המלחמה הנוכחית ומצב האספקה על אף הנבלות מסויימת, ולסיפוקנו הרב, אינו מדאיג כלל ובלל. הסיבה היא, שראשית כל נמצאת הארץ בתוך נוש ארצות חקלאיות בעלות מבנה כלכלי אחיד פחות או יותר, ארצות שהן בתובן בעלות עודף של תערת חקלאית. שבזמנים רגילים היתה נשלחת לשוקן חוץ, התחוז לשיפוק הסבעי שהמלחמה כפתה על ארצות המזרח, הן מבחינת ניקון המרוחית, והן מבחינת מצבן הניאונרפי. שותפת ארץ-ישראל בברכת האדמה של ארצות אלו, בז-מנים רגילים היינו קונים כמאה אלף טון חמה, עשרות אלפי טונים קמח, פירות מרוים ומובשים, ואלפי טונים צרכי מזון בעלי חלבון חי, שנערך כיום ע"י מיוחד התונה כחומר הכרחי לשמירה על כחות הנוף. פלישת נרמניה לארצות השפלה ופירת הדרכים בימים הצפוניים הכמה בעד יבוא של המאה ותצרות חלב אחרת, שהיתה באה לארץ-ישראל מהארצות הבלטיות והולנד בכמויות נדולות. כני-מת אטליה למלחמה חכמה את הדרך בעד יבוא החמה מאמריקה הצפונית, אטליה, בהמות ועופות מארצות הבל-קן. צנורות האימפוריט הללו נסתמו, אולם הקהל בארץ-ישראל לא הרגיש עד היום — שנה לאחר פרוץ המלחמה – בכל שנוי לרעה במצב האספקה. קיימת אמנם שאלת המחירים, אולם גם זו עדיין נמצאת בנבולות מסויימים ובל-תי מפרזים. אם נשאל לסבת הדבר, נמצא את פירושו קודם כל ביבוא מוגבר מהארצות השכנות.

כותבים לנו, כי מתכנים במעבד זה „אנשים לעבודה מעשית ומכנית בארץ בלי כל ידיעת השפה של רוב תושביה" (ההדגשה שלי – א. ס.)

א) בכתות א' וב' של בית הספר התיכון (שנת הל-מדים השביעית והשמינית) מלמדים ערבית כלימוד חובה לכל התלמידים, אבל הדגשה מיוחדת של הלשון המשמשית.

ב) בכתות נ' וד' נמשך הלימוד הזה ועובר יותר ויותר אל הלשון הספרותית.

ג) בכתות ה' וו' — דהיינו אחרי ארבע שנות לימוד – מפסיקים הריאליסטים את לימודיהם בלשון הער-בית ופתריחה, וההומניסטים משתיכים בו לשם התמחות בידיעת התרבות והספרות הערכית.

בכבוד רב

דר. א. סימון
בשם הנהלת בית-הספר התיכון
בבית הכרם – ירושלים.

*

הערת המערכת:

לא היה בכוננו להתקוף דוקא את בית-הספר התיכון בבית-הכרם שהוא, כמו שאמרנו כבר, אחד המצויינים ביותר בארץ. ידעים אנחנו שבהנהלתו יושבים אנשים שהם בני-לי הבנה עמוקה בנוגע לצורך התקרבות יהודית-ערבית, מה שהפצנו לעיין היא תכונת החיים שלנו המבואים לידי כך שאפילו בבית ספר כזה יש הנטיות מזורות כמו הבדלה בין המאמינים והיאליסטים בקשר עם השפה הערבית, מי בין יודעי הדבר יכחיש שלימוד השפה הערבית בבתי-הספר שלנו אינו משביע רצון?

„ריאליסם משונה"

מ. נ.

שמחתי לקבל את שני הגליונות הראשונים של עתונכם החשוב, והצטערתי למצוא בגליון ב' את הרשימה „ריאליסם משונה", שיש בה התקפה בלתי נכונה ובלתי מצדקת על בית הספר התיכון שבבית הכרם.

כותבים לכם, כי מתכנים במעבד זה „אנשים לעבודה מעשית ומכנית בארץ בלי כל ידיעת השפה של רוב תושביה" (ההדגשה שלי – א. ס.)

האמת היא:

א) בכתות א' וב' של בית הספר התיכון (שנת הל-מדים השביעית והשמינית) מלמדים ערבית כלימוד חובה לכל התלמידים, אבל הדגשה מיוחדת של הלשון המשמשית.

ב) בכתות נ' וד' נמשך הלימוד הזה ועובר יותר ויותר אל הלשון הספרותית.

ג) בכתות ה' וו' — דהיינו אחרי ארבע שנות לימוד – מפסיקים הריאליסטים את לימודיהם בלשון הער-בית ופתריחה, וההומניסטים משתיכים בו לשם התמחות בידיעת התרבות והספרות הערכית.

בכבוד רב

דר. א. סימון
בשם הנהלת בית-הספר התיכון
בבית הכרם – ירושלים.

*

הערת המערכת:

לא היה בכוננו להתקוף דוקא את בית-הספר התיכון בבית-הכרם שהוא, כמו שאמרנו כבר, אחד המצויינים ביותר בארץ. ידעים אנחנו שבהנהלתו יושבים אנשים שהם בני-לי הבנה עמוקה בנוגע לצורך התקרבות יהודית-ערבית, מה שהפצנו לעיין היא תכונת החיים שלנו המבואים לידי כך שאפילו בבית ספר כזה יש הנטיות מזורות כמו הבדלה בין המאמינים והיאליסטים בקשר עם השפה הערבית, מי בין יודעי הדבר יכחיש שלימוד השפה הערבית בבתי-הספר שלנו אינו משביע רצון?

סקירת העתונות

חרפת הילדים מחוסרי למוד

ב„דבר" מיום 20 לאגוסט פרסם מ. אבי-שאול תת הכותרת, ומראה הנגע עמוק" מספרים מועזעים על ילדים מחוסרי לימוד בתל-אביב. אנחנו מביאים קטעים אח-דים מהמאמר:

השומת לב בלשהי עוררה בצבור הידיעה על סיטורי מאה מורים, בקיוום, בתל אביב.

...והנה, עוד ידיעה אחת, קצרה וצנועה יותר, ואחה אך בעתון וזו כאילו נעלמה כליל מעיני „דעת הקהל"; בקשע „מפעולות הפינה לזכויות האדם" נאמר בין השאר: „האגודה סיימה בידי המחלקה לטיפול סניטארי של הע-ריה לעריכת חקירה של ילדי תל אביב הנמצאים מחוץ לבתי הספר. החקירה נמשכה ששה שבועות ונתפקדו 772 משפחות, ובהן 3291 ילדי: מ-554 ילדים בגיל הגן מבקרים בגן הילדים 22 (עשרים ושנים!), מ-1093 ילד בגיל בית"ס אין לומדים בבית הספר 546, מבין 431 נערים בגיל 12—17 שנה לומדים מקצוע רק 12".

המחבר מתאר את שיטת קבלת ילדים לב"ם וממשיך:

הבה ונתבונן אל תוצאות החקירה שנוכרה בידיעה הצ-נועה לעיל. המפקר נערך בארבעה אזורים (שכונות עוני פיפוסיות) ולפיכך אינו יכול להחשב כשלם.

595 משפחות יושבות בחדר אחד, מהן 50,8% בנות 6 עד 10 נפשות, ואף עד 14; 165 משפחות נותן בשני חד-רים, מהם 139 בנות 6 עד 13 נפשות; מ-4733 נפשות ישנות על הרצפה 1336, אך גם השאר אינן בעלות מטה. כי רובם ישנים בשנים ויותר במטה אחת; 8 אותו מתך כל המשפחות הנפקדות – הכנסתן היא למעלה מ-4 לירות לחודש, הלא הן משפחות השמשים, פועלי הנקיון, שלי-חים ונושאי מכתבים ויתר „הבורגנים". 25 משפחות הן המאושרות שהכנסתן החדשית היא 6 לירות ומעלה; 47 משפחות נמצאות במצב של רעב ממש.

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

המחיר 5 מיל

ירושלים

ה' אלול ת"ש / 8.9.1940

גליון ד' No. 4

לשובו של משה סמילנסקי

שובו של משה סמילנסקי פירושו חזרתו של אדם אשר העדיר הורגש מאד בארץ בחדשים האחרונים. סמילנסקי איננו רק מנהיג הנטעים, בר־סמכא מובהק לשאלות הכלכליות של משק המטעים; הוא גם אחד מן האנשים השקולים בדעתם ביותר, אחד המעטים המוכשרים להסתגל לתנאים חדשים, לדון בדברים לפי עצם מהותם, ואינם נרתעים בפני האמת לאמיתה. אך בראש וראשונה הרי סמילנסקי הוא איש המבין כהלכה את מלוא חשיבותם של יחסי הגומלין בין יהודים וערבים. עשרות בשנים היה מתריע בשפה ברורה ובעיז רוח על השגיאות שנעשו בידי הציונות והישוב בשטח זה. הוא יודע שכל עתידו של מפעל ההתישבות היהודי וכן גם עתידה והצלחתה של כל הארץ, תלויים בהסכה הדרושה ביחסי היהודים והערבים. הסיכה האיכה שביניהם לידידות ועבודת גומלין, פעולתו הפובליציסטית המקיפה היתה בחלקה הגדול מוקדשת לרעיון זה, אך לדאבונו מצא לרוב אזנים אטומות במחנה היהודי.

עתה הגיעה השעה בה אנו זקוקים ביותר להנהגה נמרצת ששטה זה. אנו חיים בתקופה של תמוטת כל היסודות האיתנים, ויש להקים עתה בסיס חדש, אלפי אנשים בישוב יודעים כיום כי ביחסנו אל האומה הערבית שגינו משוגה רבה, ונכונים הם להודות בכך ולנסות ולפתוח בפרק חדש. סמילנסקי הוא אחד האנשים שזכויות רבות נזקפות על חשבונו במפעל היהודי בארץ ישראל, הוא מכובד על הבריות ויחד עם זה הריהו גם איש המעשה. אין אפוא לבוא אליו במענה כי "תלוש" הוא ורחוק מן החיים, כטענה הנטענת כלפי אנשים אחרים המוחתים בקורת. הישוב שורוי עתה במבוכה, ומעטים הם האנשים, המסוגלים להקל על הגישושים הפוליטיים והמוסריים החדשים. סמילנסקי — אם יקום עתה לשאת דברו ולעשות מעשה, אנו מקוים כי ידע ויבין את צו השעה.

הלך הרוח בין יהודי אמריקה

היזניחו את הישוב בשעת החירום שלו?

להרצאתו של אליעזר קפלן

ימים קשים נכונו לנו. קיומו של הישוב היה מיוסד מאז ומקדם על זרם מתמיד של הון מחולל על מפעלי תכרות הלאומיות ויחד המבצעות שנערכו בתוך לטובת מוסדות שונים. עד כה היינו נוזנים מן היריבות והעלמנו עין מהשאלה: במה נתפרנס מחרי מבצע הדברים הוא שכל התקוות נתלו בארצות הברית, יהודי אמריקה יצרו במלחמת העולם הקודמת מסורת שעמדה בעינה כמעט חצי יובל שנים, והיא: יהודי אמריקה נוטלים על עצמם להמציא את האמצעים הכספיים לכל מפעלי הסיוע והצדקה של יהודי אירופה ולמפעל היהודי בארץ ישראל. התשמור אמריקה אמונים לאותה מסורת? בשעה זו בה כריעה־נפלה אירופה תחת שבט הנוגש הנאצי והקיבוצים היהודיים בכמה וכמה ארצות אשר אך תמול נמנו עוד עם תורמים ונדיבים, הפכו בן לילה לפושטי יד,—בשעה זו מבין מכולם כל העינים נישאות ליהי תקוה ותוחלת אל אמריקה, והנה אורף הדבר: כמה אישים שחפלינו לאמריקה ותפקידים מיוחדים עליהם, בראש וראשונה לשם השגת סלוח נדול לקרנות הלאומיות, הזנו כלעומת שבאו. האחרון שבהם אליעזר קפלן, סגר בכנסת של חברי הועד הפועל הציוני דיח על התנאים השוררים באמריקה. הוא אמר דברים המתקבלים על דעתו של כל מסתכל בעין פקחה, כי אין לך דבר שהעולם מתעניין בו כבעמדתה של אמריקה והלך רוחה, שכן היא משמשת נורם מכריע במלחמה זו. יהדות אמריקה תלויה כבר כיום יותר מבכל עת אחרת בתנאים הכלליים של המדינה: אין היא רשאית להעיז ולנקוט עמדה משלה בשל עצמת התעמולה האנטישמית. מצבם של יהודי אמריקה "עדין" הוא יותר מבמלחמה הקודמת. נוסף על כך רואנים הם עבשיו לעתידם שלהם. כי הם עצמם עומדים בפני הכנה העולמית של הנאציזם. ואשר לתרומות למטרות שמעבר לים — בין אם למעשי צדקה, ובין אם לטובת הציונות — היו שחושים של בזבית ושאינם בני ברית באמריקה הונים בנדון זה כל מיני סקפטיים והששות הסבוכים בתנאים פוליטיים וצבאיים כלליים. בקצרה: קפלן הודיע כי כנראה שהשנה לא נשיג באמריקה יותר, כפי שקיבלנו בתוכנו, אלא פחות משהשגנו בשנים כתיקונן. מלכד זאת ניכרת תסיסה רוחנית הוקה ביהדות אמריקה ובציונות האמריקאית, בת קם דור חדש המפלס לו דרך, ואין לדעת בבירור מה צורה ילבשו הדברים. דומה שחסרים הם שם הנהגה רוחנית מלהיבה ומושכת.

קשה להשלים עם הבחה זו כי הישוב בארץ ישראל עומד בפני תפקיד עצום ביותר מאז הוסדו: להתגבר על תקופת מעבר אשר אין לדעת כמה תארך. אף אם נניח את כל כוחותינו — והדברים אינם אמורים רק בכוחות כספיים, אלא גם בקשרונות ארגוניים — תכבד עלינו העבודה בכואנו לקיים את עמדותינו, לצמצם את הצמצומים הדרושים, להבטיח את האנשים בפני המצוקה הנדולה. מכל מקום אין השעה כשרה להסניות הרחבה. הבחה זו בצמצום אמצעינו מנבירה בנו בדרך כלל את ההרנשה הבריאה עד כמה תלויים אנו בנורמים אחרים, ועבודה זו מן ההכרח שתשפיע השפעתה על כל הכניתנו. נמצא אפוא שהדו"ח של קפלן על אמריקה אינו רק עין שבכסף. הוא משמש הזמה לבחינה חדשה ושיקול דעת בכל היסודות לשם פתרון שאלת היהודים מחד ניסא, ולשם הבטחת קיום בריא ופרודוקטיבי לישוב מאידך ניסא.

רוטנברג

חבל על האיש ואכזבתו העמוקה, חבל על הישוב ועל שלא ידע להשתמש בכוחותיו היפים.

"לא הצלחתי". אמת הדבר, לא הצליח בשאיפתו העיקרית, להשפיע על המפלנות שבסוכנות ובועד הלאומי שתוותרנה על מפלנתיותן המופרזת.

הצליח בהרבה ששהים שבהם לא היתה הצלחה לפניו. הצליח בזה שהועד הלאומי נתפך למוסד רציני.

הוא הוא שמצא שפה משותפת עם הממשלה — דבר שהסוכנות לא הצליחה בו. בתוצאה, הקציבה הממשלה סכומים הנוגעים לעבודות צבוריות, לסיוע, לספרעות ולאוצאות. השתתפו גם אחרים בחישנים האלה, ואולם לולא רוטנברג ספק הוא אם הממשלה היתה מנועת להקצבות הנדולות הללו ומוסרת אותן רוקא לועד הלאומי.

הצלית בזה שמצא שפה משותפת נם עם חישוב העברי, על אף הלקויים היסודיים במם החירום, אירנונו ושיטת פעולתו, הרי הכנים הרבה יותר לקופת הועד הלאומי מכל פעולה אחרת.

והצלית נם בזה שתכן תכנית־עבודה שיטתית ומעובדת למחלקות השונות של הועד הלאומי. הוא האמין שמתוך עבודה קשה ומוצלחת יכול היה הועד הלאומי להשתחרר ממפלנתיותו המרה והצרה. אבל בזה, לצערנו, טעה, משני טעמים יסודיים:

א) אי־נכונותה של הסוכנות למסור לועד הלאומי סמכויות יותר רחבות. למשל, רוטנברג רצה שמחלקת העבודה של הסוכנות העבור על בעיותיה ואמצעיה לרשות הועד הלאומי. דרישה צודקת. משום שאין כאן שאלות של מדיניות נבוהה כלפי הממשלה וכלפי הנולה. לא הסכימה הסוכנות. וכל זמן שיש שתי רשויות מתחרות בתוך הישוב הדל ואין חלוקה הנונית ביניהם של עבודה ותפקיד ואמצעים, ביחוד בשעת־חירום, לא רוטנברג יצליח ולא מי שיבוא אחריו.

ב) מפלנתיות המחלקות של הועד הלאומי בעבודתן אי־אפשר למעון עבודה אפילו אם יש רצון לכך, כל זמן שעקרונות העבודה נקבעים ע"י הנחלה שהיא מבוססה על מפתח המפלנתיות.

למשל. המחלקה לעבודה סוציאלית. יש כאן עובדים רציניים, תקציב נדול "מאד", תכנית מעובדת משך שנים ע"י יוצרה של המחלקה הנב' סאלד, ארנון של לשכת סוציאלית, והנה כספי הסיוע, השתמשו ומשתמשים בכספים הקדושים האלו לשם היזוק הארנונים השונים, ולא זאת בלבד אלא הכניסו את שיטת "החלוקה" בנוסף הישוב הישן עם כל מגרעותיה.

וא"א לזכות את א' רוטנברג מאשמה זו.

ה **Palestine Post**, הבאתון האנגלי של הסוכנות, הצדיק בימים אלו על סמך פלפול דמוקרטי בביטאון, את שיטת המפלנתיות השוררת בועד הלאומי. כנראה שהדברנים האנגליים של הסוכנות לא למדו מאנגליה של ימינו אנו, וקרוב הוא לשאול את השאלה אם היו בתוך

השבוע בעולם הערבי

ד"ר פואד דג'אני ז"ל

ביום 22.8. קיים הישוב הערבי את יום הארבעים למותו של ד"ר פואד דג'אני, הרופא היפואי הידוע ומיסד בית חולים פרטי בעיר זו. העתונות הדגישה במאמרים ראשיים שד"ר דג'אני מת כקרבן שליחותו ההומאניטארית עקב הרעלת־דם כתוצאה מניתוח. יוסוף חיג'ה כותב ב„פלסטין" בין השאר: „פואד לא היה מנהיג, והפוליטיקה היתה שניאה על נפשו, ואולם שמו היה בפי כל, והוא היה אהוב על כל הבריות„... העתון דורש לכבד את זכר המנוח ע"י המיכת ירושתו היקרה, בית־החולים שלו—ביום הזכרון התקיימה בסולנע „אל־חמרא" אזכרה תחת חסות ה. מ. האמיר עבד־אללה, ששיגר שליח מיוחד ליפו. השתתפו יותר מ 4000 איש, ביניהם משלחות מכל חלקי הארץ ומעבר־הירדן, בין השאר גם מספר יהודים יהודים. הוקרא מכתב־תנחומים מאת ה. מ. הנציב העליון וניישאו נאומים רבים.

ידיעות אישיות

נתמנו שלשה קציני מחוז חדשים: ג'ודת ג'אני לשכם, מוחמד מוסטפה כאלדי לג'נין וגאליב סולימאן טוקאן — בן ראש עיריית שכם — לעזה.

נתמנה כציר עיראקי במצרים תופיק ביי אל־סוידי, ראש המשלחת לשעבר. הידוע בגלל פעולתו למען שאלת ארץ־ישראל.

יום השנה השלשה־עשר למותו של סעד זגלול פחה „אבי המצריים", צויין ע"י ביקור המוני על קברו וע"י שקסים דתיים. גם עתוני ארץ־ישראל הערביים הקדישו מאמרים לזכר המנוח. אפרם אל־כאלדי כותב ב„פלסטין" בין השאר: „סעד אינו שייך רק למצרים, אלא לכל ארץ ערבית, מוסלמית ומזרחית, הוא הלפיד הקדוש שהאיר להן את דרך החיים".

מהחיים הכלכליים

בשבוע זה התכנסו לשכות המסחר הערביות בערים שונות כדי לבחור את נציגיהן לועידת לשכות המסחר השמינית, שתתמיים ב 30.8 בצפת.

„אל־אדיפע" מביע במאמרו הראשי מ 26.8 את שביעת רצונו על פסק־הדין העקרוני המרשה מאסר חייבים ריבית בקרי זדון. העתון מציין שזה צעד חשוב לוראת פתרון שאלת החובות בכלל ומקוה שיביא אחריו בהקדם איסור על המכירות הפומביות.

יפו. מציינים כי עדיין לא נתנה הממשלה את ההקצבה וההלואה לעיריית יפו, אף־על־פי שעברו כבר שני שלישים משנה. מצפים לסכומים אלה כדי לאפשר ביצוע העבודות למען הקלת המצוקה והאבטלה.

חיפה. תכנית עיריית יפו להקים מסבחים עממיים. מצאה כאך הד רחב. באי רבים אל מערכת העתון ודרשו לעורר את תשומת־לב העיריה לענין זה, יען כי חיפה היא העיר הראויה ביותר למפעל כזה. מפני שרבים בה „הפועלים והעניים". („פלסטין")

שכם. חל כאן שיפור במצב הכלכלי עפב עבודות הבנין הממשלתיות המוצאות לפועל ע"י חברת הקבלנות הערבית. עסוקים בהן כ 400 פועלים.

העתונים המצרים („בלאג'" ו„מוקטם") מוסרים על תכנית שלשכת־המסחר המצרית באלכסנדריה עוסקת בעיבודה למען חילופין רחבים בין מצרים מצד אחד וסוריה ולבנון מצד שני. מצרים תספק מזונות כגון אורז, קמח וסוכר ותקבל תמורת זה זיתים שמן סבון ופירות. הבדלי שיטת המטבע דורשים משטר סילוקין מיוחד. התחברות תסדר ביבשה דרך א"י.

שאלות בריאות

„פלסטין" מעתיק את מאמרו של ד"ר בראוור ב„דבר" על „איי כמרכז רפואי למזרח" (ע"ע „בעיות היום" גל' ב').

יפו. לפי „פלסטין" עלה בזמן לאחרון מספר המשוגעים וחולי הרוח המסתובבים בחוצות העיר. התעתן דורש מהשלטונות המוסמכים לנקוט באמצעים כדי להציל את האומללים הללו לטובתם הם ולטובת הצבור.

במאמר על מחלות העינים במצרים מדגיש

„ארץ זו"

בשבועון אנגלי ידוע מתפרסמים כל שבוע קשעים מהעתונות האנגלית, המתקבלים מאת קוראי העתון החושבים אותם כאופיניים לדרכי המחשבה או החיים שבחוגים ידועים בארץ, והם משונים לפי צורתם או לפי תוכנם. למדור זה נותנים השם „אנגליה זו" ("This England"). קורא אחד מעץ לנו שאנחנו נפתח מדור כזה. בתשובה לכך הננו מבקשים מקוראי עתוננו להמציא לנו חומר מתאים, ז. א. קטעים או פסוקים משונים שמצאו בעתונות שלנו במשך השבוע.

הכותב שולח לנו קטע שאנחנו מפרסמים כתרומה ראשונה למחלקה זו.

נערה שנתפתתה

נערה בת שש־עשרה מערות המזרח. הלכה אחרי מאהבה, צעיר ערבי. המשפחה התנגדה למעשה, וכעורת השטרה החזורה הנערה לבית הוריה. טיפלה בדבר נם המחלקה לעזרה סוציאלית בעיריית ת"א. אולם לאחר כמה ימים חזרה הנערה לסורה ושבה לערבי. הפעם לא נענתה המשפחה בהשתדלויותיה לא אצל המשטרה ולא אצל המחלקה לעזרה סוציאלית. ובכן המשפחה קובלים מר: למה עובו אותנו? האומנם יש להפקיר נערה בת ישראל, שאינה יודעת מה היא עושה. והיא מושה על עצמה צרה נדולה?

"דבר", 26.8.40

חתמו על

„בעיות היום"

ותקבלו את השבועון

בביתכם מדי שבוע.

המחיר 22 מיל לחודש

(עם משלוח)

הכתובת:

הנהלת „בעיות היום"

ירושלים, רחביה ת"ד 7021

המו"ל והעורך דר. פלי הירש, ירושלים - רחביה.

כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.

דפוס „נ. ש. ר.", ירושלים, רח' אגריפס.

Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

תנו מהלכים ל„בעיות היום"

הסוכנות כאלה שהיו מעונינים בכשלונו של רוטנברג.

כי, אכן נכשל האיש למרות כל הצלחותיו—בכך אין ספק.

חושבים את רוטנברג לאיש „חזק". אמנם כן, בכלכלה. הלא הוא מבין היוצרים האמתיים שבמחננו. בעל מעוף תכניות רחבות ויסודיות, אישיות בעלת יכולת, בנאי.

ואולם, הוא אינו „חזק" במובן הפוליטי.

בעברו המהפכני ברוסיה הראה גבורה אישית יוצאת מהכלל וסכן את נפשו כמה פעמים, והיה „חזק"—גם צעיר.

אבל בתוך עמו כאן בארץ עמו לא הראה את חוזק ידו כמנהיג פוליטי — לא בשנת 1929 כשהיה ראש הועד הלאומי אז, ולא עכשיו.

אולי תתמה אם אומרים לך שהאיש הזה, בעל קומה גבוהה, הוא לא חזק אלא „עדין"?

הוא באמת בעל תכונות נפשיות יפות — בעל רגש חי, לב רך. קצת מיסטי, כמעט רליגיוזי.

כשנכנס לועד הלאומי כנשיאו, לא התנה תנאים. ה„עדין" המתנדב מתוך רצונו הטוב, השואף לעזור לעמו, המרגיש בתוך תוכו את חזקו, המתנה הוא תנאים? הלא חבריו יבינו ויעריכו את כוונתו הטהורה והרצויה. וימשכו על עצמם את זיו נפשו? והנה כשחפש עוזרים בלתי-מפלגתיים ורצה לסמוך את ידו על ראשיהם, מצא שאין לו הרשות והכוח לתת להם את הסמכויות הרחבות הנחוצות להם בעבודתם האחראית.

בגלל רקבון המפלגתיות שבתוך הועד הלאומי איים בהתפטרות כמה פעמים. בראשונה פחדו. הוא היה נחוץ להם. פרחו תחת צל כנפיו. וכשראו שהוא „רק" עדין ולא חזק, אבד כל איום מצדו את ערכו יותר ויותר, וכשידע לפני זמן מה שלא יצליח, לא התפטר למרות רצונו לכך. העדין אינו „בורח". עד שבאה מחלתו — — —

הישוב, רוב בנינו ומנינו, היה על צדו, ורוטנברג ידע זאת היטב. ובכל זאת לא פנה אל הישוב באופן ישיר ולא השתמש בחצים הנשארים באשפתו. ולמה? משום שהיה חסר לו הרצון להלחם נגד המפלגות. הלוחם המהפכני הרוסי החזק נהפך בזקנתו למנהיג פוליטי עדין בתוך עמו.

ונשאר בכשלונו חביב על כל המפלגות.

ואל יקל הדבר בעיניך, שאישיות פעילה ויוצרת נשארת חביבה על הבריות. הופעה בלתי-שכיחה היא, ואולי כשהמצב יחמיר וילך ויחמיר ירצו לפנות אליו מחדש ואז יכירו גם את חולשתו גם את חזקתו.

ואלה המאוכזבים ממנו והשואפים להבראת הישוב מרקבון המפלגתיות ההורסת אותנו, חייבים להציג שאלה חמורה: מה עדיף? כשלונו של רוטנברג בהישארו חביב על המפלגות, או רוטנברג בכשלונו — מי יודע? — שלא העיז ללחום נגד המפלגות ולהשאר לא כ״כ חביב עליהן?

בלי ספק למד הישוב מרוטנברג. גם מפעולותיו גם מהתפטרותו. אבל הועד הלאומי והסוכנות—הלמדו גם הם?

„אין ענינים פוליטיים..."

„הארץ" במאמרו הראשי מיום כ"א אב מגנה את הרכב המחלקה הפוליטית של הועד הלאומי ושל הסוכנות כי מנהלי שתי המחלקות הם חברי מפא"י ובקשר עם זה כותב העתון:

„הרי מבחינות רבות, זוהי „מחלקת-המפתח" בשתי ההנהלות. אמנם, כיום הזה אין לה ענינים פוליטיים גדולים ביותר, אבל היא מטפלת בענינים חשובים אחרים כגון חוקות מוניציפאליות, עבודות ממשלתיות וכדומה..." (ההדגשה שלנו.— מ. בה"י)

יהיה הרכב המפלגתי של המחלקות הפוליטיות מה שיהיה, אבל קשה להסכים להשקפת „הארץ" שכיום אין למחלקות הללו ענינים פוליטיים גדולים. לפי דעתנו אין דבר חשוב יותר בימינו מלשפר את היחסים הפוליטיים עם הממשלה ועם שכנינו ולהניח את היסוד לקואופרציה מרחיקה-לכת. הגיעה השעה להכנת תכנית פוליטית ריאלית ולחנוך פוליטי מעמיק של הישוב עצמו. ובשעה זו אומר עתון חשוב, שאין ענינים פוליטיים גדולים לפנינו!

לקראת איחוד בינלאומי

בשבוע שעבר הופיעה בעתונות הידיעה שאדון שטריט מחבר הספר „איחוד מידי" פתח בארצות הברית באמריקה בשדורי תעמולה בעד איחוד מידי ושלם בין ארצות הברית ואנגליה. את הסבה החיצונית להתחלת התעמולה הזאת אפשר למצוא במשא ומתן בין ארצות הברית לקנדה על קוי הגנה משותפים בים האטלנטי ובים השקט, ובידיעות על החכרת איים בריטיים לארצות הברית לשם יצירת בסיסים אסטרא-טגיים לצי וחיל התעופה של ארצות הברית. קראנו בקשר עם הסכמים אלה את דברי צ'רצ'יל: „עומדים לפני תנועה שגם מימי מסיסיפי אינם יכולים לעכב אותה". בהזדמנות הזאת הזכירו את ההצעה הנועזה של הממשלה הבריטית יום לפני כניעת צרפת לאחד את שתי האימפריות של בריטניה וצרפת לממשלה אחת ומלוכדת.

אין לנו פה ענין עם איזו אימפרוביזיה, המצאת שעת חירום כדי לקבל את פני הסכנה הנשקפת לעמים הדמוקראטיים בשעה זו. יסודן של הצעות אלה בהשקפות הרווחות בחוגים מסוימים זה שנים אחדות. הרעיון העיקרי של האנשים האלה הוא שבהתפתחות הארגון הפוליטי של האנושות יש להכיר את המגמה לאחוד; מן המשפחה לשבט, מן השבט לאומה; תהליך האחוד של האומות בא לידי גמר במאה הי"ט, האחוד של העם הגרמני והעם האיטלקי הוא השלב האחרון של תקופה זו; במאה העשרים מתחילה תקופה חדשה, זו של אחוד בין לאומי; הנסיון המקיף הראשון זהו של חבר ה-אומים, נסיון שלא הצליח. אבל אין להתיאש, אומרים החוגים האלה: הולכת וגדלה התלות הכלכלית ההדדית של העמים מצד אחד, הולך ומצטמצם מרחק העולם עקב מכשירי התנועה החדישים; העמים וגם הרחוקים ביותר הולכים ומצטופפים; נקודות המגע של העמים מתרבות לטוב ורע, בשלום ובמלחמה; אף עם אחד אינו יכול כבר להתגנדר בבדידות מזהירה. במקרה של התנגשות עמים רצינית נסחפים כל העמים לתוך המערבולת. שותפות העמים היא גורלית; מן העובדה הזו יש להסיק מסקנות.

את הכשלון של חבר הלאומים מיחסים לשגיאה העקרונית בתקנון שהיה מכוון לשמור על הסוביריניות הבלתי מוגבלת של המדינות המאוחדות בחבר הלאומים; נמצא שכל כוח ממשי נשאר בידי המדינות הנפרדות ושהחבר עמד חסר אונים לעומת כל מעשי רשע של החברים, ביחוד של המדינות הגדולות. בקונסטיטוציה של חבר הלאומים אפשר לראות משל של דמוקראטיה מזויפת: למראית עין קים שווי זכויות שלם לכל האומות, לקטנות כגדולות, לאמיתו של הדבר ידו של של החבר השיגה לתפוס את העמים הקטנים ולכוף את רצונו עליהם; המדינות הגדולות המשיכו לפעול לפי שרירות לבם.

החוגים השוקלים עכשיו את הרעיון של ארגון בינ-לאומי למדו מן הנסיון הזה שיש לתקן את השגיאה היסודית. שיש להגביל את הסובירניות של המדינות ולחלק את הרבונות בין הכוח המרכזי ובין העמים המחוברים בארגון הבינלאומי. הרעיון הזה של הגבלת הסובריניות ושל חלוקת הרבונות הוא בלי ספק רעיון מהפכני ואין תועלת בטשטוש המהפכנות. לא יתכן להשוות את התכנית של אחוד פדראלי של עמים שונים לשאיפות האיחוד שקדמו לאיחוד הלאומי של האומות; אז התאחדו חלקים נפרדים של אותה האומה ועכשיו עומדים להטיל על האומה שתוותר על עצמאותה לטובת יחידה יותר מקיפה; ואין להכחיש שהאומה בתור נושא של שפה ותרבות. בת"ר בעל זכרונות עבר משלו ותקוות עתיד מש"ו — היא אגודה מיוחדת במינה. וגם הזכרת הפדראציות של קנדה, שוייץ ודרום אפריקה איננה עשויה ליטול את העוקץ שבדבר; כי במשלים האלה התאחדו רסיסי אומות שבחלקיהן העיקריים שמרו על סוברניותם במושב האבות של האומה. לעומת זאת עלינו להכיר את המהפכנות וההעזה שבהצעת הממשלה הבריטית אל הממשלה הצרפתית: הצעה לאחד שתי אומות הנפרדות בשפתן, כתרבותן, בהשקפת עולם ולצרפן ליצור פוליטי אחיד. אילו היתה צרפת מקבלת את ההצעה הזו, לא היתה קימת בעינה הסוברניניות הבלתי מוגבלת של אחד העמים האלה, לא של העם הצרפתי ולא של העם הבריטי. ההצעה לא נתקבלה על ידי צרפת—, ועוד רחוקים אנו מן האיחוד הפוליטי השלם של ארצות הברית ובריטניה הגדולה, של שני העמים היותר קרובים זה לזה בדמם ובשפתם אבל נפרדים גם הם בתרבותם ובהשקפות עולם; עוד לא הוגשם הרעיון של איחוד עמים; אבל מי שיש לו עינים לראות את הנולד יכיר את המגמה שבכוון זה, תנועה לאיחוד שגם מימי המיסיסיפי אינן יכולות לעכבה.

תוצאה של איחוד אומות כזה יהיה מושג חדש של „חירות לאומית". עד עכשיו היו מזהים חירות לאומית וסוברניניות; בעתיד תתבטא החירות הלאומית ביצירת תחום מסוים שישאר לרשותה של האומה, ומן הצד השני בחלק שיהיה לאומה בשמוש הכוח המרכזי. סובריניות ועצמאות היו עוד לפני זמן קצר התכלית העליונה של העמים, ואף המדינה הכי קטנה שמרה עליהן בקפדנות קיצונית; אבל הסובריניניות הפכה לזכות ערטילאית בשעה ששני מיניסטרים של גרמניה ואיטליה יושבים ומחליטים על גורלן של שתי מדינות כמו רומניה ואונגריה.

בזמן שכל אומות העולם מושלכות לכור מצרף גדול על הדינאמים של כל העמים לחשוב על צורות חדשות ביחסיהם הבינלאומיים.

תפקידם של יהודי המדינות הערביות

מוזר הדבר, מה מעטות הן ידיעותינו על יהודי הארצות הסמוכות, ארצות ערב. מלבד אי-אלה רשימות, לרוב — מקריות, הנדפסות בעתונות מפקידה לפקידה, ידיעותינו עליהם דלות הן ומטושטשות. על בחינה שוטחית של מצבם המדיני, החברתי, הכלכלי, התרבותי, ודאי אין לדבר. יוצאים מן הכלל אולי יהודי תימן, שהטיפול הספרותי בהם עשיר יותר, בעיקר משום הענין ההיסטורי שהם מעוררים במשכיל היהודי, או גם בגלל שפל מצבם בסביבה שונת וקנאות והתשוקה הציונית המפעמת בהם. אך אפילו התבוננות כל שהיא אל מצבם של אחינו האומללים הללו — מתוך השואת מעמדם אל מעמד היהודים ביתר ארצות ערב — צריכה לעורר את השאלה, כלום לא נמיכות קומתה של הסביבה בה הם חיים, היא היא הגורם היסודי לרדיפות ולהשפלות. הכרה כזו יכולה להוליך אותנו גם אל מסקנא אחרת: במדה שהסביבה הערבית מפותחת יותר מבחינה תרבותית ומדינית, כן תהיה היהדות שבקרבה זוכה יותר לחיי שלוה ושקט. גם אנלוגיות היסטוריות מחזקות דעה זו — אותן אנלוגיות, שמרבים להזכירן בקשר לאפשרות של חיי שותפות ושלום בין היהודים והערבים בארץ ושמרבים גם להוכיח בהן את כוונותיהם הטובות. והן יהודים חיים, ובמספר לא קטן, במצרים, בסוריה, בלבנון, בעירק.

ואם נוסיף לחשוב בכוון זה, הן מאליה תנתן מסקנא עוד יותר חריפה: שותפותנו בחייהם המדיניים והתרבותיים של שכנינו הערביים בארץ ובמדינות הסמוכות, — בכוונה ישרת-לב לחזקם, לקדמם ולהעלותם לרמה גבוהה, — היא לבדה יכולה לתת חזוק למצבנו אנו והיא לבדה יכולה להבטיח את התפתחותנו הלאומית והתרבותית בארץ מתוך אוירה של עזרת אחים משותפי-אינטרסים.

ועוד זאת יש להביא בחשבון שיקול-הדעת בשאלה זו: יש אומרים, כי בקהלות היהודים שבארצות הסמוכות פשתה ההתבוללות. אפשר, כי לחץ הסביבה הוא אחד הגורמים לנטיה זו. ידענו לחץ מעין זה גם בארצות אירופה; אך בארצות ערב יש בו משום מומנט נוסף, והוא, ההתנגדות החריפה לציונות בצורתה הנוכחית. והן לחץ זה עלול להפסק כשהישוב העברי בארץ, נושא תרבות התחיה הישראלית, יהיה גם נושא השותפות הפוליטית עם עמי ערב, וקשר יהודי ערב לא יהיה עוד, או לא יראה עוד, כקשר עם כח זר, אויב לתנועה הערבית הלאומית. שנוי עמדה בישוב העברי כלפי השאלה הערבית יביא עמו ממילא גם שנוי מצבן של קהלות ישראל בארצות השכנות.

כמעט שאין צריך להטעים עוד, כי השפעת השנויים הללו תהיה הדדית. יהודי הארצות הערביות הם הגשר הטבעי בינינו ובין הערבים. מהיותם יודעים את לשונם, את ארחות חייהם, את שאיפותיהם, ומהיותם אזרחים שהכו שרשים במדינות הללו, מסוגלים הם לתווך בין שני העמים מתוך ידיעה של ממש בהלך-הרוחות שבעם הערבי. התעמולה הציונית קצרת הראות ראתה באחינו אלה עד עתה רק אוביקט שיש „לתנבי" לפי שעה, מבלי להכיר את הפרספקטיבות הרחבות והרחוקות, הנשקפות מהפיכתם לאלמנט פעיל ווצר ביחסים היהודים-הערביים.

ב. אליאיש

מה לומדים בחו"ל
ומה דרוש לארץ

התפטרותו של רוטנברג משמשת סוף-פסוק לפרשה שלא תוסיף כבוד ותפארת לישוב ועם ישראל. שנת כהונתו עברה עליו כולה בסכסוכים פנימיים של המפלגות. ואין לנו כלל אפשרות לחרוץ משפט כלשהו על רוטנברג, שכן לא הגיע אפילו לכלל תיכון תכנית לפוליטיקה חיצונית ופנימית, ועל אחת כמה וכמה שלא הגיע לכלל הגשמתה. אותו רעיון אשר הגה — כי כל הענינים המסורתיים אשר עסק בהם הישוב בימים כתיקונם יש לדחותם בפני תפקידי שעת החירום — רעיון זה ודאי שהיה מוצדק, וחבל מאד שנציגי הסיעות השונות לא מצאו עוז בנפשם לקבל על עצמם אפילו את התביעה האלמנטרית הזאת.

האידיאה של רוטנברג — המצאת עבודה בסכנה מדה גדול, גם מתוך פעולת גומלין עם הממשלה אשר אמנם הקציבה סכומים ניכרים לשם כך, וגם מתוך גיוס אמצעים בכחות הישוב (מס החירום), — אידיאה זו לא נתגשמה. אך בעטיים של ויכוחי-הסרק על חלוקת הכהונות בהנהלה מורחבת או מצומצמת של הועד הלאומי לא נתחוור לנו כלל אלו מושגים יש לו לרוטנברג על תפקידיו הפוליטיים של הועד הלאומי בשעה זו. יש לשער כי אדם כמותו שקנה נסיון רב בחיי המעשה, וזכה לעתים קרובות לשמוע מקרוב כיצד מעריכים את השאלה הארצישראלית בחו"ל, יראה צורך להגביר את הנכונות היהודית לעבודת גומלין בין יהודים וערבים. בתורת מנהלו של אחד ממפעלי התעשיה הגדולים ביותר בארץ ודאי מבין הוא כי חלוקה גמורה בכלכלה של ארץ קטנה זו, לאזור יהודי ולאזור ערבי, יש בה משהו מלאכותי ואין להתמיד בה אם רוצים שהארץ תגיע לידי פריחה אמתית. אלא שפריצת פרץ בחומה סינית זאת מחייבת גם התקרבות בשטח השאלות הלאומיות ובויכוח על העתיד הפוליטי המשותף של גוש הארצות הערביות כולן, בו ישובץ הבית הלאומי היהודי בצורת מיעוט בעל אופי תרבותי וחברתי משלו ובעל יזמה פוליטית וכלכלית חזקה. התקוה שרוטנברג זה אשר לא היה עמוס כאחרים פוליטיקה (ופרזיאולוגיה) מלשעבר, יעשה בשטח דנן צעד נועז ומפשר, — תקיה זו נתבדתה, משום שעד כה לא ניתן לו לעשות מעשה בתורת נשיא לועד הלאומי, או אפילו להכריז על תכנית פוליטית מוסמכת.

רוטנברג התפטר, אך תקותנו עמנו כי הוא נמנה עם אותם האישים, אשר דווקא מחמת ריחוקם מחיים מפלגתיים יום-יומיים, נועדו למלא שנית בשעת הכושר תפקיד ראשי בישוב, ודווקא משום כך חייב הוא לבחון בעין בהירה ובדעה צלולה את ההכרח הפוליטי שבחיינו בארץ ולסייע בהשבחת האוירה.

מענין הדבר שמנהיגי הישוב בצאתם לחוץ לארץ רואים את ענינינו באור אחר במקצת. כל החי בארץ ישראל מקפח על נקלה את חוש המדה שבו. גם בלאו הכי לוקינו בלקוי זה שהוא מורשה לנו מתקופת הגיטו ועדיין הוא דבק בנו מאז. ודיינו אם נקרא בספורי שלום-עליכם ומיד יתחוורו לנו כמה וכמה דברים שהם סתומים מבחינה פסיכולוגית. כך, למשל, מתעלמים אנו לעתים קרובות מן העובדה שאומות אחרות משקיפות על ענינינו בעינים אחרות, ורבים מן הנמוקים שלנו המבוססים ביסוס יהודי אינם נתפסים במוחן כלל. ואולם האומה היהודית, העומדת עתה בפני סכנה ליהפך לתוהו ובוהו בכל העולם כולו, יכולה כיום למצוא קרקע חדש לרגליה אך ורק בעזרת ידידים הרוצים בטובתה.

ודאי עיקרו של דבר הוא ארגון כוחותינו שלנו, ובראש וראשונה — גיוס כוחותינו הנפשיים והמוסריים. אך לשם הישגים ממשיים זקוקים אנו לסעד ידידותי על כך עמדו כל מנהיגיה של הרניסנסה היהודית ושל הציונות. אין זה אפוא דבר של מה בכך: כיצד מעריך העולם את ענינינו, ואין טעם לשגות בהשליות ולראות בחומר הנמסר לידיו של ידיד פלוני או עורך פלוני כראות חות דעת שלו, היינו — דעה בלתי-יהודית מכרעת. יש להעמיק ולראות. וחשיבות-יתרה נודעת להכרה: כיצד רואים את ענינינו אותם החוגים שבאומות העולם הנוטים לנו חסד וידידות ביותר, כלומר חסידיה של השקפת העולם הליברלית, ביחוד באנגליה ובאמריקה, הלוחמים למשטר של צדק בעולם. ולא תמיד יש כאן רק ענין של השקפות אנושיות, כגון הערכת החלוציות או הספרות העברית, אלא גם ענין של בעיה פוליטית ובעיקר — הבעיה של חיי שכנות בין היהודים והערבים בארץ, ויחסם של היהודים אל כל השאלות הכרוכות בזה.

בהתענינות זו של העולם החיצוני יכולים היינו להבחין תמיד בשנים שעברו, אך בחדשים האחרונים נשקפת הסכנה שמא נבוא לזלזל בה. ראשית — משום שאנו, תושבי ארץ ישראל נותקנו לגמרי מן העולם, ושנית — משום שאנו משערים, והשערה זו מוצדקת במדת מה, כי העולם הגדול ברובו מטופל עכשיו בדאגות אחרות מאשר שאלת ארץ ישראל. אלא שהנחה זו אינה יכולה לשמש בשום פנים יסוד לפוליטיקה כל שהיא, שכן זקוקים אנו ושואפים אנו להתענינותו של עולם בפתרון צודק וקונסטרוקטיבי לשאלת ארץ ישראל, פתרון שיהא סותר את כל התכניות של שעבוד פאשיסטי המתפרסמות עתה פה ושם. אין לאבד זמן.

מבין אנשי הישוב ששהו בזמן האחרון בחוץ לארץ יש לציין קודם כל שלושה מנהיגים מובהקים הנמנים עם האישים הבלתי תלויים והמעשיים ביותר שבארץ: רוטנברג, אליעזר קפלן ומשה סמילנסקי. אנו מקוים כי גם לאחר שחזרו ארצה ושיקעו את עצמם בבעיותינו ומצוקותינו יום-יום יוסיפו לשמור בבהירות בהכרתם את אשר ראו עיניהם ושמעו אוניהם בחו"ל, ויסיקו מכל אלה מסקנות לגבי הפוליטיקה שיש לנהלה כאן בארץ, ולגבי החינוך הפוליטי שיש לתת לישוב התפוס עוד במדה מרובה למשפטים קדומים והזיות. מכל מקום אין לאבד זמן מבחינה זאת, וידעו-נא האישים ההם כי אין עתה תפקיד שחשיבותו עולה על התפקיד הנ"ל, כי עומדים אנו מחדש בפני ההכרח לעצב השקפת-עולם רוחנית-פוליטית לעצמנו, ובלעדיה לא תכון האומה היהודית במציאות החמורה.

„פעולה כלכלית דו-לאומית"

במדור הכלכלי של „הארץ" מיום א' אלול כותב ד"ר נ. בן-נתן ביומנו הכללי בין שאר הדברים:

„הגיעה השעה להניח יסוד לפעולה כלכלית משותפת של שני הלאומים בארץ. אמנם אנו מעריכים מאד את הופעתם המשותפת של היהודים והערבים במשלחות הכלכליות לפני הממשלה, אולם השתלבות האינטרסים של שתי האומות בארץ לא תבוא רק על ידי נציגות פוליטית-כלכלית משותפת, אלא על ידי שיתוף אינטרסים של היהודים והערבים במפעלים כלכליים משותפים.

דוקא החדשים האחרונים יצרו בסיס ואפשרויות למפעלים דו-לאומיים משותפים. המלחמה קרבה את ארצות המזרח הקרוב והגדילה את תלותן הכלכלית ההדדית. על ידי כך נפתח כר נרחב לשיתוף פעולה בין המסחר העברי והמסחר הערבי. בענפי ההובלה מארצנו לארצות מזרח אחרות נוצרו תנאים נוחים להקמת מפעלים משותפים. בשיווקה של תוצרת החקלאות המעורבת בארצנו יש בעיות, שפתרונן מצריך הסכמים בין החקלאות העברית והערבית.

יחסי השלום בין שתי האומות בארץ יוצרים את האוירה הנוחה לשיתוף פעולה. ימי המלחמה העמידו לפנינו בעיות התובעות הסכמים כלכליים בין שני הישובים בארץ. התמצא גם היזמה הפרטית והצבורית, שמתוך ריאליזם ומעשיות תדע לנצל את האפשרויות הקיימות"?

(ההדגשה שלנו — מערכת „בעיות היום")

אנו תקוה, שדברי המחבר ימצאו אוזן קשבת בחוגים המוסמכים ובצבור בכללו. השעה דוחקת.

„תיטר" בידיעה מלונדון על המצב במזרח הקרוב והתיכון, כותב בין השאר: „המהומות בא"י חדלו לגמרי, ושלום גמור שולט בין אנשי הצבא הא"י שהגיעו לבריטניה הגדולה. בא"י מקווים כי צבא נוסף מא"י, שיהיה מורכב גם הוא מיהודים וערבים, יהיה מוכן בקרוב לשרות מעבר לים."

כנוס פועלים ערביים

קבלנו הודעה על כנוס פועלים ערבים, ואנו מביאים קטעים אלה מתוכה:

ב-3 וב-4 באוגוסט נתכנסה בת"א הפגישה הארצית הראשונה של קבוצות הפועלים הערבים, הקשורות עם מפלגת „פועלי ציון", השייכת כחטיבה לליגה להתקרבות ושתוף יהודי-ערבי: נוכחו כארבעים פועלים ערבים מיפו, חיפה, מהעירה מג'דל-גד על יד עזה, ומהכפרים מסביבות רחובות, נס ציונה ופתח-תקוה: אגר, ודי-חנין, עבסיה. בין המשתתפים בכינוס, כמה עסקנים מחלוצי התנועה לארגון הפועל הערבי בשתוף עם הפועל היהודי הפעילים בשטח זה כבר שנים רבות.

פתח את הכנוס ג'ורג' נסאר ברכו מ. רוזנבליט („פועלי ציון") י. ריפטין („השומר הצעיר") (העתון „חקיקת אל-אמר") בשם מרכז „הליגה להתקרבות ושתוף יהודי-ערבי" דבר ח. נעמן מירושלים: הארץ הזו אינה שייכת לערבים בלבד ולא ליהודים בלבד: היא עכשיו ותהיה גם בעתיד מולדת משותפת לשני העמים. מי שחושב אחרת טועה. המדיניות היהודית-ערבית מזמן הכיבוש האנגלי עד היום—שניאה: המנהיגים שהלכו בה נכשלו. מן ההכרח שאצל שני העמים תקום מנהיגות חדשה שתראה את הדרך החדשה והיא: במקום התאבקויות — לחם ועבודה, במקום מהומות — הבנה, דרכנו לשתוף, לעזרה הדדית ולהבנה, הדרך היחידה הראויה לשמה, ואין אחרת.

שלשה נואמים ערבים ואחמד סלאח מחיפה מחסור מיפו ועלי מעבסיה קראו לעבודה משותפת עם היהודים.

מסמר הישיבה הראשונה היתה הרצאתו של ג'ורג' „על הסכנה הפאשיסטית": היטלר בז לא רק ביהודים, אלא הוא מעריך עמים לפי דרגות, והערבים בין הנמוכים שבעמים, במקום ה-16. שיטתו היא, שיטת שעבוד של כל העמים. סוכני הנאצים פעלו הרבה במהומות בארץ ישראל. אולם הצבור הערבי סוף סוף הבין את הדבר. פצצות האויב אינן מבדילות ולא תבדלנה בין יהודי וערבי. עניני ההגנה צריכים להיות משותפים, כ"כ הענינים הכלכליים. שתוף הפעולה צריך להיות מוצק כסלע.

מ. ערם סיים את הישיבה: בקש לכבד בקימה את זכרון החבשים ואנשי טריפולי המוסלמים, היהודים והנוצרים שנהרגו ונשחטו על ידי שני התלינים מוסוליני והיטלר.

בעניני ארגון הביע רוב המשתתפים תודה להסתדרות על עזרה זו או אחרת. אולם ארגון מוצק לא יקים כל זמן שלא תהיה הסתדרות משותפת לפועלי שני העמים. דרשו מ„סולל-בונה", כקבלן הסתדרותי להעסיק פועלים ערבים מאורגנים במקום שהוא צריך להעסיק ערבים. על הממשלה לדאוג יותר למחוסרי עבודה. הזכירו את התנאים הגרועים בהם עובדים הפועלים הערבים בים המלח ובמקומות אחרים — וציינו כאחר התפקידים החשובים העלאת דרגת החיים של הפועל הערבי.

באמצע הישיבה נכנסו ר' בנימין וח. מ. קלוריסקי, חברי מרכז ה„ליגה להתקרבות יהודית-ערבית". היושב ראש הציג בפני באי הכנוס את הלוחמים הותיקים לברית שני העמים בארץ. בתשובתו הביע מר קלוריסקי את שמחתו להנחת היסוד לארגון פועלים ערבים וקרא את פועלי שני העמים לעמוד לימין אנגליה במלחמה נגד הכובשים הנאציים, המשמידים ללא רחם את האחים לגזע השמי.

נתקבלה שורת החלטות, ומתוכן אנו מצטטים:

"הכינוס פונה לכל תושבי הארץ בקריאה להתלכד נגד הסכנות המאיימות על כולנו עם ההתקפה הפשיסטית, למצוא דרך להגנה משותפת הן בבנין מקלטים, הן בהדרכה רפואית של התושבים ובהשגת העזרה הראשונה. הכינוס מוקיע בפני כל העולם את האכזריות המנוולת של הפשיזם שמטיל פצצות על תושבי הארץ, רוצח אנשים שלווים, ערבים ויהודים. שני העמים כאחד צפויים לסכנת השמד, שני העמים חייבים להתגונן במשותף. הכינוס קורא את כל הפועלים למלחמה ללא רחם נגד הסוכנים הפשיסטים התלוים, הגלויים והנסתרים נגד הגיס החמישי שפועל בארץ.

על עניני עבודה: „הכינוס מצהיר שבמולדת המשותפת לשני העמים חייבת להיות גם העבודה משותפת לעמלי שני העמים. כל פועל ערבי זכאי לעבוד במשק היהודי וכל פועל יהודי זכאי לעבוד במשק ערבי. כדי שזכות זו תקבל תוקף ממשי ולא תשאר על גבי הנייר, חייבים פועלי הארץ ליצור הגנה משותפת על עניניהם המשותפים".

בסוף אוגוסט נפגשה בירושלים משלחת המרכז של איגוד הפועלים הערבים עם מרכז ה„ליגה" לשם בירור דרכי הפעולה המשותפת.

„בשעת חירום"

בראשית ספטמבר מופיע קובץ מאמרים (בעברית) המוקדש לבעיות המדיניות הציונית והשיתוף היהודי-ערבי בתקופת המלחמה. הקובץ מתפרסם ע"י ה„ליגה להתקרבות ושיתוף יהודי-ערבי".

השבוע במצרים

העתונות המצרית ציינה את יום השנה הרביעי לחוזה־הידידות בין אנגליה ומצרים (26.8.1936) במאמרים ראשיים. „אל־מצרי" במאזן ה„ופד" משבח את החוזה ומדגיש כי הצלחתו קורם־כל מבוססת על אויבה של הבנה הדדית ושל הכרת האינטרסים המשותפים. „אהרם" כותב שסעיפי חוזה אינם מספיקים כדי להבטיח את זכויות מצרים ועצמאותה, אלא שבני הארץ מצווים להתמיד ולעמוד על משמר־חרותם. העתון מעיר כי החוזה נכרת ע"י ממשלת הזמן לאומית, אכי כל חברי הממשלה הזאת עודם בחיים ורצוי, שימצאו גם עכשיו דרך פעולה משותפת.

מצרים עמדה השבוע בסימן משבר ממשלתי חמור, שסוף סוף נצא את פתרונו. הממשלה הנוכחית מורכבת כידוע מנציגי כל המפלגות הפרלמנטריות (חוץ ממפלגת ה„ופד") ומאישים בלתי־מפלגתיים אחדים ביניהם חסן סברי פחה, ראש הממשלה עצמו. המשבר פרץ עקב דרישות החסן־סברי פחה לקבל על עצמו נוסף לתפקידי ראש־הניסטרים, מיניסטר החוץ ומושלה הצבאי של מצרים גם את תיק־הענינים הפנימיים. מפלגת הסעדיים הגדולה ביותר בפרלמנט, שבידי חברה נוקראשי פחה היה עד עכשיו התפקיד החשוב הזה, התנגדה בתוקף להצעה זו, בשעה שהמפלגות האחרות, בעיקר הליברליים־הקונסטיטוציוניים היו רואים ברצון אישיות בלתי־מפלגתית במקום הזה. נוסף לזה יש חילוקי־דעות בנוגע לעמדת ד"ר אחמד מהר פחה, מנהיג הסעדיים ונשיא הפרלמנט, הדורש מהממשלה הצהרה יותר בהירה ונמרצת בשאלת המדיניות החיצונית והצבאית של מצרים. ה„ופד" מוכן לתמוך בחסן סברי פחה, רק בתנאי שירכיב ממשלה בלתי־מפלגתית ובלתי תלויה בפרלמנט הנוכחי. תפקידה העיקרי של ממשלה כזאת יהיה לפי השקפת ה„ופד", לערוך בחירות חדשות בהקדם האפשרי, כדי לסלול את הדרך לממשלת חזית לאומית מסיסה, אבל המפלגות האחרות וגם חוגים אחראים אחרים מתנגדים להצעה זו. עלה בידם ליצור קואליציה במסגרת הפרלמנט הנוכחי ואין שינויים ניכרים בהרכב הממשלה לעומת קודמתה.

*

סעד־זגלול ומוסוליני

העתון "Egyptian Mail" כותב:

המסיר הידוע, עבאס מחמוד על־אבד מוציר מאורעות המעידים כי כל פעם שוגלול פחה עמד לכונן ממשלה באה אישליה הפיאיסטית לתציך לו בעיניה המרה. — בשנת 1924, משנודע כי נגלול עתיד להתיצב בראש הממשלה, שלח מוסוליני אנרת לממשלה המצרית בה ד־יש להסגיר לידו עשרה פליטים מאנשי לוב. במענו כי עבריינים הם ואילהם לעמוד לדין — כוונתו היתה להעמיד את המיסיונרים של זגלול במצב קשה; אלא שהממשלה הכריזה כי עשרת הנכבדים מלוב נחשבים כפליטים וחרי דעה בני־חורין ללכת לכל מקום שירצו. — ושוב בשנת 1925 רומה היה כי הבחירות הכלליות יתנידו את זגלול לשלטון; עמדה איטלית היכתה צבאה בנגיל המיסיבי ובאה בתביעות מיוחדות־איליות. אך זגלול פחה לא חכה עד אשר זגלול יחליט ברוחו ובו, אלא נזדרז ובא לכלל הסכם עם איטליה ומסר לידיה את נ'אבוב.

ונשאלת השאלה: מה ראתה איטליה לכסן את הממשלות הלאומיות הבאות ונות במצרים? ותשובה ברורה מאד: מהרתה הראשונה היתה להכשיל כל ממשלה דימוקרטית באורו של התיכון, והשניה — להחניק את תנועת החירות במצרים, כיון שזו עלולה להשפיע השפעה ניכרת על לוב.

*

„אוונינג סטאנדרד" מצין בלעג את הדורשת, כי מיסוליני הציע למשלת צרפת את ויתורה של איטליה על קיומה תמורת שוה צבאית מסויימת להתקפה איטלקית על ארץ־ישראל ומצרים.

מהחיים הכלכליים

ביום ששי, 30.8.1940 התקיימה בצוה הועידה השמינית של לשכת־המסחר הערבית. השתתפו בה נציגים מחיפה, יפו, ירושלים, שכם, עזה ונצרת. אחרי דו"ח הועד המנהל על פעולותיו מאז־הועידה השביעית שהתכנסה ב 4.5.1940 בשכם, התפתח ויכוח מקיף ונתקבלו ההלטות, ביניהן דרישה מהממשלה להרכיב ועדה כלכלית עליונה דוגמת ועדת־פרי־הדר, לתת הלואות גם לאותם הפרדסים, שניטעו בשנות 1935 ו 1936, להמציא שווקים לפרי־הדר בצונה הבאה ולקנות את עודף היבול דוגמת מנהגה בכמה ארצות אחרות, לשחרר את האכרים ובעלי הפרדסים מהסים במשך המלחמה, להרשות את גידול השבק באיזור עזה ולעודד את הפלחים ע"י הוראת השיטות החדישות, בטלגרמה אל ה. מ. הנציב העליון דורשת הועידה לחלק את המלוה החקלאי בין היהודים והערבים לפי הששה המעובד לפסוק את החלוקה בכלל לועדות מקומיות. — לבסוף אושר הועד הפועל הנוכחי מחדש והוחלט לפיים את הועידה הבאה בירושלים.

„פלסטין" מקדיש מאמר ראשי לשאלות הקשורות לעונת־הפרי הבאה. הוא אומר: „הממשלה הבריטית, שהשתתפה בהקלת המצוקה בחלקים שונים של האימפריה ע"י קנית תוצרת — כגון גו־הצמר באפריקה הדרומית, חרובי קפרסין, כותנת־מצרים, תמרים ושעורה מעיראק, מן הצדק שתכלול גם את תוצרת ארץ הזאת בדאגתה ותפעל למען הקלת בעיותיה החמורות". העתון מציע שהממשלה תקנה שליש היבול, כלומר כארבעה מיליון תיבות, בשביל צבאותיה במזרח ותעביר שליש לאנגליה תחת חסות הצי. בשביל שליש האחרון תהיינה אפשרויות למצוא שווקים. המאמר מסתיים: „רעיון השיתוף היהודי־ערבי בענין פרי־הדר הוא בריא וצו־השעה, עוד זכורה לעם תועלת־השיתוף בהשגת־המלוה אשתקד, ומובב להכשיח כבר עכשיו את ביצוע הרעיון הזה, כדי שהארץ תכין לעצמה בסיס מספיק להצלחה לקראת התחלת העונה".

יפו. בקשר עם דחית התחלת העבודות הצבוריות הגישו הפועלים בקשות רבות אל העיריה שבהן הם דורשים המצאת עבודה כדי שיוכלו לפרנס את משפחותיהם. „אל־עיראק" מביע תמוה שהממשלה תתיים בתשומת־לב לדבר זה.

כמה מבעלי־הקרקעות שניזוקו בשעתם פנו אל הש־טונות בבקשה לשלם להם את הפיצויים המגיעים להם בעוד מועד לקראת עונת־העבוד הקרובה, כי אחרת ייגרם להם נזק נוסף.

פאלו"ה (מחרו עזה) באספה גדולה שהשתתפו בה חברי העיריה ומוכתרי הכפרים הסמוכים ובכבדים רבים הוחלט על השתתפות במגיבות למען קנית אורזים ולמען הצלב האדום. באותה אספה הוחלט לשלוח תזכיר אל השלטונות המוסמכים בדרישת מלוה למקים ואיסור המכיריות הפומביות.

חיפה. בנק ברקליס התחיל בגבית חובות ישנים אל חקלאים במחוז־הצפון.

לפי „פלסטין" טרם וודברה עמדת־העיריה כלפי הדרישה להקמת מסבחים עממיים בחיפה; יהעתון מביע את התקוה שבהקדם תחול הכרעה חיובית.

מר כאלב ביי אל־שרבג'י מן הקונסוליה העיראקית ביקר בלשכת־המסחר הערבית, כדי לדון על יחסי־המסחר ובעיקר על שאלות־ההובלה בין שתי הארצות.

קאהיר. מיניסטר התחבורה נתן להברה מצרית רשיון להקמת קשר אֵוטובוסים בין סואץ לא"י דרך המדבר. כתו של הרשיון יפה רק לזמן המלחמה.

כ־צרים מורגשת עלית־שערים ניכרת בקפה ותה ובעיקר בתפוחי־אדמה שמחירם עלה מ־6 מיל ל־23 מיל בעד אוקיה.

כיריות. לאור עלית המחירים ודלדול־המלאי עימדים סוחרי בירות להקים חברה מיוחדת לאספקת סוכר ואורז מצרים. הוחלט ליסד ועדה מנית להכנת החברה, שיהיו לה סניפים בא"י ובמצרים.

קאהיר. ועדת סחר־החוץ הסכימה להרשות את יצוא סוגי־ברזל מסויימים לסוריה, ולעומת זה להתקשר עם ממשלת סוריה בנוגע ליבוא חוטי משי טבעי ומלאכותי. תעשית־המשי נפגעת קשה ע"י הפסקת היבוא בעיקר מאסן.

בעותה הישיבה החליטה הועדה על עידוד זריעת הפשתן בשל ריבוי הביקוש בשוק־חוץ.

חינוך ותרבות

ירושלים. ועדת־היתומים תבחר מבין היתומים חמשים ילד כדי לקבלם למעון התקלאי החדש בדיר־אל־עמר. (פלסטין)

ד"ר ע"ת רגי"ח מרצה בבית־המרש בקאהיר, שהה יומים בירושלים בדרכו לבגדאד, שם יזרה בבית־ס למורים.

„פלסטין" מקבל בברכה את פרופ' ניקולו, העושה בעת בארץ מטעם האוניברסיטה האמריקאית בקאהיר, כדי לרכוש בשבילה תלמידים. העתון מציין את הזכויות הרבות שיש לאוניברסיטה למען המורח ותושביו.

מפעל תרגום הקוראן לשפות זרות—צרפת ת, אנגלית, איטלקית, איראנית ואורדו (הודית) — המתנהל תחת השגחת מלומדי „אל־אזהר" בקאהיר מתקרב לסיומו.

„אל־דיפאע" מפרסם מכתב המביע צער על הסגירה הממושכת של בי"ס החקלאי ע"ש כדורי בתול כרם דבר הגרם נזק לתלמידים ולחקלאות בארץ.

שבועון ערבי חדש

בירושלים הופיע הגליון הראשון של שבועון ערבי חדש בן טי עמודים בשם „אל־חבל" (המלחמה), בעריכת יוסף אבנדי פראנסים.

במאמר הראשי הזכיר כי טובת הערבים דורשת התנגדות לבחירת שחמיטו על העולם את המלחמה הזאת.

כל הערבים במזרח הקרוב מצפים לנצחון הדמוקרטיה, ועליהם לזוחר על חלוקי הדעות הפנימיים בשם יעדהו עתה את טעותיהם בלכי אנגליה, ואותו מאמר נסיים ואומר כי השבועון לא יחסיון על שעת כושר למען כל מאמין משותף הבא לסלק את גורמי הסכסוכים.

מנחם ערבי חשוב אומר בראיון כי הערבים חפרים חינוך פוליטי, ואינם מסוגלים להבדיל בין עקרונות פוליטיים ובין יחסים חברתיים. העיבדה של חלוקי דעות פוליטיים אינה צריכה לגרור אחריה בהכרח ניתוק גמור של יחסים חברתיים.

תלוש הזמנה

להנהלת „בעיות היום" ת. ד. 7021

הנני מתים על „בעיות היום" ל... חדשים ומצרף את דמי התמיכה (22 מיל לכל חדש) בבולים

השם .....

הכתבת .....

על „בעיות היום"

„פלסטין" מיום 4 לספטמבר כותב „רשלקטיר":

„אשר שוהו מסיבני התקופה שבשעה זו התחיל מיפיע כתב־עת עברי המוקדש בעיקרי להכנה בין יחודים וערבים. בקונגרס הציוני האחרון נתבטאה ועדה מתמדת שתשכל בחופר על בעיה זו, והלוחה להתקרבות יהודים וערבים שנשמרה לפני זמן הם ערכה כמה וכמה אסיפות. חשיבותה של שאלה זו אינה רק ענין לצבור שכאיני, רבים מיהודי אמריקה מוצרים כי המלחמה אינה יכולה לשמש אמתלה לדחיית החקיקה בששה זה. כתב־העת החדש הוא שבועון בן 4 עמודים ומתוך שהוא מסב את לבו של הצבור לשאלה — עתיד הוא להקל על היוסות שהוא צעד ראשון לכל אתרון.

המו"ל והעורך דר. סלי הורש, ירושלים־רחביה.
בתיבת המערכת וההנהלה: ירושלים־רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „ש"י, ירושלים, רח' אגרסים.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

המחיר 5 מיל
ירושלים
י"ב אלול ת"ש / 15. 9. 1940
גליון ה' No. 5

בעיות היום

שבועון חפשי לענייני השעה

משטר חירום – כיצד?

המושג „שעת־חירום" המנסר בחלל מציאותנו זה שנה ויותר הוזך ולובש גשמיות. דברי ראש ממשלת־אנגליה ונאום המפקד הצבאי בארץ מבשרים למזרח התיכון ולתושביו ימי מבחן קשים מאד. והתפצצה המזעזעת על תל־אביב באה כאיזו להוכיח את רציונות אזהרותיהם. גם המשבר הכלכלי הקשור בתבערה העולמית, הולך ומחמיר, ואופיני הוא, כי העתונות — היהודית בערבית—מתחילה כבר לבטא, אמנם בזהירות ותוך פיקפוקים, את הצורך בשיתוף יהודי־ערבי בחיים המשקיים, ויתר על כן, נראות גם התחלות של פעולות. לפרדסנים שהיטיבו להבין את ענייניהם המשותפים כבר לפני שנה, הצטרפו עכשיו בעלי־הבתים למאמץ משותף בשאלת החזוב והמכירות הפומביות, וגם בין האימפורטרים והסיטונות יש פעולות־גומלין, בענפים אחרים מבריאה אמנם התעמולה האוילית „תוצרת הארץ" בסיבן המצומצם של המלה להסדר וארגון מקיף של היחסים הכיכלייים וגורמת באופן כזה נזק רב לאכרים וצרכנים מכל העדות, אבל אינה יכולה למנוע בעד עצם היחסים הללו.

אין ספק, שיש לעודד ולהרחיב את כל המאמצים המסייעים בצורה זו או אחרת להריסת המחיצות המלאכותיות במשק ארצנו, גם אם הם פרי היזמה הפרטית של המעונינים בדבר באופן ישר ולכן גם מכוונים להנאתם הם בעיקר. כך למשל היו במו"מ על בעיות הפרדסנות מיוצגים בעיקר הפרדסנים הגדולים, ועניניהם המיוחדים של הפרדסנים הזעירים ושל הפועלים החקלאיים לא נדונו באותי התוקף. אחרת היו בודאי משתדלים להשיג ערבות ממשלתית לא רק בשביל הבנקים, אלא גם בשביל שכר־עבודה מינימלי ועזרה בשביל המובטלים בענף חשוב זה.

בכלל יש לציין בצער שההכרה בצורך של שיתוף פעולה בתחום התפקידים הסוציאליים והצבוריים עדיין לקויה מאד, בה בשעה שמצוקת המונים רחבים זועקת לפתרון או לכל הפחות להקלה.

הישוב היהודי מתגאה במסורת נאה של עזרה עצמית והתנדבות לאומית. אבל פירוש הדבר היה שבמשך שנים רבות נשאו בעיקר רק שכבות מסויימות בעול כל המצוות הסוציאליות, וקודם כל צבור הפועלים המאורגן. עבודת־מחקר של ד"ר משקה (ע. „דבר" 23-8-40) מראה שהפועלים, שהם כשליש הישוב משלמים 38,7% של כל המסים הישירים הנגבים וכ־60% מהמסים למטרות סוציאליות. בה בשעה ש־60% מהפועלים משתכרים פחות מ־6 לירות בחודש, ורק אחוז אחד יותר מ־15 לירות.

לפני שנה — עם פרוץ־המלחמה כשהצרכים עלו למעלה ראש, היה נסיון להטיל את משטר־ההתנדבות גם על שכבות אחרות ע"י „מס־החירום". לשם כך המעיטו את הדמות הדמוקרטית של הועד הלאומי ע"י ויתור על בחירות, (שמועדן הגיע כבר מזמן), שבמקומן באו צירופים „מוסכמים" בין מפלגות, חוגים ואישים וה מדת מר רוטנברג, מנהל חברת־החשמל ונציגן המכובד ביותר של שכבות־בעלי־היכולת. בראש הישוב. הנסיון הזה נכשל, ואין פה מקום להיכנס בפורמום מה היתה הסיבה לכך. אם מפלגתיות מופרזת מצד זה או אחר או אולי הרצון של חיגים מסויימים להשתמט מכל עול צבורי. באמתלה זו או אחרת. אכן, הישוב איבד זמן יקר על פרשת רוטנברג, ועלינו לקבל את הלקח המר שהביא אליעזר קפלן מאנגליה כי „ההתנדבות פשטה את הרגי", כמו שעלינו לקבל את בשורתו הרעה שהביא מאמריקה, שאין לצפות לעזרה חמרית מהגולה...

היתרונות המדומים שהיו לישוב העברי על הערבים בשטח זה, נתבדו לאור המציאות: ההתנדבות המאורגנת והעזרה מבחוץ, וגם רמת החיים הגבוהה יותר הולכת ומתפוררת. לעיני כל, ולכן נתבטלו למעשה המניעות הפסיכולוגיות לשיתוף־פעולה לא רק בשטח הכלכלי, אלא גם בפעולה הצבורית והסוציאלית.

חומר־השעה דורש מאמץ מרכזי ומחושב, ועל מוסדות היהודיים להחיש פתרון ארצי מדיני. ברור שאין לבוא כיום אל ממשלת־הארץ וכל שכן אל ממשלת־אנגליה בתכניות והצעות הדורשות סכומים עצומים ופעולה של הממשלה והרשויות המקומיות.

כדי לא להוסיף מעמסה על מחלקות־הממשלה כדאי למסור את עיבוד תכניות מפורטות על השימוש בכסף ואת הנהלתו לעיריות וזמועצות המקומיות. אפשר גם להקים על ידן ועדות־חירום מיוחדות שתהיינה מורכבות מנציגי כל שכבות האוכלוסיה.

בעזרת מס־חירום זה אפשר לארגן א) סיוע למחוסרי־עבודה ופרנסה, הן בכסף, הן ע"י מוסדות מתאימים כגון מטבחים עממיים, הן ע"י אספקה בצורה אחרת.

ב) הגנה נגד התקפות־אויר (בנין מקלטים וכו').

ג) פיצויים לקרבנות ההפצצות ולמשפחותיהם.

ד) הרחבת שרותי־הבריאות והחינוך הנתונים לסכנת צמצום.

יש גם בעיות סוציאליות שפתרונן אינו דורש כסף דוקא, אלא רק תשומת־לב ויזמה מתאימה, כגון הפיכתה על המלאי ועל המחירים, הגנת הדיירים נגד נישול וספסרות, בעיקר בירושלים, הגנה על השכר הריאלי של הפועלים וכו'. אלה הן התפקידים העומדים כיום לפני הצבור ומוסדותיו. אין הבדלי־אינטרסים בין היהודים והערבים כאן, ולכן דרושה זימה משותפת גם בני שני העמים יעזרת הממשלה ע"י הקמת מס־חירום ארצי. רק כך נדע להציל מאות ואלפי משפחות מחרפת רעב ומיאוש ואבדון.

עת לעשות...

ש.

מלחמת האויר

השנה השניה למלחמה היא שנת המלחמה באויר. תחילה סבורים היינו כי בפרוץ מלחמה תבואנה מיד התקפות אויר עזות ביותר, ורבים הם שהופתעו בראותם כי הדבר לא אירע. וכי החדשים הראשונים למלחמה, מחוץ לפולין, עברו „בשלום". כיום יודעים אנו מה הביא עמו אות נסיון־שניסו יהרדים אתו העולם במשך 7 או 8 חדשי־. הצבור התחיל שוכח את הסכנה הנשקפת וההתגוננות נתרופפה. ועתה הנה נתחוללה מלחמת האויר בכל תקפה מתוך איחור של שנה שלמה. אין איש יכול לחזות מראש מה יהא סופה של מלחמה זו— ודאי תסתיים באפיסת כוחות כלית. אוכלוסי המדינות הגדולות אנוסים להסתגל למצב אזעקה כאילו היה זה „מצב נורמלי". זוהי שעת הרת עולם לכל הברואים בצלם, ויש לחשוש כי זוהי רק הפתיחה, והאימים טרם הגיעו לנקודת שיאם. מי יודע איזה נשק יתגלה עוד במלחמה הזאת ...

וגם ארצנו טעמה כבר טעם הביעותים של מלחמת האויר. לאחר ההתקפות על חיפה באה ההתנפלות על תל־אביב. תל־אביב היא עיר פרווה, ללא ביצורים והגנה, וללא כל ערך צבאי. וההפצצה הזאת אינה אפוא אלא מעשה רצח של אנשים חסרי־מגן. הפאשיזם זיכה אותנו ב„כרטיס בקור" שלו. הוא הופיע בדמותו האמתית, שיטות המלחמה של הפאשיזם ידועות לנו מסין, מחבש ומלוב. בני הסאניסי יודעים לספר על כך. אך בתל אביב אין אפילו מקום לאמתלה של מסך מלחמה כלשהו. אין כאן אלא מעשה פראים אכזרים ושואפי דם.

— — — — — יחד עם 103 היהודים שנרצחו בתל אביב נהרגו גם ערבים מספר. ובכללם 5 תינוקות ערבים. — — — — — — — — — — — —

הפולימיקה של הפאשיזם אינה יודעת רחמים וחמלה. היא משמשת רק את הכוח ואת האלמות.

אך אנו תושבי הארץ הזאת הנצבים פנים אל פנים עם הסכנה וחייבים להחזיק מעמד נכחה לקח חשוב ניתן לנו בזה: מה נמוכה המדרגה המוסרית ומה גדול הזרם הכלכי הכרוכים בשסוי עמים זה בזה והשפת האיבה ביניהם. התשובה היחידה צפונה רק בדריכת הארצון הכללי של כל אוכלוסי הארץ לדחות בשעה זו את חלוקי הדעות ולהתגונן במשותף נגד הסכנה. נוכח המצוקה הצפויה לארצנו באה השעה לעבודת גומלין כדי לנצל את המלאי הרוחני והחמרי שבארץ לטובת הכלל כולו. ומשמח הדבר כי דווקא בימים אלה הולכים ורבים בשני המחנות הקולות התובעים עבודת גומלין. ביחוד רבות האשרויות בשטה הכלכלה. דיינו אם נזכיר כאן את הצורך לפתח דרכי תחבורה חדשים למסחר, ביחוד מזרחה. דרך עיראק אל המפרץ הפרסי ואל האוקינוס ההודי. רק עתה מתחור מלוא

תנו מהלכים ל„בעיות היום"

יהודים וערבים בכפר

אחד מאנשי שלומנו כותב לנו:

בימים אלה ערכתי מסע על פני הארץ, ובקרתי בכמה וכמה ישובים יהודיים. מפליא הדבר עד כמה נשתנו היחסים בין יהודים וערבים. במכוניות „אגד" נוסעים ערבים וערביות, כל הישובים חזרו ליחסי־שכנות מתוקנים עם הערבים, והעבר נשכח מלב. באחד הישובים היהודיים שבמערבו של „העמק" נערכה לפני זמן מה התחרות ככדור־רגל בין תושבי המקום ובין קבוצה ערבית מורכבת מפקידים שבנצרת; כתום התחרות ערך הכפר קבלת פנים חגיגית לאורחים הערבים, ונאומים נישאו משני הצדדים על יחסי השכנות הטובים. לאחר ימים מועטים הופיע באותו ישוב „המוכתר" של כפר ערבי סמוך והוסכם על התחרות בין בני הנעורים שבשני הכפרים. השחקנים הערבים הופיעו לשעה הקבועה — אך לשם זהירות נלוה עליהם גם שוטר אחד. אך מיד נוכחו כל הנאספים לדעת כי זהירות זו היתה למותר, שכן האורחים נתקלו בסבר פנים יפות מאד. — — — רופאים יהודים של „קופת חולים" מושיטים לעתים קרובות עזרה רפואית לערבים, וערבים רבים באים למרפאה שבישוב היהודי כדי לשאול בעצת הרופא או החובשת. בכפר הערבי בו נתארחתי ראיתי כיצד בא פלח ערבי לשאול בעצת חברו היהודי כדת מה לעשות במטעיו וכיצד יחליף את האילנות.

מעשים אלה משמחים את הלב, אך עם כל אלה חזרו ונשנו באזני האזהרות לבל אחפז להסיק מסקנות. „היחסים הטובים השוררים כיום", — אמר לי מתישב בעל נסיון, — „מעידים רק על כך כי המוני האומה הערבית טובי לב הם מטבעם ורוצים ביחסי שכנים מתוקנים. אלא שהכרעה איננה בידי ההמונים. הריהם כחומר ביד היוצר כהמונים שבכל אומה ואומה. עיקרו של דבר הוא להשתמש בהלך הנפש הטוב שבימינו אלה כדי לפתח עבודת גומלין בקנה מדה גדול — בכלכלה, בתרבות, בשטח הסניטרי — ומתוך כך להפיג את המתיחות הפוליטית, ואולי גם לפלס דרך לפתרון."

ואין לעבור בשתיקה גם על העובדה כי בישובים יהודיים רבים לומדים עכשיו ערבית למוד שיטתי. קבוצה אחת שבקרבת חדרה שלחה ירושלימה את אחד מחבריה לשם השתלמות בידיעת הערבית, ועתה לאחר שחזר משם הרי הוא משמש מורה בקבוצה. מלמדים את השפה הערבית המדוברת. במקומות רבים ספרו לי כי „השומר הצעיר" עומד להזמין מורים ערבים על מנת שיורו ערבית בקרב הקבוצים השכנים שבסביבה.

משמעותה של ההגדרה: „המזרח התיכון — גשר להודו". אך אפשרויות רבות גנוזות גם בפיתוח אוצרות הארץ, הרחבת התעשיה, ייצור חמרי מלחמה וכו', ויש לשער כי גם ארגון משותף למקח וממכר של תוצרת מסוימת היה מביא תועלת מרובה לשני העמים. היש כאן מוסד המטפל בחקירה שיטתית של אפשרויות אלו ודרכי הגשמתן? לדעתנו אין לך דבר חשוב ודוחק מזה.

אך מעל לכל אלה חייבים אנו לברר לעצמנו כי ההתקרבות בעבודת יום־יום משמשת אמנם דרגה חשובה בהכנה הנפשית של עבודת־גומלין יהודית־ערבית, ואך לא די בזה. לשם כך דרוש הרצון העז לפתור גם את הבעיות הפוליטיות של הארץ בכיוון של עבודת גומלין. הכרח הוא לנטוע בתוכנו את הרעיון כי התקופה שלאחר המלחמה תטיל תפקידים עצומים של מפעלי בנין והקמת הריסות, ואלה יהיו ניתנים להגשמה רק מתוך שיתוף אגודים מורחבים. אשר ליהודים הנה עלינו להוכיח כי רוצים אנו לשבץ עצמנו ללא חכוכים בעולם זה של המזרח הקרוב. אנו מצדנו רוצים למנוע כל דבר הזורע שנאה ומשטמה בין העמים. נתנסינו במשך כמה וכמה שנים בנסיונות מרים, והמאורעות האחרונים הם שיא פסגתם, ומתוך כל אלה נמצאנו למדים מה עמוקה תהום החטאה הנפערת לרגלי השוכחים את תורת האדם באשר אדם הוא. מלחמת האויר וכל ביעותיה אינה אלא דרגה אחרונה להתנונות זו. אחריה מן ההכרח שתבוא תשובה ותמורה.

ל.

ערבים משתתפים בצער היהודי

עירית יפו נתכנסה ביום שלישי; היושב־ראש הביע את צער יפו על ההפצצה שהיתה בתל־אביב ובכפר הערבי הסמוך, הציע לכנס אסיפה גדולה למחות על האכזריות האיטלקית ועל הריגת הילדים והתינוקות. אחרי האסיפה הלכה המועצה בשלימותה אל עירית תל־אביב ושם הביעו את הצער הכללי בשם ערביי יפו.

ה„פלסטין" מיום 11/9 מביע את רגשי התמרמרותו בשל ההתקפה האיטלקית על תל אביב, ואהדתו לקרבנות. העתון מטעים כי תל אביב אינה מוגנת ואין בה כל מטרה צבאית. תושבי העיר הזו הם ברובם פליטי חרב ורדיפות; הפצצת אוכלוסיה כזאת מתנגדת לכל החוקים הבינלאומיים ולרגשי אדם.

לאחר שהעתון מתאר את רשמי־הבקור בשטח הנפגע ואת גודל הנזקים, מתמרמר העתון על רצח הנשים והתינוקות, ומוסיף ואומר כי על אף הכרזתם של האיטלקים כי מלאו חובתם בהרעישם דרכי תחבורה של הקיסרות הבריטית, הרי רצח נשים וטף — כמעשה שעשו בסומייל — יש בו משום עלילות פראים.

העתון דורש להנהיג תשלום פיצויים לקרבנות בנפש וברכוש שנגרמו בארץ ישראל בהרעשות מן האויר.

גם שאר העתונים הערבים מביעים את רגשי אהדתם לקרבנות ההרעשה.

„אס־סירט" מכריז במאמר ראשי כי מעשי אימים בצורת התקפות אויר על אזרחים חפים מפשע — חרפה הם בתקופה הנחשבת בעיני אנשים רבים כתקופת ציביליזציה. ואם כי האיסלם רואה הכרח במלחמה הרי אסר להרוג אזרחים־סתם שבארץ האויב. משום כך היו החליפים פוקדים על המצביאים שלהם לבל יתקיפו נשים וטף, זקנים וכהנים. לבב המוסלמים מלא רגשי אהדה לקרבנות של מעשי רצח המתנגדים למצוות האיסלם.

אנו מבקשים את קוראי „בעיות היום"

להתקשר אתנו

להביע את דעותיהם ולכתב אל המערכת על כל ענין הנראה חשוב בעיניהם, ביחוד במצב הפוליטי, בשיתוף פעולה מציאלית או כלכלית בין יהודים וערבים, בתיקון המצב הפנימי בישוב, בשאלות חנוכיות ואירגוניות וכו'

הכתובת: „בעיות היום"
ירושלים, רחביה, ת. ד. 7021

„פלשטין" קורא לשתוף כלכלי
בין היהודים, הערבים ומוסדות הממשלה

העתון הערבי „פלשתין" פירסם מאמר בחתימת „סוחר והכלאי" על הצורך בפעולה כלכלית משותפת בין כל שלושת הגורמים הכלכליים בארץ: הערבים, היהודים והמוסדות הכלכליים של הממשלה. הכלכלה — אומר בעל המאמר — היא בעלת היקף עולמי ואין לומר, כמה בלתי־הגיונית היא חלוקת הכלכלה בתחומי ארץ אחת לפי העדות. ואם חלוקה זו מזיקה בשנים כתיקונן על אחת כמה וכמה עכשיו.

הכותב מונה והולך את כל התועליות שהערבים והיהודים היו מפיקים אילו איחדו את היצוא והיבוא וכדומה. הנה, למשל, מסרבות חברות־הביטוח הזרות לבטח את הנכסים בארץ מפני פגעי השעה הנוכחית. החוגים הכספיים היהודים והערבים היו יכולים לייסד חברה מועילה זו הבטוחה ברווחים. אילו היה קיים שיתוף אפשר היה בנקל לייסד חברה בעין זו.

בעל המאמר מסמן ענינים כלכליים העומדים על הפרק, שהשיתוף בהם היה מועיל לכל הצדדים ומביע את צערו על שהכינוס השמיני של לשכות המסחר הערביות לא נגע בשאלה זו. כוונת הכותב היא, כפי שהוא מדגיש, לעורר את תשומת הלב של לשכות המסחר הערביות והיהודיות.

*

שתוף פעולה בפרדסנות

בימים אלה נערכה ישיבה משותפת של נציגי הפרדסנים היהודים והערבים במשרדי מר שוקרי תאג'י ביפו בהשתתפות ה"ה יצחק רוקח, ח. אריאב וחורין מצד היהודים, השיך אבו קישאק, שוקי תאג'י ובאדס מצד הערבים. דנו בפרוטרוט על מצב הפרדסנים והפרדסנות בקשר לחובות ולמאסרים. הודגש שאמנם הוגש כבר תזכיר מפורט לממשלה אלא שעדיין אין כל תוצאות.

הוחלט לכנס התיעצות יותר רחבה של פרדסנים יהודים וערבים בהשתתפות באי כוח הכפרים והמושבות, נציגי ארגונים וכו'. יוזמנו, כנראה, גם באי כוח הממשלה להתיעצות זו שתערך בימים הקרובים.

ועידת הפרדסנים הערבים הסכימה להצעה של מרכז פרי הדר בענין כינוס ועידה כללית משותפת של כל הפרדסנים בארץ לדון בכלל בענינים החשובים. המועד לא נקבע.

שוקרי ביי תאג'י, ראש משלחת הפרדסנים, נסע לירושלים כדי להפגש עם הקונסול הטורקי הכללי ולדון אתו בענין משלוח הדרי הארץ לטורקיה בעונה הבאה על חשבון חליפי סחורות.

האמיר עבדאללה
מיעץ לסוריה להתנגד

רבת עמון. יום השנה הכ"ד להכרזת המלך חוסיין על המרד הערבי נחוג כאן ברוב פאר והדר. בככר העיריה נצטופפו המוני אדם, וחילים ופרשים נערכו בסך ועטרו את הבימה המקושטת דגלי ערב. ה. מ. האמיר עבדאללה הופיע כשהוא לבוש תלבושת חג'אז מפוארת, וחרב אביו המנוח חגורה על מתניו.

האמיר השמיע נאום נמלץ באזני הנאספים, ולאחר שהעלה בקצרה נשכחות מתקופת המלחמה הקודמת נשא את דברו על המלחמה החדשה ועל עמדתן של מדינות ערב.

„הערבים, אמר האמיר, זכו לעצמאות בעיראק, נג'ד, ותימן. חלקים אחרים שבעולם הערבי לא הגיעו לדרגה זו, אלא שיהיה קיוו להשיג את מטרתם מתוך הבנה אמתית שתבטל את כל ההגבלות.

תוצאות המלחמה הזו תלויות בבריטניה הגדולה, היא היא ידידת הערבים והמעצמה המנדטורית לארץ ישראל ועבר הירדן, וכל האנשים המעונינים בבריטניה ושוחרים טובתה חייבים לסייע בידה במלוא כוחותיהם".

בהמשך דבריו אמר האמיר כי סוריה וכלל הערבים צדקו בשאט נפשם למראה הועדה לשביתת הנשק שהגיעה לסוריה.

הערבים מרגישים כי השפלה זו שנחלה מעצומת המנדט יש בה משום חרפה לערבים ופגיעה בכבודם. הנואם סיכם את דבריו לאמיר:

„אם שביתת הנשק הזו פגעה במצבה של מעצומת המנדט הרי ששורת ההגיון נותנת שהמדינה הכפופה למנדט תקבל את עצמאותה הלאומית ואת זכויותיה המלאות.

עברה שנה תמימה מאז פרוץ המלחמה, ובן בריתם הנאמן של הערבים מחזיק במעמדו ההיסטורי ללא חת. וקרוב היום ואנו נראה, אם ירצה אללה, בבוא הנצחון הגדול, והשאלה הערבית תזכה בעזרת השם לפתרון מוצלח".

המוליכים בחושך

על דפי „דבר" מתנהל וכוח בין ה' א. ליבנשטיין, בעל מאמר בשם „לקח הימים האלה", לבין הסופרים ש. צמח וי. גוטהלף. ויש להשתומם על אותו וכוח — לא מטעם זה, שהחקים על א. ל. „מתאוננים בוכוח מדומה" ו„מתפלמסים עם עצמם", כפי שמבקש להוכיח יריבם בתשובתו „כל עוד לא בא המשיח" („דבר", 4.9.1940). לא ולא! יש לשתומם על כך שמצא נביא המיליטריזם בישראל את במו על „דבר" — ולא כמוצא אכסניא עראית ל„חופש כתו": א. ל. הוא סופר קבוע בעתון זה, ובלב הקוראים נת הרושם, כאילו דעתו של א. ל. — דעת עתון הפועלים הוא. והוא ראיה: א. ל. הפיץ מעיניו על נצח המלחמה בתחלה בעלום שם בירחון לשאלות צבאיות „מערכות", ואח"כ נדפסה רשימתו מחדש, בשמו המפשט, ב„דבר", כאילו להטעים את חשיבותו בעיני המערכת.

לפי דעתו של א. ל. „לו גם קרה הנס ומצב של פירוק זין כללי ומוחלט (הטעמת המחבר!) היה מוצא לפועל בכל העם והמדינות" היה דבר זה מביא לידי „חורבנה המוחלט של התרבות"; ולאחר שהוא מאיים על עמי התרבות, פקי הזין, „באגרופים, בסכינים ובאלות" של העמים הפרימיטיביים, הנהו מכריז בקול הוזה־קוסם, כי „היתרון בתרבות אין לו קיום, אם אינו מלווה ביתרון נשק" *). ולהפצת דעות כאלה אין מקום טוב יותר מעתון הפועלים, עתון השייך לתנועה (בישראל ובעמים), שחרתה על דגלה את האמונה בשלום בין־לאומי.

סופר פוליטי זה זכה אותנו כבר על דפי „דבר" בכמה וכמה מאמרים שהפריץ מרובה בהם על העומד וקיים, הואיל והוא נוהג לסתור את הפרוגנוזות הפוליטיות שלו מניה וביה (למשל, עמדתו כלפי הפוליטיקה הבין־לאומית וכלפי בריטניה ביחסן ליהודים ולציונות). אך מוטיב אחד עומד וקיים, והוא הדבקות בפולחן הכח וכלי הזין, בהם אפשר לפתור את כל הבעיות הבין־לאומיות והלאומיות, ובהן אפשר להציל את „התרבות" בנוסח א. ליבנשטיין.

אין כל תקוה להחזיר למוטב את א. ל. — טעמיו ונמקיו ודאי עמו, ואין לבקשם דוקא באותם הפסוקים מן המקרא, שהוא מסתמך עליהם במאמרו השני. ואם עלינו להקדיש לדעותיו ולוכוח מסביבן שורות מספר, הרי זה מחמת הסכנות הצפונות בהפצתן בעם, סכנות אשר אין לנו רשות להתעלם מהן.

מדינאים דימוקרטיים מכריזים וחוזרים יום יום, כי מלחמת המעצמות הדימוקרטיות מלחמת אונס היא, ותכליתה — השלטת החרות והשלום בעולם. בכח ההתנגדות האלמנטרית לאלמות ובכח התעוב לשלטון הכח הברוטלי מלהיבים את המוני העם הבריטי לקרבנות איומים ולמלחמה במפלצת הנאצית; להצלת התרבות. בשם האידיאה הנצחית של בנין השלום ובנין העולם החדש תובעת בריטניה הגדולה את עזרת העמים המדוכאים (החל מהגורדנים שבצפון עד הילדים שבקו־המשוה), וכן את עזרת הדימוקרטיה הגדולה של ארצות הברית באמריקה. אין אף מדינאי בריטי אחד מן העומדים עתה בראש האימפריה, שלא חזר ושנן תורה זו למליוני המאזינים אל נאומיהם. אין אף אחד, שיכריז על צבאיות פרוגרמטיות, על הזין כמצב מתמיד, אשר לא יסוף כל עוד „קיום התרבות" קיום הוא.

לא כן עם א. ליבנשטיין; הוא אינו מרוצה בכך. „הצלת התרבות" בעיניו משמעה „יתרון נשק"; ופירוק הנשק, ואפילו בעתיד רחוק ואפילו „כללי ומוחלט" — חורבן התרבות הוא בעיניו. משמע, „לו גם קרה הנס..." — היתה מוטלת על כל עם תרבותי חובת ההזדינות, ואף במשנה מרץ, כי הרי אותו גם פירושו פירוק זין כללי של עמי התרבות — חס ושלום! — ואז הן אוי לנו ואבוי מפני — „האגרופים, הסכינים והאלות"! ואגב, א. ל., שסוציאליסט הוא בעיני עצמו, שוכח לגמרי, כי לשם העתיד הרחוק לפחות יש לדאוג גם לחסולה של דרגת „הפרימיטיביות", המתבטאת באגרוף ובסכין, ולאו דוקא בדרך של הנצחת כלי הרצח המשוכלל יותר. ומכיון ששכח זאת, הרי אל נצח הזיון תשוקתו ובו הוא רואה את מבצר השלום: בהתחרות מטורפת של המצאת מכונות מלחמה, תחת ההתחרות בסלוק האנלפאביתיות.

ובכן, יש להבין: אין אנו נתבעים להתגיים ולהזדיין בשעת מלחמה בלבד, לשם התגוננות, לשם השמדת העריצות — כי הן לכל אלה אין צריך להטיף: עלינו מוטלת מלאכת המלחמה והזין, גם לאחר שהושמדה העריצות. הצבאיות תהיה חלק מהויתנו ממש כנשימה, כשתיה, כפעולת הלב והמות. ובכן ביום ההוא — „כל עוד לא בא המשיח" — לא ילכו העמים לסלול מסילות בארץ חדשה, לחפור תעלות במדבר, לבנות גשרים על פני תהומות, לחרוש ארץ לא זרועה מקדם, להכרית את גורמי העוני, הדלכות והמחלות (א. ל. בפלפולו החריף יוכיח לכם, כי כל אלה יעשו בהגנת התותחים, אלא שאנו יודעים, עד מה ההזדינות משתקת את „ישובו של עולם", מבלי לדבר על הורבנות שעת המלחמה); כי עשרות מיליוני בני אדם יוחזקו במדים, יאומנו תדיר בשימוש כלי המלחמה האיומים ביותר, שאין הדמיון האנושי, בן הדור, יכול להשינם. וכל זה להגנת „התרבות".

„ודאי: מציאותו של הנשק ויתרונו באיזה יד שהוא, נושא עמו סכנה של מלחמות; יצר אנשים ועמים, ואף הרוחנים והמרוסנים ביותר, נזקק לחסדי שמים." כן כותב א. ל. במאמרו „לקח הימים האלה". מודה ואינו עוזב. הא נזקק „לרחמי שמים" כנגד סכנת התותחים והפצצות בעוד אשר כנגד האגרופים והסכינים והאלות אינו מסתפק ברחמי שמים... אף כי ההגיון דורש את ההפך. אכן, אם הגיון אין בדברי א. ל. — יראת־שמים יש ויש בהם!

ברור, כי א. ל. אינו מבקש להשמיע „הלכתא למשיחא" בלבד; הן ריאליסטן הוא, העומד על משמר המציאות הארץ־ישראלית. אותנו הוא מפחיד באגרופים, בסכינים, באלות. אולם, אין הוא מבקש דרכים להרחקת רעל האלמות מלב „הפרימיטיבים" שלנו בדרך של הסכם ומו"מ, אף כי ברור, כי הם מסוגלים לשכלל את כלי האלמות שבידם, ועולמנו הקטן — כעולם הגדול — יוכל לצפות לשלטון חוק הג'ונגל עם תבלין של „רחמי שמים".

עד מתי ינסו עוד להוליך בחושך את הישוב הארץ־ישראלי, העברי והערבי? עד מתי תשלוט בנו „דעת קהל" של אותן אשליות מסוכנות, שיצרה מצב של מלחמה מתמדת ואיבה מתמרת המתפרצת מזמן לזמן בגלי דם ואש בין שני עמי הארץ הזאת? עד מתי לא יבינו בעלי התיאוריות הללו, כי המציאות שמה ללעג — ללעג מר — את שיטתם, אשר מחיר יקר שלמו בעדה שני העמים גם יחד — ומי יודע מה עוד צפון לנו בה?! עד מתי נהיה נגררים אחרי המקולקלים שבהם, המטיפים אף הם במחנה שלהם את תורת הכח? אימתי נתעורר להתחבר אל הטובים ואל הישרים שבהם, החפצים בחיי שתוף ואחוה במולדת המשותפת?

עד מתי ירצו לתת עוד את בית יעקב למשיסה?

ב. אליוש

*) בדרך זו אפשר להסיק את המסקנא, כי יתרון בנשק משמעו יתרון בתרבות, ולפיכך — „תרבותו" של היטלר נעלה היא לאין ספק מתרבותו של ניטשה. רק בפתוח המסקנא עד האבסורד נוכל לעמוד על כל הזיוף שבקשר תרבות־נשק.

כשלון התעמולה הנאצית בסוריה

קאהיר, 10 ספטמבר (רויטר). על המצב העדין והמתוח מאד בסוריה מעיד מודיע נאמן שהגיע זה עכשיו משם. בין הדרישות של ועדת שביתת הנשק האיטלקית: „פירוק גמור של הנשק והחזרת הצבא הקולוניאלי הצרפתי למקומות מוצאו." ערביי סוריה אינם מסתירים את רגשי התמרמרותם.

סופרו הירושלמי של „סנדי כרוניקל" כותב, כי נסיונותיה של המשלחת האיטלקית־גרמנית בבירות למשוך את הערבים לצד ה„ציר" — נכשלו לגמרי. הערבים בכל ערי המזרח מבליטים את איבתם לשתי מדינות ה„ציר". עמל הסוכנים הנאצים לעורר סכסוכים בין היהודים והערבים נכשל לגמרי.

משלחת במחלקת החינוך

ב־18 באוגוסט התיצבה בפני מחלקת החנוך של הועד הלאומי (ד"ר ב. צ. מוסינזון ומר י. עזריהו) משלחת של „הליגה להתקרבות ושתוף יהודי־ערבי": פרופ. ל. א. מאיר, גב' ה. ברט וד"ר א. סימון. המשלחת הביאה את הצעותיה של ועדת התרבות שעל יד מרכז הליגה על הוראת השפה הערבית בשתי הכתות העליונות של בית־ספר עממי.

השבועון המצוייר החדש „אל־חרב" („המלחמה") שהודענו עליו לפני שבוע, נפסק לאחר שהופיעו שלשת הגליונות הראשונים.

סקירת העתונות

הסטודנט הערבי

כתוספת לעתון הערבי „אל־ג'האד" מופיע בבית־לחם ירחון בשפה האנגלית ובעריכתה של „אגודת הסטודנטים הערביים" (Arab Students League). אגודה זו וירחון זה ראויים לתשומת־לבנו כי על־כן הם נותנים ביטוי למגמות קונסטרוקטיביות, אשר ציבור ערבי מסויים מרימן על נס. החוגים העומדים מאחורי ירחון זה מתרכזים בעיקר סביב למכללה האמריקאית בבירות, ומכאן מתבארת גם הרוח הפילנטרופית וההומניטרית המצויה במאמרים השונים.

במאמרו הראשון עומד חלים נג'ר על הישגי התנועה למען הכפר הערבי. הננו למדים לדעת, כי תנועה זו קיימת בעיקר בלבנון. שם אורגנו עוד בשנת 1933 מחנות־קיץ, שבהם נעשית עבודה תרבותית חשובה בין פלחי הסביבה. 200 איש בערך משתתפים במחנות ממין זה והעבודה מתחלקת לשטחים שונים, כגון: בריאות, חקלאות ועוד. על כל הנושאים האלה שומעים הרצאות המכוונות להתוות קו פעולה לשם שיפור תנאי החיים בכפר הערבי. כתוצאה מפעולת מחנה אחד בשטורה (לבנון) בקיץ 1939 למדו קרוא וכתוב 367 איש מתושבי הסביבה, בו בזמן ש־3870 כפריים קיבלו עזרה רפואית משובחת על ידי 30 רופאים. ביפו ובחיפה פתחו הסטודנטים בימי החופש שיעורים על־מנת ללמד קרוא וכתוב לילדים מספר שאינם מבקרים בבית־הספר.

לדעתו של חלים נג'ר קיימות שתי בעיות עיקריות בעולם הערבי, וברצונו להחיש להן פתרון משותף: האחת היא — חוסר כל שדה פעולה בשביל האינטליגנציה הערבית הצעירה, והשניה — „שאלת הפלח" המהווה את רוב מנינם ובנינם של עמי ערב והנמצא בשפל המדרגה מכל הבחינות.

במאמר אחר, „סטודנטים בפעולה", סוקר י. מוסלם, מזכיר האגודה, את פעולותיה בקיץ זה, שהן אגב צנועות למדי. מחנה אחד בסביבות חברון נאסר בגלל סיבות שהזמן גרמן, לאחר שנסתיימו כבר כל ההכנות. גם מחנה אחר בעבר־הירדן לא נתקיים בגלל אותה הסיבה (מצב המלחמה). בזה האופן לא נשאר לאנשי האגודה אלא להתמסר למלחמה באנאלפביתיות.

במאמר אחר תחת הכותרת „פעולות מדברות בקול יותר רם ממלים" מתאוננת מרגרט פופ על חוסר הסבלנות וההבנה ההדדית השורר בארצנו, והיא מסתמכת על „התמונה המעציבה של המדיניות הארצישראלית במשך 20 השנים האחרונות". לשם תיקון המצב מציעה המחברת: א) ייסוד אגודת מורים, שאליה ישתייכו כל המורים בארץ שעדיין אינם חברים להסתדרות מורים יהודית. אגודה זו צריכה לכלול מורים מעבר־הירדן ובהמשך הזמן להגיע לידי שיתוף פעולה עם אירגונים יהודיים דומים ועם הסתדרויות מורים בארצות שכנות.

ב) חיזוק תנועת הסטודנטים הערבית. בהזדמנות זו אנו למדים, כי הרוב המכריע של הסטודנטים הערביים אין להם ענין באגודה הקיימת, היות והם נתונים להשפעה „אירופית נפסדת" (קרי: פאשיסטית).

ג) הקמת תנועת עבודה. תנועה זו תתבסס על אחריות חברתית, תמשוך חברים מכל המעמדות ותדאג בראש וראשונה לשיפור תנאי החיים של הפלחים והפועלים.

בחוברת מובאים עוד: מאמר מעניין, אם־כי קצר מאוד, על יסודות החינוך בעבר־הירדן, וכמו כן מאמר על האמנות בחינוך הדור הצעיר.

יש סימנים רבים המעידים על כך, כי דברי התנועה הצעירה הזאת שואפים לשיתוף פעולה נאמן עם הכוח היהודי המתקדם.

(מתוך מאמר בשבועון „השומר הצעיר", מקוצר)

*

„פולחן הכח"

בשבועון „הפועל הצעיר" כותב י. לופבן על התוכן הרוחני שבמלחמה זו, והוא מלחמה בפולחן הכוח. בקשר עם זה מדבר לופבן גם על הלך הרוח בחוגים ידועים בישוב. דבריו מענינים ביחוד לגבי הויכוח שהיה ב„דבר" בין אליעזר ליבנשטיין ומתנגדיו (ר' „בעיות היום" גליון א'). הויכוח הזה נמשך, ונתפרסמה ב„דבר" תשובתו של ליבנשטיין בצורת שני מאמרים גדולים תחת הכותרת „כל עוד לא בא המשיח". לופבן אינו מזכיר את המאמרים האלה, אולם אחרי תיאור הסכנות הכרוכות ב„פולחן הכוח" ובהשפעתו המתפשטת, עובר הוא למצב אצלנו היהודים. ואלה דבריו:

„אנו היהודים, יותר נכון אנו תושבי ארץ־ישראל, מקיימים עתה ונכונים לקיים במלואה את האנטיתיזה של חזון אחרית הימים: „כותו אתיכם לחרבות ומזמרותיכם לרמחים". אנו עושים זאת מתוך הכרת החובה הקדושה לסייע לנצחונה

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

המחיר 5 מיל
ירושלים
י"ט אלול ת"ש / 22.9.1940
גליון י' No. 6

בעית סוריה

סוריה מעידות כי המצב החמיר שם מאד ועצבי להבריקה. האוכלוסיה העירבית מלאה חשדות וישנאה־נפש כלפי העדה האשלקית, שעליה נתלוותה גם עודה נרמנית, ואין יודע מה כוונתן האמתית של השתים. הידיעות המתפרסמות כאן אומרות כי יתכן שהגיומות שבסוריה, שחלק נחול מהם שוחרר כבר, יצטרפו אל מחנה הגנרל דה־גול, ובכלל, עמדתן של כל מושבות צרפת נעשתה שוב מסוקפקת בזמן האחרון. שכן אין להעלות על הדעת כי המושבות שבאפריקה תשתעבדנה במשטות נרמנית ואשלקית, יש אומה לצפות להפתעות מכחינה זו.

אלים סוריה אינה מושבה, כי אם שטח נתון למנדט, ואין ספק שהממשלה הצרפתית שבוישי אין בכוחה להגשים מרמי משום חבר הלאומים. הגנרל עבדאללה נתן ביטוי מזהיר להנשמת הערבים באימי האחרון בהגינה לזכר המרד הערבי. במותם אנו כי דכרון עוררו דד בכך לכבכות הערבים; אך גם אנו הבלתי־ערבים - מכינים יפה לנשפם של לוחמי החרות הזוקים עוד את עצמנו במצב, היכול להתפרש המסרבים למסור למעצמות האפשטיות מדינה ערבית חשובה ביותר והמשמשת מרכז תרבותי. האמיר עבדאללה היה אחד ממנהיגי התקוממות שכמדבה, פיים ל אחוי היה מפקד על הנדודים הערביים. וביטת 1918 נכנס לדמשק יחד עם צבאותיו הבריטיים של אלנבי ועם הקולונל לורנס. יש לו תיארים רבים של אחם ימי הכבושה החומנטים, ותיאורו של לורנס הוא מן המשובחים שבהם. אישים רבים מאלה שעמדו אז בראש התנועה הערבית ממאנים עד ימים תפקיד חשוב במדינות ערב.

ואולי חשוב הדבר היום להעלות שוב את זכרון הימים ההם, שהחוניו גם בנאומו של האמיר עבדאללה, גם לנבי דיוקנים חשוב דבדר, וביחוד לנבי בתכונו הרואים בהתקרבות יהודית־ערבית את הבעיה העיקרית שבאיזון, שכן שמו של האמיר פייסל קשור בחזוה היהודית שנתחם בינו ובין ד"ר ויצמן בשנת 1918, תוזה המבוסס על הודאה נומלין בשאיפות הלאומיות של שני הצדדים, גם בעידת השלום בפאריס 1919־1918 היה פייסל נציגם הרשמי של הערבים.

אנו, מעמד זה של עידת השלום מתואר בידי הנציג נליספן הערבי נורי אנשונים בדלקמן: "מלבד האמריקאים שאמנם נשו חבה אלינו אלא נקשו בעמדה אפלטנית, יש לומר כי רק הבריטים בלבד היו ידידי הערבים בוחסיל... ובזמן בשאלת סוריה נלחמה הממשלה הבריטית בעון בכל שעת כושר, במשך ועידת השלום בתביעותיהם של הערבים לעצמאות". אך כל הנציגות שנמסרו אז בשטח המדוח שלי מדינות ערב נכשלו בשל הבגידה הצרפתים שתבעו לעצמם את סוריה על יסוד של חוזים מלשעבה. ובשעה שפייסל היכתר ממעם הקונגרס הערבי למלך על סוריה במארס 1920 והרגיש ממשלה משלו בדמשק, לא זמן הצרפתים במצב הזה, ועידת סן־רימו באפריל 1920, הידועה בדרך כלל בתכונו היתודים כמועד האישור למנדט הא', השפיעה על בשאלת סוריה השפיעה במדה מרובה להגברת הדחף הרעה בקרב הערבים. בספר, האמת על מסושמה תר" שהוסיע בשנת 1923 בולית מבוא מאת לורד סצ'ל מספר ', ו, לודר כי ממשלת בריטניה טענה בסן־רימו לטו־ בת ממשלתו של פייסל בסוריה, אלא שניתה סרטה. ובי־ לסיוע לחקלאים נצרכים ואולם הוצאת הפרדסים הממושכנים מכלל הנהנים גוזלת מהם תקוותם.

בקשר עם ישיבת עירית יפו, שהתקיימה השבוע ודנה בעניינים שונים מעורר "אל־דפאע" את תשומת־לב העיריה על המספר הרב של מחוסרי־העבודה בעיר ומביע את התקוה שהעיריה תגש בהקדם לביצוע העבודות הצבוריות העתידות להקל על המצוקה.

חיפה. נערכו השבוע אספות פלחים גדולות בהשתתפות באי־כח מחלקת־החקלאות במרכזים כפריים שונים במחוז חיפה בקשר עם המלוה לפיתוח החקלאי. הפלחים מסרו על אדמות־הבור שברשותם. היה גם דיון על הצורך בחלוקת ככשירים חקלאיים בין הפלחים בכפרים אחרים נערכו הרצאות על השיטות החדישות לגידול פירות.

ראם־אללה: מחלקות אחדות של בית"ח לסיגריות קראמאן דיק וסאלטי העבורנה בס"ב מחיפה לכאן.

סאהיר: העתונות המצרית מוסרת על מספר הבקשות הזורמות יום־יום למחלקת העבודה המעידות במדת מה על מצוקת הפועלים המובטלים זה חדשים רבים. סגירת בתי חרושת ידועים בגלל המצב הנוכחי החמירה עוד את בעית־חוסר־העבודה. מוסרים שמיניסטריון לענינים סוציאליים מעבד תכנית להעסקת מספר רב של פועלים בבתי־החרושת הקיימים.

חינוך ותרבות

קאהיר. סעיד אחמד מורד אל־בקרי נתמנה כיורשו של אביו המנוח כשיך הראשי של מסדרי "הסופיים" במצרים המונים למעלה מ 3 000 000 חסידים. הוא גמר את האוניברסיטה בקמבריג' ושימש שנים רבות מפקח על הקואופרטיבים הקלאיים במחוז דאקליה והצטיין גם בספורט: מצפים לפעולה חשובה מצדו לטיהור המסדרים מאמונות טפלות ולחיזוקם כגורמים של תחיה רוחנית.

לפי בקשת ממשלת תימן החליט מיניסטריון החינוך העיראקי לשלוח בקרוב שמונה מורים מעיראק לתימן. כמו־כן הוחלט על קבלת עשרה תלמידים חדשים מתימן בבתי־ספר שונים בעיראק נוסף על אלה הלומדים כבר שם. (אל־לטאיף אל מוסורה)

מאורע מיוחד במינו קרה לפני ימים מספר בוסתי במצרים העליונה: שייך מוחמד מוברכ, מטיף מטעם המיניסטריון לענינים סוציאליים, הגיע העירה, ובמקום ללכת אל דמסגד, הוזכרו כי יטיף בכנסיה הקופטית. קופלמים וקופטים הלכו במספר רב אל הכנסיה, והשיך הדגיש בנאומו מזרים יכולה להתפאר בהדדה הגמור של קנאות עדתית. כי מוסלמים וקופט חיים חיי אחוה בדברם שפה אחת ובטפחם שאיפות והשקפות לאומיות. "Egyptian Mail"

חתמו על

"בעיות היום"

ותקבלו את השבועון

בביתכם מדי שבוע.

המחיר 22 מיל לחודש
(עם משלוח)

הכתובת:

הנהלת "בעיות היום"
ירושלים, רחביה ת"ד 7021

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס "נ ש ר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch.
Jerusalem - Rehavya.

הגיוס להגנת הארץ

לשם נצחנה במזרח התיכון וקוקה ברישניה לא רק לכח צבאי, אלא גם לאהדת הערבות הערביות. אין ספק כי גם אהדת היהודים היא נורם חשוב במלחמה נגד היטלר. תלשות הפשיסטים בארץ זו, אך רק יהירות איולת תהיה להעמיד את עצמנו בראש השורה של הגורמים הצבאיים בארץ.

עמדת היהודים ליומת הפשיזם מעולם לא היתה בגדר ישאלה. לנו אין ברירה, מובן, גם הערבים אינם משלים את עצמם בגן־העדן הפשיסטי ואהדתם נתונה משום כך לאנגלים במדה מכרעת.

על כן, כל המבקש את סמלת הפשיזם מן הדין שישים לבו לנורם הערבי, וכל מעשה העלול להרחיק את לב הערביים מעל אנגליה יש לדון אותו כמעשה אויבי. הנעשע בלב הערבים חישעות לעדתים ולטורלם הלאומי, יצוק מים על ידי הפשיסטים. דבריה אלה שיוסים לאוק־בית של כל פעולה מדינית־דחיפה נכונה בשעה זו. אני התידוד המעונים בתרבן הנציונים־הפשיזם לא פחת מאנגליה. אין לנו הזכות להעמיד את עצמנו במצב, היכול להתפרש בעמדת איבה לערבים, פן יראו את עצמם הערבים נאלצים להתיצב בעמדה דומה כלפינו. ופן תיפתחנה אזני המימים שבהם לקראת לחישת־הפתיונים של הצפעוני השחור.

ענים של הערבים צריך לחית עניננו, תכליתה־כי ליתנו עתידם־נורלם — עתידנו־עורלנו. לפיכך יש לנהוג זהירות רבה בסנין התעמולה העברית הנוגעת לניום המנדטים. חלילה לנו להשתמש בלשון המתפרשת לנאן או לנאן, בהדגה הרשמית של לשכת העתונות הממשלתית מדבר בהתוללות על ניום "פלוגות נהדות, ערביות ועבריות, שוות בספרן", לא דובר על "שתוים של יהודי ארץ־ישראל" (במאמר "דבר", 15.9.1940). אלא על "מייסני ארץ־ישראל" (יהודים וערבים); לא נאמר כי "נקראים יהודי ארץ־ישראל" ולא הוכרה "פלוגה יהודית עצמאית", אלא מדובר על "הארציישראליים הרשאים להרשם ליחי־ דות לוחמת שנות"; לא נאמר, כי הפלוגות תילחמנה על "עזרני (המוחד) במלחמה", אלא, כי "הפנוה היא שפלוגות אלה תשמשנה לתפקידי הגנה בארץ־ישראל".

יזכור נא הישוב העברי ויזכרו ביחוד "יערי" דעת הקו־ הל העברית את התנשותנו אנו בשנת 1926, בשעה ש־ החלטה הממשלה לכונן פלוגות ערביות — אם כי אחן דלוגות סופן היה לשמש רק בעבר־הירדן מרחה. "יצי־ רי" דעת הקהל של אז ראו ביצירת הפלוגות הערביות כוו־ נה של התנקשות בישוב העברי ותבעו כפצני הקמת נדו־ דים עבריים. קלחת הפסרישיות המזויפת הבחה או נלים עכורים; ואפילו מהנציי העמלות הדרך העברי (ששת החותמים על נלוי דעת בעניו זה — כ"ח בניסן, תרפ"ו — היו: מנפם, ר' בניסן, ה. בניסן, הרב שפירא, ח. בניו, מ. אביישאול) תבעי מאת הממשלה "להשתיר", כי לא תשים פרות בין שני העמים" וכו'. אם נזכור את רוח הישוב או, נדע להבין אל מה יכולה להביא לשון בלתי אחראי כזה בקרב הישוב העברי.

הפעם הבינה הממשלה ותצהיה, כי הפלוגות הן בע־ לות אופי ארץ־ישראלי כללי. אל נא נשים משלולים בפני יצירת אחידה שלי אפון בין שני העמים על ידי זה שניתים לפלוגות ההדדיות תפקיד ציוני מיוחד: הפקיד לין בהגנה על הארץ. הגעלה ביותר יהיה מפעל־נו־ הפשיסטים ומשרתיהם, המבטיחים לשחיד את הארץ, כב־ יכול, מן השלטון הזה; אל נא נהיה זרים בארץ כלפי הערבים.

ההצעה באמת במפלת הפשיסטים, יעשה הכל לחזוק האחוה בין העמים ולהדהק כל מימנו מפריד, כדי שלא יעלה על דעת שום ערבי, כי מעשה זה אחר של הישוב העברי אינו אלא מזמה נפתרת בלבוש נאה.

אם תפציים אנו בנצחון על הפשיזם, אל נספק שמן למי בנות התעמולה שלו.

כ. אלישיש

בעיות הישוב

ידיעות אישיות

השבוע שהה בירושלים ימים אחדים ה. מ. האמיר עבד־אללה אבן עבד־אל־עזיז מבית המלוכה הסעודית בקשר עם ההכנות לעונת עליית־הרגל למכה.

הגיע ארצה השייך עג'יל אל־יאור, ראש שבטי שמר בעיראק, הידוע כאחד האישים החשובים ביותר בארצו.

סלאב ביי משתאק, קונסול עיראק בירושלים, ערך השבוע סיור בצפון הארץ. בשכם גינין צפת ועכו נערכו קבלות־פנים חגיגיות לכבודו.

ביום הארבעים להרצחו של ד"ר עבד־אל־רחמאן שה־בנדר, המנהיג הערבי הגדול, נערכה אזכרה רבתי באוניברסיטה בדמשק. אורחים־רבים מארצות ערב האחרות שעמדו להשתתף, לא יכלו לבוא מסבות שהזמן גרמן, נתקבלו מכתבי תנחומים רבים. רוצג סרט על חיי המנוח ועל מותו המראני. לבסוף הודה פיסל, בנו הצעיר, לאימה הערבית באשר היא שם ועורר איחה לם מצים מאוחדים להגשמת תכניתו הלאומית של המנוח גם אחרי מותו.

בפוליטיקה המצרית

המשבר הממשלתי נסתיים כמו שכבר מסרנו בקיצור, בשרה בין המפלגות המהוות את הרוב בפרלמנט הנוכחי, חוץ שיניויים קלים בהרכב הקבינט: ראש הממשלה קיבל על עצמו גם את תיק הענינים הפנימיים, וכך נתמלאה דרישה חוגים רחבים שרצו לראות אישיות בלתי־מפלגתית בראש ענייני המשטרה והבטחון הפנימי. נוקראשי פחה, חבר מפלגת הסעדיים, עבר ממיניסטריון הפנים למיניסטריון הכספים. דרישת אחמד מהר פחה מנהיג הסעדיים וראש הפרלמנט שהתפרסם בזמן האחרון ע"י פעולתו הנמרצת למען השתתפות מצרים במלחמה: להכריז הכרזה ברורה יותר על המדיניות החיצונית והצבאית, נדחתה לעת עתה. כנראה עד כינוס הפרלמנט בנובמבר.

מוסרים כי העתונות האנגלית נמנעת מפירושים על השינויים הללו, אמנם ציינה שה־ופד" נשאר מחוץ לממשלה. "ופד־אל־מסרי" משבח גישה זו מצד העתונות האנגלית, אחרי שעמדת ה"ופד" היא המציגה את דעת־ הקהל המצרית ברובו המכריע.

ד"ר טהא חוסיין בייי, הסופר והחוגה המצרי המובהק מפרסם בשבועון "אל־מוסוור" מאמר חריף נגד חסידי הנייטראליות במצרים ומנמק את עמדתו הן מבחינה פוליטית־מעשית הן מבחינה מוסרית־רעיונית. בעיקר פונה ד"ר ט־א חוסיין בדברים חמים אל בני הנוער המצרי, קורא אותם להגן על המולדת ועל רעיונות החופש והכבוד. הוא מזהיר את הנוער מהלכי רוח המבוססים על אדישות ושחדנות. אמנם אין אנו צריכים להשתתף בהתקפה כלי עוד אין הופפים את הארץ, ואולם ברגע של פלישה, צרייכה דמלה "נייטראליות" לדרת מן הפרק.

מהחיים הכלכליים

יפו. "פלשטין" מוסר על תלונות שהגיעו אליו מכמה חקלאים ומוכתארים בענין המלוה לחקלאים: התלונות נוגעות לשאלת הפרדסים הממושכנים ונאמר בהן, כי אחדים מבעלי המשכנתאות פנו לועדת־המלוה בדרישה לא לתת הלוואות לפרדסים הממושכנים על ידם, לפיכך בחתה הועדה את מתו ההלוואות לפרדסנים הללו, אף על פי שפרדסיהם נמצאים עדיין ברשותם המלאה. אך עיקרו של דבר – בעלי המשכון עצמם שדרשו קודם לכן שלא לתת לפרדסים הממושכנים הלוואות, חזרו בהם ומסרו לועדה הודעה שניה האומרת שאין כל מניעה מצדם למתן ההלוואות. ואולם הועדה לא שמה לב לתיקון זה, ונקטה לפי הדרישה הראשונה; על ידי זה מנעה מאת הממשכנים כל הנא־ מהלוה ואינה מאפשרת להם להשתמש בפרדסיהם על אף היותם ברשותם. וכיוצאה מזה נשארו פרדסים אלו בלי טיפול והשקאה, כפי שנודע. רב מספר הפרדסנים הנפגעים, וכדאי היה שהאיראים יתענינו בתלונות אלו עד ל־15 בספטמבר, המועד האחרון לתשלום ההלוואות כדי להבטיח את קיומ של מספר כה גדול של פרדסים. שולחי התלונות מציינים כי המלוה נועד

שאלת חמרי־הגלם

אנו קוראים ב־"הארץ":

"לבא כוחנו, שחקר את שאלת חמרי־הגלם בתעשיה, נתברר, שהמצב הוזע בזמן האחרון. כל ז'מפורט נתקל עכשיו בקשיים רבים. מקורות־אספקה רבים נסתמו, ההובלה בים אינה כסדרה. בזמן האחרון קשה מאד לסדר את הביטוח בצורה נאותה, גם חברת המזרח הכרוב שבאמריקה, האומרת לשלוח ספינה מיוחדת לארץ־ישראל, לא הצליחה להשיג ביטוח מכל הסכנות המיוחדות זמן הזה. מפני כך נעשה עכשיו ענין האשראי קשה יותר, כי הבנקים אינם סוכנים עוד על הסחורה כבטחון לכספם, אלא דורשים ערבויות נוספות. קיצורו של דבר: חמרי־גלם לתעשיה מובאים עכשיו לארץ בכמויות שאינן מספיקות, ואם גם בדרך כלל עוד יש בארץ מלאי לזמן מסוים, הרי לא תמיד מספים המלאי הזה להזמנות גדולות, ויש שהוא גם דלל ויהולך.

גם מחוגי הבנקים מאשרים את העובדות הללו, אבל מטעימים, שבמדה שיש בקשות רציניות לאשראי, נוכנים הבנקים להעמיד לרשותן הון בכמות מספיקה בהחלט. אבל הבקשות נתמעטו מאד בזמן האחרון. כי מפני תנאי המלחמה מוכרחים הבנקים לסמוך יותר על אישיותו של הלוה מאשר על טיב הסחורה שהוא מזמין. ומכיון שהתכניות להקמת מענעי־אימפורט צבורי נכשלו בהחלט ושום קרן לאומית אינה מכבלת על עצמה את האחריות לריזיקו זה, מוכרחים הבנקים להתיחס לענין מתוך גישה מסחרית בלבד. אמנם, אין להתעלם מן הסכנות הכרוכות במצב זה, אבל לפחל בו יוכלו רק מוסדות לאומיים או ממשלתי. ואמנם באנגליה וכן גם במדינות אחרות מטפלת הממשלה באופן פעיל בארגון האימפורט, והיא גם מכבלת על עצמה חלק מסוים באחריותו."

יש לפנינו שאלה שאין ערוך לחשיבותה בשביל הארץ כולה, אולם נדמה לנו שזו היא דוגמה בולטת לצורך פעולה משותפת בין יהודים וערבים. סבורים אנו שהממשלה תיאלץ לסייע בהקמת המוסדות הדרושים. אם התביעה תבוא מצ־ידות כל תושבי הארץ, בשעה חירום מתברר שכל ארץ היא יחידה כלכלית אחידה ואין לעשות חילוקים מלאכותיים בין קיבוצים שונים של האוכלוסיה. האימפורט והאספקה חשובים בשביל כולם, ובשיתוף פעולה לפי תכנית הכוללת את צרכי כל התושבים יש בודאי יותר סיכויים להשיג המטרה הרצויה מהתבדלות לאומית.

תלוש הזמנה

להנהלת "בעיות היום" ירושלים ת. ד. 7021

הנני זהים עד "בעיות היום" ל... חדשים ומצרף את דמי - החתימה (22 מיל לכל חדש) בבולים

השם .....

הכתבת .....

„מה יהיה בעתיד?"

(„זה תלוי...")

ככה מתחילים כל שיחה על המצב שלאחרי המלחמה. יש ויש שיחות על העתיד, וצריך שתהיינה, למרות אי־האפשרות לעבד תכניות ריאליות בגלל אי־ידיעתנו על כל המתרחש.

אם אנגליה לא תנצח, כל הדיבורים למותר, אין עתיד כאן כלל. אבל אנגליה תנצח, היא צריכה לתת לנו את ההזדמנות לצאת את ידי חובתנו ע"י השתתפות פעילה ב„יחידות הלוחמות".

הם הכריזו עכשיו על הגיוס, וכך יגדל חלקנו בצבאות שנצחונם יביא סוף סוף.

„ואז?" יש כל מיני השערות, נבואות, גם יושבי הק־רנות, גם המדינאים, גם אנשי המעשה, בתוך כל חוג וחוג הדעות שונות ומתנגדות.

אבל כמעט לכולן יש צד שוה, וכדאי לשים לב לכך: שאין „מכסימליזם" עברי ואין בכלל קו־פוליטיקה אקטיבי־סטי בחוגים הרשמיים.

כשאתה שואל את המכסימליסט מיום אתמול, בעל רעיון של המדינה מעבר אחד או משני העברים.. אתה משתומם לראות את יאושו, המשטר העצמאי אפילו מעבר אחד, הוא בבחינת „אין מה לדבר", ולא כל שכן משני עברי...

וכשהוא שואל אותך לדעתך ואתה עונה שהמכסימום שבמכסימום הלא הוא משטר עברי־ערבי, אינך מתפלא בהשיבו: בודאי אתה טועה.

ואתה מתפלא עוד יותר בשמעך שמשטר עברי־ער־בי הוא רק חלום מכסימליסטי יותר ממה שיהיה, ולפי דעתו יבוא משטר משותף של שני הגורמים האחרים –

ואתה רואה שהוא מקבל את דעתו הוא כגזרה מן השמים.

והנה איך נסתובב גלגל, הלא אתה המאמין במשטר עברי־ערבי לעגו לך תמיד בדפיטיסט, כ„בוגד", ועכשיו אתה, כנראה, היחידי שנשארת מאמין באפשרויות הגדולות כאן בארץ ובארצות השכנות, אתה מכיר את המכשולים הענקיים, ולמרות כל אלה יש לך הרצון להת־גבר עליהם.

ואלה המאמינים, בעלי הרצון, המכסימליסטים של עכ־שיו, עליהם מוטל תפקיד אחראי: לחזק ברכים רפות, לא־מץ את לבו של הישוב ושל העם בתפוצותיו, להביט על המציאות המרה פנים אל פנים ולא להתיאש.

ההסכם העברי־ערבי בוא יבוא, ושנינו שני העמים הש־מיים יחדיו נעשה וגם נוכל.

החומה הסינית

על מות הסופר הערבי אמין א־ריחני, שהננו מקדישים לו דברי אזכרה במקום אחר של גליון זה, הודיעה תחנת הרדיו שבירושלים בשידורה הערבי בשבת אחרי הצהרים, והקריין הערבי הספיד את המנוח באריכות. בשידור העברי לא נאמר כלום, וגם בימים שלאחר כך לא הובאה כלל הידיעה בשידור העברי! גם העתונות העברית לא הזכירה את המאורע הנוגע לכל העולם התרבותי במזרח, כי המנוח היה אחד המעטים שכתבו ספרים על תולדות המזרח הקרוב וביחוד ארצות ערב בשפה של המערב, והיה ידוע בין המעונינים בשאלות המזרח שבאמריקה ובאנגליה. רק ביום שני פרסמה העתונות העברית בארץ את הידיעה על סמך העתון „מוקאטם" שבמצרים.

מתעוררת השאלה כיצד יתכן דבר כזה, שבתחנת הרדיו תהא חומת סין בין המחלקה הערבית והעברית. האם באמת שורטת אדישות כזו בחוגים היהודיים לגבי המאורעות בעולם הערבי? אדרבא, הרבה יהודים היו מרוצים מאד אילו היה השידור העברי כולל בהודעותיו גם ידיעות על המתרחש בעולם הערבי ובמזרח התיכון בכלל. אנחנו חיים בארץ אחת עם העם הערבי ואסור לנו להיות מורחקים ותלושים זה מזה. נהרוס נא את החומה הסינית!

„ילקוט המזרח התיכון"

„ילקוט המזרח התיכון" בשם זה מופיע על יד המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, בעריכתו של ד"ר ש. הריאלי, בולטין חדשי, שנשלח למספר מצומצם של מנויים. תעודתו של ה„ילקוט" הזה הוא — לתת מאמרי־הסברה יסודיים. החומר הזה יפורסם גם ב„העולם" אחת לשבועיים.

על »בעיות היום«

לשבועון שלנו מלא עתה החודש הראשון לקיומו. פתחנו בו בתקופה של מבוכה רבה מבחוץ ומבפנים, בתקופה של תמוטה כללית, כשספיקות כלפי האוריינטציה היהודית הקיימת נעורו בלבם של יהודים רבים. בגליון הראשון הדגשנו כי אין אנו מתכוונים להתחרות בעתונים הקיימים, שכן עיקר כוונתנו להטעים רק השקפה אחת בלבד, זו המכרעת, לדעתנו, בכל הבעיות הארצישראליות: היא ההשקפה המכריזה שיחסי היהודים והערבים היא הבעיה המרכזית שלנו.

שמחנו מאד לשמוע ההד אשר זכינו בו בקרב חוגים רחבים, גלויי דעת פרטיים מרובים בכתב ובעל־פה מעידים על כך.

אך לא די בזה שידידינו קוראים את „בעיות היום". רוצים אנו להחדיר את השבועון שלנו לבין האנשים שדעתם אחרת משלנו, רוצים אנו להשפיע על האנשים ולהביאם לכלל עמדה מסוימת, משום שסבורים אנו כי ללא שידוד־מערכות יסודי בישוב אין לפתור שום בעיה מבעיותינו בשטח זה, ורק בכדי נבזבז את מיטב כוחותינו ואת מיטב האידיאליזם שלנו.

אנו נושאים דברנו לישוב מתוך דאגה עמוקה לעתיד, לחיינו בארץ, ליסודות הפוליטיים, הכלכליים והמוסריים של קיומנו.

רבים הם יסודי ההתפשטות של כתב־עת חדש, רבים שמעו את שמעו, אך רבים לא שמעו. ידידינו וקוראינו נתבעים לסייע בידנו בהפצת השבועון שלנו. כי רק אז נוכל למלא את הבטחתנו. עליהם לעזור לנו למצוא את הקוראים; הכרח הוא שכל גליון יעבור מיד ליד, כי שומה עליו לפלס דרך לרעיון מסוים.

קוראים אחדים הציעו לנו ליסד במקומות שונים „התאחדויות של קוראי „בעיות היום"", שיתכנסו בימים קבועים וידונו בשאלות העומדות על הפרק. מובן שאין כאן כוונה ליסד מפלגה חדשה, דיינו במפלגות הקיימות בישוב. לא מפלגות אנו חסרים אלא מקום בו ייפגשו חברי מפלגות וסיעות שונות וישוחחו דרך חירות בענין הקרוב ללב כל אחד ואחד, ענין שאין לבוא אליו בדיעה קדומה כי אם בלב פתוח למחשבה חדשה. ידוע לנו כי שאלה מכרעת זו שנויה במחלוקת בקרב כל המפלגות. הקו החוצה עובר באמצעיתן של כל המפלגות, ולפעמים מתהוה הקרע גם בלבו של היחיד; כולנו מחפשים את הדרך, ועלינו לחפשה בכוחות משותפים, ולהתרחק ממשפטים קדומים ומסיסמאות נושנות.

אנו פונים אל כל אותם הקוראים המעונינים בשאלה זו של עריכת כנוסים משותפים, חלופי דעות בעל־פה או כיוצא בזה מפעולות נומלין, ומבקשים מהם להתקשר עמנו.

אנו מבקשים מאת קוראינו להמציא לנו כתובות של אנשים מעונינים, של אנשים הרוצים לבוא בפועל לעזרת השבועון שלנו. אנו מבקשים מאת כל אחד ואחד לשמש שופר ל„בעיות היום" ולסייע לנו בהפצת השבועון.

רק משנזכה להד רחב ביותר יהא לאל ידנו להרחיב פעולותנו לשם מילוי החובה שהטלנו על שכמנו.

יש להרהר על דרכים בעתיד

„הארץ" על יחסים בין יהודים וערבים

ב„הארץ" מיום שני שעבר נתפרסם מאמר ראשי על הגיוס החדש ועל העובדה שנוצרו פלוגות יהודיות וערביות בתוך הצבא הבריטי. תחת הכותרת „שרות משותף למטרה משותפת?" פותחת מערכת העתון את" מאמרה כדלקמן:

„אף על פי שהיהודים והערבים נקראים לשרת בפלוגות נפרדות, הרי מטרה אחת תהיה לאלה ולאלה: להבטיח לעצמם את עתידם ולהגן על חירותם".

המאמר מזכיר את הבעות ההשתתפות מצד ערבים אחדים לגבי הפצצת תל אביב, וביחוד מכתב אחד שנתפרסם ב„פלסטין פוסט", ואת הקריאה לשיתוף פעולה שנתפרסמה ב„פלסטין" מטעם סוחר ערבי אחד (ר' „בעיות היום" גליון ה') שיתוף הפעולה בין הפרדסנים של שני העמים הביאה תועלת רבה. „למה" — שואל „הארץ" — „לא ילכו בדרכיהם סוחרים ואנשי מקצועות שונים, היכולים גם הם ליהנות מעזרה הדדית?" צריך להרחיק גדרי־התיל, שהוקמו בין שני יסודות האוכלוסיה הארצישראלית בשנות המהומות. והעתון מוסיף:

„כי שנינו — אנו והערבים — עומדים בפני סכנה אחת מתחילים להבין הכל. אבל מן הרצוי שיתחילו להבין, כי שנינו עומדים גם בפני שאלה משותפת אחרת — קביעת היחסים לעתיד לבוא. יהיו אולי, שיאמרו: מוקדם לדבר על ענין זה; צריך קודם כל להסיר את האיום הנאצי; צריך מקודם להבטיח את עצם האפשרות לדון על העתיד. יש בזה, כמובן, הרבה מן האמת. הנצחון על גרמניה ואיטליה הוא תנאי קודם לכל. אבל אין איש פטור גם ממחשבות על העתיד, ביחוד לאחר שהעבר היה עגום כל־כך.

דווקא עכשיו, בעת שלוהטת אש המלחמה, הנובעת מיצר ההשתלטות, ובעת שנוער עברי ונוער ערבי יעמדו שכם אחד בפני הסכנה הכללית, יש מקום להרהר על דרכינו בעתיד, על צורות החיים בגבולות ארץ אחת לאחר עבור זעם, על יצירת יחסים חדשים בינינו כשם שגם אירופה תצטרך לבקש צורות חדשות לקביעת היחסים בין עמיה, כדי למנוע סערות־דמים חדשות".

אנו סבורים שבדברים אלה משמש „הארץ" שופר לרבים בישוב המהרהרים משכבר בשאלה המרכזית הזאת ושואפים להתקרבות בין שני חלקי האוכלוסיה. לא רק בין הערבים כמו שטוען „הארץ", אבל גם בין היהודים, שינו רבים את דעתם, כי כולנו, יהודים וערבים ואנשי לאום אחר וגזע אחר, עומדים בפני עובדות היסטוריות חדשות לגמרי ולעינינו נתבדו כמה וכמה אילוסיות. סבורים אנחנו שיעלה בידינו למצוא מוצא, אם נתחיל בעבודה הפוליטית והחינוכית ברצינות ובלי משפט קדום. אבל צריך להזהר מאופטימיות יתרה. אם רוצים אנו להשיג את המטרה, עלינו להכיר את כל הקשיים הקשורים בבעיה זו. גם במחננו אנו יש עוד מושגים שנתישנו לגבי מצב העולם של היום, ושמא צריך להפטר ממושגים כאלה בטרם נכנס לעבודה מעשית. אבל מסכימים אנו עם „הארץ" שהתקדמות כבירה תהא זו אם נתחיל להרהר בתום לבב וביושר על דרכי חיינו במולדת המשותפת.

התקרבות בשדה הספורט

ב„הארץ" אנו קוראים:

בפעם הראשונה בתולדות הספורט העברי בארץ נערכה אתמול בטול כרם התחרות בכדורגל בין קבוצה עברית לבין קבוצה ערבית מקומית.

קבוצת ה„מכבי" בנתניה הוזמנה למשחק־גומלין נגד קבוצת המועדון הספורטיבי הערבי שבעיר הנ"ל. ההתחרות נערכה על מגרש בית הספר כדורי. בין הקהל הרב של הערבים מבני העיר נראו במגרש ראש עירית טול־כרם האשם גיוסי, הקאדי המקומי, קצין המחוז החדש מר אחמד כאלדי (בנו של ראש עירית ירושלים), שאריף נאשאשיבי, המפקח הממשלתי על בתי הספר הערבים במחוז, מנהל בית ספר כדורי ומנהל בית הספר הערבי בטול כרם ועוד היו גם חיילים אנגלים ואורחים יהודים מנתניה.

המשחק נסתיים בתוצאות 0:3 לטובת ה„מכבי". לאחר ההתחרות נערכה לשחקני ה„מכבי" והנלוים עליהם מסיבה בקפה חנון. שהיה מלא אותה שעה אנשים. האורחים נתקבלו בלבביות רבה ובילו שעה קלה עם הקבוצה הערבית ליד שולחנות ערוכים. המכבים הריעו 3 פעמים הידד לכבוד המארחים. כשקמו לנסוע, האספו סביבם חברי הקבוצה הערבית וליוו אותם במחיאות כפים וקריאות: „יחי!"

בעיראק

פועלים חקלאיים בעיראק יקבלו בתים יותר טובים והקלות אחרות, לפי חוקים חדשים.

חוזי הביטוח בעיראק יכתבו להבא בערבית ובשפה זרה אחת, במקום אנגלית ועוד שפה זרה אחת לפי הוראות חדשות שפורסמו על ידי מיניסטריון הכספים בבגדאד.

בעתונות העיראקית מתנהלת תעמולה נגד המשכת העלאת מחירי החטה, הגורמת סבל רב. היבול השנה לא היה משביע רצון.

תנו מהלכים ל»בעיות היום«

מכתב אל המערכת

על ירידת התלודה

תל־אביב ט' אלול

לכבוד מערכת „בעיות היום"
ירושלים.

א' נ'

בגליון ב' של „בעיות היום" אני קוראת רשימה בשם „דרישות ומציאות" על ירידת התלודה. הכותב הנכבד טרח ומצא ציטטות לרוב כדי לבסס את צערו ולעורר צער אחרים על „המחלה הקשה שבנשמת האומה" עלי להגיב על צער זה בשאלה — שאלתה של אם, של אשה, אשה בעלת רגש לאומי ומתקדמת: הכי אין לכותב הנכבד דאגות אחרות בשעה זו, ואין גם לישוב דאגות אחרות? אם הקיבוצים אינם מתלהבים ללידות — ודאי יודעים הם את מקור הדבר, ואנו יכולים לסמוך על הכרתם הלאומית והחברתית בלי פקפוק.

אבל מר י. רבינוביץ למשל המקונן על הבנים אשר לא נולדו, מוטב היה, אילו היה בוכה על אלה שכבר נולדו ומתגוררים בשכונות שמסביב לעירנו, בלכלוך בחוסר, בחוסר חנוך. ובעל המאמר הדורש „לכבד את האם" ילך נא לכבד את האמהות, שכבר ילדו... 6-8-10 וגם 13 ילדים, וחיות בחדר אחד של צריף רעוע, בתנאים בלתי־אנושיים בלי לחם ובלי חנוך (עיין ברשימה „חרפת הילדים מחוסרי למוד" בבעי' היום 2.9.1940). כשכותבי המאמרים הנכבדים ישימו לבם לתקון מצבם של החיים, כשתנאי הקיום יהיו אנושיים יותר — לא יצטרכו לדאוג לתלודה: אז תלדנה האמהות מעצמן, בלי כל עדוד מצד מר י. רבינוביץ וחבריו. בענין זה אפשר לסמוך על האמהות, האמינו לי, אך לעת עתה „על הראשונים הן מצטערות"...

ואגב, חפצה אני לשאול: „בעיות היום" מוקדש לשתוף יהודי־ערבי — האם גם נושא זה שייך לאותו תחום? אם כן הוא, הרי יהיה עלינו לדאוג לתקון מעמדן של האמהות הערביות.

בכבוד רב
לאה י.

הערת המערכת.

הננו מפרסמים את המכתב הזה, כי הרבה מן האמת בו. הכותבת טועה רק בנקודה אחת: אין קשר בין ירידת התלודה ובין המצב הירוד של השכבות הדלות. אצלנו — כמו אצל עמים אחרים — חלה ירידת הילידה דוקא בשכבות הבינוניות או האמידות, ולא בדלת העם ואפשר להלחם לשם הטבת מצבם של אלה, בלי להתעלם בשל כך מן השאלה החשובה אשר עליה כתבו י. רבינוביץ והאחרים.

לשאלת הגנת התושבים

כותבים לנו:

ההפצצה האיומה שבאה על תל־אביב מעלה ביתר חריפות את שאלת הגנת התושבים. אם כי הפעם נתגלה לעין־כל, ששרות האזעקה אינו הולם כלל את חומרת הסכנה, הרי יש לשער, שגרמה להזנחה זו אי הערכה מספקת לתכסיסי הברבריות של התוקף. אולם גם לאחר תקון בשטח זה — והרי חיפה בעלת העמדות האסטרטגיות החשובות כבר זכתה להגברת אמצעי־הזהירות—תעמוד שאלת המקלטים ותדרוש את פתרונה ע"י מאמץ משותף של תושבי הארץ.

הישוב היהודי וכן גם האוכלוסיה הערבית גלו לגבי הצרך החיוני בהתקנת מקלטים — שאננות, שאין לה הצדקה לגביהם עצמם. ובודאי שאין ביסודה של שאננות זו הבטחון, שהכל נעשה והכל ייעשה על ידי מי שיעשה, כי אם אדישות שמתוך פטליזם, המציין כל־כך זה שנים את איש הישוב. הלא ברור הוא, שאוכלוסיה בעלת רצון בריא לקיום לא תפקיר את חייה בידי הגורל העוור אלא תקדיש את מיטב מאמציה לאמצעים האלמנטריים לפחות להגנתה.

בעית ההגנה על תושבי א"י דורשת את לכודם של כל אוכלוסיה — יהודים כערבים — סביב לענינם המשותף. לא די בכך, שמוסד ממשלתי יטפל בין השאר גם בהתקנת מקלטים. המשא הרובץ על מוסדות הממשלה הוא כבד וטועה מי שחושב, שהכל יבוא על מקומו בשלום בלי יוזמת הצבור ובלי דרישת הצבור. ואם הצבור עצמו אינו יודע לעמוד על עניניו תוך התגברות על פילוגים וחלוקי דעות „בספירות העליונות" — מיהו שיעמוד על עניניו?!

אין כרגע שום מניעות „פרינציפיונית" שימנעו בעד התאחדות היהודים והערבים לענינם החיוני המשותף; לגבי דבר זה מוטל על מוסדותינו התפקיד לבוא במגע עם חוגים מתאימים מבין הערבים. הרי יש בתוכנו אנשים וחוגים שהבטיחו להקדיש את פעולתם להבנה בין היהודים והערבים. קימת „ליגה להתקרבות", שסממני פעולתה הראשונים החלו זה עתה צצים אט־אט. חוגים אלה מצווים לשרת ע"י פעולתם את עניני הישוב, קשריהם עם חוגים ערביים יוכלו לשמש לנו יסוד לפעולה משותפת.

לא יקשה עליהם למצוא הד בין הערבים. העתונות הערבית העלתה רבות את שאלת הגנת האוכלוסיה; בפגישה שנערכה ע"י ה„ליגה להתקרבות" בין סניפה הירושלמי וכמה באי־כוח של פועלים ערבים, היה זה ערבי, שהזכיר את ענין הפעולה המשותפת להתקנת מקלטים והציע לפעול בכוון זה למען ההבנה בין היהודים והערבים. כאן יש ל„ליגה להתקרבות" ולחוגים הקרובים לה כר נרחב לא רק לשרות עניני הישוב הבלתי אמצעיים אלא אף לקדום פעולתם להבנה בין שני העמים. רק פעולה משותפת לטובת עניניהם היום־יומיים של תושבי הארץ תרכוש לליגה את אהדת הצבור, תרחיב את שורותיה ותקדם אותה במלחמתה על הבנה בין היהודים והערבים.

ק.

במה חפשית / על העמים הקטנים

אני מבקש מכם לתת לי רשות להוסיף כמה הערות למאמר החשוב בגליון ג' של „בעיות היום" על גורל „העמים הקטנים".

א.

ודאי, השאלה על ה„סדר החדש" — העתיד לבוא ושאנחנו מקווים כי יבוא במהרה אחרי נצחון אנגלי גמור – היא השאלה החשובה והחמורה המעסיקה כל אדם וכל חבורת אנשים. כל איש מבוגר ומנוסה בעל מחשבות מחויב להרהר בזה, וככל שהאנשים מרבים להרהר בעיצובו של העתיד — בלי מעצורים מפלגתיים ובלי משפטים קדומים אחרים, וקודם כל בלי האגואיזם האי־נדיבידואלי והחברתי הצר והמסתיר את האופק, — הרי הם משובחים. כי איש לא יעלה על הדעת שחברתיות האנשים הנוכחית תעבור כמורשה ללא שינוי לסדר החדש.

מוזר הדבר שבכל ויכוח על הסדר החדש משתמטים מלדון על התנאי המוקדם: על תקון ושינוי האדם, נושא הסדר החדש וחברתיותו על כל היחסים הסוציאלוניים. יש צורך בטיהור האדם והחברות מכל עקשות ותכונות מתנגדות לסדר החדש. ראשית כל, אדם חדש, או לכל הפחות, עיצוב דוגמאות אחדות למופת, – אחר כך סדר חדש. סדר חדש בלי אדם חדש לא יתכן. האם אפשר יהיה לחנך את האדם החדש? יותר נא לי להטעים, שכל הויכוחים צריכים להיות מכוונים — בהקדם האפשרי — להגדרה, לכל הפחות להגדרה כללית ולשרטוט המושגים: סדר חדש — אדם חדש — חבריתיות חדשה. רק אז נפיק תועלת מהויכוחים ולא נגבב דברים ריקים.

ב.

גם במאמר שעוררני לכתוב את המכתב הזה איני רואה הגדרת המושג החשוב „עמים קטנים" בחיים פוליטיים, כי אני מבין שהמאמר אינו מתכוון למקרים מיוחדים, אלא דן בנושא כללי. אעפ"כ ארשה לעצמי להעיר דברים אחדים:

באמת חושב אני שבדיון על שאלות פוליטיות — ז. א. שאלות שתפקידן הטבעי הוא התגשמות מניה וביה— השיטה הנכונה היא – בניגוד לוויכוחים על שאלות רוחניות או מדעיות גרידא — להניח לא רק שתי השקפות המתנגדות במישרין, אלא לשים לב מלכתחילה להשקפה השלישית המוצעת בניהן. לפי הסיסמה הישנה נושנה, רק המשתמש בהשקפה הזאת (פשרה) יצליח להביא לידי התוצאות האפשריות. ימצה מהניגודים את הצד הטוב שבהם ויביא את המתנגדים לידי עבודה ממשית ונושאת פרי, בלי לפגוע, חס וחלילה, בפרוגרמות של מיצגי ניגודים, אומץ לב במנהיגות פוליטית במשך עיצוב הסדר החדש — אין פירושו להחזיק מעמד מתוך השקפות קיצוניות. טובת הכלל היא העיקר. כמעט כל המנהיגים שבאמת השיגו בהיסטוריה הישגים חשובים ומרחיקים לכת, הישגים ריאליים – בנין ממשי — התרחקו מרחק רב מכל עקשנות. היום אפשר לראות הרבה דוגמאות לדברים הנ"ל — לא בארצנו.

בשאלה שלנו רואים אנחנו:

א. השקפה אחת – אודה שלא קראתי בעצמי את הרצאת ההשקפה הזאת — מניחה בצדק כי בסדר החדש לא יתן לכל עם להזדיין לפי רצונו והיא מציעה להבדיל בין עמים ממודנים וברבריים. אני מסכים לחילוק זה בין העמים, הואיל ושויון העמים הוא אידיאל, שעכשיו, ובעתיד הקרוב, אי־אפשר יהיה להגשים אותו, ולא טוב הוא לעשות פוליטיקה ליד השולחן הירוק המפורסם. יש עמים שאי אפשר להרשות להם זיון גם אם למראית עין נראים הם כממודנים בשל הטיח התרבותי שעליהם. אבל הבדל זה בין עמים ממודנים ולא ממודנים אין בו כדי לשמש בסיס ל„סדר החדש". מדרגת ציביליזציה ותרבות היא גורם בר־שינוי, ולכן לא יוכל להיות בסיס לסדר ממושך, או נצחי כביכול. כבר מלכתחילה אי אפשר יהיה להביא לידי הסכם בקביעת יסודות להבדלים הנ"ל.

ב. אני מסופק גם בתשובה: איחוד פדראלי. כנראה, לא תהיה ההשקפה הזאת נקיה מאותן השגיאות שבהן לקה חבר הלאומים הקודם, שבלי ספק הולך הוא ומת יחד עם סגולותיו המיוחדות. למשל, הקמת המנדטים (?), שויון זכויות גמור בין החוליות של מנגנון המקיף את כל העולם, אי הפליה בין החוליות הגדולות והחוליות הקטנות — התוצאה תהיה שאם איזה עם לא יסתדר — במתכוון או שלא במתכוון — יופרע כל המנגנון. צריך להפיק תועלת מהנסיונות בעבר. עמים קטנים הם לעתים נציונליסטיים ביותר ולפעמים אופקם צר במקצת, לפעמים נוטה עם קטן לעשות טובות לעם חזק וגדול תחת תמורות פוליטיות ולהעשות סוס־רתמה לקנוניות של הגדולים. בקשר עם זה יש לזכור את הגורל של הגנת המיעוטים בחבר הלאומים. מצד אחר ראינו שאם יקופח עם קטן, לא כל העמים בחבר יהיו מוכנים ומזומנים להלחם לטובתו, כי נחוץ שהמלחמה תהיה פופולרית בעם, הלוקח על עצמו את הקרבן הגדול – אבל שום מלחמה לא תהיה פופולרית, אם תיעשה לטובתם של עמים קטנים, רחוקים וזרים. השאלה הזאת עמדה, למשל, על הפרק במקרה צ'כוסלובקיה.

לכן צריך להשתדל למצוא פתרון אחר בשביל העמים הקטנים.

ג. אולי מומחים יעיינו בפתרון הזה:

צריך לחלק את העולם לאיגודי לאומים אחדים. למשל: אירופה מערבית, מדינות סלביות, אורינט וכו'. — בכל חבר תהיה מעצמה מנהלת שבידה תהיה הנהלת הצבא, פוליטיקת חוץ, נציגות דיפלומטית וכו', והיא תהיה חוליה בחבר המעצמות. — לכל חבר איחוד פדראלי – תהיה חוקה שעל פיה יש לכל החוליות שויון זכויות, בכל אופן ביחס לתרבות שפה וכו'. כל חוליה תשתתף בפוליטיקה „הגדולה" באמצעות בתי הנבחרים. אפשר פה לדבר רק ברמזים.

חבר הגדולים יוכל להיות בית משפט העליון לסכסוכים בין חוליות החבר הקטן. וכל שהוא אידיאליסט גדול, יחשוב שממעל לחבר הגדול יותף בית משפט עליון, כדי לשפוט בין הגדולים בסכסוכיהם.

התועלת של השרטוט הזה היא, שהעמים הקטנים יהיו פטורים מן תפקידים שאי אפשר להם למלא אותם. מצד אחר יהיה להם שויון זכות ויוכלו לחיות לפי רוח התרבות שלהם. ואם מישהו תאב לדעת: מה יהיה אם הגדול בחבר הקטן יקפח את הזכויות של הקטן והמעצמות האחרות אינן מונעות זאת? תיקו, בכל אופן זיון הקטנים יהיה ללא תועלת.

יהיה אשר יהיה, בפתרון הזה שוב יפונה מכשול אחד בפני התפתחות השלום והתרבות לדורות הבאים, ודאי שלאנשים בזמנים הבאים עוד לא תהיה אפשרות לעקור מן השורש מלחמות ואת תאות המלחמות. אבל על כל דור להשתדל בכך, ובהשתדלות הזאת על כל חברה להביע: אם אושר של היחיד הוא העיקר בעולם, או אם התפתחות הארגון, שקוראים אותו „מדינה" הוא העיקר והאינדיבידואום דבר טפל. צריך להכריע זאת בשביל האדם החדש בסדר החדש.

בנוגע ליהודים: קיום הישוב בארץ יהיה תלוי בגורל העמים הקטנים, אבל כמובן, גורל הארץ הוא מקושר ללא כל הפרדה עם היהדות כולה — כלל ישראל. לכן גורל היהודים היא שאלה מיוחדת. הויכוח על השאלה החשובה ביותר לא התחיל עד עכשיו באופן מספק ולא נכנס עד עכשיו לתוך מדרגת הצעות ריאליות.

בכבוד רב:
ד"ר פאול חונה (תל אביב)

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

המחיר 5 מיל
ירושלים
י"א תשרי תש"א / גליון ח'
No. 8 / 13. 10. 1940

משהו על יחס אנגלי

הצהרת גרינווד — ספר של ידיד — "היטלר ומוחמד"

מתענין תמיד בשאלת היהודים, ופעם אחת כינס גם קונגרס לשם דיון בשאלה הזאת, לפני שנה, לערך, נתפרסם ספר בשאלת היהודים, בו חשף את כל שרשיות של הבעיה.

כן הביע את התפעלותו חברה למפעל היהודים בארץ ישראל, אך בעברי דרון בשאלות הפוליטיות שבארץ נא-תין לו לחוות שאין לפתור את השאלה פתרון חד-צדדי, כמו-כן הצטיינה של האנושיות הנאורה יתבע את תיקון העוול שנעשה ליהודים". התעוזת שבארץ גם היא חרוטה את הדי צהרה על גב, אך יחד עם זה חסרה היא ההצהרה השנויה מפורשת של חשאיפת הלאומיות ביהודות, וכן אין בה בל רמז על ארץ ישראל. אם יד המקרה ברבר או שמא כתוה מכוונת יש כאן — קשה לחכריע. אך אין זה מסתבר כי בעל של המלחמה ובא מדיניאי אחראי ויקשיט עצמו בהת חובות כזיהם לארץ ישראל. בזה המלחמה הקודמת נשתנו תומים מאד, ובזמן הזה הרי שאלת היהודים הוא נשק השוב במלחמה, כפשוט שאת שאלת ארץ ישראל היא שק לכמיות פליטים ממלכות, ובזמן יש לנתוו יותר אחרות בעניינים אלה מאשר לפני 25 שנים. מר גרינווד הוא אחד מדברי מפלגת העבודה, וזו הבזיה את אהדתה לאומה היש, ראלית על ידי התלמות רשמיות שונות שנתקבלו בועידותיה. אף נזיכוד גם שנן בהרחבה בבית הנבחרים לטובת היהודים בעניין היכות על הספר הלבן של מקדונלד. אבל דוקא מפלגת העבודה, זו הלוחמת שנים רבות באימפריאליזם הם יוסד על כוח הזוע ורוצה בשם השקפות מדיניות בשאלה הקולוניאלית, זו הטוענת ש"שחרור הדרגתני של העמים הש שוביניים והבלתם בברות העמים מחברים שווי זכויות, הוקא פעמה זו היתה מכשירה ביותר לפלס דרך ל שימת אמת בין יהודים ערבים בארץ ישי ראל, ברגע זה ודאי שאין לעשות מעשה מכריע, שכן הכ רח הוא לרבו את כל הבוחות ישב נצחון בשדה-הקרב, וש בהיכר זו שורות סופרדיות בין יהודים וערבים, העומדים יותר לנוכח האפשרים והצעיקם, זה האיזב המשעול אלא חום עמים חדשים, ואשר לעתיד הרי יש כאן צעד נחוץ קדימה אם שתי האומות גם יחד בשחות באישים החדשים באנגליה, שהם יכברו את הזכויות האינטרסים שלהן ויעשו את כל האפשר כדי למצוא פשרה צודקת שתדיה הוגמת את האינטרסים של שתי האומות גם יחד. דומה שבזו חין זו מצוי כיום במדה יותר גדולה מאשר עד כה. וכן הדין היה שיהודים וערבים יבו פעילות את הצעדים הרא שונים להבת העתרה המשיתה בארץ הזאת.

*

אנגליים בעלי רצון טוב ודאי שיכולים היו לפעיל במדה מרובה להשבחת המצב. ישנם כבר בארץ כמה וכמה אי שים בלתי-רשמיים המתחים משכבר על עניין זה, ואישר ציר הדיבורים. עליונו לצין שיש כה הישגים הלב אך בעצם דברוחם של אנשי-מעלה, האוהדים ללא ספק את היהודים, בחינם בשאלת ארץ ישראל, ורוזקא אנשים מן הסוג הי"ב הם המועצים לנו בכל תוקף לפנו את דרך, ההתפשרות, ומזהירים אותנו מפני תבניות קיצוניות — בכלל זה גם תכניות על מדינה יהודית למיניהן, דוגמה אחת מן הזמן האחרון היא הרצאתו ד"ר גיפס מארק, אשר הובאה בשאלת ארץ ישראל" הופיעה בלונדון ב-30 למאי וזק לפני ימים מספר נתקבלה בארץ ישראל.*) המחבר יודע בבר להחזק מן הצטר היהודי על ידי פעילתו כמדריך האגוד של פועלנים נוצרים, שמתוך כך היה

*) Palestine. By James Parkes, Oxford Pamphlets on World Affairs, No. 31.

ה"ופד" מעמידה מול רעיון המשמעת לרוב הפרלמנטרי את זכות הרוב בעם ומחזיקה בדרישה לבחירות דחופות. מיסרים כי בצום־רמאדאן המתקרב יזמין המלך את מנהיגי המפלגות השונות, שהוו בשעתם את החזית הלאומית, לסעודת הפסקת־הצום אל ארמונו כדי לתת להם הזדמנות להפגש.

ה. מ. המלך שלח אגרת אל ראש הממשלה שבה הוא מכריז על יום 15 בשבאבן כיום תפילה כללי במצרים ובסודאן למען החזרת השלום לעולם ולמען שמירת ארצות־האיסלאם מכל רע. הוא פונה אל המדינות האיסלמיות האחרות להצטרף לברכה זו.

גם בארץ התקיימו תפילות במסגד אל־עקסה בירושלים.

"הנודה להגנה על פלשטינה" בקאהיר בחרה במחמד צאלח חרב פחה כיו"ר במקום עבד־אל־חמיד סעיד המנוח. חרב פחה הוא גם נשיא אגודת הנוער המוסלמי. (אל־דיפאע)

משפחת עבד־אל־פתאח ענאיאט, שרצח בשנת 1924 את סיר לי סטאק, ה"סירדאר" (מפקד כללי) האנגלי במצרים, ונידון למאסר־עולם, פנתה אל מיניסטריון המשפטים בבקשת חנינה, לאור התנהגותו הטובה של האסיר במשך חמש־עשרה השנים שהוא מרצה כבר את עונשו. (La Patrie)

תרבות וחינוך

בקשר עם פתיחת בתי־הספר העממיים מביע "אל־דיפאע" את צערו על כך, שהרבה ילדים בחיפה ובנצרת יצטרכו להשאר בלי חינוך בגלל חוסר־המקום בבתי־הספר.

בירושלים נפתחה כתה א' נוספת בביה"ס לבנות מטעם המועצה המוסלמית העליונה.

מחלקת־החנוך של הממשלה קבעה את רשימת עשרת המורים שיסעו בקרוב לבחריין (אי במפרץ הפרסי) כדי ללמד שם.

ביסו נפתח בימים אלה סניף "המכון הבריטי" להפצת התרבות והשפה האנגלית.

התחילה לפעול תחנת שידור חדשה בעדן. תכניתה מוקדשת בעיקר להפצת ידיעות ולהסברה על מהלך המלחמה.

אדריכלים ערבים מהארץ ומעבר־הירדן משתתפים במסגר רב בהתחרות לבנין "מוסד התרבות הערבית" בבגדאד. המתנהלת ע"י הקונסוליות העיראקיות בכל ארצות־ערב.

אל מוסדות ההשכלה בבירות נכנסו השנה כ־45 תלמידים מעיראק ו־19 מאיראן וגם אחדים מארץ ישראל.

במצרים מתנהלת מגבית לטובת בני לוב הלומדים באוניברסיטת "אל־אזהר" והמנותקים עכשיו מביתם עקב המלחמה.

בריאות

בכפר עאקר והכפרים הסמוכים התפשטו מחלות־העינים במדה רבה. בעיקר בין הילדים. והתושבים דורשים ממחלקת־הבריאות המחוזית לשלוח רופא לטפל במחלה. (פלשטין)

אל־דיפאע" מעתיק מאמר מ"דבר" המביע התמרמרות על הפקעת שערי הדירות שחלה בירושלים עקב תוספת־פליטים מתל־אביב.

הופיע

„בשעת־חירום"

מאסף לבעיות המדיניות הציונית והשיתוף היהודי־ערבי

בהשתתפות:

מ. ז. בר־שאול, ר. בנימין, ד. וייסמן, י. פטרוזיל, א. סימון.

בתוספת „בתנועה"

הוצאת:

„הליגה להתקרבות ושיתוף יהודי־ערבי"

המחיר 15 מא"י

המו"ל והעורך ד"ר מ. בובר, ירושלים, רחבה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחבה, ת. ד. 7021.
דפוס „גשר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

מתוך ירחון אמריקאי

בירחון האמריקאי "The Living Age" מחודש יולי 1940 שנתקבל עתה בארץ ישראל, מפרסם יוסף וכסלר-איטין (Wechsler Eaton) מאמר המכיל הצעה על צורת העתיד של אזור ארץ ישראל והארצות השכנות. לדעתו של הסופר יש אפשרויות רבה במאמץ אימתי לעת הזאת שלכאורה אינה כשרה כלל לכך, דווקא בשעה שישי העמים לוחמים נגד איב משותף יתכן להגיע את הישגות לאחדות בת קיימא. ובייחוד מעניין הדבר שסופר אמריקאי עומד ביולי 1940, היינו מיד לאחר הבוסחה של צרפת, ועושה השבוע על סמך נצחונה של ברימניה כדבר מבן ממילא.

להלן הננו מביאים תמצית מקוצרת של הצעת המחבר, אשר לדעתנו יש בה תעמ לזכות, שכן מבן מאליו שאין כאן עניין של תכנית הבאה ממקור רשמי. אך מעניין הדבר כן המחבר דן בשאלות אלו עם סמודנטים ערבים הלומדים בארצות הברית, הם הסמיכו לעקרונות שבמהלך דעיונותיו.

ואלו הן הצעות המחבר:

„אם כי שני העמים יש להם משרות השתרות זו את זו, הנה יש להם גם אינטרסים משותפים. שניהם שואפים לפתח את ארץ ישראל. שניהם מעוניינים לזכות במדה נדולה יותר של אשטונומיה מיד המשלה המנדטורית. במקרה של תבוסה במלחמה יעמדו גם היהודים גם הערבים לנוכח אויב משותף — איטליה. מתוך תמאם פליטים ובלכליים אלה, שבחם יכולים הערבים לראות בבירוד עת ערך עבודת הטמלין עם היהודים, יש בה בתנות דלהלן כדי לאחד על נקלה את שני העמים ולסיע לבסוף של שניהם כאחד.

ארץ ישראל, עבר הירדן והלבנון האחדנה למרינה פדרטיבית אחת — אברהמיה. מדינה זו תשתרע על שטח של 50,000 מילים מרובעים, לערך. היא תהיה יחידה כלכלית נדולה שתתן אפשרות לפיתוח נורמלי יותר ופעיל יותר של מקורות המכלכלה בכל שלוש הארצות. היא תתל לעמוד נגד השאיפות האימפריאליסטיות של אימות אחרות ביתר תוקף מאשר כל אחת משלוש הארצות הנ"ל לחוד.

בארץ ישראל לא תהיינה הגבלות, להנדה יהודית, ומתוך כך יבואו היהודים לבסוף לכלל רוב מספרי, שבצדו מיעוט מישלמי נדול ומיעוט ערבי ־ נוצרי קטן. בעבר הירדן יהיו הערבים המישלמים רוב מכריע ובצדו מיעוט ערבי־נוצרי קטן, מספר מנכל של יהודים יורשה להתישב באזורים השוממים של ארץ זו כדי לסיע להתפתחותה הכלכלית, בלבנון יהוו הערבים הנוצרים את הרוב, ובצדו מיעוט ערבי־מושלמי נדול ומיעוט יהודי קטן.

באברהמיה יהיה שוני משקל בין כוחות המושלמים הנוצרים והיהודים, בעוד שהיום כל אחד מהם מתיהם בחשד אל השני. כל קבוצה משלוש הקבוצות תהנה רוב בארץ אחת ומיעוט בשתי האחרות, שווי משקל כזה הוא הערובה הטובה ביותר כנגד יחס רע אל כל קבוצה בכל אחת מן הארצות האחרות.

כל אירן תוכה לאוטונומיה רחבה ביותר בעניינ

תנו מהלכים ל»בעיות היום«

השבוע בעולם הערבי

אמין אל־ריחאני

בשבוע שעבר מת בכפר מולדתו אל־פריכה בהר לבנון אמין אל־ריחאני בגיל של 64 שנה. אחד האישים הבולטים בתנועת־התחיה הערבית.

מזרות כפולה ומשולשת מצא את הדרך אל עמו: בילד נוצרי בלבנון התחנך ברגשי פחד מה־בדוי, בבית הספר הראשון לימדוהו הערצה בפני תרבות המערב נוסח צרפת, וכעבר בן שתים־עשרה טלטל אותו הגורל ליניו־יורק, עיר מפלט למהגרים לבנוניים רבים, שנים קשות בילה בחיי מסחר עד שהשתחרר והקדיש עצמו ללימודים וספג לתוכו את התרבות האנגלו־אמריקאית. באותן השנים בא גם במגע עם התרבות הערבית העתיקה, שהקסימה את לבו. הוא תרגם כמה מיצירותיה לאנגלית, ובהתחלת המאה הזאת הביאה אותו תשוקתו למולדת חזרה להרי הלבנון. אחרי מהפכת "התורכים הצעירים" לקח חבל פעיל בהתעוררות הערבית ופרסם את ספרו "אל ריחאניאת", מלא תוכן מהפכני לאומי ודמוקראטי, שהשאיר רושם רב בדור הצעיר של הימים ההם.

בשנת 1911 שב לאמריקה ופירסם את ספרו "כאליד הנעה", קורות נער לבנוני באמריקה". מרד המלך חוסיין בשנת 1916 ובניו הלהיב אותו לפעולה פובליצי־ציססית אמיצה למען רעיון השחרור והאיחוד הערבי. אחרי מלחמת העולם הראשונה מוצא תהליך חזרתו אל מקור מחצבתו ביטוי סמלי כמעט במסעו הגדול דרך כל חצי־האי ערב. הוא נפגש עם כל מלכי ערב ועם גדוליה, ספרו "מלכי ערב" — שתורגם גם לעברית ע"י מ. קופלויק — שופע אהבה והערצה לעמו ולשליטיו אם כי יש גם ביקורת ואירוניה דקה. מריבותיהם מכאיבות לו והוא מנסה להשלים ביניהם. משאת־נפשו: לבסר את הקעבה במכה לא ניתנת להנשמה בגלל היותו נוצרי, והקורא מרגיש שמשך של זרות נשאר גם אצל כלל־ערבי נלהב זה.

נוסף לספרו הנ"ל הוא כתב גם חיבורים בודדים על נג'ד, על המלך אבן־סעוד ועל המלך פיסל. הוא לא בז להישגי המערב ושאף למזג אותם ביריעת־המזרח לאחדות חדשה: "אם התקירה המדעית שואפת לעצב את גוף האדם ביתר טהרה וביראות, אושר וכוח, אזי מביאה השראת המוחה את נפש האדם ע"י יפי התעיר והודי הרוחני לאותו השלום והשלוה שהיא מתעגעת אליהם". יש ענין מיוחד בשביל הקורא העברי הציוני באישיות אצילה ומיוחדת במינה זו. מורגשת סירבה יהודה בנישה הרומנטית למולדת הנקנית לא בילות, אלא תוך האבקות נפשית קשה.

הוא הראה גם הבנה לרעיון שיבת עמנו למזרח וכותב בכתבה אל מתרגמו: "הלואי וישמשו אותם הספרים שאתה מתרגם קשר שאנו משתוקקים לו, קשר של יהדות הכרה והבנה הדדיות, שהיה קיים בינינו בר בזור ובייחוד בספרד. כי הספרות, אחי, הוא אחד הגורמים הראשיים להכרה ולהבנה הדדית ולכל ההוצאות היפות המקוות מהן".

את שנותיו האחרונות בילה בכפר מולדתו – רחוק מהמולת העולם. אמין אל־ריחאני מת בשעה קשה לארצו, לעמו, למזרח כולו. מי יתן ורעיונותיו הנשגבים יתגברו על השנאה והפחד והבערות שהוא ראה בהם את הסכנה הגדולה ביותר.

בארץ

"פלשטין" מקדיש מאמר ראשי לחג התקומה הערבית ולנאום שנשא באותו יום האמיר עבד־אללה (ע. "בעיות היום" מספר 5). העתון מדגיש את ההישגים הכבירים שנבעו בשביל העצמאות הערבית מן הבריתם עם בריטניה במלחמה הקודמת (עיראק, חג'אז, תימן, מצרים ועבר־הירדן) והוא בטוח שהבריתם הזאת גם במלחמה זו תביא תוצאות רצויות בסוריה וולוזלה.

בקשר עם הכרזת־הגיוס לפלוגות לוחמות מבני הארץ התקיימה קבלת־פנים באממן ה. מ. הנציב העליון לראשי העיריות הערביות כדי לברר את הדרכים המתאימות למען הצלחת הגיוס. גנרל גים, המפקד הכללי בארץ, בעבר הירדן ובקפריסין, נשא נאום שבו הדגיש שהגיוס מבוסס על עקרון התנדבות מוחלטת. ראשי העיריות הביעו בדברי תשובה לבביים את שמחתם על ההזדמנות הנתנת לצעירים הערבים להשתתף בהגנה על ארצם. סולימאן ביי טוקאן, ראש עיריית שכם, הביע את המשאלה שפלוגות ערביות אלה יוכלו לקחת חבל בשחרור אחיהם בלוב. המסיבה הסתיימה בצילום משותף של ה. מ. הנציב העליון עם אורחיו הנכבדים.

העתונות הערבית מוסרת על שחרור נעצרים רבים ממחנה הריכוז במזרעה ע"י עכו.

בסוריה

על סוריה עובר מבחן קשה מאד הן מבחינה כלכלית הן מבחינה מדינית. עקב זעזוע המטבע הסורית נוחקו הקשרים הכלכליים המסודרים עם הארצות השכנות ורק במאמצים רבים יעלה בתקנם. בינתיים יש מחסור במזונות עיקריים, כגון אורז וסוכר, שבדרך כלל מובאים ממצרים. העתונות המצרית מציינת את העובדה המשונה שבו בזמן מצרים אינה יודעת מה לעשות עם עודף הסוכר והאורז מהעונה הקודמת וכל שכן מהעונה הקרובה... הפרעה רצינית נובעת מחוסר הבנזין והנפט. מחירי ההובלה הוכפלו, ולכן אין להקלאים אפשרות לחביא את הוצרתם לשוק העיר שבה שורר רעב. הנציב העליון הצרפתי מטעם ממשלת וישי פנה בקריאה אל התושבים שעליהם להתרגל לחיי מחסור וקרבנות בהתאם לחומר השעה.

הכנסת התעונות המצרית לסוריה וללבנון וגם התעונות האנגלית נאסרה. היא ממשיכה להביע תרדה לגורל הארצות האלה שמאיימות עליהן מזימות ההשתלטות הזרה.

"מוקטאם" כותב: "נמאס לסורים וללבנונים לעבור מיד ליד כמו כדור משחק בין המעצמות הצבאיות. הם נותנים לעצמם דו־ח שיש גם להם הזכות לחיות לפי רצונם הם. הם אינם נוטים לתמוך באיזה עול שהוא. הסורים והלבנונים אינם שוכחים את הבטחות צרפת. אין ברצונם לוותר... הבטחות אלה מכילות סעיפים מפורשים על עצמאות סוריה והלבנון במשך זמן קצר כמו בעיראק. מה שנוגע לסוריה וללבנון יש עמים ערבים שיש להם הזכות להשתתף בהכרעה בעניין זה."

"דפ־אל־מסרי" מעיר בקשר עם דברים שהושמעו מצד הגנרל לרמינאס: "נראה לנו כי הגנרל הצרפתי מביא בחשבון רק את הכחות הצרפתיים הנמצאים בסוריה. הוא שוכח את העם הסורי שהוא מעריך אותו כמו את שבטי אפריקה המרכזית. אכן יש בסוריה עם שיש לו הזכות לחיות כמו כל עם אחר. אין זה ענין של החלפת ראש אחד בזולתו".

אותה העמדה מביע העתון כלפי טרנים. הוא כותב: "הגנרל דה־גול צודק כשהוא מפחד שמא תפול ארץ־טונים בידי האיטלקים אחרי פירוק נשקה. בשטח זה הולכים חשוטיות בבד עם חששות בני טוניס הערבים הרואים תוך רגשות־חרדה את המרת המנדט הצרפתי במדינה אימפריאליסטית אחרת. הגנרל דה־גול היה מיטיב לעשות אילו היה פונה אל בני טוניס בדרישה להתנגד לכל פלישה איטלקית ומבטיח להם לכבד את חירותם ואת עצמאותם".

במצרים

גם אחרי הרכבת הממשלה הקואליציונית החדשה נמשכים המאמצים להגיע לידי אחדות יותר שלמה. העתון "דוסתור" מביח את מפלגת ה"ופד" על עקשנותה ודורש ממנו לאור חומר המצב להכנע לרוב. עתונות

אנו מבקשים את קוראי „בעיות היום"

להתקשר אתנו

להביע את דעותיהם ולכתב אל המערכת על כל ענין הנראה חשוב בעיניהם, בייחוד במצב ה"חפוזה", בשיתוף פעולה פוליטית או כלכלית בין יהודים וערבים, בתיקון המצב הפנימי בישוב, בשאלות חינוכיות ואזרחיות וכי

הכתובת: „בעיות היום"
ירושלים, רחביה, ת. ד. 7021

מתוך ערובה קונסטיטוציונית לקבוצות המיעוט: בטחונן של קבוצות המיעוט לא יהיה מבוסס רק על הערובות הללו בלבד. עובדה זו שכל קבוצה שולטת בחלק אחד של הפדרציה, תוסיף חיזוק יתר לערובות הקונסטיטוציונית הללו.

בידי הממשלה הפדרטיבית תרוכז התחוקה על פעולות, כגון סחר-חוץ והסחר שבין שלוש המדינות, התחבורה וההובלה בין השלוש וכיוצא בזה מן הפעולות אשר שלוש המדינות יסכימו עליהן.

הממשלה הפדרטיבית תעמוד תחת בקורתה של קונסטיטוציה פדרלית כגון זו של ארצות הברית או קנדה. הכח המחוקק יהא סינט ובית נבחרים. בסינט ישבו יהודים, ערבים-מושלמים וערבים-נוצרים במספר שוה. בית הנבחרים יבחר על ידי נציגות פרופורציונלית בפדרציה כולה, לפי קוים פוליטיים ומעמדיים, מתוך תקוה כי קבוצות בעלות אינטרסים משותפים בקרב יהודים, מושלמים ונוצרים יהוו סיעה אחת. נמצא אפוא כי שלוש הקבוצות לא תיוצגנה במדה שוה בבית הנבחרים; בית זה ייצג את דרישות העם בכללו. אבל בסינט תוכלנה קבוצות המיעוט להגן על האינטרסים שלהן.

בראש הכח המוציא לפועל בממשלה יוכל לעמוד נשיא כבארצות הברית, או מלך ערבי קונסטיטוציוני המודרך על ידי קבינט כמו באנגליה. (אם לאחר המלחמה תשתנה הקיסרות הבריטית ותיהפך לברית אמיתית של אומות, וכל אחת מהן ינתן לה מעמד של דומיניון, יש לשער כי הפדרציה של אברהמיה תעדיף גם היא ליהפך לדומיניון והמלך האנגלי ישמש לה שליט נומינלי).

בראש הכח השופט יעמוד בית דין עליון, שיורכב משלושה מושלמים, שלושה נוצרים, ושלושה יהודים.

שווי המשקל של הכוחות הפוליטיים באברהמיה ישמש ערובה חזקה יותר ליחס הוגן אל המיעוטים מאשר תוזה כלשהי, אפילו אם מבחינה מספרית אין שלוש הקבוצות שוות בכוחן. כיום יש בכל שלוש הארצות יחד אוכלוסיה כללית של 2,600,000 נפש, מהם 1,500,000 לערך, ערבים-מושלמים, 600,000 יהודים, 500,000 ערבים בלתי מושלמים, ברובם נוצרים. האוכלוסיה היהודית תגדל במדה מרובה בשל העליה החפשית לארץ ישראל וההתישבות מגבלת בעבר הירדן.

למרות העובדה שיתכן כי ברבות הימים יהוו היהודים בארץ ישראל הכח המכריע במספר, לא יסכנו במאומה את מעמדם של הערבים. הקונסטיטוציה תשמש ערובה לאינטרסים שלהם, וקיומם של מיעוטים יהודיים בעבר הירדן והלבנון ירסן כל תשוקה מצד יהודים לפגוע במישהו. כמו כן אין לשכוח כי אברהמיה תשמש, לפי המקויה, רק התחלה לפדרציה ערבית גדולה, הוכוה לכלול את סוריה, עיראק וארצות אחרות. ואם כך הרי אם גם יגיע מספרם של היהודים למיליונים אחדים עדיין יעלו הערבים עליהם במספר.

מבחינת השלום בעולם יהיו לה לתכנית זו כמה וכמה יתרונות. שלוש ארצות קטנות, שכל אחת מהן אינה יכולה לשמש יחידה כלכלית פעילה, תיעלמנה מעל המפה. במקומן תופיע מדינה אחת גדולה, שבה שתי קבוצות קרובות זו לזו מבחינה גזעית והמשתייכות על שלוש הדתות הגדולות, תשאפנה להגיע לכלל יחידה פוליטית אחת, כדוגמת שוייץ. מעצומות אימפריאליסטיות לא תוכלנה עוד להתערב בארץ ישראל או בלבנון באמתלה של „הגנה על המיעוטים" או „הגנה על המקומות הקדושים."

תכנית אברהמיה אין לבחון אותה רק לאור היתרונות שלה, אלא שהערבים והיהודים חייבים ליתן דעתם גם על האלטרנטיבות, כגון חלוקה, קנטוניזציה, או קונטרולה זרה לעולם. לאורך של אלו מתבלטת התועלת שבתכנית זו ביתר שאת.

היא נותנת הזדמנות טובה ביותר לשלום במזרח הקרוב משום שהיא נותנת בטוי חיובי לשאיפות הלאומיות היסודיות הן של הערבים והן של היהודים. אלו ואלו צפויים כאן לקרבנות מעטים ולריוח גדול. אברהמיה היא דבר של ממש כיון שאין היא באה לעשות הרבה בבת אחת. ואף על פי כן יש בה משום צעד ראשון לקראת איחוד סופי של כל ארצות ערב.

המשחק באש

בשאלה של תעמולת הגיוס להגנת הארץ נאמרו מעל הדפים הללו דברים ברורים: הראינו את הנזק הכרוך בתעמולה יהודית מיוחדת; הצבענו על הסכנה שבפרישתנו מן הישוב הערבי; הוכחנו, כי אף הממשלה —מתוך התחשבות מרחיקת ראות ברגשי הערבים — נמנעת מלתת לגיוס היהודים כל צביון עצמאי. הראינו כמו-כן, כי כל הגישה הגדודאית אל הגיוס היא עזרה לפשיזם, במתכוון או שלא במתכוון, הממציאה חומר תעמולה בין הערבים.

מובן, אין הממשלה יכולה לספק לנו תבונה פוליטית. היא מניחה להם למנהיגי הישוב היהודי, שיתנו את חלקם, כיכולתם ובחכמתם, שיהיו אחראים הם עצמם לשלום הישוב המונהג על ידם; משום כך אין היא בולמת את פי עתונאיהם ונואמיהם. ואולם ,חובתנו אנו היא לגשת אל דרכי ההנהגה הזאת מתוך בקורת פנימית, בלי פשרות. סוף-סוף אין אנו צריכים לדרוש מאת השלטון שישים מחסום על פי העתונות — לאחר שהוא יוצא ידי חובתו בשמירה על האינטרסים הממשלתיים הכלליים —ואנו נהיה האחרונים בתביעה, שהוא יחמיר בדין הבקורת על המלה המודפסת.

באיזו מדה מתכנה המנהיגות חסרת היכלת של הישוב לתת מקום לבקורת — וכל שכן להאזין אליה — נוכל לדון על פי שתי עובדות אפיניות של מושב אספת „הנבחרים" (במרכאות!): א) את שאלת השאלות: משא ומתן פוליטי עם הערבים — לא העלו כלל על הפרק; ב) המושב היה סגור בפני הקהל. פרושים מיותרים.

בצער ובמרירות אפשר לציין: העתונות העברית תחת להקדיש עצמה בראש ובראשונה להכנת עתידנו המיצק, לחיי הבנה ושותפות נאמנים עם השכן, היא מוסיפה להוליך את הצבור העברי בדרך חתחתים. נכנה את הדברים בשמם הנכון: תחת המסוה של תעמולת הגיוס בועטים העתונאים והנואמים (במדה שדבריהם מגיעים אל הקהל בדפים) אפילו בדרישות הטקט האלמנטרי ביחס לעם השכן. בעוד אשר ממשלת הארץ — מתוך שתוף פעולה עם ממשלת בריטניה — הציגה לפני גיוס המתנדבים את המטרה הברורה: מלחמה באויב החיצוני (בפעולותיה כנגד סוכני האויב בפנים הארץ אין הממשלה זקוקה לגיוס) — מבקשים יוצרי דעת הקהל שלנו לנטוע בלב הישוב העברי אשליות מסוכנות, המכוונות למעמדנו הפוליטי בארץ-ישראל. אין הם אומרים לקהל בפשטות: אנו הולכים עם בריטניה הגדולה יען כי נלחמת היא על הדמוקרטיה, יען כי מתכוונת היא למגר את היטלר, ולפיכך הננו סוברים, כי כדאי וראוי הוא שנקריב את דמנו במלחמה הזאת. לא, הם בונים כבר מגדלים פורחים: לא הדמוקרטיה בלבד ולא מיגור היטלר בלבד, אלא פתרון שאלתנו המדינית בקרב הארץ הזאת, אף הוא תלוי כביכול בהשתתפותנו במלחמה, או בנוסח המפורסם: „בדם ואש יהודה תקום".

והרי ידוע: הממשלה הבריטית הכחישה את השמועה, שלפיה כאילו ניתנו הבטחות פוליטיות ליהודים חלף עזרתם במלחמה (שמועה, שיצאה, אגב, מבית התרושת של גבלס; — עובדה, המוכיחה את השפעתה המשוערת של תעמולה, המבקשת לעורר אמונה כזו במישרין או בעקיפין); ולולא הכחישה, אף אז יבין כל בר-דעת, כי לא יובטח לנו שום דבר, אשר יקניט את הערבים. סוף-סוף מדינאי בריטניה הגדולה לא למדו מלאכתם בבית-מדרשה של המחלקה הפוליטית של הסוכנות היהודית.

משמע, עוד פעם, כי בעלי התעמולה הגדודאית 1) מבקשים להשלות את הישוב; 2) מספקים חומר לתעמלני איבינו. וכנגד משחק זה באש עלינו לחזור ולהכריז: אנו בעד הסכם עם העם הערבי ונגד אשלית הגדודאות; אנו בעד תעמולה המיוסדת על האמת ונגד ספוק חומר לתעמולה הפשיסטית בארץ.

וכיצד — אם לא בדרך זו — עלינו להעריך את נאומו של מ. שרתוק („דבר", 23.9.40), המכריז, כי אחרי נצחון הדמוקרטיה (שימו לב: אחרי הנצחון!) תנתן „אפשרות לעם היהודי להמשיך במלחמת השחרור" בנשימה אחת עם מטמטיקה גבוהה הבאה להוכיח, כי חלק היהודים בגיוס הוא 16 כנגד 1. ואיה חכמתו המדינית של אותו מנהיג מדיני, המוסיף מיד לאחר זאת, כי „אין כאן שאלה של הגנת הארץ בלבד, אלא גם שאלה של הגנת הישוב." מה היא סמיכות הפרשיות כאן?

לא נעריך את הדבור על הטקט הפוליטי הרב, שיש בהכרזה על היחס 1 : 16 כלפי שכננו הערבים; גם ספק גדול הוא, אם יש באותם דברי יהירות משום תועלת לעצם תנועת הגיוס. אבל, האומנם אמת הדבר, כי הממשלה הכריזה על גיוס המתנדבים להגנת הישוב? לא אמת! הגנתו הצבאית של הישוב העברי צריכה להיות מאוחדת עם הגנתו הצבאית של הישוב הערבי: זו וזו כלולות במושג „הגנת הארץ"! ואם נשארו נגודים בקרב תושבי הארץ, לא על ידי גיוס ולא בכוח של נשק נסלק אותם, אלא במשא ומתן של ידידות וברצון טוב.

לא הסתפק הנואם המדיני בהתגלות לב זו והמשיך בפתוח השקפתו באספה אחרת. („דבר", 1.10.40) בחרש עתונאי מובהק מכתיר העתון את הפסקה הנוגעת לעניננו בשם: „על גיבוש הכוח הצבאי". הפעם דבר מ. שרתוק דברים, אשר גם הפרשנות המפולפלת ביותר לא תוכל למצוא בהם אלא התעלמות גמורה מן המציאות של ארץ-ישראל. הפעם קשר בלי הסוס את הערכת ארבע השנים האחרונות אל השתתפותנו בגיוס המתנדבים. „בכל מהלך פעולתנו טבוע היצר לבנות תאים ממלכתיים ודרשנו להופיע ביחידות יהודיות", מתודה מנהל המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית באספה פומבית בתל-אביב. שכח הנואם להגיד לקהל, איזה מקום יתפוש העם הערבי שבארץ בתוך התאים הממלכתיים הללו. האם העם השכן לא יורשה כלל להשתתף באחד התאים של המדינה הארצישראלית, אשר הנואם רואה אותה בדמיונו?

כנגד הסחרחורת המסוכנת הזאת עלינו לקרוא בכל כוח: חדלו לכם מן המשחק באש! שובו בעוד מועד!

ב. אילאוש.

אל יונה בן אמיתי

„וכל הרשעה כלה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ."

(תפלה של יום-כפור)·

כל העולם היה לנינוה. דם ואש ותמרות עשן על בירותיו, רעב ודבר על יושביו, החרב מתהפכת גם מעל ראשינו. ומשכילי הדור — איהם? ידומו — כחבריהם מאז ומתמיד בעת-משבר. ואיכה אתה, יונה בן אמתי? המצאת שוב פעם מקום באנית-תרשיש? אכן, לא יעלה בידך! קול הזעקה של נינוה ירדוף אחריך גם בתרשיש, כי תבערת נינוה תבערת-עולם היא, ולא רק מבחוץ היא: בלבך היא בוערת ותישא אותה באשר תלך. וגם לא תמצא מנוס בצל קיקיון לראות בשלוה מה יהיה בעיר.

אין ברירה לפניך: הנך עומד פנים אל פנים מול נינוה העיר הגדולה: אתה תחיה, אתה תמות. תהום רובצת בין חזונך הנשגב על אחרית הימים שאין בו מקום לרשעה ולממשלת-זדון לבין המציאות המכוערת ששמה נינוה: תהום של בערות ושנאת-חנם מצד אחרים אבל גם של יהירותך וכפירתך אתה.

אין ברירה: עליך לגשור את הגשר מעל לתהום. לא חכמה ובינה דרושות לך. אלה אינן חסרות גם למשכילים ההם, אשר תמיד ידעו את הכל ועתה ידומו. אמונה באדם ואהבה לאדם והתמסרות לאדם באשר הוא אדם— באלה תעביר ממשלת זדון מן הארץ. רק באלה תבנה הריסות נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה מרבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה. איכה, יונה בן אמתי, איכה, אדם?

מוצ"ש שובה תש"א. נ. נ.

ר' בנימין והשאלה הערבית

כשאנו באים לסכם את דמותו הרוחנית של ר' בנימין, בעל יובל השישים, ונספר לדור העולה והישן על גדולתו הספרותית או העסקנית ציבורית, דייקנו לא יהיה שלם אם נעלים או נתעלם מכיוונו המקורי והמיוחד, הפונה ישר „קדמה מזרחה". כי לי נדמה, שבאידיאה המרכזית הזאת, גלומה ומקופלת, סוד נשמתו ואישיותו המושכת והמלבבת מכמה פנים ואופנים.

נאמר ויאמר עליו שהוא פייטן וסופר, מן הטובים והמעולים שבדור. אולם בקרב מחנה הסופרים העברים והוגי מחשבות, החיים אתנו כיום, הצטינותו של ר' בנימין אין ערוך לה כמעמיק בשטח המדיני היהודי. ואם נסתלקה נבואה מישראל מאז לכתנו בגולה, בודאי שחבר נכבד הוא ר' בנימין, ללהקת בני הנביאים, הרואים את הנולד בעולם הפוליטי הראלי, המעוררים את העם לקראת השאלות של ההוה והמחר, המצליפים בו בדברי תוכחה ונחמה, בטוב טעם, בזוהר הלשון, ונועם הדיבור, בשקידה עצומה ובהתמדה למופת, בלי ליאות, השכם ודבר באזני העם הערלות ומנהיגיו, פעמים בלחש ופעמים בקול רם, כחזן העומד לפני התיבה, ביום הדין הנורא.

החדר הגליצאי המהולל, ירחונו „הקשת" וכן „המעורר" ו„משא-ערב", תחנות חן לרוחניותו הפורה ומפרה לחזיונו המופלא, לשפע הבלתי פוסק של נשמתו, של המבוע המתנן והמזהיר כסופר וכהן עליון בהיכל האומנות והחיים.

הסביבה והחינוך של החדר, חברו הגאון והעילוי בפילוסופיה האוניברסאלית, שבהיותו בן י"ז כבר ספג לתוכו עם חכמת ישראל והמטמטיקה את תורת הפנטאיסמוס של היהודי הספרדי, ברוך שפינוזה, נטעו בקרבו את הרעיון הנשגב של „מלא כל הארץ כבודו" והכשירוהו להרחיב את האופקים, להסתכל ממעל, ולאהוב את כל בני האדם שנבראו בצלם אלוקים, כנר כאזרח.

ביסוד הירחון „הקשת" בברלין, באה לידי גלוי שאיפתו לשלמות לסינטיזה נשמית ורוחנית. עולמו של הקב"ה טוב הוא ורחב ויפה. שלל צבע השמש מרהיב את העין ונעלה הוא ללקוט את כל הפנינים המפוזרות, גם בשדות זרים.

הופעתו ב„המעורר" של ברנר, באה להוכיח שמבחרותי הוא מסכים להטות את שכמו לסבל, לעבודת הקודש, עבודת הכלל והלאום, הקשה ומפרכת ושאינה סונה בשונים כלל וכלל.

אולם כשבשנת תרס"ז — ל"ג שנים לפנינו — הוא מגיש לעולם „הקוראים העברים" את משאו „משא ערב", הוא מגיע ומתעלה לשיא החזיון שממנו לא ימוש ולא ירד. כשעיני כל הדור כבדות ומוכות סנורים, מלבד מנין של יחידי סגולה, כאחד העם, יצחק אפשטין, דוד ילין, חיים מרגלית קלוואריסקי, יוסף קלוזנר וכו'.

ור' בנימין שלנו, בעל הזקן הנאה ומשנתו הברורה בפיו, עומד הוא על ראש הפסגה, מסתכל בחיק העתיד במשקפת ורודה וכמקובל שצלל לתוך תעלומות החכמה המדינית של חיי המציאות, מטיף לאחיו בני עמו את מוסרו ובמחרוזות מרגליותיו משתדל לגלות להם את הרזין בטמירין של קץ הימים וביאת המשיח.

ר' בנימין נושא את משלו בעודנו בגולה וטרם ראה את הארץ ממש ולא הריח את אוירה ולא התהלך בין הריה ובקעותיה וכבר נהירין לו שבילי התפתחותה כאחד מבני הארץ וחכמיה. והוא ר' בנימין „עבדו" המוקסם של בנימין הרצל יוצר „מדינת היהודים" מזהיר ומתרה כאחד מבני הנביאים של המולדת, על הדרך בה נלך, יסוד היסודות של תקומתנו בארץ אבותינו, דרך המלך, מלכו של עולם, חוקה אחת „כגר כאזרח הארץ". ככתוב בתורת משה רבנו, כשנוי בנביאים, ומשולש בכל הכתובים של כל חכמי ישראל המקודשים ובעלי המסורת שבכל דור ודור.

ומשאת נפש זו של שתוף פעולה אמיץ עם שכנינו הערבים בכל שטחי החיים, הכלכלים והתרבותיים „משא-ערב" — שבם מבחינה ספרותית היא פנינה יקרת ערך — היא מסכת מדינית מושלמת שהפוך בה והפוך בה דכולא בה.

ומיום בואו ארצה, לפני יותר משלשים שנה, ר' בנימין נשאר נאמן לאלוקיו, לאמונתו ולציונותו. בחזותו לנו מראשית אחרית שקד בעצמו על דברו לעשותו, התקרב לעם הארץ, למד לשונו במדה הגונה וראויה למופת, קשר קשרים עם המשכילים והעמלים שבין הערבים פה ובסביבה, פעל והפעיל אחרים במיטב הכשרון והיכולת וממשיך הוא לעבוד לטובת ההתקרבות השמית, שבה הוא רואה כמונו חזות הכל: הגאולה למיליוני בני עמנו הנרדפים בגולה ותחית ארצנו והמזרח מתרדמתם הגשמית והרוחנית.

בקראי לפניכם רוב דבריו מ„משא-ערב", תרגישו גם אתם שאמרותיו המחוצבות ומהוקצעות כספירים, כאילו מפי נביא קדמון ובסגנונו ידבר אלינו:

משא ערב

„גם אלה דברי בנימין עבד בנימין
כי תבנה בית חרושת והי הערבי עמך
לא תירע עינך בשכרו כי כמוך כמוהו
אין הבדל ופדות בין עברי לערבי

— — — — — — — — — — —

את בתי ספרך תפתח לו לרוחה ויביא בו בבניו ובבנותיו
וילמדו בהם שפתך ושפתו
וכתבי עתים תוציא להם בשפתך ובשפתו
ואם לרופאך ידחיש ורפא ירפא
גם במצעך על משכבך על תירע עינך בו
ויקרא בשם אללאה ובשם מוחמד נביאו
ויחזיק במעוזי הלאום ובחבלי העבר אין אינם
חקה אחת ומשפט אחד לעברי ולערבי
ובשכבר הימים יהיה כאחד מאתך ולא נודע כי בא אל קרבך

— — — — — — — — — — —

את בניך תתן לו ולקחת לך גם מבניו
ויבוא דם גבוריו בדמך והלכת הלוך וגדול
ומצא מין את מינו והיה מין אחד
אנשים אחים אנחנו משפחות אחדות כל גויי הארץ
אראנו ואם לא עתה, אשורנו אם לא קרוב.
ליושן (בוקובינה) שבט תרס"ז".

עכשיו תהיה מובנת למדי פרשת חייו של רבי בנימין בקשר לתנועת „ברית-שלום" בראשיתה, תנועת „קדמה-מזרחה" בשנים האחרונות, וה„ליגה להתקרבות ושיתוף יהודי ערבי".

כל התנועות הללו שצצו בקרב העם ומשכיליו, נובעות ממקור לא אכזב זה של „משא-ערב", הרעיון הגדול, האידיאה המרכזית, שרבי בנימין הוא אחד ממחולליה הנמרצים ושלדגלה נשבע שבועת אימונים, למרות כל דרכי הנגף העומדים ומעמידים בני ימנו על דרכה.

וברכה אחת בפי לבעל היובל החביב, שהיו לו בחיים שני חברים לעט וליצירה, בעלי זקן נאה, טהור לב ונפש כמוהו: יוסף ברנר נ.ע. ד. גורדון ז"ל, כשם ששני אלה זכו שתורתם החברתית ודת העבודה התפשטה בישראל ובארץ-ישראל ככה תתפשט גם תורתך, ר' בנימין, בחייך, בקרב העם הישוב בציון ומתענין בציונות, בקרב מוריו ומנהיגיו והיה זה שכרך מכל עמלך, לכבוד ולתפארת, לך, לעמך, ולדורנו זה, דור התחיה וההלוציות, המצפה כל כך לגאולה אמיתית, לשחרור ולרחמים. תזכה לשנים רבות נעימות וטובות, עד מאה ועשרים שנה.

יצחק רפאל מלכו

*

לרגל יובל השישים לר' בנימין ערכה ביום ואלת ה„ליגה לתקרבות יהודית-ערבית", סניף ירושלים, מסיבה ידידותית שבה השתתפו הרבה חברים. נאמו החברים עו"ד נעמן, ד"ר י. טהון, קלווריסקי, ור' בנימין ענה בנאום מלא ענין. אחר כך נקראו קטעים מכתבי בעל היובל.

כנות / תשובה למר מ' ציוני

בגליון 7 של „בעיות היום" הופיע מכתב מאת מ. ציוני המיעץ לנו — לאנשי השתוף היהודי-הערבי — להפסיק למעשה את פעולותנו „עד עבור זעם". ומה הם נמוקיו?

אומר הוא „כי התעמולה שהתכוונה לעורר את המחשבות בכוון זה (כלומר להכרה שהבעיה הערבית היא המרכזית בחיינו) הצליחה הצלחה עצומה. וכאילו כדי ללעוג לדבריו הוא, מצטט הוא את בן גוריון „אנחנו ושכנינו" מבלי אמנם לזכור את עשרות הנאומים אשר בהם לא השאיר בן-גוריון אף צל של ספק שלא חשב את דבריו אלה הלכה למעשה.

וכי יש מישהו הרואה ברכה לשתוף היהודי הערבי באותם האנשים שמזמן לזמן מביעים את דעתם כי „אכן טוב היה אלו הגענו להסכם עם הערבים אך לצערנו אין עתה הזמן הנוח לכך"? האם למשל היה מר מ' ציוני חושב שדי למנהיג ציוני המכיר בחשיבות העליה לכתוב לפעמים על חשיבותה? והרי לפי הכרתנו אף שאלת קיום העליה להבא, כמו קיום כל שאר השאיפות הציוניות תלוי לגמרי בהצלחת השתוף היהודי—הערבי!

ועוד אומר מ. ציוני כי „לא היה עדיין זמן בלתי מתאים כמו הזמן הזה" כי „אנו נתונים עתה בהפכה עולמית" כי „כל התכניות הציוניות המעשיות הריאליות נהפכות על פיהן". דומה הוא בזה לאדם הנוסע באניה בשעת סערה וממאן לעלות אל החוף בטענה שזמן סופה אינו נוח לטיולים בחוף; כי דוקא חומרת השעה, דוקא המצב הקשה שבו נתונים הישוב והיהדות כלה, מחייבים פעולה אמיצה להבטחת הישוב, ולא ישיבה בחיבוק ידים „להכות — עד יעבור זעם".

ועוד הוא אומר כי ההכרזה שהבעיה הערבית (ופתרונה!) היא המרכזית בחיינו היא מופשטת למדי, כי אינה „מחדשת כלום". אך אין הדבר כך כלל וכלל! אם יבין מר. מ. ציוני דרישה זו אל נכון — הכרזה כנה של רצוננו לשתף פעולה עם הערבים, — אזי היא דורשת אנשים כנים בראש, שתוף כנה בחיי הכלכלה והעבודה ותעמולה והסברה כנים בעתונות ובבתי הספר וכיו"ב.

נכון הוא שאי אפשר היום להגיש הצעות מפורטות לפתרון יחסינו לערבים — כמו שאי אפשר להגיד את הדרך המדויקת שבה תחזור האניה הנטרפת בסערה להוף הבטוח — אך דבר אחד ברור: עלינו לחזור מההרפתקאות שאליהן הובילונו לשמירה על קיום הישוב נושא המפעל בשעת ההפיכה—לקראת התקדמותו לאחריה. ומטרות אלה ייתכן להשיג רק תוך הכרה כי טובתנו ועתידנו קשורים קשר בל יינתק בטובת העם הערבי ועתידו.

נ ע ש.

סקירת העתונות

בשולי כינוס הפרדסנים

בשבועון „נייוועלט", בטאון „פועלי-ציון שמאל" מוסר מ. ה. דו"ח מפורט על כינוס הפרדסנים הערבים והיהודים. הוא כותב בין השאר: „ראש עירית מג'דל, סעיד אבו-שרח, ניסה כיחידי להכניס גוון פוליטי לתוך הכינוס. הוא הציע החלטות א) נגד ההתקפות האויריות הברבריות על חיפה ות"א ב) למען הרחבת השיתוף היהודי-הערבי על כל השטחים ג) למען חיזוק הכוחות העומדים במערכה נגד הדיקטטורים התוקפניים.

ואולם נשיא הכינוס, סעיד ביידס אפנדי, הפריע בעד הקראת ההצעות בטענה, שזאת היא פוליטיקה ושהכינוס עוסק רק בשאלות כלכליות.

יש לציין ניגוד ניכר בין הפרדסנים הערבים הגדולים והקטנים: הכינוס קיבל אמנם את ההחלטות המוכנות מראש, ואולם בשיחות פרטיות היה אפשר לשמוע דברים אחרים. במקום השבחים באו לידי ביטוי התמרמרות ורוגז על ההלואה שבהגיעה אל הפרדסן, הפכה מחמשת האחוזים הרשמיים לתשעה. היתה מורגשת גישה אוהדת יותר כלפי הצעותיו הנ"ל של סעיד אבו-שרח, ראש עירית מג'דל. בכלל מתחילה דיפרנציאציה מסוימת בין המשק הגדול למשק הקטן בכפר הערבי, אם כי בהופעה כלפי חוץ נשמרת עדיין האחדות.

זאת ארץ ישראל...

בערב הראשון של ראש השנה פתח הקריין בשעה העברית של הרדיו את דבריו במלים אלה: „בחתימה טובה! הננו מגישים לכם הערב את האופרה „בטרפליי" של פוצ'יני"..."

המחיר 5 מיל
ירושלים
י"ח תשרי תש"א / גליון ט'
No. 9 / 20. 10. 1940

בעיות היום

שבועון חפשי לענייני השעה

בקורת לקויה

הירחון הרשמי של ההסתדרות הציונית בלונדון „ניו זיוהאה", פרסם בחוברת יולי, אשר אך זה הגיעה ארצה, נתוח מפורט של הספר האחרון מאת דבוטינסקי „חזות המלחמה היהודית" שהופיע בהוצאת ספרים מפורסמת בלונדון. הספר עצמו טרם היה לנגד עיני, ואך מולו לא שיחק לו, כי לא ואת בלבד שמחברו מת בינתיים, אלא גם העולם המשמש רקע לספרו נתבטל ואינו. הספר הזה נכתב לפני ההתקפה הנרמנית הנדולה במערב, היינו בזמן שבמערב אירופה ראו את המלחמה האיה אחרת מזו של היום, וגם הבקורת שמתה הרב פרלצוויג, חבר המרכז הציוני, על הספר הזה בהוות מחברי בחיים — הגיעה אלינו לאחר מותו.

ולצאורה אין כל שעם לחזקק לענין „נושן" זה. בימינו אלה מתישנים הדברים במהרה. ואעפ"כ יש בו באותו מאמר מר יסוד חשוב, לדעתנו, המעון ליבון ביום ודוקא ביום, שכן מתבטאת בו המנאליות של חלק מן העולם הציוני, מנטליות עיוות לנוכח הממשות הארצישראלית.

ד"ר פרלצוויג מותח בקורת מפורטת ומשכנעת על ספרו של דבוטינסקי, אלא שבקורתו מצטמצמת בנקודה אחת; והנקודה השונה מאד, אלא שאין היא „בת-חיי-דה". מדוע שהציע דבוטינסקי בספרו ? בהמשך לסולומון קה שנקט בה היא והבריו שנים רבות לפני המלחמה כיבוש העיונו על ציר „אבקואצ'ה" של יהדי אירופה, וכראשם יהודי פולין, היא מדה באנטישמיות בעבודה „אוניקטיבית" שאינה באה ממקור הרשע שבי אדם, למשל הממשלה הפולנית, אלא תולדה היא של נו רמים כלכליים וסטרוקטוראליים מכריעים מבחוץ, ולפיכך יש לספק את הצד „המוצדק" שבתביעה האנטישמית, היינו השאיפה להפחתת מספר היהודים, על ידי פעולה בקנה מדה רחב. דעתו של דבוטינסקי היא כי מיד לאחר שביתת הנשק יש לפתוח באקואצה של יהדי אירופה המזרחית והתיכונית והסתם לא", ודוקא במהירות „הבזק". בשנה הראשונה יש להסיע לפחות מיליון יהו דים „באותן השיטות ובאותו הקצב שבהם מסע צבא מן דרגי 50 דיוויזיות".

ד"ר פרלצוויג מעיר על כך הערה מובנת ממלא כי תכ נית כואת אין די אמצעים להגשימה, ומלק על התשובות הירלמטיות שהשיב דבוטינסקי על שאלת הממון. בתן העיר אנב אורחא כי אינו כן-הכי בישאלות מסוג זה. אך בעיקר חלק הוא על הערתו של דבוטינסקי: „עם כל הקשיים הכרוכים בדבר — מן הכדאי הוא לעשותו, שכן יהיה הדרך להציל את אירופה מפני שואה חדשה". ד"ר פרלצוויג דוחה בצדק את ההנחה כי שאלת היהודים היא ש- דוחפת את אירופה למלחמה; באילו מלחמה זו נתחוללה בעטיה של שאלת היהודים! בעוד ששאלה זו, אם יש לה בכלל משקל כלשהו, אינה בעצם אלא תוספת-לוי ומסבה למסדות האמיתיות.

הפולמוס של ד"ר פרלצוויג מכוון בראש וראשונה נגד הצידוק שווכה בו האנטישמיות מפי דבוטינסקי, מאחר שהוא תומך במנומוניה של ממשלת-בך לשעבר ששאפה לחפשר מן היהודים. מלבד זאת אין האנטישמיות נמנית עם הנמוקים הציוניים. שכן הציונות היא שאיפת היהודים לבנות חיים עצמאיים מבלי שידחו ושקים לשם כך לתלין אנטישמי. בתיזה שלו יוצר דבוטינסקי לא פלשתינה יהודית כי אם מדנסקר יהודי.

החיתום של העיונת האבקואצה אישר ל דבוטינסקי, שאין להם אפילו בסס פיננסי וטכני, ודאי שהוא מוצדקת, אך יש לתמיה בשלמה לא נזכרו בכל הפולמוס הזה אפילו במלה אחת הקשיים שמקורם בקיומה של האומה ערבית בארץ ישראל. הוא אשר הוא צורת השלום שרבוא בתום המלחמה, — לפי שעה אני יודעים עליו אלא מעט מאד — השרשת היהודים במזרח הקרוב, ובראש ורא שונה בארץ ישראל, לא תתנן אלא מתוך עבודת גומלין עם האומה הערבית ומתוך התמכות על שאיפות התחיה של העולם הערבי. הטעת מילון יהודים לארץ ישראל בישנה אחת צופנת בקרבה סכנה שכסבים שאינה מתב שלת ותלפת רק משום שעוברים עליה בשתיקה. מן הדין הוא, לדעתנו, כי בבקורת המתפרסמת בכלי מכמא ציוני רשמי יינתן בטוי גם לדעיון הזה. מובן הדבר: ד"ר פרלצוויג הוא הבר „הקונגרס היהודי העולמי" ומשום כך הוא נותן דעתו קדם כל על ההשפעות העלולות לצמח בגולה מתבניות לקויות כאלו. אך לא די בזה. עלינו ליתן דעתנו גם על ארץ ישראל, ואין לזרוח לרוח את הסעות שנתנסינו בהם במשך 20 השנים האחרונות. פרלצוויג מכיר בסוף דברו ואומר כי „המבקר משתוקק גם הוא כמר דבוטינסקי שיסוד מדינה יהודית בארץ ישראל יהוה חלק מתוה השלום, אולם רק לשם הגשמת השא פות הנצחיות של עם ישראל ולא לשם נחיותם של אנט שמים פולנים או ביצא בהם". פסוק בזה תמוה מאד, אם אין בצדו בטוי מפורש ליחסנו אל האומה הערבית ולתכנית היחסים בעתיד ובזמנם. דיון זה משמש לנו עדות עד מה דחוקים עוד ציונים רבים בגולה — ואולי גם בארץ ישראל — מהבדת האשראי בארץ ועמדת היסוד החדשה הנשענת על המזרח השמי כולו, עמדה שרק היא בלבד יכולה להביא לידי פתרון הקשיים המדיניים בארץ ישראל.

תנו מהלכים ל„בעיות היום"

ואחרי ככלות הכל...

מאת שלמה בן זאב

לפי דעת אנשים יודעי-דבר אין אנו עומדים אלא בת חילת המלחמה, לפי דעת אחרים לא רחוק מקצא אשר בו ימגר שלטון הנאצים ויוקם עולם חדש על הסיסו. בין כה וכה בהיותנו בטוחים שבוא יום השחר למרם ולצדקן, אינני יכולים להמנע מלהרהר על עתידו של חלק זה של העולם הקרוב ביותר ללבנו, הלא הוא ארצנו, „ארץ ישראל".

אמנם בכנותנו ארץ זו בשם החבים לנו מכל השמנים והשנוי בפי עם-ישראל זה יותר מאלפיים שנה מתנגבים בלבנו פקפוקים יזועים בי באמיתי של הדבר אין לנו מושג קצוב על הוראותיו. מה טיבה של ארץ זו, מה שמהה, איה נבלותיה? ומה תהיה צורת השלטון בא רץ זו ? המדינה עצמית תהיה או תלויה במדינה אחרת עצו מה ממנה או בעלת-ברית לחבר מעצמית ?

„זה תלוי" קראנו באחד המאמרים הקודמים בע תינו. בודאי: זה תלוי, אבל הלא תלוי גם בנו? האין בידינו שום אמצעי ושום תחבולה ליצר את עתידנו אנו ולהשפיע על גורל ארצנו בעד מעד לפני דגיע „שנים אשר תאמר אין לי בהן חפץ"? זה ובהל תלוי בהכרה ברורה על מטיותינו, ועל שווי המשקל בין הכחות התומ כים והמעכבים.

המפלגתיות העומדת לחרם את חיינו הישוביים והחבר תיים מפיעה גם בכל ויכוח על ארץ-ישראל ועתידה. יש „מקסימליסטים" ו„מינימליסטים" ואף „דפסיסטים" במס פר לא קטן- מי מהם יצא צדיק? העתיד מעורפל אבל הער פל הזה אינו פיטר את אנשי הישוב מן החובה לחשב ולבחן את הנטיות בהוה שלנו ואת האפשרויות להבא.

עבודה משותפת

טר טאשפורד, המזכיר הכספי של הממשלה, קיבל משלחת משנם העד המשותף של החלאים היהודים והערבים. דיברו על הפקת המכויות המומבות של הכוכבים המעוקלים ועל המחירים הנמוכים שנקבע ע"י הממשרדים להוצאה לפועל. המשלחת צינה כי החקלאים קיבלו ב-1935 הלואות גדולות לשיפור פרדסיהם אבל בי 1936 ירדו מחירי הפרי יע"כ לא יכלו הפרדסנים לאון את תקציבם ולשלם אפילו את הריבית, ולא היו להם אפ צעים לבצעת הבית ולהוצאות העבודה. ועכשיו מצאים פרדסים אלה במכרה ללא מחיר. חברי המשלחת חיזקו את דבריהם בטפסרים. השיחה נמשכה כשעה וחצי.

אפשה משותפת של שהרים יהודים בתל-אביב ומוה רים ערבים ביפו התקימה ביום ג, ביוזמת התאחדות הסוחרים הכללית בתל-אביב, במשרדי התאחדות. דנו על התערו בות החדשים של השעה, על שאלת התובות, הוזמן שבו הדירה של העסקים, מפי העיונות ועל הלואה מהממשלה. לפי סופי „דבר" תיאמה הצעה שתאחדות המוחרים הכללית בתל-אביב והתאחדות המוחרים הערבית ביפו יכו נסו יועדה בללית של שהרי ארץ-ישראל.

השבוע בעולם הערבי

ועדת היתומים הערבית הכללית בארץ

המסדרות למשרות חברתיות על בסיס התנדבות אינן תדירות ביותר בעדה הערבית בארץ. באשר הן קיימות יש להן בדרך כלל אופי זמני או השפעתן מצטמצמת על חטיבה קטנה מתוך האוכלוסיה, בלתי בעת, יוצא מן הכלל אחד: ועדת היתומים הערבית הכללית בארץ, ועדה זו קמה בתשע בה על צורך חברתי דחוף וכתוצאה מריכוז מחישב של דעת הקהל על צורך זה.

בסוף 1938 התחילה בעית המספר העולה והולך של ילדים מסכנים, יתומי המאורעות, לעורר את המצפון הסיבאיאלי האיסי במקצת של האוכלוסיה הערבית. גם בני חיין אחדים בעלי רצון טוב הביעו בצורך והציעו בחו"ל כיוון למען 10,000 יתומי-הארץ, ואולם תכנית זו לא מצאה התמיכה מצד הערבים עצמם במדה הדרושה, וכתוצאה מזה היתה חסרת ההשפעה המוסרית הנחוצה כדי לעורר להבנת אחריותם. כיצד חל שינוי בנושא זה?

באותו זמן התחילו להופיע בעתונות הערבית מכתבים זה אחרי זה שתיארו את מצבם העגום של ילדים אלה — קרבנות חפים של האבקות הלאומית — וקראו את כל עו ביי הארץ בלי הבדל דת ומפלגה לעזור במאמץ מאוחד, להקל על סבלם של הילדים ולהבטיח את עתידם. מכתבים אלה העלותו ע"י קוראים הרשרה והנרמצה לעורר את הס עזין הסיבאיאלי אצל הערבים ונסדה ועדה מורכבת מאישים חשובים מבין העדה המוסלמית והנוצרית, ועדה זו הוציאה כרוז, ומיד התחילו לזרום תרומות מכל קצי הארץ וכמו כן מהארצות הערביות השכנות. נעזו גם העדות הערביות בחו"ל — באירופה, באמריקה והאפלו בסנטיגו דה צילה, נוסף לזה הוכיחה האינטרסיטה האמריקאית בבורות את תמיכתה, והמימשלה המצרית נתנה 5000 לא"י מקרן העזרה שלה למען ערבי הארץ.

העובדה החשובה ביותר מבחינה סוציאלית היא שמספר 1939, התחזיב כ-1200 ערבים לשלם תרומות חדשות קבועות בין 50 ל-250 מא"י כל אחד. תכנית מחושבת זו נרמה בהרבה להתמודד ההתענינות בתוך דעת קהל הנוטה להסכבנות.

הועדה (הרכבה כעת: אחמד סאמח בני אל-כאדיר, מנ הל בית-המדרש למורים ע"י תלפיות, ז'ו'ן ד"ר יוסף היוכל, ממנהל ה„וקף", מוכיר, ואדו אפ' תרזי, סגן-מוכיר; רו"ח בני אל-תפיני, גזבר; סאיק אפ' מכתר, סגן-גזבר ותש עה חברים) האלוחה במי"מ עם המועצה המוסלמית העליונה לשכור דיר ערב, אחיות, „וקף" גדולה בת 2800 דונם, 15 ק"מ דרומית-מערבית לירושלים. מקום שמקימים עכשיו בית יתומים ומשק הקלאי לדוגמה. המטרה היא להכשיר את היתומים בהקלאות לפי שיטות מדעיות והשרה שקשה מאד לזנות בה נער ערבי בארץ.

יש לועדה עוד תכניות אחרות, כגון הקמת מוסד להב שרת יתומים נערות עזובים במלאכה ותרשת — ואולם זה חזון למעד. ברגע מרכזת הועדה את כל מרצה בתכנית היו עמר, והעובדה שהושגה תמוכה מיכחה בעליל, שהיה אי חדיות החברתית והעזרה העצמית מתפתחת והולכת לאט לאט בין הערבים בימינו אנו.

עלי אל-ב

בארץ

„למען אלהים והאמת" — תחת כותרת זו הוציא מר מחמוד אל-צרכסי עתון אל השם הערבי בו הוא מב נה את כוונות המדינות הדיקטטוריות ואת פעולותיהן. הע לון הזה נפוץ חינם.

מר צרכסי פרסם גם מכתב בעתון „חקיקת-אל אמר", בשאינה הערבי של ה„הסתדרות", בו הביע את רגשי-הנאה על הפצצה האכזרית של חיפה ת"א.

הועד הפעל של ועידת לשכות הספרי הערביות שבכדו שעבר ספסר החלטות. היא מידה לה, מ. הנ. אום השתתפו על שיתחדר חלק מן האסירים בגלי אל-עש. לת השתתפו גדוש את שיתחדר הנותרים. היא דורש הכל. עבור הנוקם שנישני בשנת 1936—1935 בחליאה ופוצרים שנתפסו לבעליהם בגלי אי-הבלייהם עד עב

חתמו על
„בעיות היום"
ותקבלו את השבועון
בביתכם מדי שבוע.
המחיר 22 מיל לחודש
(עם משלוח)
הכתובת:
הנהלת „בעיות היום"
ירושלים, רחביה ת"ד 7021

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „ש. ר.", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

המחיר 5 מיל
ירושלים
כ"ג חשון תש"א / גליון י"ב
No. 12 / 24. 11. 1940

מתוכן הגליון הזה:

קנדה וא"י: הקבלה
שלש פגישות עם דר. שהבנדר המנוח
האנשים החזקים ואחדות הישוב
בשדה הספרות הערבית החדשה
השבוע בעולם הערבי, וכו'

לקראת שנויים?

"אל-דיפאע" מוסר ממקורות מצריים שעתוני לונדון מדברים על אפשרות שתקום בקרוב ברית כלי-ערבית כדי לעמוד בשער כעזרה לתורכיה נגד סכנת-ההסתערות ה"ציר". תשתתפנה מצרים, סוריה, ארץ-ישראל, עבר-הירדן, הממלכה הסעודית ועיראק. וכן גם יפנו אל איראן ואפגאניסטאן להצטרף לברית זו. כמו-כן דובר בעתונות על אפשרות של הצטרפות מצרים לחוזה סעד-עבד (תורכיה, עיראק, איראן ואפגאניסטאן).

"אהרם" מתיחס באהדה לתכנית זו, ואולם "אל-מסרי" בטאון ה"ופד" מציין אותה כ"דמיונית". ו"מוקטאם" כותב: "זאת היא תכנית שאינה יכולה להתגשם כיום בצורה יעילה. אין להסיק מכאן שאין צורך לחזק את הקשרים בין המדינות הערביות. ואולם אין אנו מאמינים שקשרים אלה יכולים להיווצר באופן רשמי בצורת ברית צבאית".

*

אין לדעת מה אמת יש בידיעה הנ"ל. אבל ייתכן מאד שהמערכה העולמית הנוכחית המתנהלת כידוע לא רק באמצעים צבאיים, אלא גם-וקודם כל-בפעולות בשטח המדיניות הכלכלית והדפלומטית, עלולה להביא תמורות מרחיקות-לכת גם במזרח התיכון; ונוסף למעצמות הלוחמות מהווים בלי ספק העמים הגרים באיזור זה ושאיפתם למשחק. אבל אחרי ולאחדות, גורם חשוב בהאבקות-איתנים זו. לא רק אחרי המלחמה, אלא כבר עכשיו. יש לקוות שבראש מדיניותנו יועמדו אישים שיבינו את אותות-הזמן...

תקופת צפיה

בימים אלה נתונה הדעת על התפתחות המאורעות המדיניים בעולם — כוחות ההדס מתאמצים למשוך בחר-מם את כל האימת זאת כל המדינות, יאני מצפים לחפ-תעית, האיש האחד, אשר אסר מלחמה על אירופה, מש-חק בחייהם ובאשרם של מיליוני נפשות, משחק על לוח השחמטי, מדינאים יקלכים רואים הכרח לעצמם לקבל הו-ראות מפיו, והם נתונים במצב קשה מאד, ואנוסים לחת-ליט הלטות תחת ברד של אומים, אתמול המזרח, ברית הסובייטים הענקית המקיפה 180 מיליון אנשים, או בול-גריה הקטנה, והיום המערב: מיניסטר החיצון הספרדי ומנהיג שירדי צרפת הנאזונה לשעבר, וכך הלאה.

אנו היהודים נמצעים ביותר בכל מקום שם חוזך מפני של החיל הגרמני. הבלקן הוכלל עתה בספירה האנטי-יהודית כשם שהוכללה בה צרפת. במיוחד בין חיסל לו ומלושוב בברלין נתעוררה כיוהי גם שאלת המזרח הקרוב, כלומר אותו אזור המקיף גם את ארץ ישראל. אין אנו יודעים לפי שעה מה תוצאות תהיינה לדבר, אך העובדה שמיניסטר החיצון הסורקי נוסע לשם-קבר, בעוד שפיו אמון חוזר מברלין לאנקרה, מוכיחה בבירור כי בטורקיה נמצא הסיפתה להדינה החדשה של מהלך המלחמה, — ושוקיה הרי במקע שכנותנו היא. מובן שהגיע הגדול של ארצות ערב, לגובל מדרום בטורקיה ומשתרע עד למפרץ הפרסי, מעונין ביותר במידה שיתנהל עתה במוסקבה, שכן טורקיה השולטת עוד כיום על המיצרים הקובעים את המעבר לביצת אסיה ואת הדרך לים השחור, היא היא המחצה הגדולה העומדת בפני הדחף של הנציון מזרחה והתפשטות הרע.

בתקופת מלחמה עומדים הצרפים הצבאיים בשורה ראשונה. אנו היהודים המאמינים בנצחונה של אנגליה ומקוים למפלתו של היטלר, מצויים לחיתיס בחבוה הזי-לית הקרנה, שהרי משמעו של נצחון זה, נצחון זה, אנו מאחלים ומקוים בי בי לארץ ישראל וגם לשבטותיה, ארצות עדב, חבוא שעת שנושו ורחוה, שעת התבוררות בה יעב-לו הטעמים בנפשם את לקח המלחמה הזאת. אם בי אין הדבר מתבלט עדיין לעין, הרי יש להניח כי מלחמה זו משמשת סיום לתקופת הנציונליזם שנמשכה 150 שנה, ובמקומו יבואו אידיאלים אחרים. מעין אלה שנתגשמו כבר בחלקם באידיאה של הקיסרות הברטית: ברית עמים חפשיים בעלי שלטון עצמאי — עמים, שאינם עושים את כל מעשיהם רק מתוך אינטרס לאומי ומתוך אי-שבלנות כלפי אחרים, כי אם עמים, שחלקי אינטרסיהם השונים והנבדלים לפי מהצם ודחיכתם, עושים יד אחת על קרקע משותפת, כל הנינודים המורגשים עוד כיום הי-נתמכים בחלקם בתעמולת האויב, אין בהם כדי להמעות ואת הדרך לים השחור, היא היא המחצה הגדולה העומדת בפני הדחף של הנציון מזרחה והתפשטות הרע.

בין פועלים יהודים וערבים

בו. זינגר (חיפה) כותב ב"דבר":

"אי-אפשר להתעלם מהסבנות הכרוכות במדיניות המתקרבת והלכת לחיסי ארציי, אולם אסור לנו לוותר בגישות החיוביות המאפשרות, אף אם מעשות הן ואנו נה-את כל כך קשן. אני מתבטן לפומני התקרבות בין יהודים וערבים. הלי הדבר בפרספקטיבת הסכנה הפשיסטית האורבת לעמ בכללי זה, אליבה את היי-הודים והערבים ספציפית הנינונית מיוחדת, ובבר-מה גם היום. בינתים התפשט שיתוף-הפעולה בין יהודים וערבים גם על תנום אחרים. בחיפה עובדים לתקנם ארגון משיתף לבעלי בתי סלון ובתי-קפה יהודים וערבים.

לתמהני, אין לשמוע דבר על התחלת הלימודים באוניברסיטה העברית עקב סירוב התנועה לקבל את כל המועמדים בגירות החדשה – נדחו כ-1400 תלמידים — מצא פתרון ומני בהתערבות מיניסטריון החשבלה בכל אפן בחלק מן הפקולטאות, וההנחלה ויתרה על בחינת-בגיבה מי-חדות. האוניברסיטה חורה לחיה התלידים והלימודים התחילו באיחור של שבוע ימים. הסטודנטים עיכי אספה תנועת לפני מצבת-הזכרון לקרושי האוניברסיטה.

האוניברסיטה בבירות

שנת הלימודים החדשה מעמידה את הסטודנטים הא"י, ובוחזר את הערבים, בפני מצב עדין. האוניברסיטה בבירות נהסכה בבה נדיבותם של סיטודנים יהודיה ונוצרים, קאים לאחד ממוסדות ההשכלה החשובים ביותר במזרח הקרוב, מאת סטודנטים, חובב ערבים ומיוחסים יהודים. השלימו בשנים האחרונות את חוק לימודם בבירות. בזה מעלה אפריקה פעולה חשובה מאד להתקרמנו הדדית של המזרח, ובוחוד אם נביא בחשבון כי גם בקושבא ובק-חיר קיימים מוסדות אמריקאים ברומה זה שבבירות. גם השנה שנדה האוניברסיטה שבבירות, כדרכה בכל שנה, את בא-כוחה לארץ ישראל לשם הרשמת תלמידים, וכדר-כך בכל שנה הבירות בעתוני הארץ (ערבים ויהודיים) כי בא-כוחה זה יערוך בימים קבועים את הרשימה בערי ארץ ישראל. כפי שנשמע נישמי סטודנטים רבים, מבין הנ-רכים ואילו בן מבין היהודים, וקבול ללא קושי את תוזה הצרפתית לשם בניסה לבורה, ובאן מתעוררת בעזה חמורה בלי המצב המיוחד בו אנו שרויים בימינו עם ערים. המסודנטים העצירים היוצאים לבירות יהי עוני-קים בידי סטודנט הא"י. כפי שנשמים העתנים, אמר במורה להקשים לשוחרות הדתי הארצישראלי או האנגלי ואבור לקנות ולקריא את עתוני א"י או מצרים, פרישו של דבר כי העצירים הללו נתקשים שם לתעמולה של אנשי וישי, ואילו גם לתעמולה אישלקית אי נימנה. מובן מאליו כי בתנאים השוררים כיום, לאור תבישת הסיקות הסטרטיגית של "ערת שבתת הנשק", האוניברסיטה הא-מריקאית שבבירות עוני אינה יכולה לשמש עוד ביסוד א-מריקאי אמתי שישמחו בו האוניאים האמריקאים של דמוקרטיה. אין אנו יודעים כיצד נפתרו השאלות הפינוסיות הכרוכות בכלכלת הסטודנטים הללו, וכן לא ידוע אנ נת-נה ממשלת ארץ ישראל את הדיסיון לתוצאת הבבסים הדי-חיים לשם כך. אך תשאלה הפינוסית שניה היא בעלת-עיקר החשיבות נודע לשאלת השפעה הדתיות על העתר בשבועון "אל תקאפה": "האם אפרוי, אם אדרוש ממכוני דעת הקהל להזכיר יחד איזי לממשלה את חובתה להתענין בגירל המספר הגדול הזה של בני מצרים שהארץ עומדת להקציר לצפרני הרעב והעוני ולהפכם לא-יבי הסדר ?"

המיניסטר לעניני חברתיים עיבד תכנית מקיפה והציע אותה לפני חודש למועצת המיניסטרים, אבל הוא מציין שיש צורך בשאראי מ י ד י של 50000 לאי למען סיוע בשביל משפחות מחוסרי העבודה הזקוקות ביותר. הממשלה ס-ם רוחליטה לתת אשראי זה. אם הצעה זו תתקבל, תהיה זאת הפעם הראשונה שהמדינה מקימה קרן לעזרת מובטלים במצרים.

בין פועלי דפוס יש אבטלה רבה. ד"ר האפז שעיפי פתה-שקר את מצבה הכלכלי בדרכי פאהיר, מעריך את מספר מחוסרי העבודה בתעשיה ובחרושת ל-250.000. ברור שנובעות בעיות סוציאליות חמורות ממצב זה, בעקר אם נקח בחשבון את עליית מחירי המצרכים הגדולה. ד"ר סהא חוסיין ביי, הסופר המפורסם כותב בשבועון "אל תקאפה": "האם אפרוי, אם אדרוש ממכוני דעת הקהל להזכיר יחד איזי לממשלה את חובתה להתענין בגירל המספר הגדול הזה של בני מצרים שהארץ עומדת להקציר לצפרני הרעב והעוני ולהפכם לא-יבי הסדר ?"

המיניסטר לעניני עבודה עיבד תכנית מקיפה והציע אותה לפני חודש למועצת המיניסטרים, אבל הוא מציין שיש צורך באשראי מ י ד י של 50000 לאי למען סיוע בשביל משפחות מחוסרי העבודה הזקוקות ביותר. הממשלה ס-ם רוחליטה לתת אשראי זה. אם הצעה זו תתקבל, תהיה זאת הפעם הראשונה שהמדינה מקימה קרן לעזרת מובטלים במצרים.

מבעיותיה הכלכליות והחברתיות של מצרים

אם כי ההסכם האנגלי-מצרי מכסיה שיווש מלא בשביל הכותנה המצרית בעונה זו, קשורות בביצוע המוצלה של המפעל בעיות פנימיות מסוימות, אמנם נקבעו מחירים בהסכם הנ"ל ואולם סוחרים רבים מנצלים את מצוקת-החלחים כדי להוציא את הכותנה מידיהם במחירים הרבה יותר נמוכים. הם זורעים ביניהם בהלה בנוגע למלחמה ולהתפתחותה הקרובה כדי להשיג את מטרתם. מספר קרונות הרכבת העומדים להעברת הכותנה מהכפרים לאלכסנדריה אינו מספיק עקב הצרכים הצבאיים המוגברים. דבר המסייע בידי המספסרים במחירי הכותנה על חשבון הפלחים. מיניס-טריון החקלאות מברר תוך התיעצות עם נציגי הבנקים והנהלת הרכבת את האמצעים שיש לנקוט בהם למען הגנת הפלח לפי רוח ההסכם.

אין לשכוח שיבול הכותנה מהשנה הקודמת ברובו סרם מצא קונה, מתנהל מו"מ עם יפאן ועם צרפת, אבל קשיי התחבורה הימית מונעים עדיין בעד פתרון. מובן שחוגי הכלכלה כביטים בדאגה לקראת השנה הבאה ויש הצעה להגביל את שטח גידול הכותנה, הן בגלל הסכויים המעורפלים בנוגע לשוק האנגלי והבינלאומי בכלל, הן בגלל הצורך להרחיב את גידול תבואת-הלחם. כנגד זה יש דעה, שדווקא סכנת ירידת המחירים דורשת אינטנסיפיקציה של ענף-הכותנה, כדי להבטיח בכל אופן מינימום של מסבע זרה עבור כלכלת הארץ. מיניסטר החקלאות הלך בדרך פשרה והכריז שהוא אינו חושב לנכון להתערב בחוזש החקלאים, ואולם יועץ להם להגביל את שטח-הגידול, "כי ייתכן שכל היבול יישאר ולא יימכר".

גידול הפשתן הולך ותופס מקום חשוב בחקלאות המצרית. אחרי שאנגליה נותקה למעשה מהארצות ביבשת אירופה שסיפקו לה מקודם את החומר הזה, ואולם ד"ר סילאני מפיניסטריון החקלאות מזהיר במאמר ב-מוסמס מהערכות מופרזות בנוגע לאפשרויות לגידול השתון וחוזר את ההצעה לורע 200.000 פדאן משתן כדמיונית. הפיכה חקלאית מותר לבצע רק כשיהיה שוק במה גם אחרי המלחמה. כבראה יזהרו לא יותר מ-20.000 פדאן ממשלת-מצרים מתקשרת ע"י צירה באנקרה עם ממשלת-ברית-המועצות, כדי להשיג את הזרעים הדרושים.

כידוע עובר אחוז הבערות במצרים, בעיקר בין המבוגרים, על הנהוג בריב הארצות. לפני שנים אחדות עיבד מיניסטריון ההשכלה תכנית כדי להתגבר על מצב זה. תכנית זו לא יצאה לפועל, ועכשיו עומד מיניסטר ההשכלה ד"ר חוסיין היקאל פחה, להכדיש מאמץ חדש לפתרון שאלה זו. עתונים אחדים מוקירים את הכוונה הטובה, אבל מצביעים על העובדה שיש במצרים כבר פרוליטריון רוחני רב, ושיש "סכנה בהפצה פזיזה מדי" של תרבות והשכלה בלי לפתוח אפשרויות-עבודה חדשות בשביל הצעירים המשכילים.

מלחמה חריפה התנהלה בזמן האחרון בקשר עם שאלה זו בעתונות המצרית על זכות הסקילים המצרים לעבוד בחברות זרות המרובות. המצב הבינלאומי הביא לידי כך שפורו סקידים אילקים רבים ממשרותיהם, אבל במקומותיהם נכנסו זרים אחרים או מצרים נשארו פנויות. היו גם מקרים שהחברות השתדלו להשאיר את האילקים. שאלה זו יש לה גם חשיבות מדינית-לאומית רבה. אחרי שחברות אלה שולטות למעשה על חייה הכלכליים של מצרים, מציינים גם את היחס של בזו השורר בחברות אלה כלפי השפה הערבית. לשון המדינה. על פי סטטיסטיקה שמפרסם "אל-מוטור", פעילות במצרים 300 חברות-מניות ו-13 בנקים, שהם אמנם מבחינה חוקית חברות מצריות ברובן. אבל יש להן — פרט לעשר — אופי זר מובהק. הונם הוא 86 מיליון לירות, רוחם הנקי יותר מ-8,500.000 לירות. — הממשלה הוציאה עכשיו חוק המכיל על חברות חדשות את החובה להעסיק רק פועלים ופקידים מצרים אבל העתונות ממשיכה את מלחמתה תחת לחץ חוסר-העבודה ההולך ורב ודורשת לנצל את שעת-הכושר של המלחמה להשליט אופי לאומי על החברות האלה בכל אופן בנוגע לעובדים בהן.

גם בין הפועלים שורר חוסר-עבודה רב. מסבות-המלחמה, אחרי שאנגליה נותקה למעשה מהארצות ביבשת אירופה שסיפקו לה מקודם את החומר הזה, ואולם ד"ר סילאני מפיניסטריון החקלאות מזהיר במאמר ב-מוסמס מהערכות מופרזות בנוגע לאפשרויות לגידול השתון וחוזר את ההצעה לורע 200.000 פדאן משתן כדמיונית. הפיכה חקלאית מותר לבצע רק כשיהיה שוק במה גם אחרי המלחמה. כבראה יזהרו לא יותר מ-20.000 פדאן ממשלת-מצרים מתקשרת ע"י צירה באנקרה עם ממשלת-ברית-המועצות, כדי להשיג את הזרעים הדרושים.

כידוע עבר אחוז הבערות במצרים, בעיקר בין המבוגרים, על הנהוג בריב הארצות. לפני שנים אחדות עיבד מיניסטריון ההשכלה תכנית כדי להתגבר על מצב זה. תכנית זו לא יצאה לפועל, ועכשיו עומד מיניסטר ההשכלה ד"ר חוסיין היקאל פחה, להכדיש מאמץ חדש לפתרון שאלה זו. עתונים אחדים מוקירים את הכוונה הטובה, אבל מצביעים על העובדה שיש במצרים כבר פרוליטריון רוחני רב, ושיש "סכנה בהפצה פזיזה מדי" של תרבות והשכלה בלי לפתוח אפשרויות-עבודה חדשות בשביל הצעירים המשכילים.

מלחמה חריפה התנהלה בזמן האחרון בקשר עם שאלה זו בעתונות המצרית על זכות הסקילים המצרים לעבוד בחברות זרות המרובות. המצב הבינלאומי הביא לידי כך שפורו סקידים אילקים רבים ממשרותיהם, אבל במקומותיהם נכנסו זרים אחרים או מצרים נשארו פנויות. היו גם מקרים שהחברות השתדלו להשאיר את האילקים. שאלה זו יש לה גם חשיבות מדינית-לאומית רבה. אחרי שחברות אלה שולטות למעשה על חייה הכלכליים של מצרים, מציינים גם את היחס של בזו השורר בחברות אלה כלפי השפה הערבית. לשון המדינה. על פי סטטיסטיקה שמפרסם "אל-מוטור", פעילות במצרים 300 חברות-מניות ו-13 בנקים, שהם אמנם מבחינה חוקית חברות מצריות ברובן. אבל יש להן — פרט לעשר — אופי זר מובהק. הונם הוא 86 מיליון לירות, רוחם הנקי יותר מ-8,500.000 לירות. — הממשלה הוציאה עכשיו חוק המכיל על חברות חדשות את החובה להעסיק רק פועלים ופקידים מצרים אבל העתונות ממשיכה את מלחמתה תחת לחץ חוסר-העבודה ההולך ורב ודורשת לנצל את שעת-הכושר של המלחמה להשליט אופי לאומי על החברות האלה בכל אופן בנוגע לעובדים בהן.

גם בין הפועלים שורר חוסר-עבודה רב. מסבות-המלחמה, בעיקר חוסר-החומרים הגולמיים הביאו לידי שיתוק מלא בענף הבנין ובמקצועות הקשורים בו. גם

תמ"ל והעורך הר. סלי הירש, ירושלים-רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס "ג. ש. ר.", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

»האנשים החזקים ואחדות הישוב«

כותבים לנו:

מקובל אצלנו שכל פעם שקו ההתבדלות הלאומית בפוליטיקה הציונית הרשמית מנחיל לנו תבוסה נצחה קמים האחראים ומעירים את האשמה כ„פצול רוח" שיב ב„ריב המפלגות" וכיו״ב וקוראים לאחד את כל הכחות (... מאחוריהם הם).

כן היה בזמן פרסום הספר הלבן וכן הוא היום בזמן שהקו הרשמי נחל את מפלתו הסופית. ולא היה כדאי ליחד את הדבור על תופעה זו אלמלא היתה עלולה להטות את דעת הקהל, ההולך ופוקח עיניו לראות את הסכנה שבפוליטיקה הרשמית, לדרכי שוא חדשים.

ובאמת כל הדברים שאומרים לנו טובים ויפים למראה; אומרים לנו שהסכנה נשפלה ומכשילה, ואנו בדאי שנים; כים להם בזה, אומרים לנו שתוכר העבודה הרעב והפחדות הולכים ונובעים — וגם זה נכון ללא ספק, יאומרים לנו לבסוף — שחיי הישוב עצמם נמצאים בסכנה חמורה ביותר.

ומדוע שיעבור אותנו על התהום הנוראה שאנו עומדים לפניה: אחוד כל הכוחות", „שכיחת המריבות המפלגתיות", „הנהלה חזקה ופעילה" וכ„שכיחת כל ההבדלים בהשקפה הפוליטית שהם הרי למעשה קפנים לעיקר".

הבעיה? הבעיות הקשות שכל מדינות העולם ביום, מושפלים הם לנו ולשכנינו וישבי הארץ, לנגד חי מדינה משמש כלל האוכלוסין נורם מבריע. כל אלו הן עובדות בנאליות, אלא שהן נישכחו בשל הצעקות שמלך בכפה בתקופה האחרונה. והזקא בימינו אלה עלינו לשוב ולהעלותן בזכרוננו ולהתבונן מבחינה נפשית לקראת הבעיות העתידי.

אם אין אנו מוצים הרי ניתן לקבוע גם עכשיו כי הבדה זו מקננת כותבים רחבים בישוב ולא עוד אלא שהיא הולכת ומתגברת. העמדה הנפשית כלפי האחרים נשתנה הה אצל יהודים רבים, וכן גדלה גם הזוקה לסולידריות שבחיים משותפים בארץ. בתוגים רחבים מוצאים אנו כיום יחד מחדשים נתעוררו על ידי בעמני, והרעיון הלאומי עודד אותנו בשעת יאוש ודיכאון רוחני. אך דווקא אנו שרחב מבלנו בקרבן הצונילים של אחרים, רואים בעין מקוחה גם את צד השלילה שבצונילים, שיש לחתי נבר עליו. אין אנו יכולים לכנות את חינו החדשים מתוך הסתגרות צרה, ולא מתוך יחרות של נוע עליון, ולא מתוך חד צדדיות הוזחקת את הגלי כל האינרטים הנפשיות האחרות בישוב הלאומי. גם הדת וגם הרעיון הסוציאליסטי משמשים כוחות בניה עצומים ביהדות, ובחיותנו חיים באומה בארץ הרי שגם הניאונרמיה והאקלים, המשק והעבודה תגאים שבעיים הם, הקובעים את שיתוף החיים של אנשים לא פחות ממוצאם הלאומי המשותף. כל התגאים האלה של ארץ וקרקע וכל האינטרסים הנובעים מהם משותפים הם לנו ולשכנינו וישבי הארץ, לנגד חי מדינה משמש כלל האוכלוסין גורם מבריע. כל אלו הן עובדות בנאליות, אלא שהן נישכחו בשל הצונילים שמלך בכפה בתקופה האחרונה. והזקא בימינו אלה עלינו לשוב ולהעלותן בזכרוננו ולהתבונן מבחינה נפשית לקראת הבעיות העתידי.

תקופה זו של דממה פוליטית עת רשות הדיבור נתגה רת לכלי דנשק במערכת המלחמה הגדולה, וקיבוצים קטנים מהודדים אינם יכולים לעשות „פוליטיקה", משום שתוליים הם בהתפתחות הדברים — תקופה זו יכולה לוערנו להביא ברכה מרובה, אם, מצד אחד, נדפוך את שיתוף המצוקה אשר לכל אוכלוסי הארץ הזאת, לקרבה אמיתית של אנשים בעלי מולדת משותפת, ואם, מצד שני, נתכונן לקראת העתיד מתוך אינרצה חי בישובנו וביי חודם של שכנינו ונבוא במגע קרוב אתם שישמש הגשי הראשון להבנה הדדית.

ד.

למוד השפה הערבית בכפר

הנני להביא מדין וחשבון הנדפס ב„דבר" קטעים דלקמן:

בהדרכתו של פ. שרתוק נתכנסו המורים־המדריכים לעברית ולידיעת השכנים, שמקים משמ המחלקה 25 נקודות ישיבות חדשות, הנקודות הן: דפנה, דן, האפאל־ק־ד, שער השוב, עין־גב, אילון, מצובה, שבי־ציון, שדמ צבי, עירדה, משמ, כמה, נוה־איתן, דליה, עין־השופט, הורש, משמר העמק, משמר יבולון, עין־השפרין, פלוגות־גב, שמיר, בית־הזבן, אושה, גנבה, כפר מנחם. 500—600 חברים ויבדות של קבוצות, קיבוצים ומושבים מהדים אצל המורים האלה. המחלקה קבעה לה לקן: ששלות מורים רק לנקודות חדשות, נודדות, המקפות ישי־בים עבריים וההסתת משרת ודיעה של יחסי שכנים.

...מהדו״ח שנמסר על ידי כל המורים על דרכי פעי־לתם בהוראה ובהדרכה — בפי האופי החיוני, שלשה ברבריי כלם החברה ש„שדה בור" לפניהם המחייב מא־מצים בלתי רגילים. אין דרך חקלה, אין שיטה מוכנה. צריך לחצוב פיסודות בראשית של ההוראה. התפקיד נתפס לא כמתן שיעורים בשפת קבירות, אלא ביוזי החברים, העמדים על קשה ואפשרות הלימוד־עי־ספסלי מועטת אצלם, לווים וההצטרפות אליהם בשעת העבו־דה — בזבר המשק, בחדוה ובשדה. בעיקר — בסיולים (ובביקורים בשבתות ובחגים. הלימוד הזה תוך שיחה חפשית בעברית על העניינים המשמשים, המקיפים ומעניגים את אנשי המשקים, ובייחד הקנית הסונחים של כלי העבודה והרחשים בשעת פגישה שכנים, — נעשה יסוד ראשי בהוראה ובהדרכה, המותאמת לתנאי החיים ולצרכי המקום.

המטרה היא „להגיע בהקדם למצב בזה, שלא תהיה אף נקודה ישובית חדשה אחת בלי מספר אנ־שים יודעי עברית". בין הנקודות ישנן כאלה שבא חוה בהן אף יודע עברית אחד.

יחד עם זה אישרו כל המורים, כי דרישת המחלקה „לא ללמד עברית לאיש שאינו יודע עברית, מועילה גם מבחינה תוראתית: מי שאינו יודע מתקשה לחפש את העברית, ולהיפך".

הבינום נחלק לשני חלקים: לימוד השפה, ויחסי שכ־נים. בחלק השני נשמש סיכומים והצעות מאת המורים ומנהל התקנים: לא להזות נצינים פוליטיים בלפי חוץ, אלא לסכור את יחיעותיהם ונסיונם, ככלי המורה, לעולם החדשים בכל הנוגע ליחסים אנושיים יומיומיים, לנושאים מסורתיים ובדומה. צריך לחנך ליחס טבעי, ישר, אנושי. לדעת מידה וקבע ביחסים — מאמר בלע״ז — הערינים אך עיקר המדובר בהם הוא לשמע, — זה ענין של אינטונציה והרגל בעיקר. לשניהם מצויים יותר אצל יוצאי נויות המזרח וביכלתם להאציל על אחרים. רובר גם על שאלת ההתאדות בספרות הערבים ועל שאלת האחד בכ־פרים שלנו; אחדים נגעו גם בשאלת עזרה הדדית ברפו־אה, בהשקאה, בקניות וסבורות — אם כי בזה חרג הכינום ממסגרתו הישירה. אלם בכל השאלות האלה השמיעו המורים הערות חשובות, הראויות לתשומת לב.

ד״ר י. בן־זאב, שהשתתף בכינום, הער הערות שונות לסניף לימוד הלשון, והציע אילו הצעות לקידום השפיעה וביופעה.

שפה ותרבות ערבית באוניברסיטה העברית

הננו נותנים לקוראינו בזה את רשימה הקורסים בשדה התרבות הערבית, הניתנים באוניברסיטה העברית בשנת תש״א.

פרופ׳ ל. א. מאיר:

ארכיאולוגיה מוסלמית — הספרות החדישה באומנות מוסלמית—אפיגרפיה וסליאונרפיה ערבית—קריאת מקורות לאמנות ערבית.

פרופ׳ ג. ויט:

קטעים נבחרים מתוך „אלף לילה ולילה".

ד״ר ש. ד. גוייטיין:

ממלכת האסלאם מיסוד בנדד ועד מסעות הצלב—בירור בעיות הספוריות — קריאת כתאבת מכתלף אל־חדית של אבן־קתיבה (מבוא לתולדות הדת והתורה שבעים באסלאם).

ד״ר ח. צ. בנעט:

תולדות הספרות הערבית וקריאה בספר „אלמנתכ־ב מן אדם אלערב" — קריאת קצין אלאנב" לאלתיעלבי—בעיות בתולדות הספרות הערבית וקריאת פרקים מתאימים במקדמה לאבן כילדון—שירה ערבית עתיקה.

ד״ר י. רבלין

קראן, סורות מתקופה מכה א. עם ביצאני — מריאת עתונות מצרית, עם נתח הסנון — עריכת למתחילים — עברית למתקדמים

ד״ר ח. י. שלוצקי:

סינטכסים ערבית

מר י. שמוש:

פרקים בספרות הערבית החדשה — עריכת שמישית (שני קורסים)

ד״ר א. בונה:

התמורות בחיים הכלכליים והחברותיים בארצות המזרח: החברה האנרגית במעבר.

מ. צ. פראנק

ארץ ישראל וקנדה: הקבלה

(המשך מגליון י״א)

אמנם, שני הבדלים חשובים מאד קיימים בין שתי הארצות. האחד הוא שיעור הדוקף. החשוב הוא ה„היי־גרנד" הערבי שבארצות המקיפות את ארץ ישראל, בני־נוד למעמד הפרישות של הצרפתים־הקנדים בקונטיננט דיבר אנגלית. הצד השני שבין שתי הארצות צוין גם על ידי מהברי הדו״ח של ועדת פיל. הפותח בפסוק מתוך הדו״ח המפורסם על קנדה שנתחבר בידי הלורד דרהם („שתי אומות מריבות בתוך מדינה אחת"). ברם, יש להטעים כי בעוד שדרהם מציע כתרופה ראשונה את בי־טול ההלוקה, מציעה ועדת פיל את החלוקה כתרופה, אלא שזה רק זו רואים במדריגה את הפתרון הסופי.

כללו של דבר, הצרפתים־הקנדאים בקנדה והערבים בארץ ישראל מדגים את דאוכלוסיה הנחשלת הממאנת אשר הפקידות הקולוניאלית נוטה לה חסד, בעוד שהסו־חרים הבריטים־אמריקאים בקנדה, שנכנסי לאחר הכיבוש דה המערכה לא היה כשוודה, כי שום קנדה מן הקנדים השתים לא נהנתה משלטון עצמי אמתי. היו באן שני כתי מתקלקים שממשלת היתה נסמכת „המעצה המחי־קקת" שהוצעה על ידי וואקם בשעתו. חוסף התביעה ודבקות ללא כח ממשי ואחריות ממשית בארצותברצרי, ודבר זה גרר אחריו חיכוכים מתמידים ובסבוסים שהינוני לנקודת השיא במרידות הקטנות בשנת 1837. אגב, דרגה זו של מועצה מחוקקת, משותפת היא לכל המושבות הבריטיות.

לורד דרהם נשלח מלונדון למען דון במצב ויציע תחופה. הדו״ח שלו (1839) הוא אחד מכתבי המופת שבדבר ימי הפולטיקה של בריטניה, והעתונו מעמיקת יסוד מסד ל„חבר העמים הבריטי". אין לך דבר גלוי ודחוי. בשעותים בלונו בשיחה ידידותית, הובהנו נשכחות, דבהנו על דברים ואישים שונים, שאלתי מתי בדעתו לה־זור לסורה. אם קיא את הפרונרמה שלי מ־1930, שמסר־תי ל„אחד האי״ ומה דעתו עליה. הוא ענה שידידים המצי־או לו בזמנה את הפרונרמה והוא מסכים לה, להוסיף, שאת הבעיה הא״ אפשר לפתור אך ורק על יסוד פדרציה. הוא הבטיח, שבשובו להשתקע בסוריה בקרוב יתן את לבו לש־אלה הא״ ויעור לנו במאמצינו לפתור אותה.

בשנת 1938 בקר אצלו במצרים אחד מידידי הערבים בשלישות מיוחדת מטעם אישיות נבוהה. דר״ר שהבנדר בקש למסור לו דרישת שלום ולדעת לו, שאת הבטחתנו יקיים. כאשר מפלתנו תניע לישלטון בסוריה ישתדל לפ־תוך את שאלת אריץ־ישראל ברוח שתי התכניות מ־1919 ו־1930.

אך בזמן שהר״ר שהבנדר, הדימוקרט האמתי ומע־ריץ החנופש האנגלי, התקדב יותר ויותר לתפיסת השלטון על־ידי מפלגתו, קמו עליו יריבי רוצחתו נפש, הכל על עסקן מדיני ממדרגה נבוהה שאבד ולא משתכח. הבה נקוה — יעבה הצתון הבריטי על האויב המשותף יתנשם גם הלומו של ד״ר שהבנדר על דבר פדרציה שמית, הפו־לת את ערב וישראל גם יחד.

ההובלה בשביל הצבא

מיסרים ל„הארין", כי לפני ימים אחדים נמסר הדוח להובלה בשביל הצבא לשישת החדשים הבאים לירי הבדקה „חומס את סלמי". הפתכוים של מפוגות „דודני" לאחר שבמשך השנים האחרונות נמצא בירי שו־ת עות של יהודים ועדבים, שהלקר את העבו־דה בהקף ארצי ליפי אחוזים מבריבים. הפירמה „חומס" את סלמי" הציעה מחיר נמוך ב־27 אחוז מן המחיר שדורשי הקבלנים הקודמים. המשא והמתן לישתוף הקואופרטיבים היהודיים והחברות הערביות בעבודות הללו עכשיו לפי שעה, כי מצאי, שהמחיר הנמוך המוצע להם (26—23 לא״י לנהג להעדש, שיהוא נושא בכל ההוצאות פרט לבנזין) אי־נו מאפשר עבודה רציגלית וקום מדויק של החוזה. לפיכך ישותף כפי הנראה, בהגשמת החוזה מספר של נהגים ברהדים יהודים וערבים.

שלש פגישות ודרישת שלום אחרונה

(לזכרו של דר. שהבנדר המנוח)

(סוף מגליון י׳)

ההצעה נתקבלה פה אחד. למקום האספה נבחרה בורנמה שבלבנון, על נסף ביי ועלי הוטל להודיע את הדבר לפועל. הנציגים משני הצדדים נבחרו, הולי נתן את הסכמתו, הכל היה מוכן, ובכל זאת לא נהגשם הדבר, והסיבה? — סיבות אחדות היו מבוססות אז לא מבוססות, שאין ביאורן למפל בהן, אך למען האמת ההסבוירית שמפת להניד — בכל אופן שלא מפני סרוגם של הערבים נתבטל הדבר.

פגישתי השניה עם ד״ר שהבנדר התקייבה בשנת 1920—1919 בדמשק, עת שימש ווזר חיצון לממלכת פוריה (פייסל). בידוע, היו אז התנשרות בין הצרפ־תים והמורדים הסורים, ודווקא באותו זמן בחר לו המורה המנוח מ. א. זוסא לעריך טוזל עם תלמידים רבים אל החרמון ובי־ניהם גם שתי בנות. הם לנו בראש דהר ובבוקר השכם לפני עונב את המקום תקעו בו דגל ציוני. מבגן מאלי־שזה היה מעשה ילדות, אבל הרשות המקומית בחסבה־הודיעה מיד לממשלה בדמשק, שהציונים כבשו את החר־מון, ובקשה דוראות, איך להתנהג עם „הכובשים". השמי־עה על הדבר הזה התפשטה חיש מהר בכל המקומות ועו־דרה התרגזות רבה בכל החונים. במקרה נמצאתי או בדמשק, מכיון שהיה מקום לחשוש לבחתום של המטוי־לים. פגיתי מיד ד״ר שהבנדר ובקשתיו ראשית למנוע לחסבה שלא יאנה כל רע לתלמידים, ושנית לבאר להמו־נים בדמשק את הענין כמו שהוא: שהיה זה מעשה ילדות ולא יותר. ד״ר שהבנדר הבין את הדבר והשתדל להש־תיק. היה לו לעזר בזה בעיקר ידידי ריאד בק סולח.

באותו זמן נדרשתי להניש את תכניתי להסכם יהודי־ערבי למועצת המלך ולאסיפה הלאומית. ד״ר שהבנדר יחד עם צעירים רבים מסוריה ואריץ־ישראל תמך בתכנית זו בכל כתב.

בסעם השלישית ראיתי את ד״ר שהבנדר במצרים בשנת 1937 בלוות מר ו—ק, מהסובנות הטלגרפית המז־ח. מ. קלוריסקי:

שלש פגישות ודרישת שלום אחרונה

(לזכרו של דר. שהבנדר המנוח)

(סוף מגליון י׳)

ההצעה נתקבלה פה אחד. למקום האספה נבחרה בורנמה שבלבנון, על נסף ביי ועלי הוטל להודיע את הדבר לפועל. הנציגים משני הצדדים נבחרו, הולי נתן את הסכמתו, הכל היה מוכן, ובכל זאת לא נהגשם הדבר, והסיבה? — סיבות אחדות היו מבוססות אז לא מבוססות, שאין ביאורן למפל בהן, אך למען האמת ההסבוירית שמפת להניד — בכל אופן שלא מפני סרוגם של הערבים נתבטל הדבר.

פגישתי השניה עם ד״ר שהבנדר התקייבה בשנת 1920—1919 בדמשק, עת שימש ווזר חיצון לממלכת פוריה (פייסל). בידוע, היו אז התנשרות בין הצרפ־תים והמורדים הסורים, ודווקא באותו זמן בחר לו המורה המנוח מ. א. זוסא לעריך טוזל עם תלמידים רבים אל החרמון ובי־ניהם גם שתי בנות. הם לנו בראש דהר ובבוקר השכם לפני עונב את המקום תקעו בו דגל ציוני. מבגן מאלי־שזה היה מעשה ילדות, אבל הרשות המקומית בחסבה־הודיעה מיד לממשלה בדמשק, שהציונים כבשו את החר־מון, ובקשה דוראות, איך להתנהג עם „הכובשים". השמי־עה על הדבר הזה התפשטה חיש מהר בכל המקומות ועו־דרה התרגזות רבה בכל החונים. במקרה נמצאתי או בדמשק, מכיון שהיה מקום לחשוש לבחתום של המטוי־לים. פגיתי מיד ד״ר שהבנדר ובקשתיו ראשית למנוע לחסבה שלא יאנה כל רע לתלמידים, ושנית לבאר להמו־נים בדמשק את הענין כמו שהוא: שהיה זה מעשה ילדות ולא יותר. ד״ר שהבנדר הבין את הדבר והשתדל להש־תיק. היה לו לעזר בזה בעיקר ידידי ריאד בק סולח.

באותו זמן נדרשתי להניש את תכניתי להסכם יהודי־ערבי למועצת המלך ולאסיפה הלאומית. ד״ר שהבנדר יחד עם צעירים רבים מסוריה ואריץ־ישראל תמך בתכנית זו בכל כתב.

בסעם השלישית ראיתי את ד״ר שהבנדר במצרים בשנת 1937 בלוות מר ו—ק, מהסובנות הטלגרפית המז־ח

בעיות היום

שבועון חפשי לעניני השעה

המחיר 5 מיל
ירושלים
י"ג כסלו תש"א / גליון י"ד
No. 14 / 13. 12. 1940

בחודש ה־16 למלחמה

ה„ליגה" פונה להסתדרות

ה„ליגה להתקרבות ושיתוף יהודי-ערבי" שלחה מכתב לכל צירי המועצה החקלאית וציוני המיעצה ה־41 של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל. במכתב זה נאמר בין השאר:

הננו עומדים בחודש ה־16 של המלחמה. נדמה, שהזמן האיט התרחקה לזמן מה מאתנו, אך התלאית הכלכליות של המלחמה התגברו ביתר שאת דוקא בחדשים האחרונים. הארץ כולה על כל תושביה מתחבטת בשלי אלות הגורל: הגברת היצור החקלאי והתעשיתי, האם, פקה, יקר החיים וחוסר העבודה.

המציקה המשותפת ביכדה הזעם בלבביים שונים מבין יהודים וערבים והמריצה אותם בשנת המלחמה הראשונה לכמה פעולות שיתוף. הפרדסנים נאבקים זה בשנה במשיתף על עתיד הענף החקלאי החשוב ובעונה הקו־דמת גם הצליחו להשיג מהממשלה עזרה אשראית נוכרת. בעלי הבתים הופיע בפני השלטונות בדרישות משות־פות. הסוחרים היהודיים והערבים מטכסים במשותף נצה להגנה על עניניהם החיוניים.

הפרדסנית העובדת משתתפת גם הוא בפעולה המשו־תפת של הפרדסנים ששני העמים. נציגי המשקים הגדו־ים בנגע מצאו לשון משותפת עם נציגי הכנגות הער־בים. נציגי התקלאות היהודית והערבית המעידה בועדה המשותפת נישאו פה אחד את הדיווחיותיהם להגנה על ענף החלב. ההחלטות האלה, ההופעות המשותפות בפני השלטונות, הן שלב ראשון להשלאת השיתוף בין החק־לאות העבדות היהודית והערבית לדרגה יותר גבוהה של שיתוף בלבלי ואחבתי יום־יומי. הנוע תורה של הדאגה המשותפת להגבת התקלאי וישיפור מצבם של החקלאים העבדים. אין מקום לתעמלה המטלפת למען „הצרת האויר", אשר פוגשה החרפת התוצרת הערבית. בעיקר בשעה, שצפויה לארץ כולה סכנה של מחסור. הפ־קעת שעירים, עד לידי רעב. מצב זה מחייב דאגה משו־תפת של הצרכנים, הן של החקלאים היהודים והער־בים בפרט האספקה של התוצרת החקלאית.

נוכח הנטיה הנוכרת לשיתוף בלבלי בכל חינו התישבים, יש לתמוה, שביחסי הסועלים של שני העמים לא חל כל שינוי. על אף הבכי המשיעך של מיתמרי העבודה לא נעשתה עד היום שום פעולה משו־תפת בשדה העבודה. הנוע הנוכחי של הפעולה משו־תפת בלבלי שיתוף ועזרה הדדית בשדה העבודה, הוא הצעד הראשון והכרחי לקראת שלום אמיתי בעיר. ובכפר. הצעד הזה על כל תשיבה מתחבטת בש־אלת הנוך: הנכרת היצור החקלאי והתעשיתי, האם, פקה, יקר החיים וחוסר העבודה.

הננו עומדים בפניכם את הצעתינו:

1) תחילה־את המעצה החקלאית על הקמת מחלקה לשיתוף בלבלי וחברתי בין המשקים היהודיים והכפרים הערביים בשטח השאירי, האפקה, בכירת התו־צרת, הרפואה וההדרכה החקלאית.

2) תחילה־גם מועצת ההסתדרות על פעולה משותפת עם הפועלים הערבים במלחמה באיבר העבודה ולהשגת תוספת היוקר. תחיב נא את הועד הפועל להושיט עזרה שיטתית להקמת המוסדים הערביים של „ברית פועלי א"י".

מפעולות לשכת־המסחר הערבית בירושלים

בשבוע שעבר התכנסה ישיבה מיוחדת של לשכת־המס־חר הלאומית בירושלים בנשיאות אחמד חילמי פחה. בין האנשים הבולטים שהשתתפו בישיבה היו: סגן ראש העיר ירושלים, מר שוכרי אל־תאני, וי"ר המשפחות היהודיות־הערביות המשותפות לענייני החברות.

בידוע פעלה הועידה האחרונה של לשכת־המסחר הער־בית שהתקיימה בעזה, בהרשאה אל המשלחה להבנים בם את הפרדסים שניטל אחרי 1934 במסע המלחמה שלה. ביניהם נתקבל מכתב מאת המוכיר הראשי הודוחה את הדרי־שה הזאת. הישיבה החליטה לפנות מחדש אל המשלחת בענין זה ולהדגיש את הנזק הגדל לכלכלת־הארץ ע"י קיפוח חלק מהפרדסים. בנוגע לעינה העכחית דוב־שום מהמשלחה או ביצור אפשרויות ליצוא־הפרי או לשלום פיצויים לפרדסנים, ברי למעט לכל הפחות בער חורבן מלא של הפרדסים, דבר העלול לקרות עקב איחור הקטף.

נוסף על פניה זו את השתעות מבריחה לשכת־המסחר בעל חיבה לאומית שימוש מכסימלי בפרי־הדהר ורחשת התחיבות לפיתוח השנה על אכילת פרות חוץ ועל שתית תה, קפה וכו', ובמקום זה לשתות אך ורק טוץ הדר.

לשכת־המסחר הגישה קונגמך של עיראק מזכיר בו היא מבקשת פרטים על אפשרויות ליצוא הדרים לעיראק או הרכה.

משלחת מטעם הלשכה ביקרה אצל ראש־העיריה ודרשה את תיקון הכבוד שלפני שער יפו ושער שכם.

הבעיה המרכזית

יש אומרים כי אך למותר הוא בנאנו לדבר השכם והדר על יחסנו אל הערבים, לעתים קרובות מוצאים אנו בקבל היהודי סימנים ברורים של קוצר רוח ואי רצון: „אנשים אלה", — הם אומנה לכותבי השורות האלו — „מטרידים אותנו בלי הרף בדבר הידוע לנו. שהרי סוף סוף יודע כיום כל איש כי יש ערבים באריץ ישראל, וזכו־של ישוב גם נטה למצוא דרך לפשרה אתם. אלא מאי? — יש לנו דאגות אחרות מחרץ לשאלה זו."

אין איש חולק על כך שיש לנו דאגות אחרות, ולא עוד אלא שנטל דאגות רבות וחמורות רובץ עלינו, ואם תתן עיניך בחייו של הלק מן הישוב לא תראה אלא אפס קצהו. מצב זה עיין כבר בפירוש בגליו הקרע של רוסנברג — ויהי אשר יהי הטענה כנגד פרטי תכניתו, (אגב, למשל מענה נכבדה לנו בלפיו, והוא: בתכניתו לא התקצה המקום הראוי לשאלת יחסנו אל הערבים ושיתוף העבודה עמהם). רוסנברג אומר בצדק:

„הרס איוושה על ידי הטלה, ההתנגנות של אנגליה, חורבן יהדות אירופה כולה — לא השפיעו על חיינו כאן. מאום לא נשתנה. כאילו לא קרה דבר."

אך הדאגות שלנו חלילה להן למנע אותנו מראות כי בעמדנו כל באמצענו ותכניותינו עומדת הבעיה הא ח ת אשר הוזנחה עד כה.

רבות שמענו בזמן האחרון על מאמצים לשפר את יחס העמים השונים, ופעולות משותפות נעשו בשטח כלי כלה שונים. אך לא זה עיקר. הנדון הוא „נקודת ארכימדס", שממנה יש להפיס את כל השאלות הכרוכות באריץ ישראל. כל עוד נהה סבורים כי „שיתוף יהודי־ערבי" היא רק א ח ת הבעיות המרובות בצדן של בעיות אחרות, סימן שלא תפסנו את מעמדנו באריץ. רבים הם הרואים את מעמדנו זה ראייה נכונה, אלא שורצים הם „לדחות" בנפשם את הכרתם זו. (ניתן לשער כי גם באקסקוטיבה הציונית כיום ישנם אנשים כאלה, שאם לא כן אך ניישב את העובדה שארם, אשר בטרם ישב באקסקוטיבה הכיר בראיותיו ברורות כי מבן הוא את הבעיה, ואילו עתה פנה בביתן אחר (לגמרי). אך אלפי אנשים בישוב מוכיחים בשפת יום־יום שלהם, בדרכי השקפתם ובמידתם וכן בהע־רות תמימות רבות עד מה רחוקים הם מן האמת.

מן הדין היה לברוק בכובד ראש מהו שרשו העמוק של עיוות זה, כי אדם מבחיץ שלא חבש את משקפינו אנו ודאי שהוא רואה את הדברים אחרת, ומכאן תילוק הדעות שבינינו וכין האחרים. אחד הטעמים העמוקים להשקפתנו היא העובדה, שהצענות בא נצדה באריץ בי אם בגולה, מקום שם ביקשו פתרון לשאלת היהודים. ותה־שובה ניתנה בדרך ההלכה ללא זיקה למציאות הממשית של האריץ, בימים אחם. נקבעה צורת מחשבה מסרימת אשר הוכרזה כקודש קדשים לעולם ועד, ועד היום היא

בשדה הספרות הערבית החדשה

פרק בהסטוריה

„מרד ומלחמת אזרחים בלבנון" (תורה ופתנה פ' לבנאן) דפים בלתי ידועים מדברי ימי הדר (לבנון) בין 1841 18731. מאת בן הזמן הדוא אנשון דאהר אלעקיק. הוצא לאור ע"י יוסף אבראהים יזבק (בירות 1939).

הספר שאנו בא לסקרי כאן אינו שייך בעצם לסוג הספרות במובן המצומצם של המלה, כי הנו היסטוריה יותר מאשר ספרות. אולם תכני אקטואלי ימאוד בשבילנו לא רק מפני שהוא עוסק בפרובלימה של היחס בין שני עמים או שני עדות הדרים זה לידי זה במדינה אחת, ואשר קיימים בידים נגדים מסויימים, כי אם גם מפני שהוא מצלה לפנינו את הגישה של חנים מסויימים באריץ הערבית השכנה, הלי־בנון, לפרובלימה זו.

אין הלבנון מפני אחרי ארצנו מבחינת תכוכה היחסים בין עדותיו הדבות, המוסלמים (סונים ושיעיים), הדרוזים והנוצרים (קתולים, מארונים, אורטודוקסים, פרוטסטנטים). בין העדות השונות האלו פרצ סכסוכים ונגדים בתקופות שונות, אולם ההתפרצות הדצינית ביותר היתה בזמני שהי־מה הנוצרים ע"י הדרוזים בשנת 1860 — 1861 והקרסי־תיה בשנת 1840, בתקופת הזמן הזאת חי בסביבת בסרואן אנשון דאהר אלעקיק, אשר רשם את המאורעות החשוי־בים בעיני כמי שישמע וראה אותם. כתב יד זה חשוב הוא, כי מחברו „מראה בשאלות דבות שכל ישר, עקביות אמי־תות והבדה פוליטית מעוינה ועוז רוח". לאמר בגלוי דברים שאינם מתאימים לפוליטיקה של במה מראשי עדתו המארי־נשית, בן בזמן שדוא נוצרי, נוצרי מכף ועד קדקד, אתה תמצא אותו מוקיע את הארביטישיה שובה עין ראש חשמני ביזור, למרות הזמן קרוב בדם, ואימי עליו כי הוא אשר הסית את הנוצרים להלחם נגד אחיהם בני מערוך (הדרוזים—מ) בשנת 1860...". (הקדמת המו"ל, ע' 14). יושר זה ואובייקטיביות זו העזרים להבנת הפרובלימה הע־דתית ואובייקטיבית בעתיד, הם אשר גרמו לי שיתן אברהים יזבק, עתונאי לבנוני, להוציא לאור את כתב היד הזה, שמצא אותו מוקיע את הארביטישיה העדתית, ואשר שמוע ואשר מעיד על דבר הנזק שבקנאת (הדתית) המצוה המעולה למסי־תים בלבד אשר הם יהודים והמכלה את האחרים אשר הם רוב האומה) וכן למד כו העם על דבר היריבה בלתי האני־שית שהעניקו אליה המתנים מפני שהנהו אחרי המנהיגה הטבה, ויתיש במו ידיו כי כל הזר לארצנו זו, בין אם היה תורכי-מוסלם ובין אם היה אירופאי-נוצרי אחר באמתינו הי־רשה לשפוך את דמו". (ע' 16).

נגודים דתיים

יזכר מראש ע"י הנומאית רבות, כי לפני כבוש הלבנון ע"י אבראהים פחה המצרי לא היו קיימים כל נגודים דתיים. הנגודים המשפחתיים בין קיסים ויסיים ואחר כך בין נוצרים, לאמים ויזבקיים היו מושרים על הבדלים הדתיים, כך היה בריתה. היא בריטניה הגדולה. יחד עם זה השתדלה לשמור על יחסים ידידותיים עם כל המעצמות עד כמה שהרשו זאת תנאי־הזמן. הממשלה שקדה על עצמאות הארץ ועל רבונותה וידעה להרחיבה ע"י ביטול קופת־החובות. היא שומרת על בטחון המדינה ועל שלמותה וראוה את האמצעי הטוב ביותר לכך בחיזוק הלכלה המדינית, בקידום התוצרת העצמית ובדאגה לאספקה־תה.

באמצע הנאום מת ראש־המיניסטרים חסן סברי פחה. המקרה הסראגי עורר התרגשות בבית הנבחרים ואבל כבד בכל החוגים המדיניים המצריים והברטיים. המנת שימש מאז יוסי שנה זו במשרתו, היה סינאטור בלתי־מפלגתי והראה אומץ לב בוותרו לא מזמן על שיתוף־הפעולה עם המפלגה העצמית, הגדולה ביותר בבית־הנבחרים, בגלל חילוקי־דעות על מדיניות־החוץ. סברי פחה היה בימי נעוריו המורה הראשון לגיאוגרפיה באוניברסיטת „אל־אזהר" וידע להתגבר על ההתנגדות העקשנית של אנשי ה„שיבה" המוסלמית נגד המדעים החילוניים. אחרי כן למד משפטים והיה בין עורכי הדין המצריינים במצרים. הוא ידע לקשור קשרי ידידות עם החוגים האנגליים במצרים ונתמנה כציר מצרי ראשון בלונדון אחרי שמצרים השיגה את עצמאותה. היה זמן מה מיניסטר ההגנה אחרי שובו למצרים.

המשבר הממשלתי מצא את פתרונו במהירות רבה. חוסיין סירי פחה, גם הוא אישיות בלתי־מפלגתית קיבל על עצמו את תפקידי המנוח כראש־המיניסטרים. מיניסטר הפנים והחוץ וכמושלה הצבאי של מצרים, לא חלו שינויים ניכרים בהרכב הקבינט המבוסס על מדינאים („אל־בלאג'). „אל־אהרם" מצפה להמשך המדיניות באותו הקו. וד"ר אחמד מהר פחה, מנהיג האופוזיציה העדידה, מביע בשיחה עם ב"כ „אהרם" את רצונו לשיתוף־פעולה בכל השטחים למרות הילוקי־הדעות הקיימים. „ופד־אל־מסרי" מקבל את הקבינט בכותרת: „הקבינטים מתחלפים — אבל בסיסם נשאר" ורומז בזה לדרישת ה„ופד" להקמת קבינט בלתי־תלוי מן הפרלמנט הנוכחי שהוא לפי דעתו אינו מיצג את רצון העם ולבזירות חפשיות בהקדם האפשרי.

ד"ר אחמד מהר פחה מנהיג המפלגה הסעדית ומראשי המדברים למען הכרזת־מלחמה מידית, נבחר מחדש לראש־הפרלמנט. מ־264 חברי הפרלמנט הצביעו 130 בעדו, 109 בעד אבראהים דסוקי אבזה (ליברלי־קונסטיטוציוני) 9 בעד מועמדים שונים. 13 לא השתתפו בהצבעה ושישה מקומות הם פנויים כעת.

ד"ר אחמד מהר פחה נשא נאום בו הביע את תודתו במיוחד לרבים מן הצירים שהצביעו בעדו למרות שמתנגדים למדיניותו. הוא הדגיש שאינו רואה משמעות מדינית בבחירתו מחדש. הממשלה נקטה בניטרליות גמורה בנוגע לשאלה זו, שהיא אך ורק מסמכות הפרלמנט לפי דברי מוסטפא עבד־אל־ראזק, בית מיניסטר התקדשים. שבירך את ד"ר א. מהר פחה בשם ראש־הממשלה והקבינט.

לחותמי „בעיות היום"

כל המשלם מראש את דמי החתימה בעד מחצית השנה (או למעלה מזה), יקבל חנם את החוברת „למועד" שיצאה לאור בפסח ומכילה סדרת מאמרים חשובים בשאלת היחסים בין יהודים וערבים ובשאלות חשובות אחרות. כל חותם הרוצה להשתמש בהזדמנות זו, יואיל נא להודיע לפי הכתובת:

הנהלת „בעיות היום"
ירושלים, ת. ד. 7021

המו"ל והעורך הר. סלי הירש, ירושלים-רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „ג.ש.ר.", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

השבוע בעולם הערבי

מצרים

החג הלאומי

מצרים חגגה ביום 13 בנובמבר את חגה הלאומי „יום הגיהאד הראשון". אותו יום התיצב בשנת 1918 — יומיים לאחרי שביתת הנשק — סעד זגלול פחה בפני הנציב העליון הבריטי והבע את רצונו לנסוע בראש משלחת („ופד") לאירופה, כדי ליצג במו"מ על השלום את דרישות מצרים. ביין שהדרישה נדחתה התלקחה ההאבקות הממושכת על עצמאות מצרים בראשות תנועת־ה־ופד" שמצאה את סיומה בחוזה הידידות האנגלי־מצרי בשנת 1936.

היום צויין בביטול מלאכה ובנאומי נחאס פחה, מנהיג ה„ופד" ומדינאים אחרים.

בפרלמנט

למחרת התכנס הפרלמנט למושבו החדש, אחרי הפסקת הקיץ, כדי לשמוע את נאום־הכתר. הנאום היה הקצר ביותר בתולדות־מצרים ובו הודגש שמצרים נקשה תוך סערת־המלחמה במדיניות מבוססת על תבונה ועל מילוי נאמן של התחייבויותיה כלפי בעלת־בריתה. היא ברימניה הגדולה. יחד עם זה השתדלה לשמור על יחסים ידידותיים עם כל המעצמות עד כמה שהרשו זאת תנאי־הזמן. הממשלה שקדה על עצמאות הארץ ועל רבונותה וידעה להרחיבה ע"י ביטול קופת־החובות. היא שומרת על בטחון המדינה ועל שלמותה וראוה את האמצעי הטוב ביותר לכך בחיזוק הלכלה המדינית, בקידום התוצרת העצמית ובדאגה לאספקה־תה.

באמצע הנאום מת ראש־המיניסטרים חסן סברי פחה. המקרה הסראגי עורר התרגשות בבית הנבחרים ואבל כבד בכל החוגים המדיניים המצריים והברטיים. המנת שימש מאז יוסי שנה זו במשרתו, היה סינאטור בלתי־מפלגתי והראה אומץ לב בוותרו לא מזמן על שיתוף־הפעולה עם המפלגה העצמית, הגדולה ביותר בבית־הנבחרים, בגלל חילוקי־דעות על מדיניות־החוץ. סברי פחה היה בימי נעוריו המורה הראשון לגיאוגרפיה באוניברסיטת „אל־אזהר" וידע להתגבר על ההתנגדות העקשנית של אנשי ה„שיבה" המוסלמית נגד המדעים החילוניים. אחרי כן למד משפטים והיה בין עורכי הדין המצריינים במצרים. הוא ידע לקשור קשרי ידידות עם החוגים האנגליים במצרים ונתמנה כציר מצרי ראשון בלונדון אחרי שמצרים השיגה את עצמאותה. היה זמן מה מיניסטר ההגנה אחרי שובו למצרים.

המשבר הממשלתי מצא את פתרונו במהירות רבה.

מי יבנה בית מקדש?

הרבה מן הדברים כאשר הם עתה אינם מתאימים לדרישות הדת

(הרצאה של הנדיב מר יחזקאל רוזנברג)

מר יחזקאל רוזנברג, הנדיב הידוע, הרצה אתמול בבית הכנסת הגדול ברחוב הנביאים על בניין בית המקדש. הרצאתו עוררה עניין רב בקהל, ומאות איש נאספו לשמוע את דברי הנדיב.

הרצאתו של מר רוזנברג היתה מעניינת מאוד, אבל לא הביאה שום חידוש. הוא הסביר את הדברים שכבר נאמרו ונכתבו הרבה פעמים, ולא הוסיף עליהם כלום. אפשר לומר, שכל מה שאמר מר רוזנברג ידוע לכל אדם שיש לו ידיעה בתורה ובספרות ישראל.

מר רוזנברג אמר, שבית המקדש הוא חלום חיינו, ושכל יהודי צריך לחלום על בניין בית המקדש. אבל הוא הוסיף, שאין לנו עכשיו אפשרות לבנות את בית המקדש, משום שהדברים שהיו נחוצים לבניין בית המקדש לפני אלפי שנים, אינם נמצאים עכשיו בארץ ישראל.

לדוגמה הביא מר רוזנברג את הארזים מלבנון. הוא אמר, שבזמן שלמה המלך היו ארזים בלבנון בשפע, ואפשר היה לקנות מהם כמה שרוצים. אבל עכשיו אין ארזים בלבנון, ואם נרצה לבנות את בית המקדש, נצטרך לקנות את הארזים בארצות אחרות, ולהביאם לארץ ישראל בדרכים ארוכות ויקרות.

כך הוא גם לגבי הזהב והכסף. מר רוזנברג אמר, שבזמן שלמה המלך היה זהב וכסף בשפע בארץ ישראל, ואפשר היה לקנות מהם כמה שרוצים. אבל עכשיו אין זהב וכסף בארץ ישראל, ואם נרצה לבנות את בית המקדש, נצטרך לקנות את הזהב והכסף בארצות אחרות, ולהביאם לארץ ישראל בדרכים ארוכות ויקרות.

מר רוזנברג הוסיף, שגם לגבי אבני השוהם והאבנים הטובות הדברים עומדים כך. אבני השוהם והאבנים הטובות היו בשפע בזמן שלמה המלך, אבל עכשיו אין אבני שוהם ואבנים טובות בארץ ישראל, ואם נרצה לבנות את בית המקדש, נצטרך לקנות את אבני השוהם והאבנים הטובות בארצות אחרות, ולהביאם לארץ ישראל בדרכים ארוכות ויקרות.

מר רוזנברג אמר, שכל הדברים האלה הם הסיבה לכך שאין אנחנו יכולים לבנות את בית המקדש עכשיו. הוא אמר, שאם נרצה לבנות את בית המקדש, נצטרך לחכות עד שיהיה אפשר לקנות את כל הדברים האלה בקלות ובזול.

אבל מר רוזנברג הוסיף, שאין אנחנו צריכים לשבת בחיבוק ידיים ולחכות. הוא אמר, שאנחנו צריכים לעשות כל מה שאפשר כדי להכין את הדברים לבניין בית המקדש. הוא אמר, שאנחנו צריכים לקנות זהב וכסף, לקנות אבני שוהם ואבנים טובות, ולשמור אותם במקום בטוח, עד שיהיה אפשר לבנות את בית המקדש.

מר רוזנברג אמר, שהוא עצמו כבר קנה כמה מהדברים האלה, ושהוא שומר אותם בבית הכנסת הגדול ברחוב הנביאים. הוא אמר, שהוא קנה את הזהב והכסף בכספו הפרטי, ושהוא לא ביקש שום תרומה מאף אחד בשביל זה.

הרצאתו של מר רוזנברג עוררה עניין רב בקהל, ואחרי ההרצאה היו הרבה שאלות. אנשים שאלו את מר רוזנברג על הדברים שהוא קנה, ועל המקומות שבהם הוא שומר אותם. מר רוזנברג ענה על כל השאלות בסבלנות ובנימוס.

יש לקוות, שהדברים שמר רוזנברג אמר יעזרו לקרב את היום שבו יהיה אפשר לבנות את בית המקדש. אבל עד אז עוד הרבה עבודה לפנינו, ואין לנו אלא לחכות ולהתפלל.

מעשה בילד שנפל לבור

ונחלץ בידי אחיו הקטן

בכפר ענבתא, ליד ירושלים, אירע אתמול מקרה מרגש. ילד בן 12 וחצי, בשם יוסף אלמגור, נפל לבור עמוק בחצר ביתו. הבור היה עמוק כ־40 מטר, והילד נפל מגובה של 6 מטרים לערך. הוא נחבל בראשו ובידו, ולא יכול היה לצאת מהבור בכוחות עצמו.

אחיו הקטן, שמעון אלמגור, בן 9 וחצי, ראה את המקרה. הוא רץ מיד לבית השכן, ובקש ממנו סולם. השכן נתן לו סולם ארוך, והילד הקטן ירד בסולם אל הבור, עזר לאחיו לעלות, ואחר כך עלה בעצמו. שניהם נפצעו קלות בידיים ובברכיים, אבל לא נחבלו קשה.

הרופא ד"ר משה גולדברג, שבא לבקר את הילדים, אמר: "שמעון הקטן הוכיח אומץ לב ותושייה נדירים לילד בגילו. אם לא היה יורד אל אחיו, ייתכן שהפצוע היה נשאר בבור שעות רבות, עד שמישהו היה שומע את קולו. הוא הציל את חיי אחיו".

יוסף אלמגור שכב אתמול בבית החולים "שערי צדק" בירושלים, ונמסר כי מצבו הכללי טוב. הרופאים אמרו שהוא יוכל לחזור הביתה תוך שבוע, אם לא יסתבכו הפצעים. שמעון הקטן קיבל מדליית כסף מטעם ארגון "מגן דוד" המקומי, על מעשה הגבורה שלו.

מכתב מן הכפר

מאת ש. ברנשטיין

ירושלים, ט"ו באייר תרפ"ד

לכבוד מערכת "דבר ירושלים"

אדוני העורך,

אני מתגורר בכפר ענבתא כבר שנתיים, ואני רואה מדי יום ביומו את הקשיים שיש לתושבי הכפר בדרכם לעבודה ובחזרה ממנה. הכפר שלנו נמצא במרחק של כ־3 קילומטרים מהעיר, ואין לנו שום אמצעי תחבורה. כל מי שרוצה להגיע לעבודתו בזמן, צריך לצאת מהבית לפני שש בבוקר, ולחזור בערב לא לפני שבע או שמונה.

בחורף הדרך קשה במיוחד. הבוץ מגיע לעתים עד לברכיים, והגשם מקשה על כל הולך רגל. כמה פעמים קרה לי, ולשכני רבים, שהגענו לעבודה רטובים לגמרי, ונאלצנו לייבש את הבגדים על הגוף. ילדים רבים מהכפר נעדרים מבית הספר בימים גשומים, משום שאין להם נעליים ומעיל גשם.

פנינו כבר כמה פעמים לוועד המקומי בירושלים, ולמחלקת הדרכים במשרד הפנים, וביקשנו שיסללו כביש סלול לכפר. הובטח לנו שהעניין יטופל, אבל עד היום לא נעשה דבר. אנו מקווים שעיתונכם יעזור לנו להשמיע את קולנו, ושהדברים יגיעו סוף סוף לאוזני האחראים.

בכבוד רב,

ש. ברנשטיין

מכתב מן הכפר

מאת ש. ברנשטיין

ירושלים, ט"ו באייר תרפ"ד

לכבוד מערכת "דבר ירושלים"

אדוני העורך,

אני מתגורר בכפר ענבתא כבר שנתיים, ואני רואה מדי יום ביומו את הקשיים שיש לתושבי הכפר בדרכם לעבודה ובחזרה ממנה. הכפר שלנו נמצא במרחק של כ־3 קילומטרים מהעיר, ואין לנו שום אמצעי תחבורה. כל מי שרוצה להגיע לעבודתו בזמן, צריך לצאת מהבית לפני שש בבוקר, ולחזור בערב לא לפני שבע או שמונה.

בחורף הדרך קשה במיוחד. הבוץ מגיע לעתים עד לברכיים, והגשם מקשה על כל הולך רגל. כמה פעמים קרה לי, ולשכני רבים, שהגענו לעבודה רטובים לגמרי, ונאלצנו לייבש את הבגדים על הגוף. ילדים רבים מהכפר נעדרים מבית הספר בימים גשומים, משום שאין להם נעליים ומעיל גשם.

פנינו כבר כמה פעמים לוועד המקומי בירושלים, ולמחלקת הדרכים במשרד הפנים, וביקשנו שיסללו כביש סלול לכפר. הובטח לנו שהעניין יטופל, אבל עד היום לא נעשה דבר. אנו מקווים שעיתונכם יעזור לנו להשמיע את קולנו, ושהדברים יגיעו סוף סוף לאוזני האחראים.

בכבוד רב,

ש. ברנשטיין

מעשה בילד שנפל לבור

ונחלץ בידי אחיו הקטן

בכפר ענבתא, ליד ירושלים, אירע אתמול מקרה מרגש. ילד בן 12 וחצי, בשם יוסף אלמגור, נפל לבור עמוק בחצר ביתו. הבור היה עמוק כ־40 מטר, והילד נפל מגובה של 6 מטרים לערך. הוא נחבל בראשו ובידו, ולא יכול היה לצאת מהבור בכוחות עצמו.

אחיו הקטן, שמעון אלמגור, בן 9 וחצי, ראה את המקרה. הוא רץ מיד לבית השכן, ובקש ממנו סולם. השכן נתן לו סולם ארוך, והילד הקטן ירד בסולם אל הבור, עזר לאחיו לעלות, ואחר כך עלה בעצמו. שניהם נפצעו קלות בידיים ובברכיים, אבל לא נחבלו קשה.

הרופא ד"ר משה גולדברג, שבא לבקר את הילדים, אמר: "שמעון הקטן הוכיח אומץ לב ותושייה נדירים לילד בגילו. אם לא היה יורד אל אחיו, ייתכן שהפצוע היה נשאר בבור שעות רבות, עד שמישהו היה שומע את קולו. הוא הציל את חיי אחיו".

יוסף אלמגור שכב אתמול בבית החולים "שערי צדק" בירושלים, ונמסר כי מצבו הכללי טוב. הרופאים אמרו שהוא יוכל לחזור הביתה תוך שבוע, אם לא יסתבכו הפצעים. שמעון הקטן קיבל מדליית כסף מטעם ארגון "מגן דוד" המקומי, על מעשה הגבורה שלו.

מעשה בילד שנפל לבור

ונחלץ בידי אחיו הקטן

בכפר ענבתא, ליד ירושלים, אירע אתמול מקרה מרגש. ילד בן 12 וחצי, בשם יוסף אלמגור, נפל לבור עמוק בחצר ביתו. הבור היה עמוק כ־40 מטר, והילד נפל מגובה של 6 מטרים לערך. הוא נחבל בראשו ובידו, ולא יכול היה לצאת מהבור בכוחות עצמו.

אחיו הקטן, שמעון אלמגור, בן 9 וחצי, ראה את המקרה. הוא רץ מיד לבית השכן, ובקש ממנו סולם. השכן נתן לו סולם ארוך, והילד הקטן ירד בסולם אל הבור, עזר לאחיו לעלות, ואחר כך עלה בעצמו. שניהם נפצעו קלות בידיים ובברכיים, אבל לא נחבלו קשה.

הרופא ד"ר משה גולדברג, שבא לבקר את הילדים, אמר: "שמעון הקטן הוכיח אומץ לב ותושייה נדירים לילד בגילו. אם לא היה יורד אל אחיו, ייתכן שהפצוע היה נשאר בבור שעות רבות, עד שמישהו היה שומע את קולו. הוא הציל את חיי אחיו".

יוסף אלמגור שכב אתמול בבית החולים "שערי צדק" בירושלים, ונמסר כי מצבו הכללי טוב. הרופאים אמרו שהוא יוכל לחזור הביתה תוך שבוע, אם לא יסתבכו הפצעים. שמעון הקטן קיבל מדליית כסף מטעם ארגון "מגן דוד" המקומי, על מעשה הגבורה שלו.

מעשה בילד שנפל לבור

ונחלץ בידי אחיו הקטן

בכפר ענבתא, ליד ירושלים, אירע אתמול מקרה מרגש. ילד בן 12 וחצי, בשם יוסף אלמגור, נפל לבור עמוק בחצר ביתו. הבור היה עמוק כ־40 מטר, והילד נפל מגובה של 6 מטרים לערך. הוא נחבל בראשו ובידו, ולא יכול היה לצאת מהבור בכוחות עצמו.

אחיו הקטן, שמעון אלמגור, בן 9 וחצי, ראה את המקרה. הוא רץ מיד לבית השכן, ובקש ממנו סולם. השכן נתן לו סולם ארוך, והילד הקטן ירד בסולם אל הבור, עזר לאחיו לעלות, ואחר כך עלה בעצמו. שניהם נפצעו קלות בידיים ובברכיים, אבל לא נחבלו קשה.

הרופא ד"ר משה גולדברג, שבא לבקר את הילדים, אמר: "שמעון הקטן הוכיח אומץ לב ותושייה נדירים לילד בגילו. אם לא היה יורד אל אחיו, ייתכן שהפצוע היה נשאר בבור שעות רבות, עד שמישהו היה שומע את קולו. הוא הציל את חיי אחיו".

יוסף אלמגור שכב אתמול בבית החולים "שערי צדק" בירושלים, ונמסר כי מצבו הכללי טוב. הרופאים אמרו שהוא יוכל לחזור הביתה תוך שבוע, אם לא יסתבכו הפצעים. שמעון הקטן קיבל מדליית כסף מטעם ארגון "מגן דוד" המקומי, על מעשה הגבורה שלו.

הרהורי לב בשעת הפקדת הפרוכת

מאת ר' נחמיה

ביום שלישי בבוקר, בשעה שמונה, נפקדה הפרוכת בבית הכנסת הגדול ברחוב הנביאים. ביום זה נפקדת הפרוכת בכל שנה, לפני חג השבועות. ביום זה נפקדת הפרוכת בכל שנה, לפני חג השבועות. ביום זה נפקדת הפרוכת בכל שנה, לפני חג השבועות.

הפרוכת היא הווילון הגדול שתולים בפתח ארון הקודש. הפרוכת היא הווילון הגדול שתולים בפתח ארון הקודש. הפרוכת היא הווילון הגדול שתולים בפתח ארון הקודש.

כשהפרוכת נפקדת, רואים את ארון הקודש בלי הווילון. כשהפרוכת נפקדת, רואים את ארון הקודש בלי הווילון. כשהפרוכת נפקדת, רואים את ארון הקודש בלי הווילון.

ביום שלישי בבוקר, בשעה שמונה, נפקדה הפרוכת בבית הכנסת הגדול ברחוב הנביאים. ביום זה נפקדת הפרוכת בכל שנה, לפני חג השבועות. ביום זה נפקדת הפרוכת בכל שנה, לפני חג השבועות. ביום זה נפקדת הפרוכת בכל שנה, לפני חג השבועות.

הפרוכת היא הווילון הגדול שתולים בפתח ארון הקודש. הפרוכת היא הווילון הגדול שתולים בפתח ארון הקודש. הפרוכת היא הווילון הגדול שתולים בפתח ארון הקודש.

כשהפרוכת נפקדת, רואים את ארון הקודש בלי הווילון. כשהפרוכת נפקדת, רואים את ארון הקודש בלי הווילון. כשהפרוכת נפקדת, רואים את ארון הקודש בלי הווילון.

מכתב מן הכפר

מאת ש. ברנשטיין

ירושלים, ט"ו באייר תרפ"ד

לכבוד מערכת "דבר ירושלים"

אדוני העורך,

אני מתגורר בכפר ענבתא כבר שנתיים, ואני רואה מדי יום ביומו את הקשיים שיש לתושבי הכפר בדרכם לעבודה ובחזרה ממנה. הכפר שלנו נמצא במרחק של כ־3 קילומטרים מהעיר, ואין לנו שום אמצעי תחבורה. כל מי שרוצה להגיע לעבודתו בזמן, צריך לצאת מהבית לפני שש בבוקר, ולחזור בערב לא לפני שבע או שמונה.

בחורף הדרך קשה במיוחד. הבוץ מגיע לעתים עד לברכיים, והגשם מקשה על כל הולך רגל. כמה פעמים קרה לי, ולשכני רבים, שהגענו לעבודה רטובים לגמרי, ונאלצנו לייבש את הבגדים על הגוף. ילדים רבים מהכפר נעדרים מבית הספר בימים גשומים, משום שאין להם נעליים ומעיל גשם.

פנינו כבר כמה פעמים לוועד המקומי בירושלים, ולמחלקת הדרכים במשרד הפנים, וביקשנו שיסללו כביש סלול לכפר. הובטח לנו שהעניין יטופל, אבל עד היום לא נעשה דבר. אנו מקווים שעיתונכם יעזור לנו להשמיע את קולנו, ושהדברים יגיעו סוף סוף לאוזני האחראים.

בכבוד רב,

ש. ברנשטיין

מעשה בילד שנפל לבור

ונחלץ בידי אחיו הקטן

בכפר ענבתא, ליד ירושלים, אירע אתמול מקרה מרגש. ילד בן 12 וחצי, בשם יוסף אלמגור, נפל לבור עמוק בחצר ביתו. הבור היה עמוק כ־40 מטר, והילד נפל מגובה של 6 מטרים לערך. הוא נחבל בראשו ובידו, ולא יכול היה לצאת מהבור בכוחות עצמו.

אחיו הקטן, שמעון אלמגור, בן 9 וחצי, ראה את המקרה. הוא רץ מיד לבית השכן, ובקש ממנו סולם. השכן נתן לו סולם ארוך, והילד הקטן ירד בסולם אל הבור, עזר לאחיו לעלות, ואחר כך עלה בעצמו. שניהם נפצעו קלות בידיים ובברכיים, אבל לא נחבלו קשה.

הרופא ד"ר משה גולדברג, שבא לבקר את הילדים, אמר: "שמעון הקטן הוכיח אומץ לב ותושייה נדירים לילד בגילו. אם לא היה יורד אל אחיו, ייתכן שהפצוע היה נשאר בבור שעות רבות, עד שמישהו היה שומע את קולו. הוא הציל את חיי אחיו".

יוסף אלמגור שכב אתמול בבית החולים "שערי צדק" בירושלים, ונמסר כי מצבו הכללי טוב. הרופאים אמרו שהוא יוכל לחזור הביתה תוך שבוע, אם לא יסתבכו הפצעים. שמעון הקטן קיבל מדליית כסף מטעם ארגון "מגן דוד" המקומי, על מעשה הגבורה שלו.

מעשה בילד שנפל לבור

ונחלץ בידי אחיו הקטן

בכפר ענבתא, ליד ירושלים, אירע אתמול מקרה מרגש. ילד בן 12 וחצי, בשם יוסף אלמגור, נפל לבור עמוק בחצר ביתו. הבור היה עמוק כ־40 מטר, והילד נפל מגובה של 6 מטרים לערך. הוא נחבל בראשו ובידו, ולא יכול היה לצאת מהבור בכוחות עצמו.

אחיו הקטן, שמעון אלמגור, בן 9 וחצי, ראה את המקרה. הוא רץ מיד לבית השכן, ובקש ממנו סולם. השכן נתן לו סולם ארוך, והילד הקטן ירד בסולם אל הבור, עזר לאחיו לעלות, ואחר כך עלה בעצמו. שניהם נפצעו קלות בידיים ובברכיים, אבל לא נחבלו קשה.

הרופא ד"ר משה גולדברג, שבא לבקר את הילדים, אמר: "שמעון הקטן הוכיח אומץ לב ותושייה נדירים לילד בגילו. אם לא היה יורד אל אחיו, ייתכן שהפצוע היה נשאר בבור שעות רבות, עד שמישהו היה שומע את קולו. הוא הציל את חיי אחיו".

יוסף אלמגור שכב אתמול בבית החולים "שערי צדק" בירושלים, ונמסר כי מצבו הכללי טוב. הרופאים אמרו שהוא יוכל לחזור הביתה תוך שבוע, אם לא יסתבכו הפצעים. שמעון הקטן קיבל מדליית כסף מטעם ארגון "מגן דוד" המקומי, על מעשה הגבורה שלו.

המחיר 5 מיל
ירושלים
כ"ז כסלו תש"א / גליון ט"ו
No. 15 / 27. 12. 1940

בעיות היום

שבעון למען הבנה ערבית־עברית

הנצחון במדבר המערבי

נצחונות היוונים באלבניה ונצחונות הבריטים במערבה של מצרים הביאו לידי רווחה נפשית בארץ ישראל. היו שסברו כי ארצנו נתונה לסכנה ליהפך שדה מלחמה ממש עם כל הכרוך בזה, ואוכלוסיה של הארץ, יהודים וערבים, כבר טעמו טעמו של דבר. עדיין לא בא הקץ למלחמה זו, ואין לדעת מה ילד יום אך בשעה זו נתרחקה המלחמה מתחומי ארץ ישראל, והתקדמותם של צבאות מעצמות הברית ומוסיפה להרחיקה עוד יותר.

אין עמנו יודע מה היקפו של נצחון זה. אין להתעלם מן הפגעים שבהדירה מהירה לשטחים שיש בהם משום קושי לאספקה וקוי תחבורה ארוכים ללא דרכים מתוקנים (אמנם במקרה זה של צבא־בריטניה אפשר להסתייע במרדה נכרת בצי הימי). אך ההתחלה נעשתה עם גירוש האיטלקים מן השטחים אשר כבשו לעצמם שלא כחוק — ארצות איסלם, ובחלקן ארצות ערביות. בבקרו בלוב בשנת 1937 הכריז הרוצה על עצמו כעל „מגן האיסלם", וההכרזה נעשתה באותה צורה תיאטרלית התולמת כנראה את השיטות הטוטאליריות, אלא שאז ביקר גם ברובע היהודי שבטריפולי ונתקבל על ידי הרב כשספר תורה בידו! יש צילום תמונה מאותו מחזה. הדבר היה באותם הימים כשהפשיזם עדיין מדבר היה בבוז על תורת הגזע. ט"ו חדשים לאחר כך הנהיג מוסוליני באיטליה בפקודת היטלר, שהתחיל משעבדו או, את התורה האנטישמית יחד עם חוקי נירנברג. כאן נתגלה האופורטוניזם של הפשיזם במלואו, כשם שנתגלה אחר כך בחוזה הגרמני־רוסי. והעולם המוסלמי חייב לדעת כי מידת האמת שבהכרזות מוסוליני על „ידידותו" לאיסלם אינה גדולה מזו שבהכרזתו על ידידות ליהודים בימים ההם. כל אלה אינם אלא תעמולה ללא צעיף, ממש כדברי התגופה שמשמיע הרדיו האיטלקי והגרמני בשפה הערבית והמיועדים לבני ערב. אין ספק: היוונים באים לאלבניה כגואלים ומושיעים, ושבטי לוב המשועבדים ודאי שהם רואים בבריטים את גואליהם. ולא יהיה כלל פלא בדבר אם יקום לורנס שני—באם ישנה דמות כזו במלחמה של עכשיו — וימשוך את האוכלוסים המוסלמיים שבמושבות איטליה למלחמת שחרור גדולה. האמיר עבד־אללה, שהשתתף במרד הערבי במדבר במלחמה הקודמת לצדו של לורנס, הביע בטלגרמת הברכה ששיגר לגנרל וייוול את התקוה שאפריקה הצפונית תשוחרר מעבדות — וזה יהיה מעשה מפואר של בריטניה שיזכה להד רחב בכל אפריקה הצפונית. מאורעות המלחמה פותחים כאן פתח לסכויים חדשים לגמרי. בשעה שמתברר שהורחקה הסכנה הישרה לארץ ישראל, הסכנה ליהודים וגם לערבים, ואולי נפתחת תקופה חדשה לעולם המוסלמי כולו — וגם לעולם היהודי — ניתנת שוב האפשרות לדבר על העתיד מתוך כובד ראש וישיקול דעת ללא הפרעות של תעמולת אויב.

אך אותו עתיד אינו יכול להיות אלא עתיד שבשיתוף. חיי שיתוף עם הערבים ועם העולם הערבי — זוהי העובדה המכרעת לגבי יהודי ארץ ישראל, ועובדה זו אינה תלויה כלל בתמורות החיצוניות, ואינה תלויה ביחס המספרי שבנקודה מסוימת באזור זה, שהרי הדברים אמורים בכל האזור כולו אשר אחדות אופיו תלך ותתגלה יותר ויותר. ארץ ישראל אין לה קיום בלא ההינטרלנד הערבי הגדול, לא מבחינה כלכלית ולא מבחינה פוליטית או צבאית. אמנם אין זו אלא עובדה אלמנטרית, אלא שיש לחזור ולשננה, משום שרבים בתוכנו מעלימים עין הימנה או אינם תופסים אותה. ואם יש את נפשך לעמוד על הדבר צא וראה מה הן ההערות, שבהן קיבלו אחדים מעתוני הארץ את „בעיות היום". בשעה שאתה קורא את ההערות הללו יש ותדמה כי מציאותם של הערבים אינה אלא בדותא שבדו „בעיות היום" מרוע לב. אך אליבא דאמת הרי החיים המסוגרים והמבודדים של תאים יהודיים אחדים בארץ אינם אלא דבר מלאכותי ומופרך, דבר שאין לו קיום לאורך ימים. אנו מקוים כי היהודים ילכו וישתרשו בחיים הטבעיים של הארץ ויחדלו מלהיות תוספת הבאה מבחוץ והמתקיימת בדרך מלאכותית על ידי הזרמת ממון מחוץ לארץ. כי דבר כזה לא יתכן אלא לתקופת מעבר בלבד, אך לא כדבר של קבע.

ועידת דלהי שימשה צעד נוסף להתקרבות כלכלית של הארצות שבקדמת אסיה. בהתפתחות הבאה יכולים היהודים למלא תפקיד חשוב, והכל מודים בכך. התפקיד של אספקה עצמית בארצות אשר „מזרחה לסואץ" מביא עמו אפשרויות התפתחות כלכלית עצומות. ניצול האפשרויות האלו יש בו משום שאנסה גדולה גם ליהודים וגם לערבים. ויחד עם זה יהא כאן משום סיוע וביצור למדינות העתידות לקום בשטח זה. ככל מלחמה מביאה עמה גם המלחמה של עכשיו שפע של תמורות מעמיקות, והפעם תתחוללנה התמורות במדה יתירה במזרח הקרוב. עולם חדש הולך ונברא, עולם חדש מתהוה. הרחקת האיטלקים ניתנת לנו עתה נופש ורווחה. שוב יש לאל ידנו לערוך תכניות, ואולי גם להגשים תכניות. חלילה לנו להחמיץ את השעה היקרה.

מתוכן הגליון הזה:

בעירית ירושלים — „פלשטין" על ראש עירית חיפה
מתחת לקו:
עיר הנצח שבדרום. — מעשה יעקב ולבן בימינו
השבוע בעולם הערבי:
במצרים. (אחרי הנצחון הגדול. — בעיות הבטחון הפנימי. — בשדה הכלכלה).

על »חסידי אומות העולם« — ועל עצמנו

מאת א· סימון

לגב' הנריאטה סאלד
עם הגיעה לגבורות.

א·

אחרי הפסקה ארוכה הגיעה ארצה חוברת של הירחון המעולה „דרכים חדשות" „Neue Wege", המופיע בציריך בשנתו הל"ד והמוצא ע"י הפרופסור הנוצרי ליאונרד רגץ. אין הרבה אנשים דומים לו לפרופסור ישיש זה: הוא סוציאליסט דתי, שוחר שלום לוחם, בעל אומץ לב יוצא מגדר הרגיל, סופר מחונן, הוגה דעות רציני, בעל אמת ובעל אהבה גם יחד· במשך חייו ויתר על הרבה טובות ומשרות — כבומר וכפרופסור — אבל על אמתו לא ויתר. יתר על כן: הוא נמנה בין האנשים הספורים, שהנך בטוח גם לגבי עמדתם בעתיד, בכל עתיד: כל עוד שנשמת חיים בו, לא יותר על אמתו. לקוראי רגץ המעוטים לפי הערך, אבל המפוזרים בכל רחבי תבל, מוסיף עצם קיומו של האיש ענין חשוב לחייהם ולבטחונם בחיים טובים מאלה.

איש האמת והאהבה הזה הוא גם אוהב ישראל — וללא כל צל של מיסיונריות — וכן אוהב ציון. כמעט אין חוברת של ה„דרכים החדשות", שאין בה קטע על ארץ־ישראל ותפלה לעתידה ולהתפתחותה. בחוברת יולי־אוגוסט, שהגיעתנו זה עתה, נגע רגץ, במסגרת הסקירה המדינית הרגילה, במאורעות במזרח הקרוב, ואלה דבריו על הארץ:

„גורלה של פלשתינה נוגע בנו ביותר. מי יתן כי „ציון" תישמר".

כפל לשון זה משמעות מיוחדת לו. המונחים „פלשתינה" ו„ציון" אינם מזדהים כאן, וגם „ארץ ישראל" אינה עדיין ציון. לעתים התביישתי לקרוא אצל רגץ את שבחה של ארץ־ישראל היהודית ושל התנועה הציונית, בידעי כמה רחוקים אנחנו ממלוי תביעתו התקיפה שלאורה הוא מודד את שאר העמים וביחוד את עמו הוא. אבל היהודים — שאני. לגבינו הסתפק במועט, מפני שכיפר באהבת־ישראל ואהבת־ציון שלו על שנאת־ישראל ושנאת־ציון של נוצרים רבים בעבר ובהוה. ואהבה אצילה זו קלקלה לעתים את השורה, ולא ראנו באור האמת. הוא כיפר עון אחיו הנוצרים, אבל כפרה זו לא עזרה לנו לעמוד על חסרונותינו ועוונותינו אנו. עכשיו הוא מבחין בין „פלשתינה" ובין „ציון", ורק עכשו תפלתו לגמרי תפלתנו: מי יתן כי „ציון" תישמר, הן „פלשתינה" והן „ציון"!

ב.

לפני זמן קצר בקר בארץ הפרופ. המליי. האיש פסיכולוג ופדגוג מפורסם, מן העומדים בראש המכון הפדגוגי של אוניברסיטת לונדון. נפגש כאן בפגישות שונות עם מורים ומחנכים מבני שלושת העמים והדתות. היו שיחות רציניות, מלאות תוכן — על בעיות חנוך ותרבות, הוראה ובית הספר. הורגש ענין משותף בין הפרופסור האנגלי ובעלי־השיחה ה„פלשתינאיים", משלשת הפנים· כלם מורים ומחנכים, לכלם ענין אחד עקרי בחייהם: הילד ועתידו, דהיינו: האדם של מחר.

השבוע בעולם הערבי

בארץ

בין הפרדסנים

הועד שנבחר בכינוס החקלאי בבית־דגין בשבוע שעבר, הגיש תזכיר למזכיר הכספי של הממשלה בו הוא דורש להפסיק את גבית המס המוטל על עצי־הפרי משנת 1939 ולפניה. התזכיר מסביר את מצבם הקשה של החקלאים עקב חוסר־האפשרות ליצוא תוצרתם ועקב ההוצאות שהזמן גרמן. כן פנה הועד אל ראש האגודות השיתופיות בבקשה לשלוח פקיד שיסייר עם חברי הועד יחד את הכפרים כדי להקים בהקדם את האגודות השיתופיות שהכינוס החליט עליהן. „אל־דיפאע" מוסר שמספר רב של פרדסנים מבקר בלי הפסק במשרד האגודה החקלאית כדי להודיע על הצעדים הנעשים בשאלה חיונית זו. בינתים כבר התחיל פקיד ממשלתי יחד עם מר סעיד ביידס בסיור בכפרי הדרום למטרה זו.

הפרדסנים מצפים בכליון עינים לתוצאות הנסיעה של וליש, היועץ הכלכלי של הממשלה שייצג את הארץ בועידת ניו־דלהי, ומקוים שהביא בשורות טובות. מציינים לשבח שתפוחי־הזהב אינם נכללים ברשימת הפירות שהכנסתם לבריטניה נאסרה זה עתה, אף כי קם לתוצרת הארץ מתחרה רציני בספרד.

הפקעת השערים נמשכת

בעלי הטחנות ביפו נמנעו בזמן האחרון מלמכור קמח אלא במקרים יוצאים מן הכלל ובכמויות זעומות, דבר שגרם להפקעת־שערים נוספת. בין הסוחרים והצרכנים שוררת הדעה שהפתרון היחידי יהיה שהממשלה תגש לקנית כמויות גדולות של חטה ותקל על היבוא. רק אז יגדל ההצע בשוק במדה הרצויה.

„פלסטין" מוסר מעכו שהתושבים שם מביעים לעתון תודה עבור מלחמתו האמיצה בהפקעת השערים ולמען תוספת־יוקר לפקידים.

לקראת ה„מוחרם"

ביפו מתנהל מו"מ למען חקיקת־חוק שיגן על האינטרסים המוצדקים של הדיירים ובעלי הבתים גם יחד. „אל דיפאע" דורש לזרז את המו"מ, כמו כן פונה העתון בקריאה אל בעלי הבנינים בהם נמצאים בתי הספר הלאומיים להוריד את שכר־הדירה ב„מוחרם" כדי לאפשר את המשך קיומם בתקופת המצוקה הנוכחית.

בסניף אותו עתון בעכו ביקר קהל רב של שוכרים המתאוננים על תעלולי בעלי הבתים כלפיהם ודורשים את עזרת הממשלה נגד שרירות לבם. (העתון אינו מפרט את המקרים, אבל מתכוון כנראה למקרים של פקודות גירוש מן הדירה בגלל אי־תשלום של השכר, הפקעת שכר־הדירה לקראת ה„מוחרם" וכו' כרגיל גם בערים אחרות בארץ. המעתיק.)

מלחמת החשמל

„אל־דיפאע" מוסר על הצעת־תעריף חדשה של חברת־רוטנברג שתהיה מבוססת על תצרוכת־החשמל לפי קילווט, דבר שאף הוא יגרום להתיקרות נכרת. העתון מציין שהקהל דורש מהחברה לחזור לתעריף הקודם מפני שהמצב הכלכלי של התושבים אינו מרשה כל מעמסה נוספת.

ראש עירית רמלה קבל בראיון נציג מטעם חברת־רוטנברג לבירור שאלת התעריף. ראש־העיריה סרב להסכים לשינוי איזה שהוא בתעריף הקיים.

דייגי הירקון

הדייגים הערבים העובדים על שפת־הירקון מבקשים בתזכיר את הרשות לעסוק במלאכתם גם ביום וגם בלילה למען יוכלו לפרנס את בני משפחתם.

בג'נין ובסביבתה

עירית ג'נין מינתה בפעם הראשונה מפקח על הבריאות. ההוצאות הן על חשבון העיר.

הממשלה הקציבה סכום לשיפור באר־המים בכפר עאנין וסכום של 100 לא"י כדי לקשור את אום־אל־פחם לבאר זו בתנאי שהתושבים יוסיפו מצדם 50 לא"י למפעל זה.

בכפר בית־קאד נגדע אצל אחד התושבים מספר עצי־זית. הוא דרש על סמך חוק העונשים הקיבוציים להטיל קנס על כל תושבי הכפר. קצין המחוז חקר את המקרה וחייב את תושבי הכפר לנטוע עצים פי עשרה מאשר נגדעו.

חנינה

השלטונות נתנו חנינה ל־44 אסירים בנור־שמש לפני גמר מעצרם, וכלם חזרו כבר למשפחותיהם.

המסגד בלונדון וערביי הארץ

בקשר עם התכנית להקים מסגד בלונדון קיבל בנק ברקליס בארץ ממשרדו המרכזי בלונדון את הרשות לקבל תרומות בארץ ולהעבירן ללונדון ללא תשלום מיוחד.

גביע העוצר העיראקי

בבית־הספר הלאומי „נהדה" בירושלים נערכה חגיגה רבת־משתתפים לכבוד מסירת גביע־הכסף שתרם האמיר עבד־אל־אללה, עוצר עיראק, למען בית־הספר המצטיין בתרגילים ספורטיביים. הקונסול הכללי של עיראק מסר את הגביע ונשא נאום שהופסק מידי פעם בפעם ע"י התלמידים במחיאות־כפים סוערות. החגיגה היתה לפי „פלשטין" „הפגנה שבה התבטאה אהבת הארץ והוקרתה כלפי עיראק, אחותה". התלמידים הריעו גם לכבוד הקונסול התורכי שהיה בין האורחים.

מורות לעיראק

הקונסוליה הכללית של עיראק בירושלים מפרסמת מודעות בעתונות בהן היא מזמינה מורות ערביות־מוסלמיות לבתי־ספר עממיים בכפרי עיראק. המשכורת המינימלית היא 8—10 דינרים (= לא"י). כידוע מצאו בשנה האחרונה מורים רבים מהארץ עבודה בעיראק וגם במדינות ערביות אחרות על גדות המפרץ האירני.

ה„חאג"

מ·חמד בי כינת, הקונסול הכללי של מצרים בירושלים אמר בשיחה עם ב"כ „פלשטיין פוסט" שעד עתה קיבלו כ־200 איש מבני הארץ ויזות־מעבר דרך מצרים ופלינו באנית־עולי־הרגל הראשונה שתעזוב את מצרים באמצע חודש זה.

הקונסול השתמש בהזדמנות כדי להביע את התקוה שמוסלמים ויהודים ינסו לכבד איש את חברו ולשתף פעולה. הדת היא לפי דבריו ענין של המצפון הפרטי, ואינה צריכה להשפיע על היחסים בין שני עמים הקרובים קרבה כה גדולה ביניהם כמו הערבים והיהודים. הוא הזכיר את תור־הזהב הערבי־יהודי בספרד ואמר שגם לפני־כן השיגו המוסלמים והיהודים דרגה תרבותית גבוהה בניגוד חריף לחושך ששרר בימי הבינים באירופה... לבסוף הרגיש שבמצרים נהנית כיום העדה היהודית משווי־זכויות מלא עם כל התושבים.

בדרכים

פואד אל־חטיב, יועץ האמיר עבד־אללה במשך 15 שנה, שהתפטר ממשרתו בשבוע שעבר, העתיק את מקום מגוריו מעמאן לדמשק ויקדיש את עצמו לספרות ולשירה.

בירושלים ביקר מר טאהר עמרי, מנהל הצירות המצרית בווישי בדרכו למצרים שם יבלה את חופשתו.

השייך תאג' אל־דין אל־חסני שוהה מאז חודש יוני בווישי ויסע בקרוב לפריס כדי לשמש במקומו של האמיר עלי עבד־אל־עזיז נציג מטעם ממשלת־דמשק בצרפת. (אל־דיפאע)

ה. מ. מלכת סעודיה, פאוזיה, רעית המלך אבן־סעוד, חזרה דרך עיראק לריאד ממקום קיטנה בלבנון שם בילתה את הקיץ יחד עם שנים מבניה.

עיראק ומפרץ האיראן

נאום הכתר

עוצר עיראק, האמיר עבד־אל־אללה, פתח את בית־הנבחרים העיראקי אחרי פגרת־הקיץ בנאום הכתר בו קבע שהמצב הבינלאומי מחייב את עיראק למדיניות זהירה מאד. הוא הדגיש את מאמצי עיראק למען שאיפותיהן הלאומיות של הארצות הערביות השכנות. קיימים יחסי ידידות עם ערב־סעודיה, תימן, תורכיה ואיראן, והיחסים עם בריטניה הגדולה, בעלת־בריתה של עיראק, מבוססים על אהדה ועזרה הדדית.

קונסולים חדשים

בקשר עם השינויים שחלו בדרכי־המסחר בעולם, מינתה ממשלת עיראק בפעם הראשונה קונסולים כלליים בניו־יורק ובטוקיו.

מחיי האשה

בין מוסמכי ביה"ס למשפטים מופיעה בפעם הראשונה תלמידה, גב' סאביחה שיך אחמד, בת אחמד אל־שיך דאוד, מיניסטר לשעבר. במשך לימודיה קיבלה גב' שיך אחמד שנה שנה את הפרס הראשון. היא משמשת מזכירה לאגודת־הנשים למען חצי־הסהר האדום וגם קריינית בתחנת־השידור בבגדאד.

מנחם דניאל ז"ל

לפני שבועות אחדים מת בבגדד סייר מנחם דניאל. המנהיג היהודי הידוע שמילא בעבר תפקיד פעיל בחיים הצבוריים של עיראק. היה חבר בשני פרלמנטים — הפרלמנט העותומני לפני המלחמה הקודמת והפרלמנט העיראקי אחריה. היה בין העיראקים הראשונים שייצגו את בגדד בפרלמנט. הוא נבחר בפעם הראשונה בשנת 1881. במשך שנים רבות היה חבר המועצה המנהלת של הווילאיט בגדד בזמן התורכים. אחרי שיחרורה של עיראק נבחר ציר בפרלמנט, ואחרי־כן נתמנה לסנטור. המנוח הצטיין בנדבנותו שנהנו ממנה כל העדות. אחד מבניו הוא סנטור גם הוא. מותו של מנחם דניאל עורר השתתפות לבבית בחוגים רחבים שבאה לידי ביטוי בעיקר בחגינת ה„תאבון" המסורתית.

מהדי הפצצת בחריין

סוכנות הידיעות האירנית הרשמית מצהירה בקשר עם הידיעות על ההפצצה האיטלקית על בחריין, שאיים אלה נמצאים כעת בידים זרות, אבל שייכים מבחינה חוקית לאיראן. הממשלה האירנית רואה אותם כרכושה ותדע לשמור על זכויותיה.

מפעולות חברות הנפט

חברת־הנפט הפנסילבנית השיגה מאת שייך כוויט זכיון להפיק את אוצרות הגפרית הנמצאים בארצו. החברה הנ"ל יש לה כבר זכיון־נפט בשותפות עם חברת־הנפט האנגלית־איראנית ע"י חברת־בת ששמה „חברת נפט כוויט".

„לקט מתוך העתונות הערבית"

ההתענינות ההולכת ורבה בלימוד השפה הערבית נתקלה עד עכשיו במכשול רציני: חוסר חומר־לימוד מתאים העוזר לתלמיד להתגבר על הקשיים הראשונים. קבוצת מורים לערבית רוצה לסלק את המכשול הזה ע"י הוצאת „לקט מתוך העתונות הערבית" שישקף מדי פעם בפעם את המתרחש מסביבנו בצורה קלה ומרתקת גם יחד. גליון ראשון הופיע זה עתה בהוצאת ראובן מס, ירושלים. המחיר הוא 15 מא"י.

קודם כל עלי להגיד שהמחבר מ. צלח באופן יוצא מן הכלל. יש להתפלא כיצד הצליחו המוציאים לאור למסור ב־16 עמוד תמונה כה מגוונת על חייהם התרבותיים, המדיניים והכלכליים של שכנינו הערבים. אחרי מדור החינוך וההוראה המראה את הקשרים האמיצים שבין ארצנו לבין שכנותיה הערביות, בא תיאור על סיום סכסוך בין שני כפרים, ידיעות ספורט וחברה. הידיעות הכלכליות מבליטות את שיתוף האינטרסים בין פרדסנים עבריים וערביים. המדור הפוליטי מכיל — מאותות הזמן! — את הידיעה על ההרעשה האוירית הראשונה על עדן, ידיעות על רצח ד"ר שהבנדר ועל הידוק היחסים הידידותיים בין ארצות־ערב. מספר על אמין אל־ריחאני מוצג את האישיות החשובה הזאת מבין הסופרים הערבים בפני הקורא והתלמיד. במדור על חיי הדת של הישוב המוסלמי הננו קוראים על הרמאדאן, על אזכרת מסע־הלילה של הנביא לירושלים ועל התכונה לקראת החאג'. הידיעות האחרונות יש להן אקטואליות מיוחדת בימים אלה יען כי הקונסול הכללי של מצרים הודיע על נסיעתה הקרובה של שיירת עולי הרגל הראשונה מארץ־ישראל.

חומר עשיר ומענין זה הניתן בצורה מרוכזת יקל בלי ספק על הלומדים את קריאת העתונות הערבית ויאפשר באופן כזה לרבים את הגישה הבלתי־אמצעית לחיי הסביבה הערבית ולהלך מחשבתה.

עזרה חשובה למטרה זו משמשים גם הדפוס המדויק וניקוד הכותרות והמקומות הקשים ובעקר גם התרגום העברי למלים הקשות. אולי היה כדאי להכניס הקלה נוספת ע"י הדגשה מיוחדת של שמות האישים והמקומות של תוארים וכו', שלא פעם גורמים לקורא המתחיל מבוכה.

יש לקוות שהצלחת החוברת הזאת תתן סיפוק למוציאים לאור עבור עבודתם המסורה והיפה ותעודד אותם להוצאת חוברות נוספות בהקדם.

ד"ר א. ל.

תנו מהלכים ל»בעיות היום«

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים־רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים־רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „גשר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

השבוע בעולם הערבי

בארץ

ידיעות אישיות

ה. מי הסך הבריטי אישר את מינוי של ה. מ. האמיר עבד־אללה, שליט עבר־הירדן מזר־חה, למפקד־כבור בחיל־האויר המלכותי. האמיר הביע את קורת־רוחו על הזכות להיות חבר בחיל־האויר שמעשי המזהירים נודעו לתהילה בעולם כלו.

לקראת חתונתו של האמיר נאיף, בנו של עבד־אללה, ביקרי נשיכות אחדות בחניות שונות בירושלים, ביניהן רעית האמיר טראד, בני הכבור של האמיר עבד־אללה.

השייך מוחמר, מנכבדי יפו, הידוע בפעולות־הסברה נמרצה נגד מעצמות־הציר, עזב את בית־ח הצ־רפתי ביפו אחרי מחלה ממושכת.

בירושלים נפטר אסחק בי אל־בודיירי, מנכבדי ירושלים המוסלמים. בימן במשרות משפטיות חשובות בזמן התורכים, תחת שלטון הממך פיסל גם אחרי הבי־בוש הבריטי.

כן נפטר פריד בי אל־חוסייני, בנו של עבד־אל־כלאם אל־חוסייני פחה המנוח, בהליותיו השתתפו אל־פי אנשים, ביניהם ראש־העיריה, מחברי העיריה והמועצה המיוחלמית העליונה וראבים מכת־חוסיניים, קרוביו של המנוח ומכת־הגשאשיבים, מתחנוי.

בביירות מת הנה בי אל־ריאשי, מגדול הקב־לים בלבנון, שהתעשר לפועל עבודות צבוריות חשובות. המנוח היה תושבו של פחרי בני נישאשיבי.

עלית הרגל

שבעים איש נסעו בימים האחרונים מירושלים ומסבי־בות למצרים, בדרך לקיום את מצות־ה"חאג'". מעבר־הירדן נסעו כ־50. ב מ ג ד ל התקיימה תינה לכבוד עלי הגדל הראשונים מבני העיר.

סכסוך קרקע

בין אחדים מתושבי אום־אל־פחם (נפת ג'נין) שוררת מריבה על הלקרקע אדמה מכויימת. קצין־המחוז מינה ועדת־בוררות בעניין זה.

בבתי־הסוהר

האסירים בבלא עכי שביתתו למאכר־עולם פנו אל ה. מ. הציב העליון בבקשת־עזיון מהיר בשפטיהם בעקר לאור המצוקה בה נמצאים בני ביתם בזמנים טרו־פים אלה.

חנוך ותרבות

רדיו ירושלים הודיע על שיפורים שיעשדמים להכנים בתכנית הערבית. הקריין פנה אל המשכילים שבארץ ובקבר־הירדן בקריאה לתת מפר עם לתכנית. השידורי, המחר בעל שיר הוא משתים עד שלוש לא"ן, עבור מחזר קצר ישלמו 3 עד 4 לא"י, עבור מיפור 2 לא"י.

בישרם נוסד „מכון ברנט" שני בארץ, הראשון הוקם ביפו לפני חדשים אחדים.

מחלקת־החינוך הממשלתית עומדת לתקן בכל הס־פרים שבתים בתי־ספר לעמים. יעדות מיעצות המיוכצות מבאי־כח החדים ולחשבים אחדים, על יעדות אלה לדאוג לתיקונים בבנינים וכו', מפקחי המחוזים ישמ־שו בישרם־ראש בועדות אלה.

המופתי הלאומי לתפיסה ולנוכרה במע־דה (מחוז עזה) השייך לנבי אום־כיאר אל־כילאני ערך מסיבה לכבוד תוזקת הרעדות לבעיריות שנוסדו את חגי לישדון, מספרן מגיע בשנה זו ל־38.

בג'נין נוסדה ועדה לאיסוף תרומות למען מרכז למיסוך בתינוקות והחלה בפעולותיה.

בית מלאכה לטוויה בעזה

בעזה נפתח בית־מלאכה לטוויה בו תעבדנה נשים ערביות. המיסד עומד תחת פקוח ערביני הנשים בעיר ותגבה מערות־המשלה, לעת־עתה תהיה עבודה לנשים נשים.

בעיות החקלאות

„מלכותן" מקדיש מאמר ראש לשאלת „עיא החד־דום. מצין שהצדקת של תזקה, יעוץ־המשלה לעניני כל־כלה, לא הצדיקה את התקוות שטרדסני הארץ תלו במא־מצי לשם פתרון בעיות החמורה. מאידך ניכא מדגיש העתען את הקשיים המאחדים שממשלת־הארץ נתנה בהם עקב המלחמה בעיקר בשטח הספנות. הטענה שיש קיפות בלפי ארץ־ישראל בהשוואה עם מצרים, אינה מוצדקת. כי תפוחי־הזהב מתקלקלים בנסיעה ארוכה, מה שאין כן בנוגע לביתנה. העתען דורש הצבת האמצעים הטע־מים של הפרדסנים ומקוה שהממשלה תמצא עוד דרכים כדי לסייע בידיהם.

בכפר ראמה (מחוז הצפון) התחילה עבודת כבי־שת־החדים בבה"ח של המנוח פואד סעד, בית־החרו־שת הגדול ביותר בארץ בעקב זה, היו נוכחים נציגי שלטו־נות שונים ותישבים רבים.

בעבר הוציא הכפר כמויות גדולות של זיתים שחו־רים לשוקי ביירות. אבל התנאים הנוכחיים מונעים בעד זה, וכך נדלדל הכפר, שהיה ידוע בעבר בעשרו. העתון מביע את התקוה שהממשלה תעזור לכפר לחזר כבר על המשבר („אל־דיפאע").

שאלת־הפצויים

העתונות הערבית מוסרת שתושבי נצרת מבקשים מהממשלה להחיש את תשלום הפיצויים על נוקס שנגי־רמי בשנים הקודמות לאור מצבם הכלכלי הקשה. דרישות דומות נשמעו לא מזמן גם ממקומות אחרים.

מדרישות בעלי הבתים

ישיבת התאחדות בעלי הבתים הערבים ביפו דנה על שאלות תדחית התעבות (מרוטוריום), אגודת־הסוחרים בתל־אביב מטפלת בידוע באותן השאלות.

לשכת־המסחר הערבית בירושלים עונה על שאלת נציב המחוז בנוגע למבטו ה„מחרם" בשלילה אחרי הת־יעצות עם המועצה המוסלמית העליונה, עם הנהלת־הר־כוש של המנוזים השונים ועם התאחדות בעלי הבתים הערביים. הלשכה מביעה בתשובה לציב־המחוז את קורת־רוחה על אשר הממשלה מתחשבת בחתת־דעתם של חתי־נים הצבוריים לפני החלטותיה.

„דברי פועל"

תחת כותרת זו מפרסם אל־דיפאע" מכתב מאת דאוד אחמד אל־עדווני, פועל בירושלים המתאונן על הסקעת־ישעיים במצרכים החיוניים. כותב־המכתב הואה את הסי־בה העקרית לכך בחוסר־פיקוח מספיק על המחירים אצל הסוחרים ומביע את התקוה שהשלטונות האחראיים ינקטו באמצעים נגד ניצול הצרכנים הענייים.

הדרישה לתוספת היוקר

פקודי העזרה בעזה חתמו על תזכיר בו הם דורשים תוספת־יוקר בהתאם לסידור בממשלה.

„פלסטין" מוסר שרכים מבין פקידי החבות המס־חיות והבנקים פנו אל המערכת בדרישה לעורר את תשומת לבם של מנהליהם על התיקרות־החיים עקב המל־חמה ועל העזרך בתוספת למשכורת בהתאם לכך. הם מביעים את התקוה שדרישתם זו תמצא אזן קשבת. אל־דיפאע" מקדיש מאמר ראשי לדרישה תוספת־היוקר ומעזך בה.

שביתה באוניברסיטה המצרית

בפוקלטאת אחדות של האוניברסיטה המצרית ע"ש פואד פרצה שביתת סטודנטים שהתפשטה למחדת על פקולי־טאות נוספות, קרן זו התנקשויות בהן נפצעו חיילים ונסו־דנטים אחדים. אבל רק פטודנט אחד יחיל אחד היו זקוקים לטיפול בבתי־החולים. סיבת השביתה היא כוונת הממשלה להעלות באופן נכר את דמת־הדיעות הדרושה כדי לעבור מקורס אחד למשנהו. הפקולטאות הנ"ל נשארו סגורות במשך שבוע ימים, אבל נפתחו מחדש אחרי שהוב הסטו־דנטים התחייבו לשמור על הסדר. ערבים וארבעה סטו־דנטים העומדו בפני משפט דיסציפלינרי של האוניברסיטה נזשלה מהם הרישת להשתתף בלימודים עד תום השנה. אחדים הודחקו לצמיתות מהאוניברסיטה.

מצרים

בעיות הבטחון הפנימי

הגנה אוירית

למרות כל האופטימיזם העובר כיתע על הארץ, עומדים במוקד השלטונות על משמר ההגנה האוירית. על שאלה בבית־הנבחרים ענה ראש־הממשלה שהוקצב אשראי של 225,000 ל"מ לבנין מקלטים, 150,000 ל"מ להקמת תחנות לעזרה ראשונה.

בעלי הבתים שעריך רבושם יעלה על 1000 ל"מ, נבעלי בתי־חרושת שבהם עובדים יותר מ־30 פיעל מחוי־יבים להקים מקלטים.

הממשלה הגישה מזאה לממשלה האשלקת על הרעשת שכונות אזרחיות. יש הצעה לשלם את הפיצויים לניזוקים מן הרכוש האשלקי במצרים הנתין בעת בידי הממשלה המצרית.

עונש מות למעשי חבלה

בקשר עם מקרים ידועים של ניתוק חוט־ הצפ־רות מדגיש המושל הצבאי של קאהיר שמעשים כאלה ייענ־שו בעונש מות.

העסקת אסירים

מתנהל מ"מ בין המיניסטרים הנוגעים בדבר ובין הנ־הלת בתי־הסוהר על העסקת האסירים בתיקון כבישים, בע־בודות השקאה ובדר. הנהלת בתי הסוהר מוכנה להסכים להצעה זו בתנאי שמקום־העבודה, לא יהיה במרחק יותר גדול מבית־הסוהר מאשר עשרה קילומטרים.

התנקשות במחנה־ריכזו

במחנה הריכוז הגדול בג'בל אל־עור, מקום מעצרם של נתינים מצריים בלתי־רצויים היתה בשבוע שעבר התי־נפלות של אסירים על שומריהם. האסירים פצעו תישה מיניסטרין הפנים פחה בחקירת נמרצת ושלח למחרת אל־פים מלילים וכמיים אחרים לאל־עור לצרכי האסירים, מינ־סטר־הבריאות יצר בקיבוץ במקום בדי לעמוד על הלוות האסירים בקשר עם הסיבוכים המצויים.

בימים האחרונים נאבקו בקאהיר בלהי־רציים רבים. הם נכללו לעת־עתה בתחנות־המשטרה, והיתה כוונה להעבירם למחנה־הריכוז באל־עור. אבל בשל הצפיפות הרבה השוררת באל־עור, שוחררו אלה מבין הבלתי־רצויים הנראים מסוכנים פחות לשלום־הציבור. יש תקוה שזוקק בקרוב מחנה ריכוז חדש בשביל האחרים.

טחנות משטרה חדשות

להחלט להקים בכל נפה ונפה תחנה מעבד המחלקה לחקירת פשעים. נטף לתפקידיהן החדשות תעסוקה תחנית אלה במוחד במלחמה בזיופי־הכסף.

מפעלים צבוריים חדשים

במשך השבועות האחרונים נחכר בטחות ה.מ. הסרך פארוק שני מפעלים בעלי חשיבות. מיוחד: מ פ ע ל־ה מ י ם ב פ א י ום, הראשון במינו חיין מן העים הנגולות, ו ה ס כ ר ע"ש מ ו ח מ ד עלי במקום שם מתחילה המתעי־פות ה„דלתה".

שביתה באוניברסיטה המצרית

בפוקלטאת אחדות של האוניברסיטה המצרית ע"ש פואד פרצה שביתת סטודנטים שהתפשטה למחדת על פקולי־טאות נוספות, קרן זו התנקשויות בהן נפצעו חיילים ונסו־דנטים אחדים. אבל רק פטודנט אחד יחיל אחד היו זקוקים לטיפול בבתי־החולים. סיבת השביתה היא כוונת הממשלה להעלות באופן נכר את דמת־הדיעות הדרושה כדי לעבור מקורס אחד למשנהו. הפקולטאות הנ"ל נשארו סגורות במשך שבוע ימים, אבל נפתחו מחדש אחרי שהוב הסטו־דנטים התחייבו לשמור על הסדר. ערבים וארבעה סטו־דנטים העומדו בפני משפט דיסציפלינרי של האוניברסיטה נזשלה מהם הרישת להשתתף בלימודים עד תום השנה. אחדים הודחקו לצמיתות מהאוניברסיטה.

דייגי הירקון

דיוני הוירקון הערביים פנו בתזכיר אל נציב מחוז לוד בבקשה לסייע בירחם להקים סוכות על שפת־הנהר כדי לאפשר להם את עבודתם גם בעונות־הגשמים.

פועלי עתליט

„אל־דיפאע" מוסר על תלונות פועלי חברת־המלח בעתליט שמושרו לפי הדיבתם ע"י המנהל ללא סיבה והודיעם מהמשרות המסמכים תקיות הענין והחזרתם לעבודה.

קשרי התחבורה עם עיראק

המחדים המבאים מחרות מעיראק, מתאיצים עי שחברות־התחבורה העיראקיות מנצלות את העובדה שממשלת־עיראק אסרה מכוניות מארץ להיכנס לעיראק, כדי להקציע את מחירי הנסיעה. המחירים דורשים הת־ערבות השלטונות.

בעיות היום

המחיר 5 מיל

ירושלים

ו' טבת תש"א / גליון ט"ז

No. 16 / 5. 1. 1941

שבעון למען הבנה ערבית־עברית

עמי האסלם למען נצחון שלם של רעיון הדמוקרטיה

הצהרה חשובה של נחאס פחה, מנהי"ג ה„ופד"

ב„בורס אג'יפטין" אנו קוראים שיחה שהתקימה בימים אלה בין מוסטאפה נחאס פחה לבין בא־כח מיוחד של סוכנות מודיעין אמריקאית גדולה, בגלל עמדתו החשובה של נחאס פחה כמנהיג ה„ופד" וכאחד המדינאים הבולטים במזרח הערבי והאסלאמי מביאים אנו את דבריו במלואם.

„האסלאם הוא לפי מהותו דת דמוקרטית. הקוראן מטיל על המושלים המוסלמיים להיועץ בכל בעיות המדינה עם ווזלתם. הכיליפים הראשונים נבחרו ע"י הע ם והיו דמוקרטיים לא רק בצורה שלטונם, אלא גם באופן חייהם הפרטיים. אפילו אחר־כך, כשהשליטים המוסלמיים השיגו שלטון פחות או יותר מרירותי ידעו עמי המזרח, מוסלמים כנוצרים, לשמור על מסורתם הדמוקרטית בחייהם הפרטיים. זאת היא הסיבה בשל מה כל צורה של דיקטטורה — בין אם פאשיסטית או קומוניסטית — לא יכלה ולא תוכל להכות שרשים במצרים החדישה או בארצות ערביות ואיסלאמיות אחרות.

בהאבקות הנוכחית בין הארצות הטוטאליטאריות לבין הדמוקרטיות מובן מאליו למי נתונה אהדתנו. נצחונה של הדמוקרטיה נחשב בעינינו כנצחונו של ענין החרות, ענין שסובל — לצערי עלי להגיד זאת — מליקוי זמני בארצות המוזחיות שלנו. הדמוקרטיה פירושה בשבילנו לא רק קונסטיטוציוני גרידא, אלא גם חופש מדיני. ואנו סבורים שעצמאותנו שלמה לנו בקרבנות כה יקרים, תיהפך מושג מילולי, יחר על כן לעג מר, ברגע שהדמוקרטיה תיאלץ לעזוב את חופי ארצנו.

ברגע זה כשגורל ארצנו מונח על כף המאזנים, הכרח הוא שהזיה לנו ההרגשה ששוכר אצלנו משטר דמוקרטי ושיש לעם ההכרעה האחרונה. לאסוננו אין הדבר כך. לכן עלי לאמר: הדמוקרטיה המערבית צריכה לתת לעצמה דין וחשבון כי נצחונה חזות הכל, הוא לנו אם יהא כרוך גם בהשלטת הדמוקרטיה במזרח. רק אז יהיה נצחון הדמוקרטיה שלם ומלא.

הכנה בעוד זמן

באנגליה מתנהל עתה ויכוח ער על מטרות המלחמה. הכוונה היא: אותן השאלות הפוליטיות והסוציאליות שהביאו בעולמנו כיום לערבובה ומבוכה ומלחמות — כיצד תפתרנה בעתיד. אמנם כל איש יודע כי לא נקים את מלכות שדי עלי ארץ, ושתמיד יהיו דברים רבים שאינם פניחים את הדעת, אלא שהתקופה האחרונה, כי אין 20 השנים שבין שתי המלחמות, לימדה אותנו כי אין טעם להמוך באמרי שפר על פני הבעיות אשר באחד הימים תתבענה פתרונן. כל אשליה עצמית ואשלית אחרים יכולה להשפיע רק עד גבול יזוע, אחר כך היא מביאה לידי היפוכה. הוא הדין גם בזו הנקראת תעמולה. אפשר להאיר עיני בני אדם שאינם בקיאים בטיב הדברים לאמיתם ולהציע לפניהם חומר מוכן ומתוקן ולהשריש בהם על יסוד כך דיעה מסויימת. אך באחד הימים מופיעים הכוחות האמיתיים וכל להטוטי־הנייר מתנדפים כלא היו.

דברים מעין אלה למדנו גם אנו במשך 20 השנים ומבשרנו חזינו זאת. אחת הבעיות אשר העולם רצה להעלים עין מהן היתה גם שאלת היהודים בכל היקפה. אך גם היהודים עצמם, כבימי הרצל, רימו את עצמם ולא רצו לראות את שאלת היהודים במהותה האמיתית ובהקיפה האמיתי. סבורים היו שתעמולה ושלילה עצמית יפתרו לאט לאט את הדבר. חלק משאלת יהודים זו היא שאלת היהודים בארץ ישראל. גם בזה לא נתנו לעצמנו דין וחשבון ולא בקשנו פתרון צודק, בענין זה לא נבדלנו לטובה או לרעה מן הגורמים האחרים בעולם זה שבין שני המשברים הגדולים. אך כשם שאחרים מסתלקים עתה מעמדתם הקודמת כן חייבים גם אנו לעשות.

לאחר המלחמה, ויהא אשר יהא סופה, תעמוד לפנינו שאלת מתן צורה למזרח הקרוב, ושאלת השרשתם של היהדות והבית־הלאומי היהודי בתוכו. מחוייבים נהיה לשוב ולבדוק את המושג „בית לאומי" בהכלל בפרוגרמה הבזילארית ובהצהרת בלפור, ונצטרך לשוב ולהגדירו לעצמנו בתוך התנאים החדשים. עלינו לצבור לשם כך חומר, ללמוד ולחקור, ובראש וראשונה עלינו לבקש מגע עם הדור העציר שבאומה הערבית, כי אין ספק שבין שתי המלחמות, לימדה אותנו כי אין חדשה בחלק זה של העולם, נוער ערבי זה ודאי ילמד הרבה מאורעות ההוה. כשם שהדור הקודם למד הרבה מן המאורעות וסיכמאות המלחמה העולמית הקודמת, מגע זה יש להגשימו בין כפר לכפר, בין בית־ספר לבית־ספר, בין מועדון למועדון, בין אדם לחבירו, ודוקא לא כאמצעי של תעמולה פוליטית, אלא לשם היכרות משפית ולשם שיתוף.

באנגליה קיימים מכונים ועדים לחקר כל שאלות המלחמה ולשם הכנתן בשביל המוסדות המכריעים שיתכנסו בבוא היום. היכן המאמצים שלנו? היכן הם הדעדים שלנו והמכונים שלנו? לדעתנו הכרח הוא שאנשים אחראים מבין חוגי האנגלים המעוניינים במזרח הקרוב, מבין הערבים והיהודים, יתכנסו לעבודה מסוג זה, עבודה משותפת בלתי רשמית. חלילה לנו לעמוד מן הצד בשעת הויכוח על מטרות המלחמה, עלינו להגות ב־משטר החדש שלא יהיה משטר ברוחו של הילר. הסיעה היהודית שבמוסד כנ"ל חייבת תהיה להביא תמיר לפני הצבור היהודי את מוצאות עבודתה וחקיריתה ועל ידי כך תזכה אותו בתיאור זי של התנאים הממשיים. אין לך בעולמנו היהודי תפקיד חשוב מזה כלפי העתיד.

זכר לדבר

עתונאי אנגלי ידוע מאנשי השמאל, קרספונדנט פריסאי לשעבר של כתב־עת אנגליים, פרסם בימים האלה ספר על נסיעתה של פרנס, ובו היא מתאר את שלושים הימים הגורליים של מאי ויוני שבשנה שעברה. יש כאן פרשת מאורעות דרמטית ומועזרת, וביחוד התמונה הנפשית של אומה זו אשר זמן מה לפני כן האמינה עוד בנצחונה, ואחר כך מיהרה ונבעה על אף אומץ הלב של צבאותיה. „לכשיבואו, יקחו נא להם הכל," כך היו אומרים רבים מבין הצרפתים. — „בלבכל שיבוא הקץ למראים האלה", והמחבר קובע הנחה כי אחד הגורמים העיקריים להמוסה נפ־שית זו היתה הצנזורה הצרפתית. אלמלא היו מנסים ומשפ־רים את הידיעות עד היום האחרון כי אז לא היתה האמת נעלמת מעיני העם, או ודאי שההתנגדות וגם התגובה הנפ־שית היו אחרות לגמרי. על כל פנים זו דעתו של המחבר. אלכסנדר ערט, נרדים מבין יודעי־דבר באנגליה מסכימים לדעתו. ואכן אנו רואים כי האנגלים הלכלים בדרך אחרת לגמרי, אין הם מעלימים את האמת אף אם אינה נוחה, ויש אומרים כי לעתים מנדישים הם את הצבעים הקודרים.

העלמת האמת אינה פוליטיקה טובה, אך דוקא אצלנו, במחנה היהודי, נשו שנים רבות להתעלם מן העובדות, ותיארנו בפני המיני העם — באויר ובעיה — את הדברים בצורה נוחה כאילו עדמים חשובים מסויימים אינם קיימים או כאילו אפשר בצדק לזילזל בהם, וביחוד בוטש הדבר ביחסנו לאנגליה. הפוליטיקה הציונית — ואין כוונתי להג־הלה הרשמית, אלא בעיקר לצבא הגדול של פוליטיקאים מפלגתיים, עתונאים ואנשי העמולה — זו העלימה עין בפ־ערוזה מכמה נמה דברים, ואפילו אם הללו נאמרו בגילוי ובקול רם. כך למשל, פרסמה הממשלה האנגלית עוד לפני 18 שנים פירוש להצהרת בלפור ולמרשל „בית לאומי", ואולי אנו העמדנו פנים כאילו הדבר לא נעשה, ולעתים קרובות הבענו מאת אנגליה למלא הבטחות אשר לא הבטי־חה כלל. סבורים היינו כי אם נמשיך בדרך זאת ונחזור ונשנה נחזור על הבעותינו ישנה גם הצד השני את הבטוח בהעדותיו. אך לא כך היה מעשה. התנהגות זו הביאה רק לידי כך שלא יכולנו לגלל משא ומתן מצלח על העזרה שאמנם הבטחה לנו.

בחדשים האחרונים, עם פרוץ המלחמה, התחילה דוחת במחנה היהודי אילוסיה חדישה, מדמים היו אצלנו כי בשל מאורעות המלחמה נתרוזן מתכנו גם הספר הלבן של מאי 1939, סבורים היו בתוכנו כי אם נעמוד פנים באילו לא אירע דבר יעלם הדבר מן העולם. אך לא כך היה מעשה. המלחמה התישה בכמה וכמה הדרבנותיו בדי להדגיש את קיומו של הספר הלבן, בפבואר 1940 נפרסם חוק

מסיבה יהודית־ערבית ברעננה

מועצת רעננה ערכה ביום ראשון אחרי הצהרים מסיבת חנוכה שאליה הוזמנו ערביי הרבה אזון, בין אנשי האדמה העבריים והערביים – בגליל, ביהודה, בשרון. ואין זה מקרה, כי אנשי האדמה הם סמל הקבע, היציבות. אלה ואלה יודעים, שעתידם הוא להשאר דבוקים באדמתם ובכפריהם, ויחסי שכנות טובה הם הכרח לקיומם ולעבודתם השקטה...

מארגנת עולמיים הם שמילאו תפקיד חשוב בהגברת ההכרה הזאת של שיתוף "העתיד". אותה הרוח הרעה, רוח האיבה העיוורת, שגרמה למה שגרמה בארץ הזאת עוד לפני שהציתה אש עצומה באירופה,—מפלתה ההכרחית ברורה עכשיו לכל. עוד יתנסו העמים נסיונות מרים בטרם יבוא יום מפלתה הסופית, אבל כל חודש מקרבנו אליו. עוד עיקר המחשבה במלחמה הוא ובדרכים להכריע את האויב. אבל כבר עומדים ודנים על העתיד. והכל מרגישים, שבעתיד זה צריך יהיה לבסס את היחסים בין העמים על יסודות אחרים. רעיונות השיתוף ואי־ההשתלטות והגבית הריבונות הלאומית לטובת ההרמוניה הבינלאומית – אלה יצטרכו להוות את הבסיס ליחסי העמים.

יצירת רוח חדשה ביחסים היומיומיים בין שני עמיה של ארץ־ישראל היתה מכשירה את הקרקע לנטיעת העץ הרך של סדר חדש גם במולדתנו".

אורחים ערבים ברמות השבים

בקשר עם ההכנות להקים אגודה שיתופית למגדלי עופות ערבים במחוז ירושלים (ע׳ השבוע „בעולם הערבי" בגליון מ׳ 13 של שבועון זה) ביקרו ארבעה מגדלי עופות ערביים מראם־אללה, בירה, בית־לחם וכפר־השילוח בלוית פקיד מחלקת הקואופרטיבים הממשלתית, מר יונתן בלומנפלד ואנשי אפנדי ביבי ברמות־השבים, המושבה הידועה בשרון מיסוד עולי גרמניה בני המעמד הבינוני („אייר יקעקע" בפי העם). האורחים עמדו על השיטות החדישות בגידול העופות וגם על אופן פעילותה של האגודה השיתופית במקום.

הם סיירו משקים אחדים. אחרי־כן התקיימה מסיבה בה הודו האורחים על קבלת־הפנים הידידותית והדגישו את חשיבות התנועה השיתופית למען ההבנה ההדדית בין תושבי הארץ.

הנאומים תורגמו לעברית ולערבית.

הכפר חרבת אזון מונה כמה מאות נפש. המתיחסים על ארבעה בתי אבות.

„יצירת רוח חדשה"

תחת הכותרת „יחסי שכנות" כותב „הארץ" במאמר ראשי:

„המסיבה הנאה לכבוד חנוכה, שנערכה השבוע ברעננה בהשתתפות אורחים ערביים מן הסביבה, עדות נוספת על השיפור ביחסים שבין שני העמים הישובים בארץ ישראל. האוירה המורעלת של שנות הרצח כאילו מתבדפת והולכת, ובמקומה נראה מאמץ לבוא לידי מגע מחודש והבנת גומלין, וראויה לציון מיוחד העובדה, שמאמץ זה מורגש ביחוד בכפר, ביחסים בין אנשי האדמה העבריים והערביים – בגליל, ביהודה, בשרון. ואין זה מקרה, כי אנשי האדמה הם סמל הקבע, היציבות. אלה ואלה יודעים, שעתידם הוא להשאר דבוקים באדמתם ובכפריהם, ויחסי שכנות טובה הם הכרח לקיומם ולעבודתם השקטה.

המסיבה נתקימה באולם בית העם ברעננה. מאנשי הכפר הערבי השתתפו המוכתר, הוקנים והנכבדים, כן השתתף קצין מחוז המושבות מר קופרמן, עם חברי מועצת רעננה ועסקניה. ליד שולחנות ערוכים ביילו המסובים למעלה משלש שעות בשיחה נלבבת.

פתח את המסיבה מר ב. אוסטרובסקי, ראש מועצת רעננה, שציין את יחסי השכנות הטובים, השוררים כל הזמן בין הכפר הערבי והמושבה העברית, שלא הופרעו מעולם, אם פרץ פעם מסכסך – סודר בדרכי שלום. היוזמה לשיתוף השכנים בשמחת החגים באה מהכפר הערבי. ענינינו משותפים, כי שנינו חיים על האדמה, אנו חיים בזמנים קשים, מתנהלת מלחמה לחיים ולמות, וגם היהודים וגם הערבים בארץ מתאמצים שאנגליה תנצח, כי „נצחון אנגליה פירושו נצחון היהודים והערבים בכל העולם כולו". עלינו לברך את ממשלת בריטניה בנצחון מהיר (הערבים: „אינשאללה").

הערבים „אמרו", „שעה מאושרת היא השעה הזאת שיכולים אנו לשבת יחד כחברים אמתיים. הימים האלה ישארו בלבנו הודות לקצין המחוז, לנשיא המועצה ולכל הסמוכים, אנו מברכים את אנגליה שדגל הנצחון יתנוסף בכל מקום שדגלה מתנופף שמה". הנואמים הערביים הביעו תקוה שהיחסים והקשרים בין חברת־אזון לרעננה יתהדקו: „ההיסטוריה מראה לנו שהיהודים והערבים היו תמיד אחים".

דברו עוד קצין המחוז, סגן נשיא המועצה מר ברזילי, מנהל בית הספר העממי ואחרים. לבסוף הזמינו הערבים את מועצת רעננה להשתתף בחג עיד אל אדחה (חג הקרבן) שיחול בעוד 11 יום.

*

סופר עברי ואכר ערבי

ב„דבר" נתפרסם סיפור קצר מאת ג. ש ו פ מ ן בשם „סקרנות", שהוא אופי׳ני מאד וזה טיפה מים

ג׳. שופמן:

סקרנות

כשירדי תורבות מתקופת התנ״ך נראים מרחוק הספרים העבריים. מה שם פניכה ?... מ ה ?...

והנה ניתנה לנו, לי ולאשתי, ההזדמנות לבקר באחד המקומות הללו בלוית איש, שמשא־ומתן לו עם העם השכן, עולה ויורד אושו בהתקרבו לשם, מודעוע תכופות, דרך מעלות ומורדות, התחתיות והמדורות, והנה נכנסו לכפר... אבנים, שיחי צבר וילדים, ילדים, ילדים. אלה רצו אחרינו וצבאו אוד־כך פתח חבית, בו התאחינו.

אין כמא ! הנכנסו מזהנים משומשים בשבילנו והטילו על הקרקע לישיבה, בעל־חבית, ערבי בריא, שחור־עינים ולבן־שיניים, שופע חיים וכוח, הסביר לנו פנים ועמל להנ־עים את בקונו בכל האפשר. בספלי־חרסינה קטנים, עתיקים, הגיש לנו קפה שחור, ממותק ביותר ; טעם זה.

אפלולית, קרות אטומים, ללא חלונות, רוח כהה, בעשמתיהם ובלימוזינות יושבים ערבים קודרים (שכנים כנראה) על הרצפה הרומזה, נשענים בגביהם אל הקיר, הדום, תפיס בטלה, כמחכים לביאת נביא. האחד הבלול בעינו... א־אלה בתורים ונעים נכנסו ויצאו, ומבטים נוקבים נענצו בנו מכאן ומכאן (זכרתי את אבדתם : „אמרי־נא אחותי את...").

בממאצא הגיש בעל־הבית את הסוך הילדים מלפני הפ־תח הפתוח, ואלה נתפזרו בצחוק־שובבים ושבו ונתקהלו, אנ שיהבוב־צוחר אלינו בעד פתח צדדי שתי נערות חגרות, מכורבלות שחורים — תהום, משתאות, נדהמות. הסקרנות עצמה ! באילו ירדנו אליהם מן השמים, בן־לויתנו נשא ונתן בינתיים בלשון־ערב עם בעל־הבית, ידידו משכבר הימים, באיזה ענין שבינתים, נמר וקם ללכת. אבל הערבי הפציר בו, שנשהה כאן עוד מעט, הפציר נמ־רצות, ושנשה סורב, לחין עליו בידי להרשיבנו על מקומו חזרה — בחוקה, בחמת־כח, ב„רציחה" כמעט.

סוף־סוף הושמטנו יד :

— שלום !

— שלום, שלום !...

נשמטנו מעומקות באויר השדות.

ובכן, סיפקתי את סקרנתי במקצת, ואילו שאלוני : „מה ראית שם ?" הייתי עונה קצרות :

— אך נוש־סקרנות אחד ולא יותר.

(הערת המערכת)

הקוראים יזכרו היטב את אמנותו הגדולה של משורר זה בספוריו מחיי האכר האוסטרי, ב ש י ר מ ק, כיצד ידע שופמן לרדת לעומקי נשמתו של זה, והנה בבואו לבקר בכפר ערבי ל„ספק את סקרנותו" אינו רואה אלא „נוש־סקרנות אחד ולא יותר".

האם יותר קל היה לו למשורר היהודי להשיף את סודות נשמתו של האכר השטיחי מלהבין לנשמתו של הפלח הערבי ? לא היינו מעיזים לענות על שאלה זו ב„הן". אבל בזרות זו של הסופר העברי לנבי העם השכן אחרי שני דורות של שתפות־חיים יהודית־ערבית בארץ, מתבטאת הסרנדיה של יחסנו אל העם השכן.

חיים מרגליה קלוירסקי ומשפחתו מודים מקרב לב לכל אלה שלקחו חלק באסונם הנורא, בלהקה מהם הרעיה הנ־עלמים והאם היקרה, אסתר ז״ל, ע״י נהמותם בהלויה וע״י הנחמים בכתב ובעל פה. התשתפות המרובה בצערם מצד חנים שונים מכל העדות נגעה עד עומק לבם ומשפשת נוחם בנינם עד כמה שאפשר להתנחם על אבידה שאינה חוזרת.

בר ספקא:

השאלה והשאלות

(מכתב אל המערכת)

מעשה באיש הרואה לפניו מכשול הסותם את דרכו ואינו נותן לו לעבור „בגלל", אלא מכריחו לעמוד במרחק מה ולהרהר על האמצעים להתגבר על התקלה בבדי שיוכל להמשיך ולהתקדם. ויש אשר האיש מתרכז בכל רעיונותיו וחושב בלי הרף על „השאלה", איך להסיר את המעצור מדרכו — ואז יתכן, שהוא אינו מרגיש דבר כי אם את המכשול לבדו, ויתר הדברים, שאלות חיין האחרות, נעלמים מעיניו כליל. אפשר, שהתרכזות היתרה החדצדרית שלו בלי כל הלואות חוץ, מהכנסות המדינה בלבד.

הקשיים באו עם התחלת העבודה, שנמסרה בחלקה הצפוני [זהים הכספי—שהאראן) לחברה אמריקאית, ובחלקה הדרומי (שהאראן) המפרץ הפרסי) לחברה גרמנית. הואיל והעבודה לא התקדמה כראוי נמסרה העבודה בשנת 1933 לחברה הדאנית קאמפמ־ס, שעבדה בהצלחה בבנית מסילות ברזל בתורכיה. בשנת 1939 סיימה את המלאכה בהצלחה מרובה למועד. העבודה העסיקה 50-60 אלף פועל מדי יום ביומו (מהם רק כ־10 אחוזים זרים—בעיקר מהנדסים ומומחים); מספר המנהרות מגיע ל־224 וארכן הכללי — 83 ק״מ. כלומר, 6 אחוזים מכל אורך המסילה — דוגמה שאין לה כמעט תקדים בבנית מסילות ברזל בעולם; בין המנהרות שתים שארכן עולה על 5 ק״מ: מספר הגשרים 1409, כלומר 3 גשרים בממוצע לכל קילומטר. רוחב המסילה הוא נורמלי, 1431/2 ס״מ—הוא הרוחב המקובל ברוב המסילות בעולם, והמהירות המותרת לרכבות היא 100 ק״מ לשעה.

מסילת הברזל הטראנסאיראנית קשורה בחלקה הדרומי עם בצרה, נמצא שהיא קשורה עם מפעל התחבורה הגדול השני במזרח התיכון והיא מסילת הברזל הבגדאדית, שהושלמה בקיץ 1940.

בשנת 1893 קיבלה חברה גרמנית את הקונצסיה לבנית מסילת־ברזל זו, אולם למעשה הוחל בעבודה רק ב־1903, כשקיבלה הממשלה הגרמנית לידה את הבקורת על חברת המסילה. נקודת המוצא למסילה זו היתה הידר־פחה, עיר החוף המזרחית על הבוספורוס — מול איסטמבול (וארם־צובא), עד שנת 1915 נבנה רק חלק המסילה הראשית עד ראס־אל־עין, במחצית הדרך בין ארם־צובא ומוסול (בערך 300 ק״מ ממוסול וכ־1500 ק״מ מאיסטמבול), בו בזמן נבנו גם חלק הקו מבגדאד בגלל מאורעות המלחמה—מסילת־הברזל הטראנס־איראנית ומסילת הברזל הבגדאדית.

...בשנת 1925 הוצא באיראן חוק, שלפיו הוקדשו כל הכנסות והמכס של סוכר ותה לבנית המסילה הטראנס־איראנית, והעבודה, שעליה ב־36 מיליון לי״ש, נעשתה בלי כל הלואות חוץ, מהכנסות המדינה בלבד.

אריך ישראל השאלת א״ז: „שאלת א״י לא היתה ולא תהיה לישראלי", כלומר השאלה, אם עם ישראל שואף לחיים לאימיים בארצו, אבל שאלות א״י חיו־יישנן הן היינה: הן השאלות, איך להגיע לשם, שאלות „הארך", שאין להפריד ביניהן, אלא הן הן יחדיו מהוות „שאלת א״י" האחת.

החל מהיום בו השמיע הרצל את הדברים: „תנו את האויר המחוסרת עם לעם המחפר ארץ" התיחסה התנועה הציונית אל הערכים לפי החץ היהודי של שתי הרשויות: בעקבה בציונות לא התחשבה עם העם הערבי — ואם התלבטה עם קשיי המציאות האי״ית הברירה אמנם פעמים על רצונה הטוב לבני שכנינו, אולם תוכנה הרוחני נישאר ללא שנוי. „שאלת הערבים" היתה בעיני ציונים רק אחת השאלות הרבות של התנועה, שאלה נפרדת ומיוחדת שאין לה שום השפעה מכרעת על השאיפות הלאומיות. דרישן, דרך משל, עבודה עברית במאה אחוז ולא נכנס לתוך חשבונותיהם רעיון הכפנות הרציניות הכרוכות בדבר הזה. דרישן עליה המונית — ולא ראו את הקיר (והקו־צים !) שבאלית זו, העם הערבי בארץ היה חי כמו מאחורי פרגוד של הסיסמת הציוניות הרישמיות; הנה הנה נעשתה את עצמה, כאילו לא ראתה, והישוב אינו מבין את שפתם, ואנשיו חישבים את עצמם נעלים מהם משכמם ומעלה, ורק בהזות התעמלנים הציוניים, לעתיד לבוא, ממלאה הארץ תפקיד של מרכז מחריבי רבתי המ־תוך בין ארצות ערב, ובין ארצות אירופה. מזמן לומן התיצבה „שאלת הערבים" באפן מוחשי ביותר לפני הישוב, אולם אך עברו ימי המשבר ושוב „נשכחה".

ולא נשתנה המצב כאשר קמן בישוב מתי מספר של אנשים בעלי אומץ לב, אשר התנגדו ליחס אל הערבים והשתדלו להראות ולהוכיח, כמה מעוותה הדרך בה הלוך והחשב בלי הרף על „השאלה", איך להסיר את המעצור מדרכו — ואז יתכן, שהוא אינו מרגיש דבר כי אם את המכשול לבדו, ויתר הדברים, שאלות חיין האחרות, נעלמים מעיניו כליל. אפשר, שהתרכזות היתרה החדצדרית שלו בלי כל הלואות חוץ, מהכנסות המדינה בלבד.

הקשיים באו עם התחלת העבודה, שנמסרה בחלקה הצפוני [זהים הכספי—שהאראן) לחברה אמריקאית, ובחלקה הדרומי (שהאראן) המפרץ הפרסי) לחברה גרמנית. הואיל והעבודה לא התקדמה כראוי נמסרה העבודה בשנת 1933 לחברה הדאנית קאמפמ־ס, שעבדה בהצלחה בבנית מסילות ברזל בתורכיה. בשנת 1939 סיימה את המלאכה בהצלחה מרובה למועד. העבודה העסיקה 50-60 אלף פועל מדי יום ביומו (מהם רק כ־10 אחוזים זרים—בעיקר מהנדסים ומומחים); מספר המנהרות מגיע ל־224 וארכן הכללי — 83 ק״מ. כלומר, 6 אחוזים מכל אורך המסילה — דוגמה שאין לה כמעט תקדים בבנית מסילות ברזל בעולם; בין המנהרות שתים שארכן עולה על 5 ק״מ: מספר הגשרים 1409, כלומר 3 גשרים בממוצע לכל קילומטר. רוחב המסילה הוא נורמלי, 1431/2 ס״מ—הוא הרוחב המקובל ברוב המסילות בעולם, והמהירות המותרת לרכבות היא 100 ק״מ לשעה.

מסילת הברזל הטראנסאיראנית קשורה בחלקה הדרומי עם בצרה, נמצא שהיא קשורה עם מפעל התחבורה הגדול השני במזרח התיכון והיא מסילת הברזל הבגדאדית, שהושלמה בקיץ 1940.

בשנת 1893 קיבלה חברה גרמנית את הקונצסיה לבנית מסילת־ברזל זו, אולם למעשה הוחל בעבודה רק ב־1903, כשקיבלה הממשלה הגרמנית לידה את הבקורת על חברת המסילה. נקודת המוצא למסילה זו היתה הידר־פחה, עיר החוף המזרחית על הבוספורוס — מול

התפתחות המזרח התיכון

פרטים מענינים על שני מפעלי מסילות הברזל במזרח התיכון מפרסם ש. אטינגן ב„דבר". אנו מביאים מהמאמר הזה קטעים אחדים.

במזרח הקרוב הושלמו עתה שני מפעלי תחבורה גדולים, שלא הופנתה אליהם תשומת הלב הדרושה בגלל מאורעות המלחמה—מסילת־הברזל הטראנס־איראנית ומסילת הברזל הבגדאדית.

...בשנת 1925 הוצא באיראן חוק, שלפיו הוקדשו כל הכנסות והמכס של סוכר ותה לבנית המסילה הטראנס־איראנית, והעבודה, שעליה ב־36 מיליון לי״ש, נעשתה בלי כל הלואות חוץ, מהכנסות המדינה בלבד.

אריך ישראל השאלת א״ז: „שאלת א״י לא היתה ולא תהיה לישראלי", כלומר השאלה, אם עם ישראל שואף לחיים לאימיים בארצו, אבל שאלות א״י חיו־יישנן הן היינה: הן השאלות, איך להגיע לשם, שאלות „הארך", שאין להפריד ביניהן, אלא הן הן יחדיו מהוות „שאלת א״י" האחת.

החל מהיום בו השמיע הרצל את הדברים: „תנו את האויר המחוסרת עם לעם המחפר ארץ" התיחסה התנועה הציונית אל הערכים לפי החץ היהודי של שתי הרשויות: בעקבה בציונות לא התחשבה עם העם הערבי — ואם התלבטה עם קשיי המציאות האי״ית הברירה אמנם פעמים על רצונה הטוב לבני שכנינו, אולם תוכנה הרוחני נישאר ללא שנוי. „שאלת הערבים" היתה בעיני ציונים רק אחת השאלות הרבות של התנועה, שאלה נפרדת ומיוחדת שאין לה שום השפעה מכרעת על השאיפות הלאומיות. דרישן, דרך משל, עבודה עברית במאה אחוז ולא נכנס לתוך חשבונותיהם רעיון הכפנות הרציניות הכרוכות בדבר הזה. דרישן עליה המונית — ולא ראו את הקיר (והקו־צים !) שבאלית זו, העם הערבי בארץ היה חי כמו מאחורי פרגוד של הסיסמת הציוניות הרישמיות; הנה הנה נעשתה את עצמה, כאילו לא ראתה, והישוב אינו מבין את שפתם, ואנשיו חישבים את עצמם נעלים מהם משכמם ומעלה, ורק בהזות התעמלנים הציוניים, לעתיד לבוא, ממלאה הארץ תפקיד של מרכז מחריבי רבתי המ־תוך בין ארצות ערב, ובין ארצות אירופה. מזמן לומן התיצבה „שאלת הערבים" באפן מוחשי ביותר לפני הישוב, אולם אך עברו ימי המשבר ושוב „נשכחה".

ולא נשתנה המצב כאשר קמן בישוב מתי מספר של אנשים בעלי אומץ לב, אשר התנגדו ליחס אל הערבים והשתדלו להראות ולהוכיח, כמה מעוותה הדרך בה הלוך והחשב בלי הרף על „השאלה", איך להסיר את המעצור מדרכו — ואז יתכן, שהוא אינו מרגיש דבר כי אם את המכשול לבדו, ויתר הדברים, שאלות חיין האחרות, נעלמים מעיניו כליל. אפשר, שהתרכזות היתרה החדצדרית שלו בלי כל הלואות חוץ, מהכנסות המדינה בלבד.

הקשיים באו עם התחלת העבודה, שנמסרה בחלקה הצפוני [זהים הכספי—שהאראן) לחברה אמריקאית, ובחלקה הדרומי (שהאראן) המפרץ הפרסי) לחברה גרמנית. הואיל והעבודה לא התקדמה כראוי נמסרה העבודה בשנת 1933 לחברה הדאנית קאמפמ־ס, שעבדה בהצלחה בבנית מסילות ברזל בתורכיה. בשנת 1939 סיימה את המלאכה בהצלחה מרובה למועד. העבודה העסיקה 50-60 אלף פועל מדי יום ביומו (מהם רק כ־10 אחוזים זרים—בעיקר מהנדסים ומומחים); מספר המנהרות מגיע ל־224 וארכן הכללי — 83 ק״מ. כלומר, 6 אחוזים מכל אורך המסילה — דוגמה שאין לה כמעט תקדים בבנית מסילות ברזל בעולם; בין המנהרות שתים שארכן עולה על 5 ק״מ: מספר הגשרים 1409, כלומר 3 גשרים בממוצע לכל קילומטר. רוחב המסילה הוא נורמלי, 1431/2 ס״מ—הוא הרוחב המקובל ברוב המסילות בעולם, והמהירות המותרת לרכבות היא 100 ק״מ לשעה.

מסילת הברזל הטראנסאיראנית קשורה בחלקה הדרומי עם בצרה, נמצא שהיא קשורה עם מפעל התחבורה הגדול השני במזרח התיכון והיא מסילת הברזל הבגדאדית, שהושלמה בקיץ 1940.

בשנת 1893 קיבלה חברה גרמנית את הקונצסיה לבנית מסילת־ברזל זו, אולם למעשה הוחל בעבודה רק ב־1903, כשקיבלה הממשלה הגרמנית לידה את הבקורת על חברת המסילה. נקודת המוצא למסילה זו היתה הידר־פחה, עיר החוף המזרחית על הבוספורוס — מול

על פולמוס אחד

מר אברהם שרון פרסם ב„דבר" מיום 23 לדצמבר מאמר אירוני בשם „ציונות אנטיציונאליסטית מה היא", ובו „יצא במלוא חריפותו כנגד „בעיות היום", שרון מציג את השאלה אם עמדה או הערכה זו או אחרת עדיין הן בגדר „ציונות". ברור כי בציאטות שהביא נתכוון להוקיע אל עמוד הקלון את הערות־ינו ולהפוך אותן לדברי כפירה בעיני כל הציונים „האדוקים". דבר זה נקל להבינו, ואברהם שרון יודע בתוכנו כאיש מהתלות מובהק, איש הפולמוס מבית מדרשו של קראל קראוס— ומאמרי נקראים תמיד בעונג — בעיקר בימים כתיקונם— כיון שהם מלאים תמיד אתוס רב.

השקפותיו של שרון ודאי שהן מקובלות על חוגים רחבים של העסקנים הציונים, וכבר הודענו לפני זמן מה כי הערה אחת שהובאה ב„בעיות היום" בקשר לשאלת העליה נתקבלה מתוך גינוי בחוגים ציוניים. הננו מצטערים מאד על כך, כי אין בדעתנו לפגוע ברגשותיו של מישהו אלא שעיקר הדברים נאמרים כיום בשטח אחר לגמרי. העיקר הוא שיש להעביר את הציונות מן האיכסדיה האידיאולוגית לאיכסדיה של מציאות קרובה. השאלה אם דיעה זו או אחרת „ציונית" היא או „אנטיציונית", אינה מכרעת כלל וכלל במצבו האמיתי של הענין. אנו הקימונו לנו אזורים אוטונומיים" בהכרתנו, ובהם הננו צוררים את האידיאו־לוגיה שלנו, אלא שבזמנים אלה של תמוטת עולם שוב אין לנו עוד הזכות להתכנס למקלטים אלה.

הננו מצטערים על שידדנו ר׳ בנימין מצא לנחוץ להבדל מאתנו בשמו הוא ובשם „הליגה להתקרבות יהודית ערבית". הידיעה שפרסם ר׳ בנימין ב„דבר" היינו ש„בעיות היום" זהו כלי מבטא בלתי תלוי ואין זה כלי מבטאה של „הליגה". ידיעה זו נכונה בהחלט; ואעפ״כ מן ההכרח היה שהודעה זו בשפר עם מאמרו של שרון תשפיע שהתבדלות ענינית, דבר שאינו מצדיק ביותר שהרי בכתב העתי שלנו הננו נותנים את רשות הדיבור לכל אחד מדידינו שיש בפיו להשמיע דבר בענין השיתוף היהודי־ערבי. „הליגה" הריהי מלכדת חוגים שונים, אשר מטרה אחת לפניהם, אלא שהם נחלקים בפרטים. ההתקרבות היהודית־ערבית בעיה המורה היא ביחוד לאחר הטעויות הקשות שנעשבר, אך אם חבר נכבד שבחנוגה זו מתבהל בשל מאמר פולמוס אחד, עד כי הוא עומד ומתנצל בהודעה פומבית, הרי יש בזה משום ראיה מה רבה המבוכה השוררת עדיין כיום בשטח זה.

יחד עם כל הישוב והתנועה
מוועזים אנו מהאסון האיום
שחטף בלא עת את
דב הוז
ויצחק בן יעקב
ואלה שהלכו אתם בחיים ובמות.
תנחומינו לביתם השכול!

בעיות היום

שבעון למען הבנה ערבית־עברית

המחיר 5 מיל
ירושלים
כ' טבת תש"א / גליון י"ז
No. 17 / 19. 1. 1941

הפרדסנים היהודים והערבים דורשים מהממשלה

רכישת־הפרי, ביטול המס החקלאי, הפסקת המכירות הפומביות

ביקורת של המשלחת המשותפת — נציגות נבחרת חדשה בת 56 חבר: 28 יהודים, 28 ערבים — לקראת ראיון אצל ה' מ' הנציב העליון

המצוקה האיומה המעיקה זה שנה ויותר על ענף ההדרים והפרנסה באותה מדה ביהודים כבערבים, בפרדסנים כפועלים, והמערערת את יסודותיו של משק הארץ כולו, זימנה אתמול בפעם השלישית יחד את באי־כח הפרדסנות כולה לשם בירור הדרכים להצלת משקם, ובדי להשמיע באזני הממשלה את דרישותיהם שהן דרישות הצבור הארץ־ישראלי כולו.

הכינוס שהתקיים באולם ר' קולנוע "אל־חמרא" ביפו, עלה על קודמיו במספר המשתתפים — באו יותר מאלפים איש מכל קצוות הארץ — במשקלו הצבורי ובתוקף דרישותיו. ישב ראש־עיריית יפו, עבד־אל־ראוף ביסר, בין הנואמים הרבים שעמדו על מצבה המיואש של הפרדסנות ועל הצורך בעזרה דחופה התבטלה במיוחד הגב' גודאל מכפר גנים ע"י פתח־תקוה שמתהה בקורת חריפה על פעולות המשלחת המשותפת שלפי דבריה הסתפקה בכך "להעשיר את הממשלה ע"י שליחת 106 מברקים אל הנציב העליון". היא דרשה לשחף את הצבור כולו בצרת הפרדסנות ע"י הטלת מס מיוחד.

בחירת הנציגות החדשה נתקלה בקשיים מפני שהפרדסנים הערבים הצעירים הרגישו עצמם מיופחים ברשימת־המועמדים שהוכנה ע"י הפרדסנים. שכל אלה הם עיוורניים וגדולים, ואיימו בבחירות נפרדות, כדי להציל את אחדות הכינוס הוסכם לצרף לרשימה בא־כח הכפרים, גם מצד היהודים הוי ערעורים על מועמדים אחדים מטעמם דומים, אבל הסתפקו בקריאות בינים בלבד, והכל עבר בשלום.

הנציגות החדשה היא בת 56 איש, יהודים וערבים במספר שוה. לפי דרישה מצד ערביים צורפה גם הגב' גודאל, אשה ראשונה ויחידה בגוף צבורי חשוב זה.

החלטות

מר ראוף אל ביסאר סיים בהקראת הצעת החלטות שהוקראו אח"כ בעברית ע"י מר ח' אריאב.

לאחר שהושמעו כמה הערות על הצעות אלו נתקבלו ההחלטות, בהן נאמר:

כנוס הפרדסנים הערבים והיהודים, שנערך אתמול ביפו, מציין מתוך הערכה רבה את הקמתה של מוצעת הפקות על ההדרים, ומקוה כי יעלה בידי המוצעה לחניח בהקדם הכי אפשרי יסוד לשורה של פעולות להסדר הענינים בענף ההדרים. אולם יחד עם זה מוצא הכנוס צורך להדגיש שלא יתכן להלות את פתרון הבעיות הדחופות בענף ההדרים בעונה הנוכחית, בדיונים ובהחלטות של מוצעת הפקוח, והכנוס פונה אל הממשלה בבקשה שתענה לדרישות והחלטות הכנוס הנ"ל הנובעות מתוך הצורך הדחוף. יען כי דחיה נוספת בסדור הענינים תגרום לקשיים כלכליים רבים בכל החוגים הקשורים בענף זה.

הכנוס הביא לידי ביטוי את החרדה האיומה השוררת בקרב צבור הפרדסנים וכל התלויים בענין זה בשל חוסר כל פתרון ממשי מצד הממשלה למצב השורר בענף ובלבד המעונינים.

הכנוס תובע מהממשלה להתחשב עם המצב בארץ בחלקו הגדול חי אצלנו ומקוה שהממשלה תוכה בצורך למלא את התביעות דלקמן:

1. לרכוש את כל היבול של ענף ההדרים בסכום מינימום של —,5 לאי לדונם של הפרדסים נושאי פרי שישמש לפרעון ההלואה לערבות הממשלה והעודף לכלכלת הפרדסן ובני משפחתו החיים מהענף הזה.

2. לבטל את מס הרכוש החקלאי על שטחי מטעי תקוה שמתהה בקורת חריפה על פעולות המשלחת המשותפת שלפי דבריה הסתפקה בכך "להעשיר את הממשלה ע"י שליחת 106 מברקים אל הנציב העליון". היא דרשה לשחף את הצבור כולו בצרת הפרדסנות ע"י הטלת מס מיוחד.

3. להפסיק את המכירות הפומביות של רכוש ענף ההדרים, העקולים ופקודות המאסר על כל התלויים בהם, ולקבוע חוק מיוחד להגנת הרכוש מההפקרות הנ"ל.

בסיכום זה מקבע הכינוס לפבוע ראיון דחוף למשלחת שתיפיע בפני ה' מ', ותגיש לפניו בעל־פה את החלטות הכינוס ותבאר לו באופן ברור את מצב הפרדסנים.

אחדת כל תושבי הארץ — יהודים כערבים — לכינוס ותמיכתם המלאה בהחלטותיו ובדרישותיו באה היום לידי ביטוי בעתונות העברית והערבית גם יחד. לפני הנציגות החדשה עומד עתה תפקיד קשה ואחראי לקראת הצלת הפרדסנות, עמוד התוך של כלכלת־הארץ, והצלחתה תהיה שלב חשוב לא רק מבחינה כלכלית, אלא מבחינה צבורית־כללית בדרך הברוכה של השיתוף היהודי־הערבי.

פקידי הממשלה היהודים והערבים במלחמה משותפת על תוספת היוקר

ביום ו' של השבוע שעבר התקיימה באולם הצעירים הקוצריים בירושלים אספה רבת־משתתפים של פקידי הממשלה היהודים והערבים מדרגת המשכורת ב'. האספה היתה מוקדשת לדרישת תוספת היוקר, אחרי שנאמים שונים מכל העדות תיארו את מצבם הקשה של הפקידים החלטה לשלוח טלגרמה אל הנציב העליון בבקשה שיקיים עוד באותו אישי למטבחים מיד. לכבוד נבחרה משלחת מרכבה מיהודים וערבים בני העדות המוסלמית והנוצרית וב"כ הנדים המתנועים. המשלחת תבקש ראון אצל הנציב העליון או אצל המזכיר הראשי כדי להביא בפניהם את דרישת ציבור הפקידים ואת הנימוקים המצדיקים דרישה זו.

מתוכן הגליון הזה:

פני "השומר הצעיר" לאן?
משהו על החג ועל "החאג'"
בנקודות / מכתב אל המערכת
השבוע בעולם הערבי וכו'

סימנים מסוכנים

מאורעות אחדים שבזמן האחרון יש בהם כדי לעורר דאגה רצינית להתפתחות בעולמנו היהודי. דווקא בזמן שבו דרושות משמעת חמורה ושליטה עצמית באה תורת האלמות וכוח האגרוף שנשתלטה בחלקי העולם האחרים וככשה חלק גדול גם מן הנוער שלנו. הנוער בחלקו הגדול חי אצלנו בעדות סגורות, אשר שום מחנך ושום אוטוריטה מוסרית אין להם שליטה בהן, ועלינו להודות כי אנו קוצרים כאן את אשר זרענו במו ידינו: בראשית הציונות, לפני 40 שנה ומעלה, עמד הנוער באופוזיציה להוריים ומחנכים. אפשר לומר כי הציונות היתה מעין נכסי־קודש של עדת בני נעוריה המשמשים אידיאלים נעלים, ומקריבה כל קשר אישי וקרובים אחרים לשרות לטובת הענין הלאומי. הדור הזקן היה אז דור של פשרנים; אלה היו אנשים המוסרשים יותר מדי בחברה הישנה עם כל קשריה החברתיים מכדי שיוכלו להתמכר ללא תנאי לאידיאל, והמסרות שלהם נראו בעיני הנוער כמטרות אינואיסטיות אי חמרניות, ולעומת זה היה האידיאליזם הצרוף של אנודי הנוער משהו נעלה יותר וטהור יותר.

מבנה זה של החברה היהודית זכה לצורה שהלכה ונתגבשה יותר ויותר. לאט לאט הפך הנוער לגוף "אוטונומי". אמנם בני הנעורים עדיין חיים היו בבית הוריהם, בקרו בבתי הספר וכו', אלא שהשליטה האמיתית על נפשם היתה בידי אגוד הנוער, על כל יתר הגורמים היו הצעירים המתבגרים מביטים מתוך שאט נפש ורחמנות ידועה. הבטה שמלמעלה למטה. התמכרות מלאה זו של בני הנעורים שלנו היתה בעינינו תמיד נכס חיובי ורב ערך, כי אוהה הנאבקת על קיומה תלויה בכוח ההתמכרות של הנוער שלה. אך ברבות הימים הפך הדבר ויהי לאנומליה: הנוער — ובעצם כל אגוד ואגוד של בני נעורים — מהוה מעין "מדינה בתוך מדינה" בחברה היהודית. יש להם חוקים משלהם ואוטוריטות משלהם. האוטוריטות המשותפות לכלל לכלל החברה כולה אין מודים בהן, או מודים בהן במדה שהן עולות בקנה אחד עם אלו של הנוער הלאומי. על נאמנות אמיתית מצווים אנשים אלה רק לגבי הסיעה שלהם. חוקים עליונים של מוסר או של זכויות נקבעים רק על ידי הס"ה ולא על ידי הכלל כולו.

מצב זה אפשר להשלים עמו כל זמן שהמסרות העילאיות של הנוער עולות בד בבד עם האידיאלים הלאומיים והאנושיים של היהדות. ואין אנו מעלימים עין מן הכוח הגדול הנוער דווקא בשל עמדה זו אשר לבני הנעורים. אלא שנשקפת הסכנה כי הבקורת על הנוער ומעשיו תשתמם מידינו, ובלי סיוע של הורים

השבוע בעולם הערבי

בארץ

פחמי ביי אל־חוסייני

לפי שבוע ימים נפטר פחמי ביי אל־חוסייני, ששימש במשך שנים רבות עד לשנת 1936 ראש־עיריית עזה. היה בן למשפחה מיוחסת בעזה, אחת החשובות באיזור, שאין לה אמנם קשר למשפחת החוסייניים הירושלמיים.

(בגליון הקודם של "בעיות היום" מצא הקורא תיאור חגיגה חסינית במאמרה של ב. פוס על "עיר הנצח שבדרום"). פחמי ביי היה עורך־דין לפי מקצועו והגיע זמן מה שבועון משפטי בערבית.

בהלוויתו השתתפו עשרות אלפים איש, בעיקר מתושבי עזה ובסביבתה.

אזכרה לאמין אל־ריחאני

באולם אגודת הצעירים הנוצרים בירושלים התקיימה אזכרה רבת משתתפים לזכר הסופר המנוח אמין אל־ריחאני. באו משלחות מערים שונות בארץ, ובין הנואמים נם אחדים מאנשי האוניברסיטה העברית. התיאור בה עמדה תחה חסות ראש עיריית ירושלים, וישב ראש מר שיבלי נ'מאלי, נואמים שונים עמדו על זכויות המנוח כאישיות, כהוגה־דעות וכמנהיג לאומי ועל השפעתו המרובה בה על התפתחות הספרות הערבית החדישה. מר מ'ילר, המזכיר הכללי של הי.מ.קא., ציין את קשריו האמיצים של המנוח עם האמריקאים ולתרבותה. הקראת שיר־אבל מאת המשורר וליד אל־בוסתאני ומנגינת־עוגב סיימו את התזגוגה.

בשידור העברי של רדיו ירושלים הרצה מר יעקב יהושע על אל־ריחאני.

לקראת הקמת קואופרטיב במג'דל

בידיעי החליטה מחלקת החינוך הממשלתית לעודד את התארגנות המקומות ע"י הכנסת מלאכת הארגוז והטווה לתכנית הלימודים של בתי הספר בעיירות ובכפרים שבהם נמצא על תעשיה זו. עתה מודיע "פלסטין" שהגב' נב. ויאל מפעילות האגודה לעזרת נפגעי המלחמה, שבראשה עומדת הגב' מ ק מ י כ ל דעת הנציב העליון, — בקרה את בית"ס בג'דל ונפגשה עם מנהלו, ובודקה אתו את רעיון הקמת אגודה שיתופית במקום לעידוד התעזרת המקומית. המחשבה תעמיד לרשות פעולה זו את הצמר שהנשים המוינה אותו כמלאכת יד. המחשבה תראה גם למכירת התוצרת לבתי תרושת לארגזה במחירים מתאימים.

מנהל בית הספר הבטיח את עזרתו כדי להפיץ את הרעיון בין תושבי העיירה. גב' נבריאל ביקרה לשם כך גם בעזה.

עיראק והדרי הארץ

לשכת המסחר הערבית בירושלים פנתה לפני זמן מה אל הקונסוליה העיראקית בבקשה לעזור לה בקידום יצוא ההדרים לארץ זו. עלשעו ענתה הקונסוליה בתשובה שלה, כי בהנישה שכל עוד לא נמצא שוק לכל פירות עיראק, אינה יכולה להרשות יבוא פירות מבחוץ.

חברת הקבלנות הערבית

"פלסטין" מקדיש דברי הערכה ל"חברת הקבלנות הערבית מסחר במזרח" בירושלים ולמנהלה, פחרי ביי נאשאשיבי, שהודות למרצו ולמסירותו זעה החברה בזמן הקצר של קיומה לרכוש לה מקום חשוב בחיים הכלכליים של הארץ.

עיראק

הצהרת ראש הממשלה על המדיניות הבין־לאומית

"אהרם" מדווע מבגדאד על ההצהרה שמסר ראש־הממשלה, עלי ביי אל־כילאני, בועדה המבפסית של בית־הנבחרים. עלי ביי אמר בין השאר:

האומות הקטנות והסערה הנוכחית

"בימים עוברת על העולם שעה קשה, ומתחוללות מעליו סערות עזות העלולות לזעזע את המדינות החזקות והמבוססות ביותר, וכל שכן הקטנות ובעקר הצעירות. ועליהן לרכז את כל תשומת לבן על האמצעים המתאימים למאמצי העתים העולמיים הללו."

מדיניות עיראק ושלושת עקרונותיה

בהמשך דבריו עמד על היסודות שעליהם מבוססת מדיניות־החוץ של עיראק שהם צריכים להיות קו־הפעולה בנסיבות אימת אלה:

א) שמירה על שלום המדינה והתרחקות מכל פעולה העלולה לגרור אותה לתוך המלחמה. יש להקדיש את כל המאמצים למען השקט הפנימי אשר הארץ נהנית ממנו למרות ההיאבקות המדינית הנוראה, כדי שתוכל האומה לבנות את כוחה לשרות המולדת ולהגנה על קיומה אם ירצה משהו לנגוע בה לרעה.

ב) המשכת מילוי השליחות האנושית, שקיבלה על עצמה עיראק במדינה ערבית הנתונה מעצמאות והיכולה משים כך להביע את השאיפות האיסיות ולהציגן בתוקף.

ג) התמדה בקשרינו המדיניים כמי הסכמה־הבינית הערבית וחוזה אי־ההתקפה עם שכנינו (בלומר תורכיה, איראן ואפגאניסתאן) ואשר ליחסינו עם בת־בריתנו, בריטניה הגדולה: בת־בריתה הנאמנה מאז חוזה־הידידות של 1936. ציינו בגליון הקודם של "בעיות היום" את נקודות השקפתן של המפלגות העקריות, כפי שנוסחו לקראת הבחירות הפרלמנטריות. בימים האחרונים לפני הבחירות קיבל הפולמוס בעתונות צורות חריפות עוד יותר. "דוסתור", עתון הסעדיים, מפקיע ד"ר אחמד מחר פחה, שדרשה אחרי תפיסת תחנות־הגבול המצריות במדבר המערבי ע"י הצבא האיטלקי הכרות מלחמה על איטליה, הביע את צערו על כך שלמצרים אין עתה חלק בנצחון המזהיר. עמדה זו נתקלה בהתנגדות תקיפה מצד עתונים אחרים שהדגישו שדוקא מדיניותה הנמישה של מצרים, שידעה לאחר עזרה מכסימלית לצבא הבריטי בכל הצורות עם ניטראליות פורמאלית היתה הדרך הטובה ביותר לקיום החזות גם עבור אנגליה.

הויכוח בפרלמנט נמשך שלושה ימים רצופים, ואם כי התנהל מאחרי דלתיים סגורות, נודע שהיה סוער אל תוך מכתיים תוך הים הסיעה הזה והמבטיחה את הצ' שנת שאיפותנו הנשגבות.

ראש המיניסטרים סיים את דבריו בהדגישו שעל עיראק בעל מדינה עצמאית לשקוד בכל מעשיה על עניינה הפאט' ריוטיים והלאומיים ולא להניחן לדברים שאינם הולמים את האינטרסים והתקוות הללו.

מלחמה בספסרות

ראש־המיניסטרים הצהיר בבית־הנבחרים הצדרה חשו' בה בקשר עם העליה שחלה בזמן האחרון במחירי החטה, הלחם וחמרי־מזון אחרים. הוא אמר שלפי התקידות הרשו' מות עובר מלאי התבואה בארץ בהרבה על התצרוכת המ' קומית. לכן אין לחם את עלית השערים למחסור בחטה, אלא לפעולות ספסרים הרוצים להרעיש על השבון העניים.

ראש־הממשלה הוסיף ואמר שאם יתגלו סימנים חד' שים של ספסרות במצרכים חיוניים מני ומנוי עם הממשלה להשתמש בסמכויות שישנן בידה לפי הקנה של חיה הכלכליים של המדינה, במקרה זה תפקיע הממשלה את כל החטה הנמצאת בארץ ותקבע את המחיר הקמעוני, יתר על כן הממשלה לא תירתע מלהביא כמויות גדולות של חטה מחיץ לארץ.

ראש־הממשלה הזכיר גם את מחיר הלחם ואמר שהעניים וקוקים להנה ישיש לשמור על כך, שהמחיר יהיה בהתאם להזולת מחיר החטה.

מסחר ותעשיה

בית חרושת לשמנים

לפי ד"עיראק טיימס" נוסד בית־חרושת לשמנים בעי' ראק, הדון היסוד נקבע ל־60·000 דינרים (= לא"י) במקום 30,000 ד' לפי תכנית מוקדמת יותר. את המכונות יקנו באיצעות־הבריח, והלק מהמהנדסים הגלמיים יבוא מאי' הפילפינים. השייכים בידוע לאה"ב. ואולם רוב המומחים הנחתים ישנם בעיראק נופא, בעיקר ב מ ו ס ו ל. (בי"ח "ש מ ן" בחיפה עובד בהון של 105,000 לא"י).

הכותנה

הערך הכללי של כותנת עיראק שנרכשה בידוע ע"י בית־המסחר ה י פ א נ י הגדול מיטבורישי, מגיע ל־200,000 ד"ע. יותר ממחצית התעולה בוצעה ע"י הבנק העיזוני

לתעשיה וחקלאות. המחדרה ממשיכנת עד לתשלום מלא ע"י החברה". סרם יצאו משלוחים ליאפן.

הסכם טראנספר בקשר עם עלית הרגל

בימים אלה נחתם הסכם בין ממשלות ע י ר א ק ו ע ר ב, סעודיה, כדי להקל על עלית הרגל לערי הקודש בחג'אז בעונת ה"חאג' ". הקרובה. נקבע שער של 1.962 ד"ע עבור לירה־הזהב. על עולי הרגל העיראקיים למסור את רכושם לבנק העיראקי לתעשיה וחקלאות, תמורת זה יקבלו המחאות שיוכלו להחליף במטבע סעודית בהגיעם לשטח סעודי.

בין עולי הרגל העיראקיים נמצאים מאה סטודנטים הג' דים מהקלות מיוחדות.

מצרים

סיום שלב במערכה הפנימית

הבעת אמון לממשלה — תבוסת אחמד מהר פחה

בימים אלה הסתיימה ההיאבקות העקשנית שהיתה נטושה במצרים מאז חודש יוני האחרון מסביב לשאלה באיזו דרך על העם המצרי ללכת, כדי לצאת את ידי חובתו הן כלפי עצמו, עצמאותו וכבודו, הן כלפי בריטניה הגדולה: בת־בריתה הנאמנה מאז חוזה־הידידות של 1936. ציינו בגליון הקודם של "בעיות היום" את נקודות השקפתן של המפלגות העקריות, כפי שנוסחו לקראת הויכוח הפרלמנטרי. בימים האחרונים לפני הריכוח קיבל הפולמוס בעתונות צורות חריפות עוד יותר. "דוסתור", עתון הסעדיים, מפקיע ד"ר אחמד מהר פחה, שדרשה אחרי תפיסת תחנות־הגבול המצריות במדבר המערבי ע"י הצבא האיטלקי הכרות מלחמה על איטליה, הביע את צערו על כך שלמצרים אין עתה חלק בנצחון המזהיר. עמדה זו נתקלה בהתנגדות תקיפה מצד עתונים אחרים שהדגישו שדוקא מדיניותה הנמישה של מצרים, שידעה לאחר עזרה מכסימלית לצבא הבריטי בכל הצורות עם ניטראליות פורמאלית היתה הדרך הטובה ביותר לקיום החזות גם עבור אנגליה.

הויכוח בפרלמנט נמשך שלושה ימים רצופים, ואם כי התנהל מאחרי דלתיים סגורות, נודע שהיה סוער אל תוך מכתיים תוך הים הסיעה הזה והמבטיחה את הצ' שנת שאיפותנו הנשגבות.

ראש המיניסטרים סיים את דבריו בהדגישו שעל עיראק בעל מדינה עצמאית לשקוד בכל מעשיה על עניינה הפאט' ריוטיים והלאומיים ולא להניחן לדברים שאינם הולמים את האינטרסים והתקוות הללו.

מלחמה בספסרות

ראש־המיניסטרים הצהיר בבית־הנבחרים הצדרה חשו' בה בקשר עם העליה שחלה בזמן האחרון במחירי החטה, הלחם וחמרי־מזון אחרים. הוא אמר שלפי התקידות הרשו' מות עובר מלאי התבואה בארץ בהרבה על התצרוכת המ' קומית. לכן אין לחם את עלית השערים למחסור בחטה, אלא לפעולות ספסרים הרוצים להרעיש על השבון העניים.

ראש־הממשלה הוסיף ואמר שאם יתגלו סימנים חד' שים של ספסרות במצרכים חיוניים מני ומנוי עם הממשלה להשתמש בסמכויות שישנן בידה לפי הקנה של חיה הכלכליים של המדינה, במקרה זה תפקיע הממשלה את כל החטה הנמצאת בארץ ותקבע את המחיר הקמעוני, יתר על כן הממשלה לא תירתע מלהביא כמויות גדולות של חטה מחיץ לארץ.

ראש־הממשלה הזכיר גם את מחיר הלחם ואמר שהעניים וקוקים להנה ישיש לשמור על כך, שהמחיר יהיה בהתאם להזולת מחיר החטה.

מסחר ותעשיה

בית חרושת לשמנים

לפי ד"עיראק טיימס" נוסד בית־חרושת לשמנים בעי' ראק, הדון היסוד נקבע ל־60·000 דינרים (= לא"י) במקום 30,000 ד' לפי תכנית מוקדמת יותר. את המכונות יקנו באיצעות־הבריח, והלק מהמהנדסים הגלמיים יבוא מאי' הפילפינים. השייכים בידוע לאה"ב. ואולם רוב המומחים הנחתים ישנם בעיראק נופא, בעיקר ב מ ו ס ו ל. (בי"ח "ש מ ן" בחיפה עובד בהון של 105,000 לא"י).

הכותנה

הערך הכללי של כותנת עיראק שנרכשה בידוע ע"י בית־המסחר ה י פ א נ י הגדול מיטבורישי, מגיע ל־200,000 ד"ע. יותר ממחצית התעולה בוצעה ע"י הבנק העיזוני

תלוש הזמנה

להנהלת "בעיות היום" י ר ו ש ל י ם ת. ד. 7021

הגני הזמה על "בעיות היום" ל . . . החדשים ומצרף את דמי ההחזמה (22 מיל לכל חדש) בבולים

השם .....

הכתבת .....

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים־רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים־רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס "ג ש ר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem - Rehavya.

מכתב אל המערכת

דרושים מעשים

בשאתה עובר לעתים בארצנו ומקשיב להלך רוחו של הציבור אתה רואה מעין בבואה של התמורות שחלו בזמן האחרון בישוב. התקופה האיומה של המלחמה תגובה אותנו בשלום יחסי בבית, ובשחצא לכפר ובהתבונן אז ברואה בם תמורות בגישה לשכנינו. המהימות ששררה בשעת המאני רעות פנה, העמל היהודי יכול בבטחה ליצא למייל בקרבים ישבתות עם ילדיו. המחיצה שצותה אופק פוליטית יחד הקימו אותה שוב אינה קיימת. בכל שיכוני תוכל לראות אותות של מגע ומשא אמיץ עם שכנינו. בהמ־ בה מקומות לומדים את שפתם. וישנה בהרבה מקומות ההכרה שאנו צריכים לחיות בשלום ובהכנה עם העם הערבי, ואיש ההשמה הציונית יודע גם ״פה שדבר כזה אין להשיגו על ידי דברים ותעמולה אלא על ידי המעשה המדבר שפה הרבה יותר ברורה ומשמיע ועל כן הרבה יותר משכנעת. ובשמה הזה יש כל מיני התחלות שנב־ עו לא מתוך תכנית מקפת אלא מתוך יומה עצמוני. מרובות הן הנקודות העבריות שבהן יש יחידים ספורים שמלבד הברתם הפוליטיות הם גם יודעים שהמעשה היא שמכריע. ועושים את המעט מה שידם משגה לעשות: פה ערבי הכפר השכן מקבלים מים מבאר היהודים. שם הם נהנים מעזרה רפואית, במקום פלוני נותנים להם שת־ לים ובמקום אלמוני מכניסים שיטות עבוד מודרניות תוך הכפר הערבי. כאן עושים ביקורים הדדיים ושם יש פני שות ספורטיביות וכיוצא בזה. הפעילים האלה עומדים לבדם בהתפקדם הקשה והאחראי בלי כל סעד מאיזה שהוא צד וכך יוצא שאחדי שבועה איזו פעולה בכפר פלוני שוב אין המשך בשתוף מפני שהפעילים בששת ה אינם יודעים כיצד ובמה להמשיך. בל נבוז ליום הקטנות. נזכור נא היטב שהישוב פוליטי הוא רק אשור ועשור של יסוד מעצ ממשי, כשאין אפשרות להנשים את המטרה הסופית ביום בל נצמצם בדבורים ותעמולה. רצון טוב יומה ישנם במציאות. האנשים האלה הנו־ מדים בל אחד במקומו בודדים במערכה, וקצים לעורר. שומה על הלינה להתקרבות ולשתוף יהודי־ערבי לתמוך באפיפות אלו. לקשור קשרים עם הפעילים במקומותיהם ולתת להם עזרה איננית. כדי לעבור מהתחלות הצנו־ עות שמצבצות פה ושם לפעולה מקפת יותר, אנו זקו־ קים להכנית מסודרת בעלת היקף ארצי למען השתוף בין הכפר היהודי והכפר הערבי, שתחן את ההדיפה ואת הכוון והדחיה מסגרת לפעולה זו. עם הכנית שיטתית בזו אפשר יהיה להשיג הרבה מאד במשך זמן קצר. ושעו־ לת יום הקטנות הנ״ל לא קמן כל עיקר, כלום זה דבר קמן ליצור אטמוספרה של הבנה ולרכוש את אר־ דתם של מאות הכפרים הערבים בסביבת ״שובים ויהודים״ הכפרים האלה הרי מהווים חלק ניכר של כלל האוכלוסיה הפלחית!

חי ש.

בעקבות ההסכם בין עירית יפו
ובין השכונות היהודיות

העתונות העברית והערבית בארץ מסרה לפני שבוע ימים על סיום המיצעה של המ״מ בין עירית יפו ובין השכונות היהודיות השייכות לעיר זו שהיא עדבית ברובה. ההסכם מבטיח לשכונות הנ״ל אוטונומיה מסויימת בתם־ שה הכלכלית של העיריה, בעקר בנוגע לשירותי הנקיון, לבניו המסים ועוד.

ההסכם שם קץ למעב הפרוע ששרר זה שנים אחדות בין עיריית יפו ואוהיה היהדיים, מצב שגרם נזק רב הן לתושבי השכונות עצמן הן לעיר יפו והאפיל גם על היח־ סים התקינים בין עיריית יפו לבין תל־אביב. גם עתה מרם סולקו כל הקושיים הקשורים במצבן המיניסיאלי של השכונות הנ״ל, ובא־כתם הביע מחדש את המשאלה לע־ בור ביום מן הימים לתחום השיפוט של תל־אביב.

אבל בכי ספק יהא בהצלחת הסדור החדש, במדת עבודת הנמוסין הנאמנה למובת האינטרסים המשותפים תלוי שוב גורל היחסים בין שתי העריים־השכונות בכלל, תל־אביב ויפו, הגדולות בין העריים החדשות־ראשונות בארץ, זקוקות כיום — בתקופת המשבר והמצוקה — יותר מאשר לשיתוף פעולה ולעזרה הדדית. חיי שיתוף העריים מבוססים במישרין ובעקיפין על אותם העק־ רים המשקיים: היום, הפרדסנות והתעשיה למיניה, וישתוק הנמלים והפרדסנות מצד אחד והפקלת השעריים והסם־ חרות מצד שני, שנים הן מתופעות הלוזי המשותפות של שעת החירום העמידו בפנינו אותן הבעיות הסי־ ציאליות הכלליות.

כתום הנאומים והברכות נערך חלק אמנות־עממי. אחדים מהפועלים הצעירים שרו, נגנו ודקלמו, והנשף נס־ תיים בריקודים וכיובו.—

באחת השבתות האחרונות נערכה מסיבת אורחים בבית אחד מחברי הלינה בבת־ים. בקיר זה היה בקוי־נומין, כי לפני זמן־מה נתקבלו חברי הלינה שבבת־ים אצל שכ־ נידם ביפו. בין הנוכחים במסיבה היו: מנהל בי״ס מירים ופקידים. פתח את המסיבה ד״ר י. ודבר על חיבת שני העמים לעבור זה לזה, ועל חברה יהבנה הדדית בת־ נאי מקרב ומכרתי.

המסובים שאלו פרטים על הלינה, מתי נוסדה, מטרתה ודרכה. השתדלתי לענות על השאלות האלה בפרוטרוט. אחד האורחים הערבים סיכם: ״אולי מקדם עדיין למדי בשאלות הפוליטיות העיקריות, אבל מה שנתין עקה לעשות הוא לאמין ולפתח את ״חב׳ השתוף והחבנה בין שני העמים״.

המסיבה נערכה באוירה של הנסת אורחים מזרחית ותרבות המערב, בתוך הדברים שלבה החרדה לאו׳ות יש־ ראל התועות בלב ״ים״.

הבקור נסתיים בחלופי דברי אריבות בין האירחים ומכניסיהם ונקבעו פגישות לחבא.

ולבסוף רוצה אני לספר על ילדי הענן בשדות הלינה שנרם לי הרבה קורת־רוח בסבובות יפו.

כותבי למועדון ״אחות הטער״, במעדון זה מש־ תתפים צעירים יהודים וערבים, משתתפים יחד במשחקים והתעמלות בהרמונה מלאה, ובהבנה הראויה למופת. הנ־ הלת האהנתי מוכחה: 3־4 צעירים יהודים ו־3 ערבים, בי־ ניל היתה התעוררות בקשר עם הבחירות האלה.

יישנו הדגשים שהתגלתה נמצאת בידים נאמנות. אחד הנערים סיפר לי שבזמן משחק בבדורי־רגל אינם מתחלקים לקבוצה יהודית וקבוצה ערבית, אלא לשתי קבוצות מעו־ רבות בכדי לא לעורר דינו על רקע לאומי. הצעירים הללו עושים בעצמם את כל העבודות הקשורות בקשום ורידום האולם. אחד מהם הראה לי בשמץ יהירות על שלט המו־ עדון, מעשה ידיו: שמש עולה, ידים שלובות אחת בש־ נית, מצד ימין כתובת עברית ״אחות הנוער״ ומצד שמאל אותה כתובת בערבית.

נעמן ת.

בנקודות

בקרתי בימים אלה בכמה מבני ״הלינה להתקרבות ישתוף יהודי־ערבי״. בכל מקום יש קבוצה אידיאליסטית הלינה ופועלת בצניעות ובאמנות במסגת השתוף שבין שני העמים.

סניף פועלי יפו.

השתתפתי בנשף הפתיחה של מועדון המניף. נכחו כ־60 חברי המועדון הערבים וכ־20 אורחים יהודים מוי־ מים, כולם חברי הלינה. האולם היה מלא מפה אל פה. חברים נפגשו בידידות חמימה. הקישוט היה צבעוני במק־ צת. האיש המרכזי היה נידבי: היא הושיב־ראש, הוא הגאם. הוא המתרגם, והוא היודע להכניס סדר בשעת הצורך.

ברון־וחשבונו על ארגון הפועלים המצריאליסטי סיפר על המניפים במנדט, כפר־סבא ודיחניה, בת־ים, חיפה וירושלים. דיבר על הקשרים הארגוניים של הקבוצות המקצועיות הנוצרים ומסגרים, ועל הפריבלימה של ארגון הפועל הערבי בצורה מקבילה להסתדרות או בתוך ההסתדרות.

דברים לבבים אמר המורה הערבי מוחמד (סעד): ״אני שמח לפגישת יהודים וערבים למטרה נעלה של שתוף חיים ועזרה הדדית. הפועל הוא רוב האומה ותוכן חייה; והוא גם נושא על שכמו עול יותר נדול מאשר אחרים לכן העזרה הדדית אצלו הכרחית יותר מאשר אצל אחרים. אנו דומים לאנשים המנאמים באנה אחת ועליהם לשתף נוהל למהלך אניה או לסכנת מבוינתה״.

ד״ר יקסלר ברך בשם סניף הלינה בבת־ים, ציין את הפגישות היסטוריות בין שני העמים והערפים הרחיקים העצומים שניצבו בהן, הרים על נס את הנאמנות נהדיות הסימלית שבין אימי־אלקים והיהודי שמואל.

כותב הטורים ברך את המסיבה בשם מרכז הלינה:

״לא המתפקנו בברכה שבכתב, מפני שרוצים אנו לחיות אתכם מקרוב. דעינו כל אחד מהם שאינו בודד במערכה, מערכת השתוף של שני העמים. צערכם־צערנו, שמחת־ כם־שמחתנו״. הדברים תימו בברכת הצלחה בפעולות להבנה יהודית־ערבית.

פני ה»שומר הצעיר« לאן?

השוה־צ. אבל יהיה הדבר ברור: מרחפת בימים אימים אלה סכנה חמורה על הציונות כמפעל בנין־תנועת־ עם וכחזון מדיני. סכנה של ליקווידציה וניוון. אבל אין אשמים בזה אלה הנותנים ביטוי לסכנה זו. שכל אחד מרגיש בה והחרדים ל׳עתידנו והחותרים למוצא. אשמים אלה אשר במשך עשרים שנה ראו בתעודות והצהרות דיפלומטיות מבחוץ את חזות הכל, אשר עצמו את עיניהם מהשינויים שחלו בתקופה זו, שלא ראו או לא רצו לראות את כל נסיון לבסס את הציונות ואת עתיד הישוב על בסיס אחר מאשר על היסוד המוצק, של ההבנה היהודית הערבית, נידון לבסוף לכשלון, למרות היישגים זמניים. אשמים אלה אשר נגררו תוך חוסר מוצא אחרי תכניות דמיוניות ומוסכנות ושזרעו יאוש בין הנוער, יאוש שהביא לא פעם למעשים המשוועים עד לב השמים.

השומר הצעיר יצר כשותף נאמן לתנועה הציונית־ החלוצית מפעל־בנין לתפארת, הנחיל לישוב ולעם ערכים חברתיים וחינוכיים חשובים. לא פעם ידע למתוח ביקורת חריפה על דרך התנועה, והנחותיו האידיאולוגיות דחפו אותו להטיף לדרך א ח ר ת, דרך השיתוף היהודי־הערבי, גם בזמנים ששאלה זו לא היתה באופנה. גם עשה אי־פה אי־שם צעדים להגשים את תורותיו בשטח זה, עד כמה שיחסיו אל הזרמים והמוסדות השליטים הרשו לו.

כיום הגיע הזמן למפנה מכריע במדיניות הציונית־ היסוד הישן נשבר, יש ליצור יסוד חדש להצלת הקיים ולהנשמת החזון. מסורת השומר הצעיר מחייבת אותו יותר מאשר אם מי שהוא אחר להושיט יד. הדרך היא קשה, בלתי פופולרית אצל שליטי הישוב הנוכחיים ואצל תלמידי ד׳בושינסקי המנות במחנותיהם השונים, וההצלחה אינה כה בטוחה אחרי כל מה שקרה כמו החורבן של השיטה הישנה.

האם מוכן השומר הצעיר למפנה נועז ועקבי?

האם יש לו להציע דרך א ח ר ת?

אנו מוכנים להתוכח, וגם ללמוד ולתכן. אנו מחכים לתשובת מנהיגי השומר הצעיר. ואתנו בלי ספק כל חבר וחבר בשורותיו הוא וכל ציוני החרד לבאות.

1.

במשך חדשים אחדים התחמקה העתונות הרשמית והחצי־רשמית מויכוח עם ״בעיות היום״, כנראה תוך תקוה שמלחמתנו באשליות מקודשות ומבוהגות כושלת לא תאריך ימים, וגורל ״בעיות היום״ יהיה כגורל כל אלה אשר ניסו למרוד במשכר הקיים בציונות וביישוב.— להיכנע לשיטה המקובלת או לרדת מן הבמה הציבורית, וביקשו לזכות אותנו במיתת נשיקה, כלומר בשתיקה ובהשתקה.

אלא אחר שהשבועון שלנו ידע להתגבר על קשיים רבים מבפנים ומבחוץ, ויחר על כן להוות שרשים בחוגים ציבוריים רחבים בעיר ובכפר, שוב לא היה טעם בהשתקה זו. אין אנו יחידים אם ניחן צו ע׳י מישהו. אבל זה שבועות אחדים אין ה״משקיף״, בטאון הרביזיוניסטים הגלוים, מחמיץ אף הזדמנות כדי להזהיר את קוראיו ואת הציבור בכללו בפני הסכנה הנוראה ש־בה־״ מהווה עבור הישוב והעם. ואחרי שפרסם מר ג־א. דברים נאים עלינו ב״גליונות״ חדל גם ״דבר״ בכבודו ובעצמו משתיקתו ונתן מקום למאמרו של א. שרון שהזכרנוהו בגליון הקודם, ושבודאי עוד נחזור עליו בהזדמנות אחרת. כי הוא מבהיר באופן קלאסי כיצד ״פותרים״ אצלנו את השאלות הכאובות והחמורות ביותר ללא כל זיקה למציאות בארץ, בעם ובעולם. ולאסוננו שיטה זו מקובלת לא רק על סופר ישר ומוכשר כא. שרון אלא גם על רבים מאלה החולשים על גורל הישוב והמפעל.

הבענו כבר את צערנו על כך שר׳ בנימין הידוע זה עשרות בשנים כחובב השאלה הערבית, הזדרז לגער את חנצו מאחנו בשמו הוא ובשם ה״ליגה״. (בינתים נודע לנו שר׳ בנימין עשה את אשר עשה ללא התיעצות מוקדמת עם מזכירות ה״ליגה״שהכינה מצדה גילוי דעת בענין זה שלא זכה ל׳התפרסם ב־דבר״...)

2.

אבל איך הוסיפענו לקרוא בקשר עם מאמרו של שרון ב״השומר הצעיר״ (גליון 1-2, א׳ נון: ״מכאן ומכאן״) דברים הדומים בכמה מובנים אל אשר רגילים אנו למצוא במקומות אחרים ולמדי...

״השומר הצעיר״ אינו מתקיף את א׳ שרון על יחסו השלילי לעצם ענין ההתקרבות היהודית־הערבית כיסוד לפוליטיקה הציונית, רעיון שלפי מיטב ידיעתנו מוצא לו ביטוי לעתים גם אצל ״השומר הצעיר״. אלא זעמו נשפך על ראש שרון המסכן על אשר העיז לכרוך יחד את השוה־צ ואת ה־ליגה׳ (שבה משתתף השו״צ כמשקיף בלבד, כפי שמוסר לנו א׳ נון) עם ״אגודת ישראל״ ועם ״בעיות היום״ ר׳ל. והמחבר רואה בזה מעשה זדון כמעט כי. ״חזקה עליו על א׳ ש׳, שאינו תם אלא שמטעמים מובנים ניחא לו, כנראה, להיתמם״.

וכדי לא להשאיר שמץ של ספק, שתהום רובצת בין ״השומר הצעיר״ ובין ״ה־״, אין מר א. נון מסתפק בענינית ״אמן״ אחרי דברי הביקורת והקינטור של א. ש. אלא מגלה עוד בחריצות רבה מומים ויקויים בנו שלא הבחינה בהם אפילו עינו החודרת של א. ש. אמנם הדברים מוקדשים רובם ככולם ללעג על אשר ״בה־״ הוא עלון ״דל־מראה וחסר־משקל״ בעל ״ריעה קצרה״ וכו׳. בעיקר מורגש בין השיטין פחד נורא, שמא יתקבל אצל מישהו הרושם, שיש לו כאן ענין עם ״אילן גדול דוקא״. ולכן מרבה א. נון ביטויי בוז ולעג, ופחד זה מובן לנו ולרבים מבין קוראי השוה־צ יפה יפה״.

אכן שבועוננו הצעיר נוסד בתקופה שהיא מטעמים שונים אינה נוחה ביותר להתפתחות עתון המספל בשאלות העומדות ברומו של עולם בעיקר, ועתון הרוצה לשמור על קו עצמאי ואופוזיציוני עקבי, מוזר מראש על אפשריות מסויימות לביסוסו הכלכלי, ובמובן זה אנו רואים בדברי הלעג של ״השוה־צ״ תעודת־כבוד לנו...

3.

מבחינה ענינית אין למחבר המאמר נטיה יתרה להכנס בויכוח אתנו. הוא מסתפק בויכוחים כלליים על ״ליקווידציה ציונית״. אין אנו זקוקים לתעודת הכשר׳ על דרכנו הציונית ממי שהוא, ובודאי לא מסופרי אם ה״עיד אל ס׳ער״ מציין בשנה המוסלמית את סיום הרמאדן, חודש הצום, או החג שאנשינו המוס־ למים מקיימים בימים אלה, ״עיד אל אדחה״ או עיד אל קרבאן, תכנו קשור לעליית הירח למכה, לסיומה ולשיאה.

אחד הרעיונים הנזולים בחיי כל מוסלמי הוא השתה, פותח ב״האב״, עלית הגבל לאזין הקדוש, היא תגאי׳ לפי הקוראן מחייב כל מאמין מבוגר לקיים מצוה זו לבל הפחות פעם אחת בימי חייו. משוחררים מהבה זו רק נשים. שאין להן בני לויזה מתאימים, משוגעים, ואנשים שאין להם די צרכם לפרנסתם. יש ביוונים במסורת המוס־ למית המרשים מינוי ממלא־מקום, ולפעמים יש בצוואות של מוסלמים עזבונות למטרה זו. גם שבועי הדרכים ותיכר בטיחן בדרך זה סיבות מספיקות לדחיית העליה.

מקור ה״האב״ הוא במנדנים מהתקופה שלפני האיס־ לאם, ותחילה נערך בסתו, אחרי סוף קטיף התמרים. אחרי ה״האב״ נעדכו יחידים במקומות שונים בסביבת מכה, שניתנו הזדמנות טובה לא רק למ״מ מסחרי, אלא גם להתחרויות בין המשוררים שהקריאו את יצירותיהם. כמו כן השתמשו בשעות אלו בחדשים הקדושים על מנת להשלים בין שבטים מסוכסכים. עקב שיבושי הלוח עבר כבר בימי מוחמד ה״האב״ לאביב, ואחרי הנהנת שנות רח מחלטות אין עוד עונה קבועה לחג.

עול הדגל נוהגים לבוא למכה בשיירות נדולות לפי ארצותיהם. השיירה המצרית מלווה ע״י ״מחמל״, כלומר אפריון מקושט יפה על נבי נמל. ה״מחמל״ הוא מסמל את מעמת שליט מצרים על מקום כבוד בחגיגות; יחד עם המחמל מגיעה גם ה״כסוה״, המכסה החדש לשביל הק־ עבה. הכסוה הישנה מתחלפת בבי לפני התחלת החג׳ במכסה לבן ונחתכת ע״י הבני ביובה, משפחה כוויישית ותיקה שבדיה השמירה על בית המקדש. חתיכות נדולות ויפות מהבדים לאישים מכובדים, השאר נחלק בחתיכות קטנ־ טנות וגמכר לעולי הרגל ביוקר רב. המביאים התיכות אלה כמו כן גם כד עם מים קדושים מבאר זמזם הביתה כמו־ בות ״קרה לעליתם.

כבר לפני הגיעם למכה נכנסים העולים למצב ה״אח־ ראם״ — הקדושה, המחמירים שביניהם מבר בצאתם דר־ כיים מקיימים בימים אלה, ״עיד אל אדחה״ או עיד אל קרבאן, תכנו קשור לעליית הירח למכה, לסיומה ולשיאה.

אחד הרעיונים הנזולים בחיי כל מוסלמי הוא השתה, פותח ב״האב״, עלית הגבל לאזין הקדוש, היא תגאי׳ לפי הקוראן מחייב כל מאמין מבוגר לקיים מצוה זו לבל הפחות פעם אחת בימי חייו. משוחררים מהבה זו רק נשים. שאין להן בני לויזה מתאימים, משוגעים, ואנשים שאין להם די צרכם לפרנסתם. יש ביוונים במסורת המוס־ למית המרשים מינוי ממלא־מקום, ולפעמים יש בצוואות של מוסלמים עזבונות למטרה זו. גם שבועי הדרכים ותיכר בטיחן בדרך זה סיבות מספיקות לדחיית העליה.

מקור ה״האב״ הוא במנדנים מהתקופה שלפני האיס־ לאם, ותחילה נערך בסתו, אחרי סוף קטיף התמרים. אחרי ה״האב״ נעדכו יחידים במקומות שונים בסביבת מכה, שניתנו הזדמנות טובה לא רק למ״מ מסחרי, אלא גם להתחרויות בין המשוררים שהקריאו את יצירותיהם. כמו כן השתמשו בשעות אלו בחדשים הקדושים על מנת להשלים בין שבטים מסוכסכים. עקב שיבושי הלוח עבר כבר בימי מוחמד ה״האב״ לאביב, ואחרי הנהנת שנות רח מחלטות אין עוד עונה קבועה לחג.

עול הדגל נוהגים לבוא למכה בשיירות נדולות לפי ארצותיהם. השיירה המצרית מלווה ע״י ״מחמל״, כלומר אפריון מקושט יפה על נבי נמל. ה״מחמל״ הוא מסמל את מעמת שליט מצרים על מקום כבוד בחגיגות; יחד עם המחמל מגיעה גם ה״כסוה״, המכסה החדש לשביל הק־ עבה. הכסוה הישנה מתחלפת בבי לפני התחלת החג׳ במכסה לבן ונחתכת ע״י הבני ביובה, משפחה כוויישית ותיקה שבדיה השמירה על בית המקדש. חתיכות נדולות ויפות מהבדים לאישים מכובדים, השאר נחלק בחתיכות קטנ־ טנות וגמכר לעולי הרגל ביוקר רב. המביאים התיכות אלה כמו כן גם כד עם מים קדושים מבאר זמזם הביתה כמו־ בות ״קרה לעליתם.

משהו על החג ועל „החאג׳״

בהודמנות זו עולים רבים...

העולים מבלים את הלילה במונדליפה, והמסמר מאי באופן חנוני, למחרת מתקיים ה״וקוף״ של מונדליפה, וקדי מבה משוף פעם נוספת. א״כ עבדת התהלוכה ל מ י נ א, עיירה שבכל ימות השנה כמעט עזובה מאדם. כאן על ה״האג׳״ לזרוק שני אבנים על ה״ג׳מרות״ (ער־ מות אבנים) הנמצאות כאן. מן הדין להביא את האבנים ממונדליפה, ואולם יש מקולים המסתפקים בכך לקחת אותן מן הערמות נופן... לפי המסורת זריקת אבנים זו פירושה נזיפת השטן שהופיע במקום זה לאברהם ואב־ רהם הניח אותו באופן כזה.

בזה מסתיים עצם ה״האג׳״ ומתחיל חג הקרבן. כי ביום זה טובחים זבח במינא לפי נדר מהתחלה ה״חג״, ראש הובח מכוון אל הקעבה. הבשר מתחלק בין העניים הנו־ הרים ביום זה ממכה. אחרי הזבח יש לספרים רבים עבו־ דה בשעון, כי מלהים את ראשי העולים שחורזים למכה. שם נותנים להקיף פעם נוספת את הקעבה, שוחטים ממי כים מאורנים כמו כל בעלי העסק באנדות וממלאים הפ־ קיד חשוב בחגיגה המלכלים של העיר.

אחרי שבע הקפות לקעבה ושבע ריצות בין ס׳פא ומרוה מותר להסתפר ולצאת את מצב ה״אחראם״ עד להתחלת עצם ה״חג״.

בערב השביעי לחודש דו־אל־חג׳ה מתקיימת במנד׳ הקעבה דרשה, כדי להכין את עול הדגל לעבודת הקודש, ובאותו ערב עובוה שייחת עול הדגל את מכה. התהלו־ נה בראשה ה״ממחל״, עוברת את מינא ומזדלי׳פה ומני׳ עה למישור עראפאת. שם היא חונה. במישור הזמינה מבני אדם מכל קצות תבל עומדים אוהלים ודוכנים לרוב. סוחרים מציעים את סחורותיהם, פאקירים ומקיונים דואנים בלילוי זמן בעיניים. המחמירים משתמשים בחניה זו כדי לעלות על הגבל אל רחמה ולהדגיד תפילות מסורתיות במקום זה.

עצם ״הוקוף״ החניה בעראפאת מתחיל רק בתשועי לחודש אחרי שהשמש נטה לבוא, לפי דעת כל עולי הר׳ גל ה״וקוף״ של עראפאת הנהו שיא הגבול אל רחמה. אחרי שהשמש באה מאחורי ההרים מתחילה הריצה למיז׳ דליפה, ואדי בין עראפאת למינא. ריצה זו היתה דומה בזירות הקדמים לבריחה המונית, ומדי שנה בשנתו מתו

ARCHIVE
http://Archivebeta.Sakhrit.com

המחיר 5 מיל
ירושלים
ה' שבט תש"א / גליון י"ח
No. 18 / 2. 2. 1941

בעיות היום

שבעון למען הבנה ערבית-עברית

מתוכן הגליון הזה:

"יהודי אמריקה והיחסים העברים-ערביים
למצבה הכלכלי של קפריסין
משהו על מוחרם / ספורט יהודי-ערבי
בקור בכפר ערבי
השבוע בעולם הערבי וכו'

מעשי הצתה

פושטי הרגל במלאכתם ה"מדינית"...

בשעות הלילה אור ליום ששי, 24.1.1941, ניסו "אלמנים" ביזושלים להצית את בית-הדפוס "נשר", בו נדפס "בעיות-היום", את משרד "הליגה להתקרבות ושיתוף יהדי-ערבי" ואת דירותיהם הפרטיות של כמה מאנשי הליגה ו"בעיות היום". נגרם-נזק נכר למחסן-קמח, חנמצא ביש בנות עם בית-הדפוס. נבוהי הלילה השאירו מאחוריהם בתבערת-זפת, בדי להדגיש את ערך מעשיהם בהפצנה פוליטית.

"לרגל חשיבותו האידיאולוגית"...

ביום ששי, 24.1.1941, התפרסם ב"המשקיף", עתון הרביזיוניסטים, מכתב מאת ז. דבושינסקי, מנהיגם המנוח שנכתב ב-22.12.1929 אל שני חבריו הקרובים אליו ביותר, בן-ציון מוסנזון והעורך אליעזר בן-יהודה. המכתב נכתב בירושלים, בהם גם נעסקים חשובים ביותר, ויוד עים אנו מה רבה הדאגה הישראלית בחינם אלה בשל ה"ה נהגותם של עצירים אשר בחלקם קרובים הם לאותם עם קנים עצמם בעמדתם המפלגתית. אלא נראה שפרקי מעלי, ואנו מעתיקים כאן פסקה מענינת מתוכו. ואלה דברי דבושינסקי אל המסודגים: "מנסח עתה להפיך את המו סד הלאומי הזה לקתידרה של ביטול הלאומיות. אדם שעלה לתוך ראש המוסד בלי כל זכות מדעית... מנצל החיים החברתיים, ודווקא בשעה שאנו אומרים לשוות להם צורה חדשה, עצמאית. הצעירים העושים מעשי "נבוזתם" באישון לילה סבורים בוודי כי לאומיים הם במדה יוצאת מן הכלל. אך לאמיתו של דבר הרחים מה' רוכים בוד נסה את הנצעים הרכים. הראשונים של חינו הלאומיים.

מכתב על דב הוז ז"ל ב"פלסטין"

ב"פלסטין" התפרסם מכתב למערכת המקדיש לזכרו של דוב הוז, המכתב חתום ע"י "אחד מבניו הערביים". הוא מוסר על תולדות חייו של המנוח, על שרשונותיו וזכויותיו ועל העמדה החשונה שתפס בתנועת הפועלים הזהרתית ובישוב בכלל.

המחבר משבח את דוב הוז על אשר לא התפתק בש רות אומתו הוא בלבד, אלא הקדיש ממרצו ומומנו לשרות הארץ בכללה, כלומר להבנה ולשתוף היהדי-ערבי בארץ, בעיקר בין הפועלים. עוד לפועל הערבי להתארגן, להגן על זכויותיו ולהלחם על שפר תנאי חייו, רבים מבין הפועלים העבריים, בעיקר בימי הזיכרו הוקירו את המנוח, בהכרה דברון עומד המחבר על יחסי הבנה שררו בין דוב הוז ובין המנהיגים והמדינאים הערבים בארץ, הוא שים: "אבדה הארץ באבדת דוב הוז אישיות שהיתה ממונלת להבטחת שלום ושתוף פעולה לטובת הארץ ותו שביה כולם, ומי יתן ויקומו לארץ אישים דומתו שי ביאה לקראת המטרה הנכספת הזאת."

עד הנה דברי יידיו הערבי של דוב הוז ב"פלסטין", יש להצטער שקו זה באישיותו של דוב הוז ובפעולתו נב לע בשפע הערלות וההספדים שקראנו עליו בעתונות. בן המכריע זכשלו. יש לקוות שלבאי שלבי בא בעניו זה תהיה לישיבי ולתנועה הציונית ונם לחברי הס תדרות העובדים הזדמנות להבוע את יחסם כלפי "אחדות" מסוג זה וכלפי הכוון המדיני הכלול בו.

מתשובת המיניסטר לכספים על שאלה בבית-הנבחרים מתברר שבין כפקחים אלו יש עשרים חברי פרלמנט, 13 צירים ו-7 סנאטורים, משכורתם עבור עבודה זו היא בין 40 ל-100 ל"י לפי גודל האוביקט וחשיבותו. על שאלה נוספת האם מצב זה רצוי מבחינה חוקית סרם נתקבלה תשובה.

לקראת התקציב החדש —

קימונים ומס על רווחי מלחמה

אם היקף התקציב הקודם היה קרוב ל-48 מיליון לירות בהכנסות ובהוצאות אין לפי חשבון מיניסטר הכספים סיכויים השנה להכנסות אלא בהיקף של 40 מיליון לירות. הצו העליון בעיבוד התקציב הוא לפי דברי המיניסטר אידוני, אבל מתברר שאין כל אפשרות לרדת מתחת ל-41 מיליון לירות בהוצאות אחרי כל הקימונים הבאים בחשבון, בעיקר בעבודות הציבוריות. הורדת משכורת העובדים בלתי אפשרית לאור התחיקות הכללית. אמנם לא תינתן תוספת יוקר.

מצד ההכנסות מציעה הממשלה הנהגת מס על רווחי המלחמה המופרזים, כרווח רגיל נקבע לפי החזק הרווח הממוצע של שלש השנים שקדמו את המלחמה. המס הוא מודרג באופן כזה שמוטל על רווח מ-20 עד 50 אחוז. הוא חל בכלל רק על רווחים למעלה מ-8%, ויש זכות ערעור במקרים מיוחדים.

התקציב והמס החדש טעונים אישור שני בתי הפרלמנט הממשלה מקוה להעביר אותו עד מאי — התחלת שנת הכספים החדשה.

בעיות סוציאליות

דו"ח שנתי של הנהלת בתי-הסוהר

בימים אלה סירסם ה"ליוזה" (מיור-נגראל) הידדר פחה, המנהל הכללי של בתי הסוהר במצרים, את הדו"ח השנתי של מחלקתו. הוא מציין את הצפיפות השוררת בבתי הסוהר עקב ריבוי האסירים, מספרם הגיע בשנת 1939 ל-104,000, כלומר עליה של 540 לעומת השנה הקודמת. גם הפקדים עסוקים יתר על המדה, כי 7539 העובדים הם בריכם המכריע נשוים, בין האסירים הם היו כ-7000 נשים, 765 עם ילדיהם, נולדו באותה שנה 63 ילד בבתי-הסוהר.

הדו"ח דורש את ביצוע התיקונים שהצעה לפני שנים מספר ועדה-מיוחדת מיוחדת ועומדת על הצורך להקים בתי סוהר מיוחדים לעבריינים צעירים, שהמקום בהם אינו מתאים לצנזים.

בתי-מרחץ ציבוריים חדשים בקאהיר

משעם המיניסטריון לבריאות העם ייפתחו בקרוב בבירה חמשה בתי מרחץ ציבוריים שיאפשרו ל-2.000 איש ביום להתרחץ במרחץ-חינם. המשלות הספק נם את הסבון, ועומדים להקים על יד בתי-מרחץ אלה נם מטבחים עממיים.

בריאות הנוער

לפי בדיקה רפואית שנערכה בבתי הספר העממיים באבנוב (מחוז אסוית) יוצא ש-95,5 אחוז מבין הי לדים סובלים ממחלות, ביניהם 89 אחוז מחוסר דם ואחוז שה כללית עקב תזונה בלתי-מספקת.

חוסר העבודה בין המשכילים

עקב פטורי פקידים אשמלקים מבתי הדין המעורבים התפנו עשרים וחמש משרות עבור עצירים מצריים. הממשלה ערכה בחנות בשביל מועמדים, ונרשמו אדב עת אלפים, רבם בעלי השכלה נבוהה.

בעית החברות הזרות

השבועון הידוע "מסוור" מקדיש מאמר לשאלת נורל החברות הזרות במצרים ודורש מהממשלה, לנצל את שעת-החדרון כדי לישם את יהה על אותן החברות שקי שרות עם הנהלותיהן בחו"ל (בעקר בצרפת ובבלניה) נותקו, כגון חברת העלת-סואץ, בנקים שונים למשכנאתא, חברות מים ואו ויוד. כמו-כן דורש העתון פיקוח קפ דני על כך שיעסיקו במקום האזרחים האשמלקים שפוטרו פקידים מצריים. העתון מביע תרעומת מיוחדת על כך שאין למצרים רשות-הכניסה לשטח הרחב של ה"זירה סודנעג קלוב" ההידע, בשעה שהמגרש נחבר מידי המדינה המצרית.

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת והחנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
הסוס "שר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

השבוע בעולם הערבי

בארץ

אשראי ממשלתי לקידום החקלאות

הושלם בעת מתן האשראי הממשלתי בסך 4,700 לא"י, בערך, לנצרת וסביבותיה, הסכום נועד לרכישת מראקטורים ובהמות-עבודה לשם הגברת הייצור החקלאי.

מבקשים עזרה נגד מכת העכברים

"פלסטין" מוסר כי מכת העכברים הולכת ומחמירה בכפרים, וכי בעיקר בעפולה (לא הרחק מפתח-תקוה) נגרם נזק רב. העתון מציין כי האמצעי להשמדת העכברים, שהשתמשו עד כה תושבי הכפרים, הוא סיזוד קמח מורעל הנקח בבתי מרקחת, אינו מועיל בהרבה, לעומת זה אין בידי הפלאחים לקנות אמצעים טובים יותר מחמת יוקרם. מפנים את תשומת לבם של השלטונות למצב זה ומציעים לחלוקת סמים יעילים בתנאים נוחים בהקדם.

בתנועה השיתופית

כפי שהודענו נדחה ההתעניינות בהקמת קיבוצים בכפרים הערביים. "פלסטין" מוסר כי בני כפרים שונים פנו אל קיבוצים קיימים על מנת לקבל מהם הוראות והדרכה. בנראה שנם הביקור ברמת-השבים שמסרנו עליו בגליון הקודם קשור בתכניות אלו.

הדרכה חקלאית לכפרים

שלושים מדרים מכל חלקי הארץ השתתפו בקורס שנערך מטעם מחלקת החינוך בתחנת-הנסיונות במזרע רעדה, ע"י עכו, ולמדו פרק בגידול עפות ודבורים ובענפים חקלאיים אחרים. לאחר גמר הלימודים חזרו המורים לכפריהם על מנת לשמש מדריכים בשאלות חקלאות.

בעית בית-ספר בכפר כנה

"פלסטין" מוסר מנצרת כי אנשי הכפר המוסך כנה, אשר מאה לא"י והמקדו אותן אצל השלטונות בקרן לבניה בית חדש, בתנאי שמחצית הסכום הדרוש תינתן מקופת המשלה. אולם פונדם של כמה מאנשי הכפר בתשלום שכר הלימוד בבתי"ם הקיים נרם לכך שהמשי שלה התמשכה בקרן המופקדת בידה לנבית שכר-הלימוד הנ"ל. אנשי הכפר פנו לשלטונות בענין זה, וקבלו הסבה מהה שבית-הספר ייבנה לאחר שהמפנים שכין התורים ישלמו את חובותיהם.

השכנת שלום בין משפחות

בשבועות האחרונים נערכו כמה חגינות להשכנת שלום בדרך המסורתי בחלקים שונים של הארץ. בכפר ראמה ע"י עכו הניע לידי סוף ריב שנמשך למעלה מארבעים שנה. בכפר סאכנין ע"י רמלה שוחררו עקב חיסול סכ סוך דומה שישי-עשר מבני הכפר שנאסרו בזמנם על סמך החוק למניעת פשעים.

כינוס ראשי-העיריות בדרום

בעזה התקיים כינוס של ראשי העיריות והמועצות המקומיות במחוז. באו ראשי עזה, באר-שבע, חאן-יונס, פלוגה וקצין המחוז, מר עראף ביי אל-עראף. המשמש יו"ר הועדה העיונית במידבר. אחדי דיון מקיף בענ ניתנו המשתתפים הזדמנות לקיים כינוס בזה מדי חודש בהחשו.

שקספיר בערבית

קבוצת תובבי התיאטרון הערבים בירושלים הצינה השבוע באולם העצירים הנצרים את "המלך ליר" מאת שקספיר. המחזה שודר גם בדיו. קבוצה זו הראתה את הפסקיד החשוב להפיץ בקהל העדבי בארץ את יהיעת מיטב היצירה הבמתית. בראשה עומד מר מיסה סלאמה.

עולם "אלף לילה ולילה" בסרט מצרי

בקיגיע "רקס" בירושלים נערכה השבוע ההצנה הראשונה בארץ של הסרט המצרי החדש "דנאניר", סרט זה הוצג במצרים במשך חדשים רבים בשני בתי-קול נוע מלאים יתדשים. בן המלך ובני בותו הראשו לכבד את הסרט בנוכחותם הרשמית. הסרט מבוים אותו לתוך בנדאד של ימי הרון אל-רשיד. המשנרם מבין הכלים לבית-עבאס של הבריקדים, ווירי, נזיר-החשפה והע שי. אבר יש הדגשה שכל הדקל היהסטורי, צד-נמרים במדבר, טולל-לילה מקסימים על הנהר, וגם נזהלו של

השבוע בעולם הערבי

בארץ

אשראי ממשלתי לקידום החקלאות

הושלם בעת מתן האשראי הממשלתי בסך 4,700 לא"י, בערך, לנצרת וסביבותיה, הסכום נועד לרכישת מראקטורים ובהמות-עבודה לשם הגברת הייצור החקלאי.

מבקשים עזרה נגד מכת העכברים

"פלסטין" מוסר כי מכת העכברים הולכת ומחמירה בכפרים, וכי בעיקר בעפולה (לא הרחק מפתח-תקוה) נגרם נזק רב. העתון מציין כי האמצעי להשמדת העכברים, שהשתמשו עד כה תושבי הכפרים, הוא סיזוד קמח מורעל הנקח בבתי מרקחת, אינו מועיל בהרבה, לעומת זה אין בידי הפלאחים לקנות אמצעים טובים יותר מחמת יוקרם. מפנים את תשומת לבם של השלטונות למצב זה ומציעים לחלוקת סמים יעילים בתנאים נוחים בהקדם.

בתנועה השיתופית

כפי שהודענו נדחה ההתעניינות בהקמת קיבוצים בכפרים הערביים. "פלסטין" מוסר כי בני כפרים שונים פנו אל קיבוצים קיימים על מנת לקבל מהם הוראות והדרכה. בנראה שנם הביקור ברמת-השבים שמסרנו עליו בגליון הקודם קשור בתכניות אלו.

הדרכה חקלאית לכפרים

שלושים מדרים מכל חלקי הארץ השתתפו בקורס שנערך מטעם מחלקת החינוך בתחנת-הנסיונות במזרע רעדה, ע"י עכו, ולמדו פרק בגידול עפות ודבורים ובענפים חקלאיים אחרים. לאחר גמר הלימודים חזרו המורים לכפריהם על מנת לשמש מדריכים בשאלות חקלאות.

בעית בית-ספר בכפר כנה

"פלסטין" מוסר מנצרת כי אנשי הכפר המוסך כנה, אשר מאה לא"י והמקדו אותן אצל השלטונות בקרן לבניה בית חדש, בתנאי שמחצית הסכום הדרוש תינתן מקופת המשלה. אולם פונדם של כמה מאנשי הכפר בתשלום שכר הלימוד בבתי"ם הקיים נרם לכך שהמשי שלה התמשכה בקרן המופקדת בידה לנבית שכר-הלימוד הנ"ל. אנשי הכפר פנו לשלטונות בענין זה, וקבלו הסבה מהה שבית-הספר ייבנה לאחר שהמפנים שכין התורים ישלמו את חובותיהם.

השכנת שלום בין משפחות

בשבועות האחרונים נערכו כמה חגינות להשכנת שלום בדרך המסורתי בחלקים שונים של הארץ. בכפר ראמה ע"י עכו הניע לידי סוף ריב שנמשך למעלה מארבעים שנה. בכפר סאכנין ע"י רמלה שוחררו עקב חיסול סכ סוך דומה שישי-עשר מבני הכפר שנאסרו בזמנם על סמך החוק למניעת פשעים.

כינוס ראשי-העיריות בדרום

בעזה התקיים כינוס של ראשי העיריות והמועצות המקומיות במחוז. באו ראשי עזה, באר-שבע, חאן-יונס, פלוגה וקצין המחוז, מר עראף ביי אל-עראף. המשמש יו"ר הועדה העיונית במידבר. אחדי דיון מקיף בענ ניתנו המשתתפים הזדמנות לקיים כינוס בזה מדי חודש בהחשו.

שקספיר בערבית

קבוצת תובבי התיאטרון הערבים בירושלים הצינה השבוע באולם העצירים הנצרים את "המלך ליר" מאת שקספיר. המחזה שודר גם בדיו. קבוצה זו הראתה את הפסקיד החשוב להפיץ בקהל העדבי בארץ את יהיעת מיטב היצירה הבמתית. בראשה עומד מר מיסה סלאמה.

עולם "אלף לילה ולילה" בסרט מצרי

בקיגיע "רקס" בירושלים נערכה השבוע ההצנה הראשונה בארץ של הסרט המצרי החדש "דנאניר", סרט זה הוצג במצרים במשך חדשים רבים בשני בתי-קול נוע מלאים יתדשים. בן המלך ובני בותו הראשו לכבד את הסרט בנוכחותם הרשמית. הסרט מבוים אותו לתוך בנדאד של ימי הרון אל-רשיד. המשנרם מבין הכלים לבית-עבאס של הבריקדים, ווירי, נזיר-החשפה והע שי. אבר יש הדגשה שכל הדקל היהסטורי, צד-נמרים במדבר, טולל-לילה מקסימים על הנהר, וגם נזהלו של

מתשובת המיניסטר לכספים על שאלה בבית-הנבחרים מתברר שבין כפקחים אלו יש עשרים חברי פרלמנט, 13 צירים ו-7 סנאטורים, משכורתם עבור עבודה זו היא בין 40 ל-100 ל"י לפי גודל האוביקט וחשיבותו. על שאלה נוספת האם מצב זה רצוי מבחינה חוקית סרם נתקבלה תשובה.

לקראת התקציב החדש —

קימונים ומס על רווחי מלחמה

אם היקף התקציב הקודם היה קרוב ל-48 מיליון לירות בהכנסות ובהוצאות אין לפי חשבון מיניסטר הכספים סיכויים השנה להכנסות אלא בהיקף של 40 מיליון לירות. הצו העליון בעיבוד התקציב הוא לפי דברי המיניסטר אידוני, אבל מתברר שאין כל אפשרות לרדת מתחת ל-41 מיליון לירות בהוצאות אחרי כל הקימונים הבאים בחשבון, בעיקר בעבודות הציבוריות. הורדת משכורת העובדים בלתי אפשרית לאור התחיקות הכללית. אמנם לא תינתן תוספת יוקר.

מצד ההכנסות מציעה הממשלה הנהגת מס על רווחי המלחמה המופרזים, כרווח רגיל נקבע לפי החזק הרווח הממוצע של שלש השנים שקדמו את המלחמה. המס הוא מודרג באופן כזה שמוטל על רווח מ-20 עד 50 אחוז. הוא חל בכלל רק על רווחים למעלה מ-8%, ויש זכות ערעור במקרים מיוחדים.

התקציב והמס החדש טעונים אישור שני בתי הפרלמנט הממשלה מקוה להעביר אותו עד מאי — התחלת שנת הכספים החדשה.

בעיות סוציאליות

דו"ח שנתי של הנהלת בתי-הסוהר

בימים אלה סירסם ה"ליוזה" (מיור-נגראל) הידדר פחה, המנהל הכללי של בתי הסוהר במצרים, את הדו"ח השנתי של מחלקתו. הוא מציין את הצפיפות השוררת בבתי הסוהר עקב ריבוי האסירים, מספרם הגיע בשנת 1939 ל-104,000, כלומר עליה של 540 לעומת השנה הקודמת. גם הפקדים עסוקים יתר על המדה, כי 7539 העובדים הם בריכם המכריע נשוים, בין האסירים הם היו כ-7000 נשים, 765 עם ילדיהם, נולדו באותה שנה 63 ילד בבתי-הסוהר.

הדו"ח דורש את ביצוע התיקונים שהצעה לפני שנים מספר ועדה-מיוחדת מיוחדת ועומדת על הצורך להקים בתי סוהר מיוחדים לעבריינים צעירים, שהמקום בהם אינו מתאים לצנזים.

בתי-מרחץ ציבוריים חדשים בקאהיר

משעם המיניסטריון לבריאות העם ייפתחו בקרוב בבירה חמשה בתי מרחץ ציבוריים שיאפשרו ל-2.000 איש ביום להתרחץ במרחץ-חינם. המשלות הספק נם את הסבון, ועומדים להקים על יד בתי-מרחץ אלה נם מטבחים עממיים.

בריאות הנוער

לפי בדיקה רפואית שנערכה בבתי הספר העממיים באבנוב (מחוז אסוית) יוצא ש-95,5 אחוז מבין הי לדים סובלים ממחלות, ביניהם 89 אחוז מחוסר דם ואחוז שה כללית עקב תזונה בלתי-מספקת.

חוסר העבודה בין המשכילים

עקב פטורי פקידים אשמלקים מבתי הדין המעורבים התפנו עשרים וחמש משרות עבור עצירים מצריים. הממשלה ערכה בחנות בשביל מועמדים, ונרשמו אדב עת אלפים, רבם בעלי השכלה נבוהה.

בעית החברות הזרות

השבועון הידוע "מסוור" מקדיש מאמר לשאלת נורל החברות הזרות במצרים ודורש מהממשלה, לנצל את שעת-החדרון כדי לישם את יהה על אותן החברות שקי שרות עם הנהלותיהן בחו"ל (בעקר בצרפת ובבלניה) נותקו, כגון חברת העלת-סואץ, בנקים שונים למשכנאתא, חברות מים ואו ויוד. כמו-כן דורש העתון פיקוח קפ דני על כך שיעסיקו במקום האזרחים האשמלקים שפוטרו פקידים מצריים. העתון מביע תרעומת מיוחדת על כך שאין למצרים רשות-הכניסה לשטח הרחב של ה"זירה סודנעג קלוב" ההידע, בשעה שהמגרש נחבר מידי המדינה המצרית.

הפיקוח על הרכוש הזר

במצרים הועמד כידוע הרכוש האיטלקי והגרמני עם פרוץ המלחמה תחת הנהלת הממשלה. ואולם אין הנהלה אחידה ירכוש זה. אלא לכל אוביקט יש מפקח מיוחד.

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת והחנהלה: ירושלים-רחביה, ת. ד. 7021.
הסוס "שר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

בעמדתם לבעיות המענינות אותנו ,ולבסוף הגיע לכלל מסקנה מפתיעה שזו תהא תעודתו של ה„מזרחי" להגן על „הציונות הפוליטית השלמה", אפילו כלפי ראשי המדינאים של אנגליה ואמריקה. וכאן שנה הרב ברלין במדה שהוא מזכה את ה„מזרחי" בזכות יתירה. רעיונות משונים אלה רווחים גם בקרב סיעות ציוניות אחרות. מובן שאין סכוייהם מתרבים על ידי כך. לאמיתו של דבר מסתתר מאחורי ההערה הזאת פסימיזם עמוק מאד, הגורם כי אנו הפסדנו כבר במלחמה משום שהציונות — כפי שהרב פישמן והרב ברלין מתארים אותה לעצמם — אינה הולמת עוד את העולם הזה, והגורמים אשר יכריעו בעתיד לא יקבלו אותה.

אנו מתנגדים לפסימיזם זה. אנו מאמינים כי זכות החיים של עם ישראל מן הדין שיודו בה דווקא בתקופה זאת, מובן שלא במשמעות נציונליזם קיצוני בנוסח הנציונליזם המחריב עתה את העולם, ואשר יבוא אל קצו במשטר העולמי החדש שיוקם בכח המעצמות אשר לנצחונן אנו מקוים. האידיאה הנצחית שבציונות תקנה לבבות ותלהיב בני אדם גם כיום. אך הכל לפי הציונות ולפי הצורה שתלבש. ההשגות הזעיר־בורגניות שבעולם הנוטה העתיק אין לשוב ולהחיותן עוד. החקוי לשיטות ומליצות של נציונליזם אשר העולם התרבותי דוחה אותו — גם הוא לא יקרבנו למטרה. אבל ציונות המעלה את תביעות עם ישראל והתחיה היהודית בד בבד עם אידיאות הזמן החדש, ציונות שתיבנה על עקרון של שיתוף עבודה וטולירנטיות, — בציונות כזו יודו גם כיום. ושומה עלינו למצוא בתוכנו קנאים לאידיאה זו שיפלסו דרך לנצחון הציוני של יום המחרת. אנו מאמינים בנצחון זה. ועל כן מתנגדים אנו לדפיטיזם אשר מנהיגים ציוניים מפיצים אותו רק משום שאינם רוצים להודות כי שיטותיהם הפוליטיות נכשלו כליל.

עמי האיסלם וממשלת וישי

בקשר עם התעמולה הרעשנית המתנהלת בזמן האחרון בתחנות השדור הצרפתיות כדי להשפיע על הערבים כותב „אל־בלאג" המצרי: „המוסלמים היו תמיד כנים באהדתם ובנאמנותם. הם לעולם לא בגדו ואף על פי שצרפת גרמה נזק לשאיפותיהם ולחרותם לא עזבוה בשעות קשות.

האם ממשלת וישי נכונה כיום לשחרר את האסירים הפוליטיים בטונס, באלג'יר, במרוקו, בלבנון ובסוריה? האם ממשלת וישי כנה בבקשה להבטיח לעצמה את ידידות המוסלמים? האם תתן להם אבטונומיה במסגרת תיקון של אומות דמוקרטיות? אנו תקוה שההרהורים הללו יעסיקו את המרשל פטיין כשהוא מציג את מדיניותו בתעמולה נלהבת אל העמים המוסלמיים... האם המרשל נזכר שמנהיג מוסלמי גדול, האמיר עבד־אל־כרים (ראש מרד „הריף" במרוקו) נמצא כבר זה 17 שנים כאסיר באי מדגסקר?".

א"י מרכז־אפנה בשביל המזרח הקרוב

המכון למסחר חוץ מכין לפברואר (מהשני ועד השמיני בו) תערוכה למוצרי אפנת האביב, המיועדת ללקוחותיו בארצות השכנות. התערוכה תדגיש את ארץ־ישראל כמרכז חדש לדברי אפנה בשביל המזרח הקרוב.

בתערוכה, שתתקיים בבית התאחדות בעלי התעשיה, תוצגנה לראווה הדוגמאות ההדישות של תעשית הלבוש. נוסף על מוצגי הלבוש לגבירות, שיהוו את עיקר התערוכה, יוצגו בה גם מוצרים אחרים שישקפו באופן יותר כללי את הישגי תעשית הארץ ואת תעשיות־הלואי לענף הלבוש בארץ.

התערוכה עוררה התענינות בחוגי המסחר בארצות השכנות ובפרט במצרים. בתי המסחר המיוחדים ללבוש, ובתי־מסחר „כל־בו" הגדולים במצרים כבר הודיעו על נכונותם לשגר באי כח שיזמינו במשך התערוכה את צרכיהם לעונה הבאה. התענינות זו נתאפשרה הודות לאספקה מוצלחת של סחורת־אפנה לארצות הסמוכות בשנה שעברה. הדבר הושג באמצעות המכון לסחר־חוץ.

ארץ ישראל ריכזה בשנים האחרונות בעלי מקצוע מומחים שרכשו את ידיעותיהם במרכזי האפנה של פריס, וינה. כיום הם עובדים בבתי החרושת ובתי המלאכה בארץ, תוצרתם, שלאיכותה וטוב טעמה יצאו מוניטין בארצות שונות, כבשה לה שווקים במזרח הקרוב והולכת וחודרת לשוקי דרום־אפריקה, אוסטרליה, הודו וכו'.

המכון לסחר־חוץ הוא מוסד של הנה"ס, אפ"ב והתאחדות בעלי התעשיה.

לא ביצים סרוחות אלא פרחים

יהודי אמריקה והיחסים העברים־ערביים

ביומן מסעו לאמריקה המתפרסם עתה ב„הארץ" מספר משה סמילנסקי על שיחותיו הראשונות עם באי כח היהדות האמריקאית. ובניהם חשובי העתונאים היהודיים ונציגי העתונות היהודית. תוך כדי שיחה נתעוררה מניה וביה שאלת היחסים בין היהודים והערבים. ועל כך מספר סמילנסקי בקטע דלקמן:

„לאחר השאלות על חוק הקרקעות באו, כמובן, השאלות על היחסים של היהודים והערבים, אמרתי להם את דעתי. והיא ידועה לקוראי הארץ, ודעתי, אגב אורחא, מצאה הד עמוק בלבות אחינו באמריקה וכמעט ללא הבדל מפלגות. הדבר הפתיעני. חשבתי תמיד, שדעתי על השאלה העברית תפגש בגולה ב„ביצים סרוחות", אבל דעתי נפגשה ב„פרחים". אני מדבר ב„סגנונו" של בחור ליטאי אחד, שנזדמן עמי באחד ה„מיטינגים" באחת הערים באמריקה. והוא אמר לי: אילו באת לקובנו היו באים לשמוע אותך אלפים ולא מאות כמו פה. והאלפים האלה היו זורקים בך לפני שנים אחדות „ביצים סרוחות" ועתה היו זורקים עליך „פרחים".

אין סמילנסקי מספר לנו מה אמר הוא לעתונאים וליהודים באמריקה, אלא שהשקפתו שלו ידועה לנו, באשר הביע אותה לפני 50 שנה כמעט וחזר עליה לעתים קרובות עד הזמן האחרון. הוא רואה את העתיד היהודי בארץ ישראל כדבר הקשור קשר בל יגתק עם העתיד הערבי, והוא יוצא בבקורת חריפה כנגד האידיאולוגיה של אותם הציונים המתעלמים מן היסוד החשוב ביותר של המציאות הארצישראלית. מלבד זאת ידוע סמילנסקי כמתנגד לכל סיסמאות־החרם, והוא דוגל בשם עבודת גומלין נאמנה וישרה.

מתוך הנסיונות שנתנסה בהם במשך 50 שנות פעולתו בארץ שיער סמילנסקי כי ישילו בו ביצים סרוחות באמריקה. אכן, בארץ ישראל נוטים חוגים מסוימים בזמן האחרון לנהוג באנשים המביעים אמת בלתי נוחה מנהג של סטירות לחי ומעשי הצתה. אך ראה זה פלא! היהודים באמריקה — וביניהם ציונים ותיקים — דעתם אחרת. אנשים אלה החיים בעולם הגדול ואינם מתבודדים על אי מוקף חומה סינית שהקימו במו ידיהם, אנשים אלה יודעים בבירור כי שרויים אנו כיום במלחמה קשה לחיים ולמות ואין לפסוח עתה על שתי הסעיפים. אין הציונות יכולה לדגול בשם תורה אחת לגבי האומה היהודית, ובשם תורה אחרת לגבי אומות אחרות. אין אדם יכול להלחם לחירות ורוח של סבילות ויחד עם זה להשתמש בשיטות טוטאליטריות בביתו שלו. יהודי אמריקה מבינים כי הציונות יכולה להתגשם רק בעזרת העולם הליברלי, עם בנין חדש של העולם, אשר יבוצע בידי אותן המעצמות הדוגלות עוד כיום בשם הדמוקרטיה. הם תולים תקותם בנצחון אמריקה. וכל עם ישראל כולו במצבו כיום משתוקק בכל מאודו לנצחונן של אמריקה ואנגליה במלחמה עולמית זו שהיא גם מהפכה עולמית. ובחמש השנים האחרונות נוכחה דעת הצבור באנגליה ובאמריקה לדעת כי אין לזלזל בשאלה הערבית, וגם היהודים בעולם למדו את הדבר. ובשעה שמזדמן אליהם מנהיג יהודי הריהם תובעים הימנו בראש והראשונה תשובה לאותה שאלה. ולא עוד אלא שגם יהודי ליטא למדו משהו. אותו בחור שסמילנסקי מספר עליו הרי דיבר על קובנו ולא על אמריקה. גם בקובנו מנשבות רוחות חדשות. ויש בכך משום תקוה.

יחסם של היהודים לשאלה זו והפתרון שנמצא לה — הם המה שיכריעו בגורל הציונות. ולא רק בארץ ישראל בלבד, אם כי מובן שבה עיקר החשיבות, אבל גם בעולם, במדה שלא יהא זה עולם היטלראי. ציוני אמריקה יודעים יפה מדוע הציגו לסמילנסקי שאלות כאלו ובשלמה זיכוהו בפרחים על תשובותיו האפיקורסיות.

בקור בכפר ערבי

בחוברת „על החומה", המוצאה לאור ע"י תנועת נוער „השומר הצעיר" אנחנו מוצאים את התאור המענין דלקמן: —

לאט לאט שרכנו את דרכנו בשביל הצר העולה ומתפתל עד לראש ההר. העליה היתה קשה והקוצים דקרונו בלי רחם. מסביב היה הכל שמם. משהגענו לפסגה והסתכלנו לתוך מעמקי הואדי השני ראינו לתמהוננו והנה, באמצע השממה, גנת ירק קטנה ועצובה כשושנה בין החוחים.

שמנו פנינו לעבר הגינה ופגשנו את בעליה. זה היה פלח טיפוסי, רזה וקרוע בגדים, שעמל להשקות את חלקתו הקטנה. במאור פנים ברכנו לשלום והזמיננו לחסות בצל קורתו. הודינו לו על טוב לבו והמשכנו את דרכנו. כעבור כמה דקות הגענו לבתי הכפר הראשונים. והכפר — כפרו של הפלח מיודענו. הבתים פשוטים מאוד, בעלי קומה אחת בנויים מאבנים וטיט. סביב אחדים מהם צמחה ועלתה בין הקוצים גינה קטנה ובלתי מסודרת. פה ושם עלו עשבים רעים ובין הענבניות בצבץ ובלט אבטיח שמן ועב־כרס. קרקור תרנגולות ונביחה עצבנית ורנונה של כלבים קבלו את פנינו. מאחורינו נקהלו כל ילדי הכפר אשר באו לחזות בפנטזיה. הם היו כחושים, בלואים. בצריחות ובקריאות ברכו אותנו ולא שכחו לבקש „בקשיש". נגשנו לבית הפלח מיודענו והלה קבלנו בסבר פנים יפות והגיש לנו שרפרפים נמוכים לשבת. אשתו, אשה בריאה וחזקה נשאה תינוק בזרועותיה ושני בניה האחרים שחקו על ידנו בחול.

השיחה התפתחה על המלחמה. נעשו השוואות בין המלחמה הקודמת והמלחמה הנוכחית. דובר על טובם של האנגלים ועל עריצותם של התורכים. הערבי שלנו קלל קללות נמרצות את היטלר ודנהו בשריפה ובסקילה. לבסוף שאלנו בעל הבית על ההרעשות בחיפה ועל מספר ההרוגים והפצועים הערבים והיהודים. הוא חזר וקלל את היטלר ומוסליני גם יחד. בזמן השיחה הגישה לנו בעלת הבית אבטיחים, שקדים וצברים ונאכל לשבעה ונודה לפלחים הטובים על טוב לבם. מרחוק נשמע קולו של ה„מואזין", הוא כוהן הדת, שקרא את המאמינים באללה ובנביאו מוחמד לתפילה. השמש שקע בפאתי מערב וצללי הערב נטוי. העובדים בשדות חזרו ובעברם על פנינו ברכונו לשלום. הם היו עיפים ויגעים לאחר יום העבודה הקשה. בא הערב והגיעה שעתנו לחזור. וחזרנו.

„שכחו את הימים הרעים שעברו"

קלוב הנוער בת"א „אלומה", ערך בשבת טיול ליפו. השתתפו כעשרים צעירים וצעירות. ליד הקלוב הספורטיבי הלאומי ביפו נפגשו על ידי ארבעה מחברי הקלוב שהיו מדריכיהם בשעת הביקור במרכז יפו ה„אירופית" ובעיר העתיקה. ליד בית החולים הממשלתי קידמו רבים את פני המטיילים ב„שלום" בעברית. בקלוב הלאומי נערכה מסיבה. ראש עירית יפו עבדול ראוף אל ביטאר קיבל בברכה חמה את הבאים, ובין שאר דבריו אמר: „שכחו את הימים הרעים אשר עברו על שני עמים־אחים, אני שמח לבקורכם זה ואני תקוה, כי בקרוב נהדק בינינו את קשרי הידידות אשר נותקו ונשמח לביקוריכם הדחופים יותר בעירנו". אחד מחברי „אלומה" הודה לראש העיריה על דברי ברכתו וביקש למסור את הזמנתם לביקור בת"א. ליד שולחן ערוך דברי מתיקה בילו האורחים עם חברי הקלוב. בהמשך הטיול ביקרו בבית הספר החדש לנערים הערבים, בקלוב הנוער האורתודוכסי ובכנסיה.

בברכות ידידות נפרדו האורחים מאת מארחיהם.

יחסי ידידות בין ילדי צופית ומוריהם ובין שכניהם הערבים

זה כמה חדשים נמשכים קשרי ידידות בין ילדי בית הספר ומוריהם בצופית ובין המורים והמשכילים הערבים שבסביבה. המורים הערבים מוזמנים מפעם לפעם לשעורים בבית הספר בצופית, ומשתתפים לפעמים גם בישיבות חבר המורים. בי' בטבת הוזמנו ילדי צופית לכפר טירה. האורחים נתקבלו על ידי נכבדים, הוכנסו לחדרים מסודרים וניתן להם „כיבוד". התזמרת של בית הספר בצופית נגנה לפני קהל רב שנתאסף מסביבם. ילדות הכפר רקדו לקול מחיאת־כפיים של כל הנאספים. המארחים לא פסקו מלהביע את שמחתם על הביקור ורצונם הרב בקשרי ידידות מתמידים, וליוו את האורחים בדרכם הביתה.

למצבה הכלכלי של קפריסין

לבטי תקציב

באחת הישיבות האחרונות של המועצה המיעצת בקפריסין (מוסד זה שהוקם בשנת 1925, מורכב מ־9 פקידים ממונים ו־12 באי־כח התושבים, 9 יונים ו־3 מוסלמים) נתן סיר ה. ד. בטרשיל מושל האי (ידוע בארץ מימי כהונתו כמזכיר ראשי) תאור מקיף על מצבה הכלכלי והכספי של קפריסין, שקשייה נובעים בעיקר מהעליה הניכרת בהוצאות ההגנה ומהתגברות חוסר העבודה.

בשעה שתקציב הממשלה לשנת 1940 הראה עודף של 278000 ל"ש, מעריכה הצעת התקציב לשנת 1941 את ההוצאות עד 1.083.000 ל"ש, את ההכנסות עד 843.000 ל"ש, כלומר יש לצפות לגרעון של 240.000 ל"ש. לפי דברי המושל יתכן מאד שהממשלה גם בשנה הבאה תצטרך לתמוך בחקלאות.

הממשלה לא ראתה אפשרות לעסוק ברכישת יבול פרי ההדר. אחרי שהלך לאבוד השוק הסקנדינבי, הקדישה הממשלה מרץ רב לפתוח שווקים בארצות השכנות, ועלה בידיה למכור כמות קטנה של לימונים לעדן. הממשלה מתכנת תכנית לעדוד התצרוכת המקומית של התפו"זים.

קנית יבול ע"י הממשלה

עד לראשית דצמבר הוציאה הממשלה כ־26.000 ל"ש על קנית חרובים מחקלאי קפריסין. כן קנתה כמויות גדולות של צמוקים וגם 50.000 גלון מהיין הידוע „קומנדריה". כל קניות אלו עלו לממשלה ב־80.000 ל"ש.

2350 טון תפוחי־אדמה מיבול הקיץ האחרון ו־7000 טון מיבול החורף הנוכחי נועדו לאכספורט בשביל כוחות הצבא במצרים ובא"י. ממשלת יון קנתה כ־600 טון זרעי תפוחי אדמה.

חוסר העבודה

השתוק הכללי בדרכי המסחר והירידה החמורה בתנועת הספנות בנמלי קפריסין הגבירו את חוסר העבודה שגם מקודם היה קשה למדי. הרוב המכריע של מחוסרי העבודה נמצא בערים ובכפרי הכורים. „חברת המכרות של קפריסין" עוזרת מצדה בהקלת המצוקה בשטחיה היא. בסך הכל יוקדשו כ־90.000 ל"ש לסיוע למובטלים. ההוצאות למטרות ההגנה שהגיעו בשנים כתיקונן ל־11000 ל"ש עלו השנה ל־33.000 ל"ש, לרבות ההוצאות על הג"א ועל המשטרה הנוספת.

בהמשך דבריו עמד המושל על שאלת האספקה. למרות הקציר הגרוע יש מלאי של 15000 טון חטה.

לקראת מס הכנסה

אף כי הגרעון בתקציב החדש יכוסה מהעודף של אשתקד, הודיע סיר ה. ד. בטרשיל לתושבי האי שפקיד מטעם מחלקת המסים בלונדון נמצא עתה בדרך אל קפריסין כדי להנהיג מס הכנסה, פרטי סדור המס טרם עובדו.

המושל הביע את התקוה שהמס החדש יכניס לכל הפחות 50.000 ל"ש בשנה הבאה. כידוע קיים מס הכנסה ברוב חלקי האימפריה הבריטית והגיע באנגליה גופא לגובה עצום. „סיפרוס פוסט", עתון בשפה האנגלית המופיע בבירת קפריסין, מעיר שתהיה דרושה הכנסה של 500.000 ל"ש בערך לשם גבית סכום של 50.000 ל"ש בתור מס הכנסה ומביע ספקות אם האי יוכל לצפות במשך המלחמה הנוכחית להכנסה כזאת.

(לפי פלסתין פוסט)

בקור חג של נכבדי רעננה בכפר השכן

חברי מועצת רעננה השתמשו בהזדמנות החג המוסלמי כדי להמשיך במסורת הנאה שהתפתחה בחדשים האחרונים, והחזירו לנכבדי תורבת אל־אזון את ביקורם בחנוכה. גם פגישה זו עברה כמו אלה שקדמו לה בנעימים. השתתפו גם באי כח השלטונות, ונשלחו טלגרמות המביעות את שמחת המסובים על הנצחונות הבריטיים האחרונים.

יש לקוות שביקורים הדדיים כאלה יהיו למנהג קבוע בכל חלקי הארץ. לאנשי רעננה ואל־אזון אנו מאחלים גם להבא יחסי גומלין טובים שימצאו במשך הזמן בוודאי גם ביטוי בפעולות יום־יומיות משותפות לפתרון הבעיות החמורות שציבור החקלאים — יהודים כערבים — נתון בהן בימי חירום אלה.

משהו על מוחרם / (מכתב אל המערכת)

יהודי הגר בסביבה שכולה ערבית ספר לי היום:

זה שנה שאני גר בדירה ערבית זולה, אך אתמול נגש אלי בעל הבית הערבי בדרישה להעלות את שכר דירתי החל ממוחרם, שוחחתי אתו בעזרת מתורגמן על הענין. אמרתי שלפי חוק הדירות החדש הרי אסור יהיה לו להפקיע את מחיר הדירה לשנה הבאה. לשוא — אף על פי שגם התורגמן עבר לצדי, עמד הערבי על דרישתו הבלתי־מוצדקת. עתה עלי למצוא דירה זולה אחרת וקרוב לודאי שלא אמצא עכשיו. אם כן מוכרח אהיה לבוא לידי הסכם עם בעל־הבית הנוכחי. לא תהיה לי ברירה, כי לא יהיה כדאי לבקש את זכותי במקרה זה לפני בית־משפט. לו היה בעל־הבית שלי יהודי כמוני, היה הדבר אחר, אך לא כדאי שיהיו לי עסקים עם ערבי בן אומה זרה".

השתוממתי ואמרתי: ובכן מוכן תהיה לוותר סתם על זכותך. האם אין אתה יודע, שיש ועדה ע"י ועד הקהילה המתעסקת בשאלות כאלה? לכל הפחות תפנה אליה ותשמע בעצתה, ואחר כך תוכל להחליט, מה לעשות. בכל אופן הצדק אתך לפי החוק החדש".

„לא ולא", אמר אותו היהודי בתוקף, „בשום אופן לא אפנה אל הועדה הזאת. האנשים הללו אינם מכירים את מצבי. אני היהודי היחידי באותו הבית, ואני אפחד מאד מפני שכני הערביים, במקרה שבית־המשפט יכיר בזכותי. הערבים הם זרים לי והם יזיקו לי בכל מיני דרכים. והחוק — אמנם כתוב הוא על גבי הנייר, אך רחוק הוא מלהגן עלינו למעשה".

אמרתי לו שאם כל דייר יחשוב כמוהו, אז באמת החוק לעולם לא יצא לפועל, הדגשתי שגם במקרה זה תהיה חובתו להקפיד על החוק, כי הגשמתו תלויה קודם כל בנו. ועוד נסיתי להסביר לו, שאין הערבים כלל זרים ו„מסוכנים" במובן זה שאי אפשר לדרוש גם מהם קיום החוקים. לחינם — לא הצלחתי לשנות את דעתו, אלא, כדי להצטדק, סיפר לי אותו הדייר על עוד שני יהודים הנמצאים במצב דומה ועושים כמוהו...

לפי דעתי יש להוציא מאותו המקרה מסקנות אחדות:

א) יש למצוא דרך להכריח את היחידים להקפיד על הגשמת חוק הדירות לטובת הכלל. הרי, אם הדיירים עצמם מוותרים מכל וכל — יאבד החוק חיש מהר את ערכו הממשי ויש חשש שמא בשנה הבאה כלל לא יהיה חוק כזה.

ב) חוק הדירות משותף הוא גם ליהודים וגם לערבים. אך ההכרה בצורך לשתוף הפעולה בין יהודים וערבים בעניניהם המשותפים עדיין איננה נפוצה בקרבנו די צרכה. אינני יודע, אם יש באותו בית גם דיירים ערביים. אך גם במקרה שיש, בטוחני, שלא עלה על דעת אותו היהודי להתחבר עם שכניו הערביים — דיירים כמוהו — לשם דרישה משותפת מבעל־הבית. אופיני הוא מאד, שיהודי זה אינו מבין את העובדה שכאן בעצם אין ניגוד בין יהודי לערבי, כי אם נגוד בין שוכר דירה לבעל־הבית.

בכלל יש להעיר שאחד הליקויים הרציניים בחיינו הצבוריים הוא חוסר מגע והבנה בעניני יום־יום הפשוטים ביותר בינינו ובין שכנינו. אמנם רוצה אני להודות בהזדמנות זו ל„בעיות היום" על אשר הוא נותן ידיעות חשובות בשטח זה, מדי פעם בפעם. אולם היהודי הנ"ל בודאי אינו נמנה על קוראי עתון זה, ואין זה מספיק להפיץ ידיעות בכתב אלא יש ליצור אפשרויות בלתי־אמצעיות. הנה היהודי הזה גר יחד עם ערבים באותו הבית, ובכל זאת אין יחסי־שכנים ביניהם, אלא „זרים לי הערבים", וזה בעוכריו ובעוכרי הצבור.

כל עוד שוררים יחסים (או יותר נכון חוסר־יחסים) כאלה לא נהא כאן ממש „בבית".

ירושלים, 21 לינואר 1941. דבורה ב.

הגברת פעולתם המשותפת של הפקידים למען תוספת היוקר

מסרנו לפני שבוע על אספת הפקידים הגדולה, שהתקיימה באולם הצעירים הנוצרים בירושלים והעמידה את הדרישה על תוספת היוקר. אחרי אספה זו התקיימה אספה משותפת של הועדים המחוזיים לתל־אביב וליפו של התאחדות פקידי הממשלה „סוג ב'". היו נוכחים באי־כח הפקידים מכל מחלקות הממשלה במחוזות עזה ולוד. האספה דנה במצבם הקשה של הפקידים שנוצר עם עלית המחירים של צרכי החיים. הוחלט לשלוח מברק אל הועה"פ של התאחדות פקידי הממשלה לשם העברתו לממשלה. נבחרו באי־כח מיפו ומתל־אביב שיצטרפו למשלחת אל הממשלה.

אספה דומה התקיימה בחיפה, בה היו נוכחים כ־300 פקידים. מר איראני מסר דין־וחשבון על הפגישה שהיתה בינתיים עם מר מקפרסון, המזכיר הראשי, שבה הציג מר איראני את פקידי חיפה. לפי דבריו ממשיכה עדיין הממשלה לדון בשאלת תוספת היוקר לפקידים בעלי משכורת נמוכה.

אחר כך התפתח וכוח בו הודגשו הקשיים הנובעים מהתיקרות החיים, ובאה לידי בטוי האכזבה וההתמרמרות על המשא ומתן הממושך. לבסוף נבחרה ועדת חרום המורכבת מהא' י. וכסלר, נ'דאללה, ומוחמד ראשיד. הוחלט להריץ מברק אל ה.מ. הנציב העליון ולבקשו להתיחס בעין יפה לענינם ולהענות לדרישתם בהקדם האפשרי.

שונות

בסוף דצמבר ערך „מועדון האמנות" הצעיר בירושלים, שנוסד ביזמת מר סטוארט, מפקח על הוראת המלאכה והאמנות במחלקת החינוך הממשלתית והמאחד אמנים מבני כל העדות, תערוכה נאה מציורות חבריו.

כן נפתחה בצפת תערוכה של תמונות של אמנים מבני הגליל העליון ועמק הירדן. התערוכה העומדת תחת חסות מועצת פועלי צפת, מכילה גם יצירות אחדות של צייר ערבי צעיר מצפת.

בקשר לנשואי בנו, המציא מר שמואל מ. לוי, סוחר בתל אביב, לראש עירית תל־אביב סכום של ארבעים לא"י לשם חלוקתן בין מוסדות שונים (ביניהם: קרן הספרים העברים, אסירי עתלית ועכו, ויתומים ערבים, באמצעות ראש עירית יפו).

ספורט יהודי־ערבי

בשבועות האחרונים רבו ההתחרויות הספורטיביות בין קלובים יהודים וערבים. נוסף לפגישות בין האגודים הספורטיביים של פקידי הממשלה על מחלקותיהם השונות ועובדי החברות הבינלאומיות שלא פעם תמצא יהודים וערבים ביחד משני עברי „הקו" התקיימו התחרויות בערים ובכפרים שונים בין קבוצות המכבי הפועל והביתר לבין קבוצות דתיות ולאומיות של ערבים. בחג המוסלמי בקרה קבוצת המכבי ביפו. אחרי ההתחרות נערכה קבלת־פנים ידידותית במועדון הקלוב הספורטיבי המוסלמי בהשתתפות אישים ערבים. היה נוכח גם מר אמזלק החבר היהודי בעירית יפו.

אחרי הפסקה ארוכה נפגשו אנשי המכבי בצפת עם המועדון הספורטיבי הערבי שם.

יום ספורט בראשון־לציון

לפני ימים אחדים ערך המכבי בראשון־לציון יום ספורט גדול בו השתתפו יהודים ערבים ואנגלים הן במתחרים הן כאורחים. בתום ההתחרויות התקיימה מסיבה חגיגית. נאמו מר שפירא, נשיא הכבוד של סניף המכבי, מר חביב־לובמן, נשיא המועצה המקומית, שעמד על ערך הספורט למען יחסי שכנים טובים והרים את כוסו לכבוד המלך, ממשלת צ'רצ'יל והאימפריה הבריטית.

אחריו דבר עבד־אל־ראוף אל־ביטאר, יושב־ראש הועדה העירונית ביפו, הדגיש את הצורך לשכוח את העבר ולהקים יחסי ידידות והביע את התקוה שכוחות ה.מ. ינחלו נצחון סופי מהיר ואמר דברי שבח לכבוד הנשיא רוזבלט על עזרתו הרבה לבריטניה.

מר ל. הרינגטון, מפקח המשטרה במחוז, אמר שהוא במשך 21 שנות שהותו בארץ ניסה בצנעה להרים את גובה הספורט בין העדות הערבית והיהודית, עמד על תפקיד השופט בהתחרויות והשוה אותו לתפקיד השוטר בחיים הרגילים.

לבסוף דבר ראש הקבוצה הערבית והודה למארחים על קבלת־הפנים הנאה. — כמתורגמנים שמשו מר שמשי, קצין המחוז, ומר ששון, מפקידי המחלקה המדינית שעל יד הסוכנות היהודית.

חתמו על „בעיות היום"!

4678

השבוע בעולם הערבי

בארץ

חוקת המועצה המקומית בשייך־מוניס

בעתון הרשמי התפרסמה זה עתה החוקה החדשה למועצה המקומית של שייך־מוניס, הכפר הידוע על יד פתח־תקוה. החוקה נותנת את זכות ההצבעה לתושבי הכפר ולבעלי הנכסים בו שגילם למעלה מ־25. הצנז עבור הבוחרים הוא 200 מיל לשנה, עבור המיועמדים 500 מיל. לנשים אין זכות בחירה. אל־דיפאע מציין את החוקה כ„אחת המשוכללות ביותר" בארץ.

אגודות שתופיות חדשות

תושבי שייך־מוניס, קובייבה (בשפלה) וכפרים אחרים שלחו את חוקות האגודות השיתופיות במקומותיהם אל רושם האגודות בירושלים לשם אשור. מתפקידי האגודות האלה שיוק ההדרים, קנית החמרים הנחוצים לעבוד הפרדסים, השגת הלוואות לחבריהם ובטוח משותף נגד מחלות הפרי.

כידוע התכנס ביפו לפני שבועות אחדים כנוס של כמה עשרות כפרים, בו הוחלט על הקמת אגודות באלה. בינתיים סיירו עסקני הפרדסנות הערבית יחד עם פקידי ממשלה בכפרים האלה, כדי לעזור בבצוע התכנית הנ"ל.

תחנות הדרכה חקלאית בכפרים

הממשלה עומדת להקים שלושים תחנות־נסיונות והדרכה לגידול עופות ודבורים. מתחנות אלה תהיינה 9 במחוז הצפון, 8 במחוז הדרום, 6 במחוז ירושלים ו־7 במחוז השומרון. התחנות תהיינה בנויות לפי שיטה חדישה וחסכונית; הן תעלינה 30 לא"י כל אחת. ההדרכה תהיה בידי מורים שעברו קורסים בתחנות־הנסיונות בעכו.

בעת עוברים מורים אחדים מנפת חברון קורס בשיטות החדישות במקצוע המחלבה בתחנת־הנסיונות הנ"ל.

מכת העכברים

לרגל מכת העכברים ההולכת ורבה בעיקר בצפון הארץ התיצבו בפני פקיד מחלקת החקלאות בחיפה שתי משלחות של חקלאים, אחת יהודית ואחת ערבית שדרשו מהממשלה לנקוט באמצעים להצלת המזרע.

שחרור אסירים לרגל החג

לרגל חג הקורבן שוחררו 13 מהאסירים הערביים במחנה הרכוז מורעה על יד עכו, ביניהם אחדים מבני יפו.

לשאלת בית־ספר כדורי בטול־כרם

האגודה החקלאית לכפרים ערביים החליטה לשלוח תזכיר אל המזכיר הראשי ואל מנהל מחלקת החקלאות בדרישה לפתוח בהקדם את בית־הספר החקלאי ע"ש כדורי בטול כרם בהתאם לרצון התושבים.

בידוע נוסד בית־ספר זה מכספי עזבונו של הנדבן היהודי כדורי מבגדאד יחד עם בית־ספר יהודי בכפר־תבור. בית־הספר בטול כרם נסגר לפני שנים אחדות בקשר עם המצב בארץ.

הדרישה לבית־חולים בג'נין

בקרוב תעבורנה כל המחלקות הממשלתיות בנינין לבית החדש שהקימה הממשלה, והבנין ההיסטורי של ה„סריול" העתיק יעמוד ריק. העתונים מביעים את התקוה שיוקם בו בית־חולים. תושבי נינין וסביבתה דרשו כבר מזמן בית־חולים, והשלטונות גם הכירו בצורך זה אבל לא היה ברשותם עד עכשיו בנין מתאים למטרה זו.

צרת הקבצנים ביפו

בזמן האחרון הולך ורב מספר הקבצנים ביפו, ביניהם ילדים רבים. המשטרה עצרה 25 מהם וצותה עליהם לחזור איש איש לכפרו. קבלו אזהרה לא לבוא שנית ליפו, אחרת יענשו.

הדאגה ליתומים

זה שנתיים נפסקה עבודת הבנין ל„מקלט התקוה" — בית־יתומים על יד סרפנד־אל־עמר מחוסר אמצעים. „אל־דיפאע" מציין שגעשתה בזמנו התחלה נאה בשל נדיבות הלב של אישים שונים. הוא דורש מועדת היתומים הערבית ומנוחמים צבוריים אחרים לעשות מאמצים לסיום המפעל. חסרות עוד בערך 1000 לא"י לכך. „מקלט התקוה" יכיל כ־300 יתומים.

תלמידי בית־היתומים הקיסלמי בירושלים עם תזמורתם בילו כשבועיים את חופשת החג — בירחן, ועדת היתומים בחיפה אפשרה לילדים הנמצאים על חשבונה במוסדות שונים בארץ, לבלות את החג בחוג משפחתם בחיפה.

באגודת הפועלים הערבים ביפו

אגודת הפועלים הערבים ביפו ערכה נשף לכבוד חג הקורבן. השייך מאהזר נשא נאום על החג ועל התאגדות. בין הנוכחים היו ראש עירית יפו ונכבדים אחרים.

באותה אגודה התקיימו בשבוע שעבר בחירות לועד תחת השגחת אישים שאינם מחברי האגודה.

מפעולות עירית יפו

ביפו הוקמה ועדה מטעם העיריה ומחלקת הבריאות הממשלתית לפיקוח על מצב התושבים מבחינה היגיינית וסוציאלית. הועדה התחילה את פעולותיה בסיור מקיף בעג'מה.

לקראת בנין מסגד חדש

תושבי עבדס, כפר בנפת עזה אספו סכום בסך ניכר לבנין מסגד. הם מקווים שהגדלת הוקף תתמוך בידיהם להקמת הבנין.

קלוב בריטי־ערבי בבית־שאן

בבית־שאן נוסד קלוב בריטי־ערבי שמטרתו לטפח את החיים החברתיים, הספורטיביים והתרבותיים בעיר. נבחר ועד בן 8 חברים. ראש הקלוב הוא מר פולברוק, מפקח המשטרה, וסגנו מר חסן פרחאת, מנהל בית־הספר בעיר. רבים מנכבדי העיר וצעיריה הצטרפו אל הקלוב החדש.

ארצישראלים בשרות ממשלת חצר־מות

בהתחלת ינואר נפתח באופן חגיגי בחצר־מות (מלכה תחת חסות בריטית בקרבת עדן) בית־ספר חדש. הסולטאן נשא את נאום הפתיחה, בו הוא שבח את חלקו של המושל אסמאעיל בן חליל אל ריסאסי, ארצישראלי, למען פיתוח החנוך, וגם של מר אלנור אל חטיב, מנהל בית־הספר החדש, גם הוא ארצישראלי. הסולטאן סיים את נאומו בתפילה אל האלוהים שיתן הצלחה למאמץ הלאומי וירים את קרן הדת והמולדת.

גם היועץ הבסבי לממשלת חצר־מות, אחמן ביי אלסעיד, אף הוא ארצישראלי. אחמן ביי שוהה בעת ביפו, עיר מולדתו, כדי לבלות את ימי חופשתו בחוג משפחתו.

סעודיה

סיום עליית הרגל

למרות המלחמה השתתפו גם השנה מוסלמים רבים בעליית הרגל, ובחגיגות במישור עראפאת שהן שיא החג, היו נוכחים בין 50 ל־60,000 איש. מצב בריאותם של העולים הוא טוב וגם לא היו מקרי אסון, הודות לסידורים שנקטה בהם הממשלה הסעודית. בין העולים היו בעשרת אלפים איש מבחוץ. אנשי סוריה באו הפעם לא דרך הים אלא דרך בגדאד וגנד. רדיו ירושלים מוסר על השתתפותם הערה של העולים מארץ־ישראל בחגיגות, על קירות־רוחם מהסידורים בחגאז ומפגישותיהם עם אחיהם עולי־הרגל מארצות אחרות. הארצישראלים הביעו בלפיהם את שביעות־רצונם על המצב השורר בא"י, בעיקר על פעולות הפיתוח למען החקלאות המוצאות כעת לפועל בחלקים שונים של הארץ.

המלך עבד־אל־עזיז אבן סעוד ערך קבלת־פנים חגיגית בארמוני לנכבדים שבין עולי הרגל. נואמים ומשוררים מאנשי חגאז, מצרים ועיראק הביעו דברי הערצה למלך. המלך ערך מסקר הצבא הסעודי, ועל יחוכראוי ביי ציר מצרים בעיראק ובסעודיה ונציגו הרשמי של מלך מצרים בעלית הרגל („אמיר־אל־חאג'"). אבן סעוד נשא נאום נלהב כתשובה על דברי המשוררים. קרא את המוסלמים לנאמנות בלפי אללה ולאחוה ואחדות־הלבבות ביניהם ובין עצמם. עמד על האחדות במקור המוח של עמי האיסלאם. ציין את חשיבות הנאמנות למסורת הדתית. רק היא תתן לנו נדולה בעיני הבריאות. המלך ספר שדבר לעתים קרובות עם אנשי אירופה ולמד שדוקא נאמנות מכובדת עליהם.

בסוריה ובלבנון

הפגנות ושביתה בבירות

בוחות משטרה חזקים חבושים קובעי סלדה ובזין מלא סיידו את הרחובות באחד מימי יניאר הראשונים בשעה שכל החנויות בעיר היו סגורות לאות מחאה נגד פקודת־חידום מטעם הנציב העליון האוסרת כל הפגנות ותהלוכות פומביות. מספר רב מבין מארגני השביתה ונם מבין השובתים נאסר.

פקודת־החידום באה אחר שהמון ניסה להפגין ברחובות הראשיים ובידיהם דגלים שהזו עליהם כתובות סיסמאות כגון „אנו דורשים סוכר", „אנו דורשים נפט" ו„אנו דורשים אורז". (פלאסטין פוסט).

החג המוסלמי בבירות

בתפילות החג במסגד עמרי השתתף קהל עצום. בין הנוכחים היה נם נשיא הלבנון, אמיל אדה (נוצרי) ונם הקונסולים של מצרים, תורכיה איראן ועיראק. קהל המתפללים הריע לכבוד הקונסולים המוסלמיים, מלביהם ומדינותיהם. הנציב העליון הצרפתי החדש, דנין ביקר במסגד כדי לברך את המופתי לחג.

האפטריארך המארוניטי אצל הנציב העליון

מונסיגור אריזה, האפטריארך המארוניטי הזקן, מנהיגה הרוחני והחילוני של עדה חשובה זו נתקבל בראיון רשמי אצל הגנרל דנן. ציין את הרושם העמוק שעשו על העם הלבנוני הקשיים והתלאות בהם ניתנת כיום צרפת. תאר בפני הנציב החדש את המצב האיום השורר בלבנון, בעיקר בנוגע לאספקה והביע את התקוה שהנציב ישקוד על הקלת המצוקה. („פלשטין").

מוחרם 1360

בימים אלה לפי הספירה המוסלמית אנו נכנסים עתה אל שנת 1360 אחרי הגירת הנביא ממכה למדינה (622).

לפני הנהנת שנת הירח המוחלט שבגללה נודדים התאריכים המוסלמיים דרך כל עונות השנה, חל המוחרם (פירוש המלה הוא „מקודש") בסתיו; כמו התשרי שלנו, והעשירי בו ששמו „אל־עשורה" היה בראשית האיסלאם יום־צום דוגמת יום־הכפור היהודי. א"כ קבע מוחמד את תחילת־השנה־החדש בחודש־הצום, אבל בחוגים מסוימים נחשב גם יום צום־העשורה כמצוה.

בשביל ה„שיעה", אותו ענף האיסלאם המכיר רק בחליפות עלי, חתן מוחמד, ויורשיו, יש לעשורי למוחרם חשיבות ביום בו נפל חלל חוסיין, בן עלי (בשנת 680/60). ביום זה מתקיימת עלית־הרגל הגדולה לקברו של חוסיין בכרבלה (עיראק) והוא יום־אבל לשיעים באשר הם שם, בעיקר בהודו.

ה„מוחרם" נהנה בארצנו מפופולריות רבה גם אצל היהודים והנוצרים, ראשית כל בירושלים, כמועד שכירות הדירות; בשבילנו הוא שייך פחות לימי־חג מאשר לסוג ה„ימים הנוראים", ואם כי „בעיות־היום" מתיחם ביראת־כבוד רב לכל דבר שבמסורת הערבית והמוסלמית, מקבלים אנו את הפרצה, שחלה השנה במנהגי המחרם עקב חוק הדירות, בברכה, ומי יתן ולהבא יהיה אך ורק מועד־דתי.

ארץ זו...

„פואד אנטון סוויד נקנס ביום ר' ע"י שופט השלום ציקרמן בשלוש לא"י או במאסר חודש ימים, בעוון נסיון להתאבדות. לפי האשמה הצית הנאשם את בגדיו ואמר לקפיץ מקומה שלישית של בנין. הוא טען, כי עישה את מעשהו בגלל מצבו הכלכלי הרע. השופט חייבו במתן ערבות להתנהגות טובה". („הארץ").

תקון טעות

בדין וחשבון על כנוס הפרדסנים היהודים וערבים ביפו בגליון 17 של „בעית היום" נפלו כמה שניאות דפוס מרניזות. במיבן שהנבי נזדאל, אשת החיל מכפר־ננים, שנבחרה ע"י ערבים דוקא אל הנציגות המשותפת. כלל וכלל לא התבטלה אלא התבלטה בכנוס. כן באה התרעומת על העירונים „והנדולים" לא מצד פרדסנים ערביים צעירים, כמו שחשב לתומו הבחור הועצער, אלא פרדסנים זעירים. אכן־אין פה שאלה של גיל...

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים־רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים־רחביה, ת. ד. 7021.
דפוס „נ ש ר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

f 4678

בעיות

מן התוכן:

י. ל. מאגנס:
ארץ־ישראל ואחוד ארצות־ערב (ד)

מ. בובר: עמדתנו אל ברית־המועצות במלחמתה

ח. מ. קלוריסקי: מי ומי ההולכים?

מתחום החינוך והחברה
(מאת חנה ה. טהון, מרים הירש, א. סימון)

דמויות נעדרים
יוסף קטאווי פחה / מרקו רומנו / אריך בראואר

בעולם הערבי
ג'ורג' אנטוניוס / ארצות־הברית וארצות־ערב / במה וקולנוע / סופרים ערביים על סטפאן צוויג

דו"ח מהכינוס הדתי בחיפה

המחיר 15 מא"י

J. L. MAGNES: PALESTINE AND ARAB UNION (IV)

שנה שניה — גליון ח'

תמוז תש"ב / JUNE 1942

IV.

ארץ־ישראל ואחוד ארצות ערב

1

שלשה מאמרים נדפסו ממני בעתון זה בשם „ארץ־ישראל ואחוד ארצות ערב". הם נתפרסמו גם באנגלית ובערבית.

נכתבו תשובות שונות עליהם. והייתי רוצה כאן להודות לאלה ששרחו לכתוב.

תשובות אלו אינן אלא מבליטות את העובדה שיד המכסימליסטים משני המחנות — היהודים והערבים — היא בעליונה.

העמדה הציונית היא, כנראה, ביחוד בשים לב לטרגדיה היהודית בעולם המחמירה והולכת, שיש לעשות את ארץ־ישראל לקהליה, או מדינה, יהודית, כזכות היסטורית ליהודים. בהצהרת בלפור ובמנדט לא ניתן דבר זה, בהם מדובר על בית לאומי יהודי בארץ־ישראל. המנהיגות הציונית דורשת עתה יותר: שכל ארץ־ישראל תיעשה לקהליה או מדינה יהודית, כלומר, שלטון יהודי לכל ארץ ישראל.

המנהיגות הערבית, מאידך־גיסא, מדגישה עתה יותר מבכל זמן אחר, את מה שהם רואים כזכות טבעית לערבים, לעשות את ארץ־ישראל למדינה ערבית, כלומר, שלטון ערבי לכל ארץ־ישראל.

ברור ששאיפות מכסימליסטיות אלו סותרות זו את זו.

מכסימליסמוס הוא טבעי בימות מלחמה. מלחמה היא המהפכה החודרת ביותר. חלומותיהם של מכסימליסטים קיצוניים ביותר מתגשמים לעתים בשעת מלחמה. בימות מלחמה לא יקשה איפוא על מכסימליסט לעשות נפשות רבות לשאיפותיו.

אולם אפילו מלחמה זו, שעוד לא היתה כמוה, לא תוכל להביא נצחון לשתי שאיפות מכסימליסטיות סותרות זו את זו כשאיפה לעשות את ארץ־ישראל למדינה יהודית והשאיפה לעשות את ארץ ישראל למדינה ערבית.

התעמולה המכסימליסטית משני המחנות התרחבה עתה כל כך, עד שיהודים וערבים מרגישים יותר ויותר שכבר נמצאים הם במחלוקת כמעט בכל נקודה ונקודה. ההתרחקות הפוליטית בין שני עמים שמיים אלה, שהיו צריכים ויכולים להיות ידידים, מתרחבת מיום ליום. כל אחד משני הצדדים משתדל בכל כוחו להטות את אזנו של כל מדינאי לדבריו. לשם כך מגייסים את העתונות, בתי־מחוקקים, בימת־נואמים, עמוד־הדרשה ואת הרחוב.

אין צורך לחזור כאן על הנימוקים להצדקת טענתו של כל צד. הועדה המלכותית הביעה בצורה קולעת ביותר, כשהגדירה את הדבר כהתנגשות בין שתי טענות צודקות. אולם צפויה סכנה ששתי הטענות הצודקות תיעשינה לדבר בלתי צודק.

שהרי אם תתגשם אחת משתי השאיפות המכסימליסטיות הללו, התוצאה תהיה מלחמה בין העולם היהודי והעולם הערבי. יש אנשים בשני המחנות האומרים שאין להמנע ממלחמה, שהכרעה לרַיְלָמָה יכולה לבוא רק בכוח הנשק.

אולם היש הכרח שאותם המקוים בכל לבם שהבעיה תיפתר בדרך שלום ישבו בחיבוק־ידים? האין לעשות דבר?

2

עליהם להטיף בלי הרף לאחוד: א) אחוד בתוך ארץ־ישראל גופא בין היהודים והערבים. ב) אחוד הארצות הערביות־השמיות, ובכללן ארץ־ישראל דו־לאומית כחלק אוטונומי, אבל

בלתי־נפרד. ג) אחוד הארצות הערביות־השמיות עם האחוד הגדול יותר של העמים החפשיים־אין אלה אלא שלשה צדדים שונים לבעיה אחת, והם תלויים זה בזה.

א) מדינה ערבית לא תשיג אחוד בתוך ארץ־ישראל. מדינה יהודית לא תשיג אחוד בתוך ארץ־ישראל, מדינה ערבית או מדינה יהודית פירושה שלטון עם אחד על משנהו, ולפיכך: מלחמה.

אם בכלל ניתן להשיג אחוד בארץ־ישראל, הרי זה רק אם יעשו את ארץ־ישראל למדינה דו־לאומית, שלא היהודים ולא הערבים שולטים בה, ויש בה לכל אחד של שני העמים האפשרות להתפתח ולפתח יחדיו את ארצם המשותפת.

ב) אולם ארץ־ישראל דו־לאומית תוכל להתקיים רק במסגרת של אחוד גדול יותר של הארצות הערביות־השמיות (או אחרי כן ארצות המזרח הקרוב ז), נקוה כי בקרוב יחלף זמנה של הסובראניות השלמה, הלאומית, המסוגרת, לכל המדינות, גדולות וקטנות כאחת.

ג) יתר על כן, אחוד כזה של הארצות הערביות־השמיות (או אחרי כן ארצות המזרח התיכון) לא יוכל להתקיים בפני עצמו. הוא יהא מוכרח להתחבר אל אחוד גדול ממנו. אחוד גדול זה יהיה או אחוד מדינות ה„ציר" או אחוד של ברית־העמים החפשיים.

היהודים הם לצדם של עמי־הברית החפשיים. לא כל הערבים הם לצדם של עמי־הברית החפשיים.

אחד התפקידים העקריים של היהודים צריך איפוא להיות, לסייע להתקרבות בין הערבים והעולם האנגלי־האמריקאי. אם אין היהודים יכולים לעשות זאת, אין להם עתיד גדול בחלק־עולם זה. בודאי היהודים לא יוכלו לעשות זאת ע"י נסיון להטות את לב העולם האנגלי־האמריקאי אך ורק לדרישותיהם נגד הערבים.

לפיכך עלינו לומר ליהודים: עשו כל מה שביכולתכם כדי להביא לאחוד היהודים והערבים בתוך ארץ־ישראל דו־לאומית. ולאחר שהתחלתם בארץ־ישראל דו־לאומית, עשו כל מה שביכולתכם כדי להביא לידי הבנה והתקרבות בין העולם הערבי והעולם האנגלי־האמריקאי; ואחר־כך בינם ובין כל ברית־העמים החפשיים.

ולערבים עלינו לומר: שימו לנגד עיניכם את חזון האחוד הגדול של הארצות הערביות־השמיות, מסונף לעולם האנגלי־האמריקאי, מנקודת־ראות זו עשו כל מה שביכולתכם כדי להגיע לידי אחוד עם היהודים בתוך תחומי ארץ־ישראל. הסבירו פנים לפליטים יהודים וקבלום כאחים בכל חלקי עולמכם הישן־החדש. קבלו ברצון עזרה יהודית ליצירת הפדרציה הערבית־השמית. היהודים יכולים לסייע לכם יותר משיוכל או ירצה לסייע לכם כל עם אחר — מבחינה מדעית, כספית, חברותית, בתעשיה ובחקלאות — להקים את הפדרציה הערבית־השמית בתוך פדרציה גדולה יותר של ברית־העמים החפשיים.

3

אולם דברים אלה לא יבואו מאליהם, ועד שתגיע שעת ועידת־השלום יתחדדו היחסים עוד יותר. עתה השעה להכשיר עתיד טוב יותר. למה נמתין עד שיבוא הקצף והקרב?

אם נכונים הדברים שנאמרו לעיל, יש להניח עתה את היסוד לשלטון דו־לאומי בארץ־ישראל.

ההצעות המוצעות להלן ייראו כצנועות מבחינת הפרספקטיבות הנרחבות שנסיתי לתאר. ואין אלו כל ההצעות שאפשר להציע. אולם שני קוי־יסוד להצעות צנועות אלו, האחד הוא, שיש בהן כדי לסייע למאמץ המלחמתי, והשני הוא, שיש בהן משום התחלה ליתן ליהודים ולערבים חלק אחראי באדמיניסטרציה המרכזית של השלטון, אחת החולשות העקריות של כמה הצעות קודמות לאחוד בתוך ארץ־ישראל, היה ההסוס למַנות ערבים ויהודים למשרות באדמיניסטרציה המרכזית.

א) יש למנות גוף קונסולטאטיבי של בערך שלשים אזרחים נציגים, ובראשה הנציב העליון. מוצעה זו לא תעסוק בעניני עליה, קרקע וחוקה. היא תעסוק אך ורק בעניינים הקשורים במאמץ המלחמתי, כגון גיוס, הספקה, חלוקת המזונות, ייצור חקלאי, ספסרות ועבודה סוציאלית.

ובכלל זה עבודה סוציאלית לטובת הילדים והנוער, בשים לב למציאותם של גייסות־צבא בארץ.

ב) 1. יש למַנות יהודי וערבי, כל אחד לראש מחלקה ממשלתית שאינה שנויה במחלוקת.

2. יש למַנות יהודי אחד וערבי אחד לחברי מועצת הממשלה.

3. יש למַנות יהודי אחד וערבי אחד לחברי הועד הפועל של הממשלה.

דברים אלה רחוקים הם ממדינה ערבית או ממדינה יהודית, או אפילו ממדינה דו־לאומית ערבית־יהודית. אולם עם כל צניעותם יש בהם משום התחלה בכיוון אחוד במסגרת מדינה דו־לאומית.

אחוד בארץ־ישראל גופא עלול להביא לידי אחוד ערבי־שמי גדול יותר. האחוד הערבי־השמי הגדול צריך להיות חלק בלתי־נפרד של ברית־העמים החפשיים.

יש כאן שאיפות נעלות הראויות ליהודים ולערבים, שני עמי־שם קדומים אלה. מתוך שאיפות למטרות אלו יכולים היהודים והערבים לחדש את תולדותיהם הנפלאות יחדיו. לשם השגת מטרות כאלו ראוי לוותר על חלומות מכסימליסטיים. גם היהודים וגם הערבים יצטרכו למלא תפקידים גדולים בהקמת עולם חפשי אחרי חרבות המלחמה. הם יוכלו למלא את תפקידיהם החשובים רק אם יהיו ידידים. המכסימליסטים משני המחנות יהרסו כל תקוה לידידות כזו, אם לא ייעצרו מעשיהם. כדי לעצור אותם מן ההכרח להתחיל במעשים קונסטרוקטיביים — לאלתר.

ירושלים,
ג' סיון תש"ב
19. 5. 1942

י. ל. מאגנס.

עמדתנו אל ברית המועצות במלחמתה

מתוך דברי מ. ב ו ב ר באספה לפתיחת המגבית

לא היה ברצוני לנאום באספה זו, אבל מכיון שבנאומים שנשמעו לא מצאתי בטוי מספיק לעמדתי מוכרח אני להביע דברים אחדים.

נצטרפתי למפעל זה, אף על פי שבבחינה מ־שולשת מתנגד אני, היום כמו למחר, התנגדות עקרונית ונמרצת, למשטר המוביטים בטות שהוא, היינו:

(א) בבחינת פיציאליסט, שהרי נתרחקו אנשי ה־מוביטים ריחוק רב מתביעתם שביסוד המהפכה ובזמן הראשון אדריה ועתה קיים מרחק כביר בין צנ־טרליזם זה הכופה כפיה נמרה ובין סוציאליזם אמתי השואף להתעות איזור עדות־חיים סוציא־ליסטיות שהן עצמאיות בכדה האפשרית;

(ב) בבחינת ציוני, שהרי לא זה בלבד שהמשטר המוביטי לא הכיר בעם העברי המתרכז בציון אלא גם אסר על אזרחיו היהודיים להודות בו ולהילות אל תנועתו ותרבותו;

(ג) בבחינת אדם מאמין, והלא אין צורך להסביר את נמוקי מבחינה זו.

ואף על פי כן נצטרפתי למפעל זה ואני חישב אותו למועיל ולנחוץ. ועל שום מה? על שום שרו־מה אני כי בה בשעה, שעמי ברית המועצות עמדי בפני הפולש, צערו את הצעד הראשון לעבר מפנה חשוב ואולי גם מכריע בתולדותיהם. לדעתי מת־רחשת בימי מלחמה זו התפתחות נדולה, שעדיין אין בידינו לקראה בשמה הראוי. התפתחות זו מת־רחשת מצד אחד במדינות המבוגות דימוקרטיות ומצד שני בברית המועצות. הראשונות מתפתחות מזה שנקרא היום בשם דמוקרטיה והולכות ונעשות לדמוקרטיה אמתית, דמוקרטיה חברתית, שתוראה לעין אחרי הנצחון. אבל גם ברומיה נעשות, מתחת לאדמת הקרבות בביכול, השתנות פני־מית, שאמנם אטית היא, אולם אין לעצרה. כלים נובל לשער בנפשנו, שאחרי מלחמה כזו לא יינתן לעמיה סדר סוציאליסטי אמתי המבוסס על חופש אישי וקבוצי? והרי אחרי מלחמה זו, כשרומיה תשתתף יחד עם בנות־ברימה בהקמת סדר־עולם חדש, סדר של צדק כלכלי בעולם, והיא עצמה תיהנה מן הזכויות הברוכות בכך, כלום יתכן שתמנע מן העקרונות החיוביים של דמוקרטיה אמתית, דמוקרטיה סוציאליסטית היה ותפשית? התפתחות הדמוקרטיות לעבר הסוציאליזם, התפתחות ברית המועצות לעבר דמוקרטיה, תוצאו־תיהן עלולות לשנות את פני העולם האנושי שנוי כביר שאיננו יכולים עדיין לציירו בנפשנו. ואם מיתר לנו לקוות תקוה נדולה זו, הלא על בני אדם החושבים כמוני לבחור בין שתי דר־כים: או לעמוד מן הצד בענין הקרוב כל כך ללבנו ביותר ובאנשים או להשתתף במפעל המיועד לברית המועצות במלחמתה בחזית המשותפת ועל ידי כך למיוע, כל אחד לפי כחו, להתפתחות שחפה. כי "אדם שאין לך עסק עמו לא תוכל להשפיע עליו". אני חישב דרך שניה זו לדרך הנכונה ובה בחרתי.

ח. נ. קלוריסקי: / מי ומי ההולכים?

על פתח תקוה ורחובות, אוסישקין וז'בוטינסקי

(מתוך נאום)

לפני זמן מה הזמנתי לאספת־יסוד של סניף הליגה להתקרבות ושתוף יהודי־ערבי בפתח־תקוה. מקצת שבחה אמרתי בפניה. אנשי פ"ת, המושרשים בקרקע המולדת של שני דורות, הראו תמיד הת־עניות כשאלה הערבית והתיחסו אליה בכובד ראש. ע"י טפוח יחסי־שכנות טובים עלה בידם לארגן שמירה טעולה על המושבה. הוא הדין לגבי רחובות ויתר מישבות הברון בשומרון ובגליל. תודות ליחסי השכנות הטובים עם אנשי עקר, זר־נוקה ושאר הכפרים הערביים מסביב, נצלה רחובות לא פעם ממכנת התנפלות ואכזריה וישבו שנים רבות לבטח באין מתריד. אפשר ללמוד הרבה מהם בבואנו להתוות קו פוליטי חדש לגבי שכנינו, אבל תהיה טעות נדולה, אם נסתפק בכך ונרצה לפ־תור את הבעיה הא"י הממובכת ע"י טפוח יחסי שכנים נרידא או ע"י מרוץ סוסים משותף ואפילו ע"י תביעה משותפת מהממשלה בדבר הלואה או הורדת ממים. לא די בזה. בכדי לבוא לידי פתרון רציני של השאלה הא"י דרושים קרבנות נדולים יותר מאלה, נחוץ ששני הצדדים יהיו נכונים לוותרים ממשיים בהרבה שטחים, ובנוגע לשטח הפוליטי נחוץ למצוא מדום המשלים בין המטרה הסופית של תנועת השחרור הערבית ובין התנועה הציונית. ודומה שקל יותר להשלים בין שתי המטרות המיפות הנראות כסותרות אשה את רעותה, מלמציא את הנכונות לשתוף פעולה בכמה וכמה שטחים, בעיקר בשטח הכלכלי. עלינו לע־זוב את המשטר האוטחקי ולהחליפו במשטר ליב־רלי של שתוף פעולה. המשטר האוטרקי מביא לפעמים ברכה לפרטים או למעמד מסוים, אבל הוא נורם לקנאה, לשנאה ולמלחמות בין עמים, הורם מדינות קיימות ועל אחת כמה וכמה מדינה בדרך. אמת: כל דבר ודבר בפני עצמו חשוב מאד. וידיעת השפה הערבית נחוצה ותועלתה מרו־בה. הכנסת אורחים עשויה לקרב את הלבבות, משחקים משותפים מקרבים אנשים במקום להרחיק, ונדולה התועלת בתביעה משותפת מהממשלה בדבר הלואה או הורדת ממים, ששכרה בצדה. אבל יחד עם זה עלינו להבין שבעית א"י הרנה זה כבר מסנרת שאלה לוקאלית. אנחנו הציונים מביטים על ארץ זו כעל ארץ שבל ישראל יש להם חלק בה, ותנועת השחרור הערבית מביטה עליה בעל חבל ערבי, פרובינציה ערבית ("סוריה הדרומית"), השייכת לנוש הארצות הערביות של המזרח התי־כון, אשר ברצותה תפתח וברצותה תמנר בפני הנוש הזה את הדרך לים התיכון ולארצות אירופה ואפריקה הצפ־נית, ואין הם רוצים לוותר עליה בשום אופן.

ממילא טובן, שאם לא נשטור על "הפכים הק־טנים", אם לא נטפח יחסי שכנים טובים בין כפר ערבי וכפר יהודי, אם נימוף ונחזק בפוליטיקת ההתבדלות בינינו ובין שכנינו על כל צעד ושעל, אם נגזור על "פתם ויינם", על העבודה ועל התוצרת שלהם, — כל הסבמים פוליטיים, ואפילו הטובים ביותר, לא יאריכו ימים ולא יועילו. הסבמים שחוי יום־יום יפתרם יתבטלו מאליהם. והתנועה הכל־ער־בית קנאית היא, ולא תעשה שום דבר לרעת העצ־מאות והחרות, שלהן הוא שואפת. אבל אין התב־נית הפוליטית שלנו דורשת דברים היכולים להיות לרעת הערבים 1). — —

הפתרון המוצע מבוסס על ההנחה, כי א"י היא א ר ץ מ ש ו ת פ ת ל ש נ י ה ע מ י ם. הפתרון מביא בחשבון: א) את זכות היהודים להקמת ביתם הלאומי; ב) שאיפת הערבים לעצמאות; ג) זכות העליה היהודית; ד) פרונצים או־השתלטות של עם אחד על השני.

הציונות אינה צרתה של התנועה הלאומית הער־בית. בממנרת פדרציה ערבית שמית, יש מקום רחב־ידים לערבים ולידודים יחד. אם א"י עצמ־איה, דו־לאומית עם חוקה משלה תכנס לפדרציה, לא תצא מזה כל תקלה לשני השותפים. נמלי א"י יהיו פתוחים בשביל אניות ארצות הפדרציה. דלתי א"י תפתחנה לרווחה לעולנו וכן שערי הארצות השכנות, היכולות לקלוט רבבות ומיליונים יהודים — וזוהי מטרתנו העיקרית בתנאי הזמן הקטסטרו־פלים.

ומה סבור הצד שכנגד בענין זה? אישים בת־נועה הערבית יודעים את תכניתנו בקויה הכללים ומתיחסים אליה באהדה, אבל הם שואלים שאלה של טעם: מי עומד מאחוריכם? ועוד אומרים: "קבלו את הסכמת העם היהודי וצינוני הרשמיים לתכנית הנ"ל, הרי אז תבואו ונשוחח, אבל עד אז מה בצע בשיחות? פעמים רבות היינו מוכנים לבוא לידי הסכם עמכם, אבל מזה לא יצא כלום משום שצינוכם הרשמיים דחו את הענין." יש הרבה מן האמת בטענתם זו ובכדי שלא לבוא לידי נסיון חדש וכשלונות חדשים, פתחה "הליגה" בעבודה הקשה לבאר לעם היושב בציון ובנולה את הסיכויות שע־ליהם אפשר לבוא לידי הסכם של כבוד עם הערבים. הליגה בראשיתה היתה מצערת ואמצעיה דלים. מאז — התחזקה, נוספו לה חברים רבים ונשים ומפלנות, המונים את חבריהם לאלפים, התחברו אליה. נם בחונים העליונים זזה השלה מעט ומת־חשבים יותר ברשותנו.

1) ראה "דרכנו", ירושלים 1939.

נשמאל אוסישקין: מדינה או קבין גלויות מה עדיף? ענה: קבין גלויות. ולי אמר: "תחשב אני שאין הצלה כשביל היהודים והיהדות כי אם במזרח השמי."

עכשן חשוב אחר אמר לי: "ממשק אני, אם הצד שכנגד יקבל את תכניתך. אבל אם יעלה בידך להביאם לכך, לא תהא מצדי מניעה לקבל אותה."

ואחרון אחרון, המפליא ביותר: המנוח ז'בוטינסקי. כל הקהל הא"י חושב אותו להתנגד חריף ביותר של הערבים. ואין זה נכון. במרס 1939 נפגשנו בלונדון במעמד איש מא"י, ואמר: "זה 20 שנה ויותר אני עוקב אחרי פעולתך הפוליטית ומתויב אני להגיד לך, שלא רק שאינה מזיקה לענינינו כי אם מביאה ברכה. יותר מזה: אני מצא, שאין דרך אחרת מלבד זו שאתה הולך בה, בכדי לבוא לידי הסכם עם הערבים". "אם כן" — שאלתיו — "מדוע הרביזיוניזם מתנגד כל כך לנו לרודפי השלום?" על זה ענה לי בנחת: "ההבדל ביני ובינך הוא בזה, שאתה מאמין כי ההסכם עם הערבים ניתן להשיג בקרוב, ודעתי היא, כי זהו תהליך ארוך הדורש מאמצים גדולים במשך תקופה של 20—30 שנה". ועל שאלתי מדוע הוא חושב ככה, ענה: "מפני שבמחנה של הצד שכנגד אין קלוריסקי". וכאשר עניתי שהוא טועה ושאלתיו על מה הוא מבסס את דעתו זו, ענה: "על הידיעות שאני מקבל מא"י". עם הפרדי ממנו, אמר לי: "לו לעצתי שמעת, תקרא לתנועתכם בשם אברהמיות או אפילו פאן-אברהמיות במקום פאן-שמיות. השם האחרון רצוי במקומות ידועים, אבל מהצד השני הוא מפחיד גם רבים". "בשביל דבר זה" — עניתי — "לא נבוא עמך בריב, מר ז'בוטינסקי". וזה לא כבר קראתי ב"בעיות היום", שבאספה יהודית ערבית בארצות הברית הוצע לייסד במזרח הקרוב קהלית עמים וארצות שמיים בשם "אברהמיה", כאילו שמעו אל הצעת המנוח ז'בוטינסקי. טרם עזבו את ביתו, בעמדי על סף החלת, שאלתיו אם מותר לפטור את תוכן שיחתנו לתפוצות בא"י. הוא חשב רגע קט ועונה: "אם זה לרצון לך, אין אני מתנגד לכך".

בשובי ארצה ספרתי על הפגישה גם לרביזיונים טים אחרים מכרי. ואלה לא התפלאו כלל, כנראה ידע את יחסו של מנהיגם לתנועתנו. נשאלת השאלה: אם כן, למה כל הרעש והצעקות בעתונות הרביזיוניסטית והנגררים אחריהם נגד "הבגידה" וה"מעל" של דורשי השלום בין שני העמים? לאלוהי המפלגות והתכסיסים פתרונות!

*

בשולי מאמרו של ח. מ. קלוריסקי

כל קוראינו יהיו בודאי משתוממים להשוות את דברי ז'בוטינסקי המנוח שאמרם לפני קלוריסקי עם עמדתו, כפי שקבעה בשנת 1923 בחוברת הנר-

מנית של עתון ציוני רוסיה "ראזסביט". בחוברת זו נמצאים שלושה מאמרים על שאלת הערבים ושמותיהם: "קיר הברזל", "המוסר של קיר הברזל" ו"האיסלאם".

המחבר קובע שהוא אינו כלל וכלל אויבם של הערבים וחמיד הרעיון לדחוק את רגליהם מארץ ישראל, דבר שהוא חושב לבלתי אפשרי בהחלט. "ארץ ישראל תשאר תמיד מדינת לאומים — דבר המפויח בשבילי בהחלט בתנאי שהיהודים והוו את הרוב. ושנית: נמניתי על אותה קבוצה, שנמחה פעם את תכנית הלסינגפורס. נמחנה לא רק לטובת היהודים, אלא לטובת כל העמים: במסה הוא שווי הזכויות של הלאומים."

המסקנות הפוליטיות שז'אבוטינסקי מוציא מן ההנחות הללו אינן חיוביות על אף יסודן הרמוני. ראשי. הוא היה סבור, ונדמה לי במשך כל ימי חיי, שאין הערבים יכולים להסכים אף פעם להנמשת הציונות, ולכן עליה להתגשם מאחורי "קיר הברזל", דהיינו בצור כח בארץ ישראל שאינו ניתן לכל השפעה ערבית.

כיצד עמדה זו הולמת את דברי ז'אבוטינסקי אל קלוריסקי, שאין לנו כל יסוד להטיל ספק בכנותם? התשובה תמצא אם נדגיש את דבריו אל קלוריסקי שכנגוד אליו הוא רואה את ענין ההבנה וההסכם כדבר רחוק התלוי בתהליך ארוך, ואם נשוה מליט אלו עם דברי המנוח של המאמר "קיר הברזל": "הדרך היחידה בשבילנו להגיע לידי הסכם בעתיד מצויה בויתור מוחלט על כל הנסיונות להגיע לידי הסכם בהווה"...

א. ס.

לתורמים – תודה ובקשה!

הרבה אנשים מאחלים לענין טוב כל הצלחה, אבל רק מועטים רוצים לעזור להצלחתו ועוד פחות מהם מוכנים לחעזו דבר-מה למעבתו. "מי שהוא צריך לעשות את הדבר, אבל מדוע דוקא אני?" הרי זו השאלה החוזרת ונשנית של התעבות החלושה. "מי שהוא צריך לעשות זאת, מדוע לא אני?" הרי זו קריאתו של משות כנה לאנושיות המתיצב באומץ לב כנגד הסכנה.

אני בואט

אנחנו מודים לכל ידידינו הרבים שתרמו עד כה לטובת "בעיות-היום", ומבקשים מהם שיפנו אל אלה, שעדיין לא נענו לקריאתנו למען ישלמו את תרומתם עם קבלת חברת זו ע"ח ד"ר ס. הורש, קופת מלוה "השלה", רח' בן-יהודה, ירושלים.

חנה ה. טהון

שיתוף בעבודה הסוציאלית

אפשר להגדיר את מושג העבודה הסוציאלית כחיפושם השיטתי של אותם יסודות בתוך חברה המועדים לסכנות מבחינת הנוף והנפש. אם נקבל הגדרה זו, נגיע לידי הכרה שכחטיבה היהודית של תושבי הארץ הזאת כבר קיימת שיטת טיפול סוציאלי מסותרת למדי, בה בשעה שבחטיבה הערבית לא נמצא דבר הראוי לשם זה. כאן נשארה עזרת הדדיה באותה דרגה בה עמדה גם בישוב העברי לפני התחלת ההתפתחות הציונית: במקום עזרה סוציאלית — גמילות-חסדים, כלומר המצווה הדתית המטילה על הפרט להקציב משפע לרעיו האומללים ביותר: לאלמנות, יתומים וחזורים על הפתחים. אצלנו באה העבודה הסוציאלית זמן קצר לאחר העליה הציונית הגדולה במקום גמילות החסדים המסורתית: כי הרי הביאנו אתנו את רוח הזמן החדש שאינו מכיר עוד באותו "חוק בל יעבור" שלפיו מתחלקים בני האדם אל עשירים ועניים לעולם ועד, אלא שהוא רודף אחרי הצדק הסוציאלי. אצלנו התמונה שאיפה כלל-אנושית זו עם הרצון הלאומי להרים את קרן הישוב כלו ע"י פיתוח כל פרט ופרט שבתוכו. ידענו שאין להשיג מטרה זו אלא אם יצורף מאמץ הפרט הבודד אל שיטת עזרה מאורגנת מצד הציבור כלו: במקום גמילות החסד הדתית באה הצדקה הסוציאלית והלאומית.

אין זה פלא שעולים מאירופה המרכזית ומאמריקה היו חלוצי הפעולה הזאת; כי הרי בארצות מוצאם נוצרו בראשונה השיטות החדישות של העבודה הסוציאלית. הכיוון החדש התבלט במהרה בעיקר במפעל "הדסה" האמריקאית: לא בריפוי קרבנות המחלה בלבד ראתה את תפקידה, אלא גם בחינון המועדים למחלה. "הדסה" היתה גם הראשונה והעיקרית שהעמיקה והרחיבה את המושג "צדקה", באשר ניסתה לדגיש את עזרתה גם מעבר לתחום היהודי ע"י קבלת ערבים בבתי-החולים שלה וע"י הקמת תחנות תינוקות במכיבות ערביות ועוד. אחרי התחלת העבודה הסוציאלית השוטתית ע"י "הדסה" נגישו גם מוסדות אחרים, בעיקר מטעם הפועלים והגשים, למיפוק הצרכים הסוציאליים השונים בקרב הישוב, עד אשר לאט לאט כל המפעלים השונים האלה נתרכזו סביב המחלקות הסוציאליות של הועד הלאומי והקהילות.

ואולם, כאמור, לא הל כל שינוי רציני בציבור הערבי. גם המיסיונים הנוצריים השונים שפעלו פעולה ניכרת כמעט שלא מטו מהשיטה המקובלת ובודאי שלא מן המטרה. אדרבה: לפי השקפתם הדתית מן הצורך שיהיו תמיד "עניים" בקרב הציבור, בכדי לאפשר ל"עשירים" את קיום מצוות נמילות-החסד, ויש להניח שפעולת המיסיונים הנוצריים יותר משקידמה את תיקון העזרה המוציאלית והכשילתה.

יש נורם אחר שהיה בכוחו לשנות את פני הדברים: המשטלה. בכל הארצות הנאורות עודדו והדריכו המחלקות הסוציאליות הממשלתיות את היוזמה הפרטית בשטח זה ובאו במידה רבה במקומה. גם בארץ הזאת היה זה מתפקידי המשלה לעורר את העבודה הסוציאלית אצל הערבים ולפתחה ומצד שני לתקנה ולרכזה גם אצל היהודים. יתר על כן: ביוזמת הממשלה היה אפשר לארגן באופן הדרגתי את הקרע שבין שתי מערכות העזרה הסוציאלית ובדרך זו להביא לידי התקרבות בין שתי החטיבות הלאומיות בשטח עזרת-הדדי, ואולם אין לציין הישגים ניכרים בכיוון זה. נוצרו אמנם התחלות מסויימות לקראת פעולה סוציאלית, למשל ע"י סיוע לקרבנות מצוקות מיוחדות, כגון רעידות אדמה, בצורת, מכת-ארבה וכו', אשר לשירות-הבריאות, תומכת הממשלה בבתי-חולים קיימים וכן הוסיפה אליהם חדשים משלה. בשטח הטיפול בנוער מינתה יועצים משפטיים לעניני הנוער (Probation Officers) והקימה בתי-סוהר לפשיעים צעירים. אשר לטיפול במשפחה, מינתה טמפלת ארצית, שלצדה עמדות עזרה אחדות. אבל הרי אלה הם אינם אלא יסודות פרימיטיביים ביותר של שיחות סוציאלי מדיר. לעומת זה לא נעשה כלום בכדי לשתף את התושבים בפעולה זו ובמעט לא כלום, בכדי להטיל על ערבים ויהודים תפקידים משותפים. באופן כזה התרחבה גם בשטח זה התהום בין שתי החטיבות בעשרות השנים האחרונות.

יש מקום אחד (Women's Social Service Committee) שאף הוא צנוע למדי, בו נועדו יחד זה שנים רבות פעילות סוציאליות מכל העדות: נבחרות מחוני "החברה", יהודיות, ערביות ואנגליות, בכדי לברר בעיות סוציאליות מסויימות ולפתרן, כגון תמיכה במוסדות לפושעות צעירות והדאגה ליתומי המאורעות שהוא בידוע שאלה מקיפה וכאובה בעקר בין שכנינו. באחת הפגישות האחרונות מסרה חברה מיפו על הקמת מועדון לצעירות על יסודות סוציאליים חדישים.

בשנה האחרונה נוצר לבסוף מצע חדש לשיתוף סוציאלי בין יהודים, ערבים ואנגלים והוא הועד לעזרת הילד (Child Welfare Committee) שע"י ה"רוטארי קלוב". עיר קודם לכן התחיל ה"רוטארי קלוב" לתמוך במוסדות סוציאליים אחדים, בעקר במעון לנערי-רחוב ערביים. לפי הצעה שבאה מצד יהודי, יצר את הועדה המשותפת הזאת. כה מיוצגים כל העדות הדתיות: מוסלמים ונוצרים

(פרוטסטנטים, קאטולים, אורתודוכסים יונים וארמנים גם יחד), הישוב הציוני וכן אנודת־ישראל. החברים האנגלים הם רובם ככולם פקידי ממשלה, וכן רוב הערבים. הישיבות נערכות בביה"ס השבדי.

ועידה זו שמלכתחילה נסדרה רק לשם התקרבות בין חגי התושבים השונים בששה העבודה המוציא־לית, עלתה בחשיבותה לאור תנאי המלחמה הנו־כחית שהביאה בעקבותיה התיקרות ומחסור במידה הלכת וגדלה בשביל המוני התושבים הרחבים ביותר. הועדה הקרה את בעיות התזונה העממית באופן יסודי והגישה הצעות מעשיות לפתרונן. הממשלה שמצדה לא התכוננה לקראת משבר זה, הוקירה את פעולת הועדה והכירה בה כאותו מוסד המיוסה כח להגיש הצעות על הש־תתפותה היא בעבודה הסוציאלית. ובאמת קיבלה הממשלה הצעות מהועדה ונישה בחודשים האחרונים לביצוען.

עתה עומד על הפרק בועדה הנ"ל עיבוד הצעה מקיפה לקראת חוק לחגנת הנוער – ששה חוני־מאד שאף הוא ימצא את תיקונו רק תוך כדי הש־תתפות הממשלה.

אין זה מן הדברים הקלים להגיע בועדה מעין זו לקראת הצעות ופעולות מעשיות משותפות. זה התבלט למשל בדיונים על שאלת התזונה אשר עליה שוררות כמובן השקפות שונות לגמרי אצל יהודים וערבים, כמו גם בכל דיון הנוגע בעניני החינוך, וכן יתבלטו בודאי הבדלים אלה בבעיות אחרות שתתעוררנה. כן יתברר מדי פעם בפעם ש ה מ נ י־ע י ם לפעילה המוציאלית נבדלים אצל יהודים וערבים, אנשי הממשלה ומיסיונרים נוצריים, ואפילו בתוך כל קבוצה וקבוצה עצמה. אבל ישנה מידה רבה של רצון טוב, והוא הוא שאיפשר כבר לחת־נבר על כמה חילוקי דיעות לשם עבודת הנומלין בה צפונה ברכה רבה למפעל העבודה הסוציאלית על כל ענפיה. ובאויזה ששה מוניש צורך זה יותר מאשר בששה הנוגע בצדק החברתי, הצדקה, שאינה ראויה לשמה, אם לא תפרוץ את גדר הערה או הגזע — לטובת אוכלוסית הארץ כלה?

א. סימון / הרהורי מחנך

א. על שלום הגוף

יציאת הנוער לעבודה טובה ומועילה היא כשהיא לעצמה. היא מקשרת את העיר אל הכפר, מכשירה חלק הנוער לקראת חיי עתידו, מעמידה חלק אחר על חוסר כשרונותיו לחיי חקלאות ומונעת ע"י זה החלטות בלתי נכונות ואכזבות קשות, במה דברים אמורים? אם הובטחו כל התנאים המאפשרים הפקת אותה תועלת אנב נזק מינימלי. הוא הדין לנבי טיולים. אין לפקפק בברכה המרובה הכרוכה בהם. אבל יש להזהר זהירות יתרה, פן תצא ברכה בקללתה.

כל הישוב יודע כי תנאי ההצלחה לא הובטחו אצלנו כל צרכם, לא לנבי היציאה לעבודה ולא לנבי עריכת טיולים, ואסונות הזמן האחרון החרידו את כלנו אם הכרנו אחד הקרבנות הצעירים פנים אל פנים, אם לאו.

מה הסר כאן? אחריות לחיי הפרט ולערך הרב מאד של כל יחיד ויחיד והדמיון המדמה מצבים אפשריים, בכדי למנוע בעד הוספתם במציאות.

כל עבודה מחנכת עומדת לפני הקושי, לרדת אל רמת הידיעות והחויות של אותו איש חדש, הבא להחנך אצלך, ללמוד ממך; ועליך לתפוש בדיוק את מצבו המשפי ולברר לך היטב מה תוכל להניח ואלו הנחות יש ליצור. בלי עבודת הכנה כזאת אפילו שעור פשוט בכיתה רגילה לא יתכן ולא יצליח. מכל שכן טיול המוני, ועל אחת כמה ניום לעבודה של מאות צעירים בלתי רגילים לעבודה זו. על המוסדות המארגנים ועל המשקים המאכסנים את בני נעורינו מוטלת החובה, לברר ראשית כל לעצמם ואחר כך לצעירים, אילו סכנות הידועות לבני הבית והנעלמות מעיני כל זר וחדש, יש לסלקן או יש להתרות עליהן לפני תחילת העבודה. בלי נישה פדגוגית זו אסור לטפל בצעירים בניל החנוך.

ב. על שלום הנפש

כאמור, יש לברך על כל תוספת קירבה בין העיר העברית והכפר העברי, אבל יש להצטער על כל תוספת ריחוק בין שני עמי הארץ. אנחנו תקוה כי יציאת הצעירים לעבודה לא תנוצל בכוון נפסד זה אלא להפך: גם לשם הכרת חיי הפלאחים העמלים, העלולה להקנות לצעירינו הרגשת כבוד לנביהם ולהעמידם על חובת הווה־ועתיד חשובה מאד. כשתפקחנה עיניהם לנבי ההבדל בין רמת חיינו ובין רמת חייהם יוכחו לדעת, כי שאיפותינו לצדק ולשויון — יש להם עוד כר נרחב להתנדר בו.

אמנם לעתים תוקף אותך ספק הנובל עם יאוש, אם אתה הונה בדרך החנוך שחלק מנעריגו מקבלו החל בניל הדך ביותר. לפני מונה ספר קריאה שניתן לתלמיד מכיתה א' (בן שש) ובו החרוז הזה:

"אמרו ונמרו אנשי תל־אביב:
אין הדבר כל כך מעציב;
די סבלנו חרפה ובושה
מכל ספן רשע מרשע
שם ביפו, בנמל החוף.
ועתה — הסוף! די! עד מתי?"

(לוי קיפניס, "מעשה הנמלי", הוצאת א. שטיבל, ת"א)

אם כאלה ספרי הקריאה של ילדינו, אם נדגיש ביחסי העמים ואפילו ביצירת בנינו לא את החיוב, אלא את השלילה, הרי לא נוכל להכות לתוצאות חיוביות לא לשלום הנוף ולא לשלום הנפש.

ג. על שלום בית הספר

"אל כל גבר לא יצלח יאמרו מלמד, משכורתם אשר בדמי לבם ימצאו תנתן להם כחסד ומחנת חנם, ורב אשרם אם ינתן להם אף כמחנת חנם, המה תמיד האחרונים לבא על שכרם, ואף אלה אשר שם להם בעיר כי לא יעשקו שכר שכיר וישלמו בעתו לסנדלר ולחיט ולאופה וגם חובות בית התפלה, גם אלה יאמרו: המלמד יחכה! כמו אוצרות חשך לו, וגם מבלעדי שכר עבודתו או שכר ה ב ט ל ה, כאשר יכנו את השכר הזה ימצא די מרף לביתו, ורק בעבור הכבוד הגדול יעבוד כל חיום ואשמורה בלילה את עבודתו אשר תשוד את לשד חיתו."

פרץ סמולנסקין, "קבורת חמור"

דברים אלה של פרץ סמולנסקין, ראש וראשון למדברים באידיאולוניה הלאומית והציונית, זה לפני שמונים שנה, כוחם יפה במידה מעציבה גם כיום, ושביתת המורים הממושכת תוכיח. היא השביתה השניה בשנת־לימודים זו, אם נקח בחשבון כי הלימודים התחילו באיחור של חודש מלא בשל סיכסוך בין הועד הלאומי לבין מרכז המורים. יוצא, כי לכל הפחות כחודש וחצי נתבטלו הילדים מלימודיהם, הנמשכים להלכה כתשעה חודשים.

אחד הנורמים העקריים לאנרכיה השוררת בששה החינוך יש למצוא בחוסר סידור תקין של יחסי מערכת בתי הספר העבריים אל הממשלה ואל מחלקת החינוך שלה. בנידון זה לפנינו שלש הצעות לתיקון:

א) יש מציעים — וביניהם הונים הנחשבים כלאו־מיים קיצוניים — המבקשים את הפתרון בהטלת האחריות התקציבית כולה על הממשלה תמורת כניסת החינוך העברי תחת פ־קוחה הבלתי אמצעי. סוענים, כי לא הרי המשטר האנגלי כהרי המשטר הצרפתי במושבות: בזמן שהלה מחדיר את לשון צרפת ותרבותה אל תוך בתי־הספר התלויים בו, מסתפקים האנגלים בהתקנת סידורים היצוניים ואירגוניים בריאים ובטיפוח לשונם בצורה מתונה, בלי לפנוע בכיוון הלאומי או הדתי של מורים ותלמידים. מוצאים אסמכתא לטענה זו בהתפתחותם של בתי־הספר הערביים הממשלתיים בארץ.

כותב הטורים האלה איננו תושב את הפתרון הזה כרצוי, הואיל וימעט את דמותו של שלטון עצמי יהודי דוקא בשטח התרבות הנוח ביותר לפיתוחו. ובטענה נגדית זו הוא תמים־דעים עם רוב המחנכים והעסקנים העבריים בארץ־ישראל.

ב) לא כן הדבר לנבי הצעת התיקון שהיא נתמכת על ידם. בעליה רואים את מקום התורפה בעובדה הידועה, כי תקציב החינוך של הממשלה מתחלק בין שני העמים לא לפי מספר התלמידים הלומדים למעשה בבתי הספר, אלא לפי מספר הילדים ב נ י ל ביה"ס הנמצאים בארץ. הואיל ואחוז נטולי החינוך רב הרבה יותר אצל שכנינו מאשר אצלנו, נמצא שהסכום החל על ראש התלמיד העברי יורד בהרבה מהסכום המקביל אצל חברו הערבי. לכן דורשים, כי התקציב יחולק לא לפי מספר הילדים, אלא לפי מספר התלמידים בפועל.

הממשלה לא היתה מוכנה לקבל טענה זו, וטעמה אתה: היא סבורה שעליה לדאוג דוקא למחוסרי חנוך, ואסור להקפיא את היחס בין הילדים הלומדים ובין שאינם לומדים במצבו הנוכחי. לכן נכשל כל נסיון מצדנו להנביר במדה ניכרת את אחוז חלקנו בתקציב זה.

נ) כדאי לבדוק דרך אחרת לתיקון המעוות שעדיין לא ניסו ללכת בה. במקום להילחם מלחמת שוא וסרק לנבי אחווינו מ ת ו ך התקציב — מלחמה המעוררת תיכף את השותף השני בו להתנגדות ולהנברת דרישתו הוא — יש לשאוף להנדלת תקציב החנוך כלו בתוך מסנרת התקציב הממשלתי. עוד הועדה המלכותית בראשותו של הלורד פיל המנוה הביע רעיון זה, ואולם הוא לא מצא את ההד הדרוש בציבור, וכתוצאה מזה לא חשתנו סני הדברים. לפי הדו"ח הסטטיסטי הרשמי[1] לשנת 1941 שחופיע זה עתה, הוציאה הממשלה בשביל ענייני חינוך בשנת הכספים 1939/40 285.272 לאי"י מתוך תקציב כללי של 6.004.738 לאי"י כלומר כ־4.75%. יש ארצות רבות, ולא רק במערב, שבהן חלקו של תקציב החינוך

[1] Statistical Abstract of Palestine 1941
עוד תהיה לנו הזדמנות להזור אל דו"ח חשוב ומצוין זה הכולל חומר מגוון ורב ענין על חיי הארץ.

עולה, במעט או בהרבה, על האחוז הנהוג בארצנו.

דרישה מעין זו לא רק שלא תגרום לתוספת ריב בין שני עמי הארץ, אלא אדרבה: תוכל להיהפך לענינם ומאמצם המשותף, העלול להצליח אולי לא פחות מאשר פעולתם המשותפת של הפרדסנים העבריים והערביים בכיוון דומה במקצת או של פקידי הממשלה ופועלי הרכבת העבריים והערביים שהתאחדו למען השיג תוספת יוקר והצליחו במידה ניכרת בהיאבקותם. כי הרי כל דרישה תקציבית המדגישה את האינטרסים של עם אחד על חשבון רעהו עשויה להדחות ע״י השלטון, אבל דרישות מוצדקות המבליטות את הצד השווה שביניהם והנשמעות במשותף — סופן להתקיים.

שביתת המורים בשכונת העוני

מרים הירש

כל איש החרד לזכויות האדם העובד ולהגנתו והשואף לאירגונם המקצועי של עובדי היד והרוח גם יחד, מכיר בערך השביתה כנשק בעל תוקף רב להשגת מטרות אלו. אך כן הוא יודע כי השימוש בנשק זה אינו מן הדברים הנעימים ביותר, וכעת, בימי מלחמה, משתדלים ציבור העובדים המאורגן וגם המעבידים, למנוע עד כמה שאפשר בעד שביתות.

אם נעשים מאמצים בכיוון זה בענפי העבודה השונים למען אפשר המשך הייצור ללא הפרעות, על אחת כמה וכמה היה חשוב להשקיע מרץ למניעת שביתות מ ו ר י ם. כי פרי עמלם-יצירתם — הרי הוא האדם הצעיר, רכושם היקר ביותר של העם והאנושיות. ועבודה בלתי-מופרעת לשם יצירת דמותו — האם היא יורדת בחשיבותה מהעבודה למען יצירת כלי-משחית? לאור שביתות המורים התכופות מתקבל הרושם שהאחראים — בעיקר מעבידי המורים למיניהם — לא השכילו עדיין להבין את טיב החומר והיצירה בהם עוסק המורה. אשר ל״חומר״, אל לנו לשכוח שהוא לא באחרונה של בני שכונות העוני, ילדים שתמול-שלשום עוד המתבכו בחוצות העיר, שהוריהם לא הכירו בצורך החינוך לבניהם אלא לאחר הסברה והשפעה מונעת, ילדים שלכל אחד ואחד מהם יש בני-בית אנאלפאביתיים. לילדים הללו חסר לא רק מקום למשחק, אלא אף מקום קבוע למשכב, והשנים שהם מבלים אותן בלימודים נחשבות כבטלות ואבודות בעיני הורים רבים למדי.

זכורה עלי שכונת הבוכרים בירושלים של שנת 1935, עת בה פתח ארגון האמהות העובדות מועדון לילדי השכונה. מתוך 54 ילדים וילדות בני 17 עד 13 שהיו בין באי המועדון הקבועים למדו כ-23 בבי״ס, ורבם ככלם בכיתות א׳ או ב׳! ולא מרצונם הם ברחו הילדים מספסל הלימודים על מנת לחזור ולמכור שרוכי-נעלים וכדומה, אלא בלחץ הוריהם שלא רצו לוותר על מקור ״פרנסה״ זה.

מאז עברו שנים של פעולת הסברה נמרצת ושל עבודה סוציאלית מסודרת, ובשובי אל שכונת הבוכרים בשנת 1941, כמעט שלא הכרתיה: רוב הילדים לומדים, מי בבתי-הספר של רשת-החינוך, מי במוסדות-הוראה פרימיטיביים יותר, אבל העיקר: לומדים. ואין האב בא אלינו בטענה שבנו נחוץ לו בכדי שירויח כסף, אלא אדרבה: האמהות באות ומתאוננות אם בניהם נשארו בבית ללא חינוך.

ואולם אין כלל מקום לשאננות ולהשליה עצמית. גם כיום אין גיל החינוך עולה בדרך כלל על 11 או 12, כלומר הוא נמוך בהרבה מהגיל שנקבע בחוקות ארצות המערב. אמנם יש אנשים, ובניהם אף עובדות סוציאליות, שדיברו באחד הכינוסים על ״המשיכה לחיי העבודה״ כסיבה להפסקת-לימודים מוקדמת זו, אבל עלינו לדעת שלא מתוך נ ט י ת לבו הולך הנער בן י״א הבוכארי, הכורדי והפרסי אל הסדנא או אל החנות, אלא מפני ששני משפחתו מכריחו לכך.

בימי שביתת המורים עברתי ברחובות שכונת הבוכארים ואף בעיר העתיקה, ושוב לפני תמונת הרחוב כפי שהיתה בשנת 1935: ילדים מסתובבים, זורקים אבנים איש ברעהו וכן בעובר אורח ומחפשים אחרי שיורי סיגריות. יש ומשתמשים בחופש הבלתי-צפוי למען הרויח פרוטות אחדות: בסבלות, או בעזרה לאב הרוכל במישמיש ובמלפפונים. והבנות (שבלאו הכי אין רבות לומדות בגיל 10 או 11), מצטרפות לצבא ״עושות ספונג׳ה״, כי הרי אין לימודים...

יאמרו כי אותן סכנות צפונות גם בימי החופשה. נכון, אבל סכנה זו ידועה ומשתדלים להקדים רפואה למכה ע״י אירגון מועדונים, קייטנות, מגרשי משחקים והוצאת ילדים אל הכפר, אבל בשביתה — אחרת: ״חופשה״ זו שהילדים זכו בה ״מן ההפקר״ ושאין לדעת מראש מתי וכיצד תיגמר, יש בה משום סכנה נוספת: מתגלה בו לעיני התלמיד חוסר-סדר באותו מוסד בעל אס-מכתא, הבא לחנכו לסדר ולמשמעת. מתעוררים בלב הילד מבוכה וספקות ותופש אותו מצב רוח של הרפתקנות והפקרות, והיצר להשתמש ב-

״מציאה״ ולחזור אל החיים החפשיים מהם נהנה לפני כניסתו אל בית-הספר.

חוששתני שאין שמים לב כל צרכו לצד זה של שביתת-מורים. ידעו-נא האחראים לדבר כי בסכנה לא רק קיום המורים, אלא גם פרי עבודתם, חינוך הדור הצעיר בכלל וילדי העוני בפרט, חינוכם לקראת חיי סדר ועבודה. ידעו זאת ויעשו את הכל למען יוכלו בתי-הספר שלנו למלא את תפקידם החיוני ללא הפרעה.

על עתידה של הדת בארץ

יש בישוב העברי בארץ-ישראל שתי עמדות מוכרות בשאלת האמונה והדת: החרדים הסבורים שמצאו תשובה סופית עליה, והחפשים הקיצוניים הסבורים שאין השאלה עומדת עוד לפניהם. יש לשער, כי רוב בנינו ומנינו של הישוב נמצא למעשה בין שתי קצוות אלו, אבל דוקא הוא נטול כל ביטוי בשטח הנידון.

מהנהגות אלו יצאו חוגים מסויימים והתחילו מטפלים בשאלה, חוג חוג בדרכו הוא. בירושלים נוצר חוג שהשתתפו בו מבין אנשי האוניברסיטה, מבין חברי האיגוד הדתי ״אמת ואמונה״ וגם מורים, סופרים ועסקנים אחרים, ונפגשו במשך שנה שלמה פעמיים בחודש, בכדי לברר בינם ובין עצמם את שאלות היסוד של האמונה בכלל ושל אמונת ישראל בפרט, כגון היחס בין מוסר ודת, בין יהדות ונוצרות, ערכה ותפקידה של ההלכה בישראל ועוד. בתל-אביב נתעוררה לפעולה בעין זו חוגים אחרים לגמרי, ביחוד מורים וסופרים עבריים, ברובם הגדול אוהדי תנועת העבודה ופניהם מועדות ראשית-כל לבירור שאלת-האמונה כשלעצמה לאור הדת האבסולוטית ללא זיקה מידית או קרובה אל המסורת הישראלית המיוחדת. המרכז השלישי לחיפושים וההרהורים כגון אלה נמצא בחיפה, ובעקר במפרץ שעל ידה: בבית הנוער והילדים ״אהבה״, מקום שם מחפשים דרך-בינים בין דרכו של ״הפועל המזרחי״ ובין דרכו של הפועל החפשי. הנוער המתחנך במוסד זה נהנה מן האפשרות של חיים דתיים שלמים, אבל ללא כל — או כמעט ללא כל — כפיה אישית. תוצאות חינוך זה הן עדיין בלתי ברורות: רובם הגדול של בוגריו אינם חיים לפי המסורת, אם כי שומרים הם כנראה על סיגנון חיים ידוע, כגון לימוד פרקי תנ״ך יום יום, ומיעוטם הקטן נמצא בקיבוצי ״הפועל המזרחי״. בזמן האחרון יצאה פלוגה אל אחת הקבוצות של תנועת ״עקיבה״ הכלל-ציונית המחפשת דרך-בינים כעין זו של ״אהבה״ גופא.

משלשת החוגים הנ״ל נפגשו בראש-חודש סיון לכינוס דתי שפתיחתו הפומבית נערכה באולם בית פבזנר בחיפה — הצר מלהכיל את ההמונים שנהרו אל האספה ושבחלקם היו נאלצים לשוב כלעומת שבאו — ושהמשכו וסופו, בחוג מוזמנים, נערכו במחרת-היום ב״אהבה״. באספה הפומבית שמנהל ביה״ס הריאלי הד״ר א. בירם ישב בראשה, נאמו אליעזר שטיינמן, א. א. קבק, א. סימון, וס. אוקי. נאומים אלה שימשו קריאה כבירה אל הישוב שלא לשכוח את ירושתו הרוחנית, פן נהיה ל״עם ממזר״, כדברי קבק, ״שאין לו אב ואם״, וקריאה זו נתקבלה באהדה רבה וגלויה מצד הציבור שהורכב בחלקים שווים בערך, ע״י יהודים חרדים (ביחוד מחוגי הצעירים), פועלים, משכילים עבריים ועולי גרמניה. לעצם הכינוס באו כשבעים איש, משלוש הערים הגדולות וממקומות אחרים בעמק ובגליל.

במרכז הדיונים עמדה הרצאתו המקיפה והעמוקה של הפרופסור י. גוטמן מהאוניברסיטה העברית על הנושא: ״המוחלט והיחסי בחיינו״. בדדוקציה פילוסופית תקיפה עמד המרצה על הקשרים השיטתיים וההיסטוריים שבין המוחלט האחד — האל — ובאי-כוחיו היחסיים המרובים המשתרעים על מדורות החיים והמחשבה השונים ביותר, הם לובשים צורה ופושטים צורה ומשתנים בכל דור ודור. הרעיון הפורה ביותר מתוך שלל המחשבות העשיר שבהרצאה היה אולי זה, כי באי-הכוח היחסיים, כגון הלאומיות בשטח הפוליטיקה, העבודה בשטח החברה, הפילוסופיה של ניצשה בשטח המחשבה, מוצדקים לגמרי, כל עוד שהם יודעים על יחסיותם ואין שמים עצמם, כאילו הם מוחלטים — עליה מדומה שהיא ירידה למעשה — וכל עוד שהבא-כוח היחסי שואב ממקור לא אכזב של המוחלט. ידיעה זו ושאיבה זו — אין תוקפן יפה בדרך כלל אלא משך דור אחד; ולאחר שחלף עבר, יש צורך תכוף, להפגיש שוב את הערכים היחסיים שנגזרו מן המוחלט, פנים אל פנים אתו.

הויכוח לא עמד על רמת ההרצאה, אבל אם לא היה תמיד חשוב לפי תוכנו הרעיוני, היה תמיד כנה וגלוי, וזה הדבר המכריע בשאלות אלו. היו לויכוח שני צירים: מה הן הדרכים והאמצעים המקשרים את המוחלט עם באי-כוחיו היחסיים וההכרחיים שאין מהם מפלט (שאלת הסקולאריזאציה וגבולותיה), והשניה: האם ישנה השפעה

לעמדה מופשטת ורחוקה זו בשאלות חיינו האקטואליות אם אין.

סוף הכינוס עמד במימן הרצאתו האורגנית המקיפה של יוסף בנטביץ' והדיונים עליה שגם הם לבשו צורה עקרונית למדי. השאלה המרכזית היתה, אם אפשר להתאחד כדבר קיום מצות באיזו מידה שהיא, או אם יש להשאיר את הדבר בכוחן זה לגמרי למצפונו של כל יחיד ויחיד. — השתתפו בויכוחים בין השאר אירמה זינגר (דגניה), בנימיני (נהלל), זיינר (קבוצת אושה), אליעזר שטיינמן, דוד זכאי, ד"ר שפאן, יהודה ארנקראנץ (תל-אביב), הרב ד"ר ברוידה, ד"ר בירם, ד"ר סלסנר (חיפה), משה קלוארסקי וד"ר אוקו (מוסד "אהבה"), ד"ר קבק, אוריאל מאיר, א. סימן (ירושלים) ועוד. לאחר סיום הכינוס נקרא עוד מכתב נלהב מאת הוב ששק שיועד אליו ושהביע את הרעיון, כי כוחה של תשובה גדול דוקא בתקופת משבר זו פי שבעה מאשר בשעה כתיקונה, ואולי הוא הכוח המנצא והטוב" (עיין "דבר", כ' סיון) א. ס.

דמויות נעדרים

יוסף קטאווי פחה ז"ל

(בשלושים למותו)

בחודש סיון הלך לשלמו במצרים, זקן ושבע-ימים, המנאטור יוסף אצלאן קטאווי פחה, ראש הקהילה בקאהיר ופארה, היהודי הראשון והיחידי, שהגיע למעלת מיניסטר בוזירה המצרית במאה האחרונה.

אישיותו של שר ונדול בישראל זה, ראויה להעלרכה שלמה, כי יוסף קטאווי פחה היה איש רב פעלים, חכם בלבבה וכספים מופלא, עסקן צבורי נאמן וממיר לעמו, בעל תבונה מדינית ואצילות הרוח, כאחד הנעידים הקדמונים.

הכרתיו אנכי באחרית ימיו, בחנוכה תרצ"ז, באחד ממסעי למצרים בשליחות צבורית יחד עם הפרופסור דוד ילין ז"ל, נשיא "קדימה-מזרחה", ויבל"ח החברים ח. מ. קלוארסקי ומנשה אלישר. הנשל עלי להקדים ביום אחד את בואי למצרים כדי להתראות עם הזקן ונשיא-פנים הנחמד הזה, עם הרב הראשי חיים נחום וכן עם ראשי לשכת "בני-ברית". באדיבותו של ידידנו הנאמן הד"ר ישראל בן זאב, תושב קהיר, אז, שבא לפגשני במלון, הוזמנתי מיד לשיחה פרטית עם הפחה היהודי, בו בזמן שנערכה בביתו סעיבה נאה לרגל הנ-האורים. הפחה הקשיב רב-קשב לדברי וסכיון שיחסיו עם ר' דוד ילין היו יותר מידידותיים, הבטיחני לשבת אתנו ולדון על המצב, בלי דחיו ובנוכחות ראש הרבנים ופרנסי הקהל היותיקים ביותר.

זכותי ששיחתנו אתו השאירה בלבי רושם עז. קלסתר פניו העלה על זכרוני דמותו האצילה של שמי אחר נדול ונבון, המלך רעסין בן עלי מחנ'או, שהיתה לי ההזדמנות לפגוש אותו ברבת-עמון ב-1924, בעניני היחסים בין היהודים והערבים. אותן העונים המפוקח חן מזרחי מיוחד, אותה קבלת-הפנים הנלבבת, אותו השקט הנפשי הפנימי אפילו בשעה שהנך משוחח על נושאים מדיניים סוערים. אילו קטאווי פחה היה חבוש את המצנפת הלבנה והאדרת הערבית, כאבי-אביו, טודאי שהתבדל בין שני הטיפוסים המעולים הללו היה כמעט בלתי-נראה ובלתי-מורגש. — — —

קומץ קטן של יהודים החליטו לעמוד בפרץ, בתוקף ובתבונה ובראשם עמדו יוסף קטאווי פחה והרב הראשי חיים נחום. ע"י קשריהם האמיצים בקרב המדינאים והמשכילים המצרים והשפעתם העצומה בין כל שדרות התושבים סוכלו המזימות, ושקט יחסי שרר בעולם היהודים במצרים.

הוכרתי את הענין הזה כדי להבליט כמה נחוצה היתה השפעתו של המנוח ומה רב הערך כשנמצאים תמיד בתוכנו אנשים דגולים, המעורבים עם הבריות וע"י יחסיהם הנאמנים וקשריהם החזקים בעולם הכלכלה, המדיניות והתרבות, יקרבו אותנו ואת רעיון שיבת-ציון, לעולם הערבי הנדול וחקם כמותו לתדמה והתחדשות לאומית. אמנם בתנאים נוחים וטבעיים, לאין ערוך, והחסרים לנו מכמה וכמה בחינות.

יוסף קטאווי פחה היה נצר ממשפחה יהודית-מצרית, מעורה בהתפתחותה של ארץ הנילוס, במאת השנים האחרונה. נלוי וידוע לכולם הפריחה והשגשוג שהשיגה מצרים בתקופה האחרונה ואת התרומה שתרמו יהודי מצרים להתקדמותה. באופן אוביקטיבי אי אפשר להאר את מדת ההתפתחות הזאת בלי עורתם של משפחות מוארם, רולו, מוסרי, נרין, הררי, קאסטרו, עדה, אבונדור וכו' ובפרט משפחת קטאווי, שמוצאה מקטה, עיירה קטנה, ע"י זאמלק.

אבי המשפחה הנכבדה הזאת, יעקוב קטאווי בן מנחם ארמון-הכספים של הכדיב סעיד פחה ואחרי-כן, הבנקאי הפרטי של הכדיב ישמעיל, היתה אחת הדמויות העממיות ביותר בכל חלקי מצרים. ככה

היה נם בנו משה קטאווי פחה שעמד בראש קהילת קהיר במשך ארבעים שנה והוכתר ע"י ממלכת אנסטריה בתואר האצילות "פון".

בן אחיו, יוסף קטאווי פחה המנוח, שנולד ב-1861 ונמר את חוק לימודיו בצרפת כמהנדס, ירש את המעלות והמדות הטובות שהצטיינו בהן אבות המשפחה, חכמים ואנשי מעשה. מלבד החלק הפעיל והחשוב שלקח בעולם הכספים, המסחר, התעשיה והחקלאות במצרים, השתתף קטאווי פחה באופן ניכר, נם בחיים הפוליטיים במולדתו, משנת 1915 ואילך. הוא נכנס לפרלמנט המצרי, נבחר כאחד משלושים ושנים חברי הועדה לעריכת הקונ-סטיטוציה, שרת פעם כמיניסטר הכספים ופעם כמיניסטר התחבורה ונמנה בין חברי הסנאט, מה-נכבדים ביותר, בחברה המצרית.

אישיותו היתה רבת-נוונים ויד היתה לו נם בעבל מוסר והיסטוריון. בשנת 1905 הדפים ספר קטן מלא תוכן בצרפתית "לבני" ("Pour mes enfants") שהודפס שנית ב-1920 בפריז. אילו ניתן לסכם את נפש המחבר בקצרה כמדומני שאפשר היה להנדירה בחמשת הציווים שלו: אהבת האמת, אהבת הצדק וכושר האמונה, התבלות שיטתית ובלתי-לאות בדבר, מתינות והתבוננות, ורוח הבקורת.

"פולחן השוב — כותב שם קטאווי פחה — מביא לידי בריאות הנפש, מה שבאופן ישיר מעלה את האופי של האדם. להתאמץ עד הניע לשיא זה, הוא לעמוד להשיג את האשר. נביאי האורה הנ-דולים משה ומחמד, סוקראטס אבי החכמים, וישו הנוצרי שמעריצי עשוהו אלוה, היו אנשים מאו-שרים, כי הם הצליחו להפיץ מקרבם פנימה די או-רה להאיר את העולם ולסמור לו את הנוסחא הק-בועה של דת החובה, יחד עם פולחן אהבת הב-ריות ובית-המקדש של המצפון הנקי".

ומפי יוסף קטאווי פחה היה איש החובה, נקי המצפון ואוהב הבריות, הוא זכה בחייו להיות אהוב ומכובד על כולם, כיהודים כערבים. זכרו השוב לא ימיש מקרבנו. תנצב"ה.

יצחק ר. מלכו.

ד"ר מרקו רומנו ז"ל

ד"ר מרקו ר ו מ א נ ו ראוי לדברי זכרון במקום זה, כי הרי היה בין המעטים שהיו חדורים הכרה שאין פתרון לשאלת ארץ-ישראל אלא בה-בנה יהודית-ערבית. תוך חרדה עמוקה ראה את ההתפתחות המעציבה שחלה ביחסים היהודיים-הערביים במשך עשרים וחמש השנים האחרונות וחקרוש את כל כשרונותיו הברוכים, בעל פה ובכ-תב, בכדי לשכנע את העולם הציוני שהונחת שא-לה זו חטא הוא לציונות שאין לו כפרה. רומאנו היה איש משכיל ומנומה שלמר להבין אל מהותה של בעיות הלאומיות בזירת השדים ששמה בלקאן; הוא היה לאומי ישר ונאה, אחד מאלה שחזו בעי-ניהם וחשו בנפשם, כיצד תדר העיון הלאומי לתוך עם מפגר ונטול-היסטוריה כטוח פחיה ומפרה. הוא לחם תוך התלהבות ללא מיצרים בקרב היה-דות הבולנאריות והספרדיות למען חזון השידוך הלאומי, אבל דוקא משום כך הבין נם כוח הלאומיות מהו אצל עמים אחרים שמצבם דומה למצבנו, ובכללם אצל הערבים. הבעיה המדינית שהתיצבה בפני הציונות — כך הבין רו-מאנו — היא בכך, כיצד להביא לידי עמק השווה את שתי תנועות לאומיות אלו השמדות זו טול זו, כיצד להפוך את היריבים לבני-ברית. זה היה ניתן להושג רק ע"י "מפנה קופרניקאני", כלומר ע"י קביעת מטרות בשביל ארץ-ישראל כלה ואסיה הקדמית כלה, מסנרת בה ולכו האינטרסים של יהודים וערבים כד בבד במקום לסתור זה את זה. במלים אחרות: יהודים וערבים יהיו עמי-מדינה שווי-זכויות, שניהם משוננים במידה כזאת בבנין מולדתם המשותפת, עד אשר ילכו ויתבטלו הני-נודים (אם כי לא ההבדלים) הלאומיים. (השקפה זו של רומאנו מודהית עם חזון הרצל ב"אלטנוי-לאנד"). רומאנו התמסר בהתלהבות לתעמולה למען הרעיונות הללו והיה מדוכא עד עומק לבו מהדרך בה הלכה הציונות להלכה ולמעשה בעש-רים השנים האחרונות. נציג התורות הכוזבות הללו היה בעיניו בעיקר ז'בוטינסקי, וכתבי רומאנו מוק-דשים לויכוח עם שיטתו המדינית, כפי שהיא באה לידי ביטוי ב"רזסביט" של שנות העשרים. סינ-נונו המהיר וההגיוני של ז'בוטינסקי עורר את רו-מאנו להתמודד אתו באותה חריפות מחשבתית והסיר את המסוה מהקישוי-השוא שלו. במיוחד לחם רומאנו כנגד ההזיה של "מדינה יהודית משני עברי הירדן עם זכויות מיעוטים לערבים", שלה הטיף ז'בוטינסקי בימים ההם. לאחר שאף היום עד אפשר לשמוע הלכי מחשבה מעין אלה למרות כל הנסיונות המרים, הרי יש עוד משום אקטוא-ליות רבה בכתבי רומאנו. יהיה זה מן הרצוי והראוי, אם ידידי המנוח יוציאו לאור מבחר כתביו והנין-נותיו, לא רק בכדי להציב יד לאיש שלא נודע בערכו — אלא נם בכדי להבטיח את השפעתו האטושית והציונית על חינוך הדור + לקראת מדיניות ריאלית והומאנית נם יחד.

ר. ולטש

ד"ר אריך בראואר ז"ל

ימים מעטים אחרי הופעת מאמר "על סננון חיי הפלאח" ב"בעיות היום" נפטר הד"ר אריך בראואר בגיל של 47 שנים.

איש עדין ומלומד, אחד מן הציונים הותיקים

ביותר מתוך עולי גרמניה, עלה ארצה בשנת 1924, דהיינו בתקופה כמעט פרי-היסטורית לגבי העליה הגרמנית; בעל קשרים מהודקים אל התנועה הקבוצית וביודד אל קבוץ בית זרע בעמק הירדן, מקום שם היה רגיל לבלות את ימי חופשתו, ציור בעל טעם טוב והבנה עמוקה בעניני אומנות, בן נאמן לעמו על כל שבבותיו ושבטיו, שהקדיש את מחקריו דוקא לשבטים הנדחים כגון לתימנים ולפי-

הודי בבל, כורדיסתאן ואפגאניסתאן, ויחד עם זה ידיד העם השכן, שבו מצא הרבה צדדים שוים המקשרים אותו עם עדות המזרח, בעל סח חריף ולב חם, ידיד תובע ושוב — הרי זה היה אריך בראואר.

נשמתו היתה כלואה בגוף חלה שנים לו סבל רב ומקצת מרירות. עכשיו שלום לו — ואנחנו נזכירנו תמיד לטוב.

א. סימן

בעולם הערבי

עם מות ג'ורג' אנטוניוס

באמצע מאי נפטר בירושלים, בשנה החמישים ואחת לחייו, נערנ' אנטוניוס, אחד האישים המר-כזיים בתנועה הלאומית בארץ-ישראל ובמזרח בכלל. המנוח נולד בלבנון, אבל בשדי נער עברה משפחתו למצרים, כרבים מבין הנוצ-רים בני טולדתו ביומים ההם, כי הרי שם — תחת החסות הבריטית — היו תנאים יותר נוחים להת-קדמות כלכלית, וכן שררה אוירה פוליטית חפשית יותר מאשר באימפריה העותומאנית. אנטוניוס למד ב"ויקטוריה קולג'" האנגלי שבאלכסנדריה ואח"כ באוניברסיטת קמברינ', ומשם חזר למצרים בתור מהנדס. ביתי המלחמה הקודמת שימש מפקח במחלקת התעמולה וכן עבד ב"משרד הערבי" המ-פורסם בשיתוף פעולה עם סטורם, לאורנס וכו'. נשא לאשה את בתו של ניסר פארס, בעל העתון "מוקטם" ואף הוא מהנר לבנוני. אחות אשתו נשואה אל טר סמארט, עתה המזכיר המזרחי בצירות הבריטית שבקאהיר. לאחר הביבוש הב-ריטי עבר לא"י וביהן תחילה כסגן-מנהל במחלקת-החינוך ואח"כ כשוזר למזכיר הראשי, בן שיתף חבר במשלחת קלייטון הידועה אל המלך אבן-סעוד ואל האימאם יחיא, שליט תימן (1926/27). בשנת 1931 התפטר משרות המשלחה בכדי להתמסר לפעולתו המדעית והמדינית. באותו זמן נתמנה נציג קרן קריין במזרח הקרוב. במסעותיו הרבים בא בקשרים אמיצים עם טלפי ערב ומנהי-גיה. היה בין הערים הראשים לפני הועדה המל-כותית של שנת 1937 ושימש מזכיר למשלחת הועד הערבי העליון בשיחות לונדון (1939).

במסגרת המדיניות הערבית הכללית נטל לו את התפקיד להסביר את העמדה הערבית בשאלת ארץ-ישראל בפני דעת הקהל הליברלית והדמוק-ראטית בארצות האנגלו-סכסיות, שאתן היה קשור לפי דרך חינוכו. בתפקיד זה הצליח הצלחה ניכרת, במיוחד ע"י ספרו הגדול על "ההתעוררות הערבית" (1939). ספר זה הכתב אנגלית (בימי האחרונים החל המחבר לעסוק בתיורטיו הערבי) מתאר את תנועת השיחרור הערבית מראשיתה, ופרקיו האחרונים מוקדשים לשאלת ארץ-ישראל. המחבר מגלה כשרון ובקיאות במידה רבה כהים-טוריון וכסופר. מובן שהנחותיו ומסקנותיו אינן מניחות את דעתנו — אנטוניוס מנצל למשל, בכדי לנמק את עמדת תנועתו, בוריזות רבה את תכנית החלוקה וכל הקשור בה, בלי לשאול באיזו מידה גם חבריו נרשו בדרכי מלחמתם לנודול תכניות מעין אלו. — אין בארץ-ישראל לפי דעת המחבר מקום למ-דינה יהודית או לבית לאומי יהודי במובן הציוני, אלא לכל היותר אפשר לדבר על מרכז רוחני. ואולם יש להדגיש שאנטוניוס מגנה בתריפות רבה את הרדיפות הנאציות על היהודים שבאו בימים ההם לאיזה שיא עם שרפת בתי הכנסת והפרעות של סתיו 1938. הוא מכיר בקיום שאלה יהודית ודורש מ א ו מ ו ת ה ע ו ל ם לעזור לפתרון הומאני וצודק. הספר שורר עניין רב באנגליה ובאמריקה ומשמש שם עד היום הזה מקור בר-סמכא עיקרי בשביל הגישה הערבית. בשנת 1939 ערך אנטוניוס מסע-הרצאות באמריקה, ומאז פרוץ המלחמה נר בדרך כלל בלבנון. בזמן האחרון חזר והרבה לנסוע בין בירות המזרח, ובראשי מ-סיעותיו ט ה ל ב נ ו ן אל ט צ ר י ם, חתף אותו המות עתה ב י ר ו ש ל י ם. בהליותו שיצאה מהבנימיה הרוסית-האורתודוכסית, השתתפו באי כח השלטונות והציבור הערבי וכן הקונסולים של הארצות השכנות ושל אמריקה. על ארון המנוח היה מונח רק זר-פרחים אחד (מבית-המלכות הונני), כי אלמנתו, עסקנית ידועה בתנועת הנשים הערבית, ביקשה לשלוח במקום זה תרומות בשביל המען לילדי רחוב ערביים.

ב נ י ו י ו ר ק נערכה אזכרה, בה נאם מר נ'ן ק ר י י ן, בנו של תומך הערבים הידוע, והביע את הדיעה שמפעל של המנוח ישפיע השפעה רבה על פתרון בעיות המזרח התיכון בו מתענינות עתה אמריקה ובריטניה במידה רבה כל כך.

בין ארצות-הברית לבין ארצות-ערב

אצל אבן-סעוד

מר אלכסנדר קירק, ציר ארצות-הברית אצל ממשלות מצרים ומעודיה, טס זה עתה דרך בחריין (או בריטי במפרץ הפרסי, שם יש זכות-נפט אמרי-קאי) לרויאד, בורת נג'ד, בכדי למסור למלך אבן-סעוד את כתב מינויו. הציר האמוקאי בילה ימים אחדים במחנה האהלים של המלך, יצא אתו לציד והצטין לפניו את המשלחת האמריקאית העומקת כעת בשיפור השיטות החקלאיות בממלכה הערבית-הסעודית. כן נקבע מנהל עניני הצירות בג'ידה. לאחר שובו של מר קירק לקאהיר ערך הציר ה-סעודי מסיבה גדולה לכבודו שהשתתפו בה בין השאר האמבסדורים של בריטניה ואיראן וצירי עיראק, אפגאניסתאן וטורקיה.

בשליחות מיוחדת

"בורס אנ'יפטן" מוסר שמר פיאר קראבי טם (Crabitès) עומד לשוב למצרים בשליחות מיוחדת מטעם ממשלת ארצות-הברית. מר קראביטם שימש מ-1911 עד 1936 חבר אמריקאי בבית-הדין המעורב בקאהיר וחיבר ספרים על תולדות מצרים החדשה ברוח אהדה לתנועת השיחרור. לא מכבר פירסם מאמר על בעיות מצרים והמזרח התיכון. (ע' ר. ולטש, "יום הצהרת בלפור", "בעיות-היום" ש"ז, גליון ד').

ציר עיראקי ראשון אצל רוזוולט

הנשיא רוזוולט קיבל את ציר עיראק הראשון, עלי נעזת אל-אויבי, מדינאי ותיק ששימש ראש-ממשלה ומיניסטר החוץ. הציר עמד בנאומו על הקשרים האמיצים בין ארצות-הברית ובין העולם הערבי ששליחותו מסמלת אותם, הזכיר את התפקיד הכביר שמילאו וממלאים מוסדות התרבות האמריקאיים במזרח התיכון, את הענקת זכויות "החכר והשאל" לארצו וציין שבמלחמה זו בחרה עיראק את מקומה לצד מעצמות הברית בהתאם לאמונתה הדתית, חזונה המדיני, עניניה החיוניים וקשריה הידידו-תיים היקרים ביותר. המדינאי העיראקי סיים את נאומו באמרו שבזמנים איומים אלה על כל שוחרי החופש להתאחד למען שמר על זכויותיהם. בנאום התשובה הזכיר רוזוולט את תולדות הע-רבים המפוארים והעריך את החלק החשוב שלק-חו ביצירת התרבות האנושית. "הגעת הנה בשעה שתרבות זו, המשותפת לעמינו, נתונה במכנה חמו-רה. בשחני כי האומות החפשיות, שבהן תומכת גם אומתך, סופן לנצח, תודות לאחדות החזון והאינטרסים ולרצון בנצדון הפועם בלב כולן. הנני רוצה להניד לך עם ראשית תקופה חדשה זו של ידידות עיראקית-אמריקאית, שמשלחת ארצות-הברית תשמח לעזור ליעיראק בכל אשר לאל ידה, הן בימות המלחמה והן לאחריה".

*

בשליחות זו בוצע מעיף השוב מתבנית נו-ריא-סעיד, שהציעה עוד במכתב התפט-רותו של דצמבר 1940, בו הרגיש את חשיבות הידוק הקשרים אל ארצות-הברית לשם פתרון השאלות השונות המעסיקות את עיראק ואת ארצות-ערב.

החזרת שלום הבית

ב ג ו ד נערכה באביב זה חגינת-שלום שלפי עדות העתונות הערבית לא היתה כמוה בארץ זה זמן רב. חגיגה זו, "דוגמא ליתר ערי הארץ ולפ-כפריה באחוה אסלאמית ובסבלנות ערבית" ("פלס-טין") שמה קץ לסכך המיכמוכים, אשר שררו בין בתי-האב המיוחסים והדריכו את מנוחת העיר כלה. העתונות מציינת שמטעמים שונים נכשלו נסיונות קודמים להשלים בין הצדדים, עד אשר התמנר לענין מר עבד-אל-רזאק ק ל י ב ו, קצין המחוז ומנהל ענייני העיריה. ביוזמתו נערכו אספות רבות, הנדולה ביותר בממגד בה הטיפו לשלום חכמי דת מוסלמיים וכן כומר נוצרי, דבר שעשה רושם עז. לבסוף נפגשו 17 ראשי המשפחות, והודלט לקבוע ועדת שלום ציבורית, שהכינה את החנוכה, בה השתתפו כ-4.000 איש, ביניהם ראשי השלטונות, העיריות והמוסדות. מר קרומבי, מושל מחוז לוד, נשא נאום בערבית על חשיבות השלום הפנימי בשעה זו.

..ומעבר לגבולות

ב ט י ב ה (לבנון הדרומי) נערכה חגינת שלום נדולה בין ה ש י ע י ם הושבים משני עברי הנבול, החוצה בין ארץ-ישראל לקהילה הלבנונית, ישבו בראש חוסיין ביי קמאל, מנהיג ערבי החו-ל ה, ואחמד ביי אל-אסעד, מניסטר החקלאות ה ל ב נ ו נ י, והשתתפו בין השאר ברוטים וצרפתים חפשיים רמי-מעלה.

על חגיגה "בין ארצית" מעין זו מוסרים גם מס-ביבת ב י ת - ש א ן, שם השלימו ביניהם שני שבטי בדוים החונים משני עברי הירדן.

למען הילדים הרעבים

עוד בהזדמנות קודמת עמדנו על המימנים הרוס-זים שהולכת ופנה רוח האדישות לגבי בעיות חב-רותיות שציינה עד כה את הציבור הערבי בארץ, סיבות שונות לדבר, והחשובה ביניהן נעוצה בלי ספק בהתפתחות הכלכלית והסוציאלית שבאה כתו-צאה משעת-החירום המתושכת. אנו עדים מצד אחד להתרוששות נוספת של המונים רחבים עקב התיקרות המצרכים העצומה שפנעה בארץ לאחר תקופה של חוסר-עבודה, של משבר הפרדסנות

ושל תקלות אחרות. מאידך יודעו חונים ידועים להרתיע את עסקיהם בכמידה נוכרת למדי, ויש שומו לעשיר רב בומן קצר בערך. וטבעי הדבר שהצעיבור דרש את חלקו משיר חדש זה שהצטבר בעת ובעונה אחת עם החמרת מצבו הוא. רעיון זה בא ליידי ביטוי במאמרים אין מספר בעתונות הערבית, שהביאה רונאות רבות להתפברות דרושה זו. גם השלטונות נוטים עתה יותר לעידוד היוזמה הפרטית והציבורית בששח זה, ובאי-כוחיהם נמנים על החברים הפעילים ביוזמת השוסקת בדבר. גם הציבור ה י ה ו ד י והארגונים השונות משמשים עידוד ודוגמא בכיוון זה. ממשלת העם ב מ צ ר י ם הכריזה על תכניות תיקונים סוציאליים מרחיקי לכת בנאומיהם הגדולים של נשיאם סאדה ומקרם עומיד סחה (מקרם יצא בינתים מן הממשלה, אבל יורשיו הצהיה חניות שוקיעו את הבטחתיו). ואילם ביצוע התכניות הללו יידרשו זמן, וביניתים מתארגנים מפעלי צדקה בקנה-מדה ניכר, בכדי להתגבר על תיפשת העוני החמירות ביותר. למטרה זו הוקדש זה עתה "ש ב ו ע ה צ ד ק ה" שניתן לו פירסום רב. גם בסוריה ובלבנון נערכו "ימי-העני".

הונמה נאה למעשים טובים נתנה הנבי אמינה ח א פ ר י, זקנה בבת שמונים, שהקדישה את כל רכושה, השווה כ-100.000 לא"י, למען הקמת בית-חולים בירושלים, בו ימצאו רפואה חולים נצרכים ל ל א ה ב ד ל ע ד ה ו ד ת. הנדיבה מקוה לפי דבריה מפעילתה זו "לקורת רוח בעולם הזה ובעולם הבא, אבל קודם כל לה-קלת סיבלות הסולמים" והביעה את צערה על שאין הכושה מספיק בכדי להקים מפעלים נוספים, כגון בתי-ספר, מסגדים, בארות לעוברי ארח ועילי רגל וכיוצא באלה. "מי יתן וילכו אחרים בעקבותי ויעשו את כל אלה".

מפרנו על פעילתה הציונה והמתמדת של ו ע ד ת ה ז ו ם י ם הערבית שבראשה עומד אחמד מאהר אלמדי, מראשי מחלקת החינוך המסולתית, ועל הוזמה להקמת מחלקות חרשות בביה"ח העירוני ביפו, שיוצאה מקבוצת ס י ו ע נ א י ם. כמו בציבור היהודי כן גם אצל הערבים מהוה מצב הבריאות של הנוער הגדל בעיה חמורה. חקירותיו של הפרופסור ק ל י נ ג ר והצעותיו עשו רושם עז בחוגים המעונינים בגורל הנוער, וישימשו גורם חשוב לייסוד ועדות למען הגנת התלמידים. ב י ר ו ש ל י ם נקבע שאלף תלמידים ותלמידות ערביים זקוקים להזנה, ונאספו בזמן קצר כ-800 לא"י, שאיפשרו פתיחת מסעדה מרכזית, המחלקת יום יום על 700 ילד ארוחת-צהרים. בין התרומות הוו 50 לא"י מנדיב אלמוני, וכן חצי לירה מרמי הכים של תל-מיר, מבי"ם ה"ידידים" ("Friends") בראסאללה, שאף הוא רוצה בעילום-שם. במכתב-לוזי מביע הנער את סליריותו "כתלמיר וכערבי" עם אחיו התלמידים הרעבים. ב ח ב ר ו ן נגועים, כפי שסופר "א-דיפאע", 70% מכל התלמידים רכבת, שחפת או מחלות אחרות שיש ליחסן בעיקר לחיסרון הזנה. תיערה אפפה כמה מאות לירות ומיונה עתה 105 תלמידים. עומדים לערוך מגבית בין יוצאי חברון הרבים שבירושלים ובקאהיר. באופן יחסי הצליחה פעילה זו ביותר ב ש כ ם, שם מקבלים עתה 500 תלמידים ארוחה שליש פעמים בשבוע. ב ע ז ה מקדישים תשומת לב מיוחדת לילדים ח ל ש י ם שוקבלו יום יום איקית חלב וביצה, אם אמנם תבוצע התכנית שחוחלט עליה זה עתה. ב ב י ת - נ י א ל ה, העיירה הנוצרית, ע"י בית-לחם, הוחלט באספה רבתי, שכונסה לפי יוזמת המשותפת של המיעדון האורתודוכסי והמיעדון הקאשולי, להשיל מם עיתוני של ארבעה מילים על כל הושל קמה למען מטרה זו. ב י פ ו שם נתפקדו אשתקר כמה אלפי ילדים נצרכים, שומדת הפעולה עדיין בראשיתה. אמנם העיריה החליטה אשתקר ליסר מפעדות כעין אלו, ואולם, כפי שמסר סגן-ראש-העיריה, התכנית לא יצאה לפיעל מסיבות בלתי-תלויות בה. עתה היא נוגשה לנסיון צנוע המקוף ל"ע ב-100 ילד והשלטונות אישרו הקצבה זו. כן נוסדה ועדה ציבורית למטרה זו. גם ב ר ב ת - ע מ ו ן דנים על הקמת מפעל כעין זה. כפי שנראה מסקורה זו, אין עדיין כל הערים וכן לא הכפרים במסגרת המפעל, ומבן שאין דאגה זו מניעה אל הילדים הנמצאים מחוץ לכתלי בית-הספר.

ראוי לציון ש"אגודת הנוער הלומד הערבי" ("Arab Students' League") ערכה זה עתה שליש הצגות בי כ. ק. א. בירושלים (סרט מצרי ותכניות אמנותיות מנוונת שביצעה ע"י חבריה) שהכנסותיהן היו מוקדשות אל מפעל החונה ולשבת הכיתית ל ט ל ח מ ה ב ב ע ר ו ת שהקימה האגודה הנ"ל זה עתה ביהושלים וביפו.

במה וקולנוע

במשך החודשים האחרונים זכו תובבי התיאטרון הערבי בארץ בסיורי ח ב ו ש להקות מצריות שהציגו את מחזותיהם בירושלים, יפו, חיפה, עזה, רבת-עמון ובמחנה-צבא "אי-ים". נוסף ללהקת עלי-קצאר, מעין "סטאטא", ו"נאדיה" ו"באבה", קבארטים בלשון המצרית העממית (המתקשים בשימוש — סיג שבודאי קוראי "בעיות-היום" נמנים עליו יחד עם מיסרי ועם רבים מבין ערבי הארץ — באים על השבונם ע"י ר א י ה יתרה...) יש לחזכיר במיוחד את "להקה הלאומית", הקשורה במיניסטריון ההשכלה המצרי, ואת להקת "רעמסס" בהנהלתו והשתתפותו האישית של השחקן המפורסם יוסף ו ה ב י. שיתי להקות הציגו ארבעה מחזות כל אחת – הכם בכולם בעלי אסף רציני או אף סראני. "להקה הלאומית" מציגה באחר ממחזותיה המובים ביותר ("פיהות אסורים") את נורל צעירה אחת שמצבה החמרי המיואש של אביה מכריח אותה להתחתן עם זקן התוזר אחריה, הוא אבוי של בחיר לבה. אף כי מת אחר-כך בעלה, דוחה הבן האהוב ואוהב את ידה, כי הרי אין הדת מרשה נישואים בעין אלה... מחזה אחר מוקדש לתלהדות-הכליפים לבית עבאס, ורבות בו ההתכבויות והמזימות, עד אשר מתגלה לבסוף הרשע ובא על ענשו... אין צורך לומר שההצגות הללו היו מאורע חשוב מאד בציבור הערבי. בטורים הארוכים שהצטופפו לפני קולנוע "רכס", בירושלים, היה אפשר להבחין את האישים המרכזיים בחיי התרבות, החברה והפוליטיקה, ונשותיהם אתם. נערכו מסיבות רבות לכבוד האורחים. יוסף ו ה ב י ערך ב ח י ם שתי הצגות לטובת מפעלי הצדקה של המתרמות הנשים הערבית ושל ועדת היתומים הערבית, ודוקא את מחזותיו המפורסמים ביותר: "ילדי הענים" (מהחוויי המצרי של ימינו) ו"כם הזידון". כאן מתואר הקונפליקט הנפשי בו נתון כומר נוצרי שנודע לו סיד ודודו של אשם במעשה רצח, שאחיו של הכומר נחשד בו. אבן הכומר עומד במבחן החמור והאמת מתגלית בכל זאת. — במסיבה שנערכה לאחר ההצגה, נאם בין השאר האב גבריאל טאצר, מנהל בית"ם הלאומיני, ויצין, באיזו מידה של הכנה ושאקט ניגש האומן ה ט ו ם ל ט י אל ענייני הדת הנוצרית, "אבל אין זה פלא, כי הרי מאז ומתמיד קשורים אנו בקשרי הערבות, והקוראן עומד לצד האבנגליון, והמסגדים לצד הכנסיות והכובע (של הכומרים) לצד המצנפת."... מה הוא הערך האמנותי והתרבותי של הלהקות הללו? עורך "פלסטין" כינה את יוסף והבי "שקספיר הערבי", ויש בנוסא זו מן הגכון, כי הרי גם שקספיר היה מחבר, במאי ושחקן ביחד, גם הוא לקח את החומר הגלמי למחזותיו מכל אשר בא לידיו. ואולם שקספיר היה מראשוני התיאטרון המודרני ויוסף והבי מסתמך על שורה ארוכה, ארוכה מדי של קודמים. קל יותר לנתח אצלו השפעות וצלי חשפעות מאשר למצוא את זיק המקוריות, זאת ועוד אחרת: "האילוסיה הגדולה" ששמה תיאטרון, יש לה כיום מתחרה העלה עליה אלף מנים בשיכלולו הטכני, אם כי לא התוכני, והוא הסרט. גם הקהל הערבי שאינו מפונק כל עיקר, הגיב בהערות עוקצניות על כל מקומות-התורפה שאין למנוע מהם בתנאי הצגה פרימיטיביים למדי. מצד שני יש לציין שעטר זו ליוסף והבי זכותו בכוכב-קולנוע מפורסם: שבוע לפני הופעותיו הצינו מפרסיו, והצלחתו גלתה בהרבה על זו של "להקה הלאומית", שחבריה הם "רק" שחקני בימה... בארץ-ישראל לא עלתה עדיין אמנות-הבמה הערבית מעל לדרגת-חובבות. בזמן האחרון התאחדו שמונה להקות-החובבים הפעילות בירושלים ל"אגודה לאומית למען הרמת קרן האמנות הביסתית בארץ" ביוזמת השופט-המושרר א ו ס ק א נ ד ר ח ו ר י אל-ביתג'אלי. אחד הפעילים בשטח זה מבקר, כפי שמסר לנו, בכל הצנות "הביסה", "אוהל" ו"סטאטא" לשם השתלמותו. זה עתה נערכה ההצגה המשותפת הראשונה במדור העממי של 30 מא"י, בכדי "לאפשר גם למחוסרי-אמצעים להיהנות מערכים אמנותיים". היצו 5 מחות קצרים בלי פרטנסיות יתרות, אבל בטעם וכשרון. חלק מהשחקנים השתתפו (לפי ישות פיסקתור) מתוך הקהל.

יוסף וחבי נילה ביפו "ילד פלאים" ועומד להביאו מצרימה ולהכינו לקראת עתיד מזהיר בעולם הבדים... אכן גם הקבראטים התעניו, כפי הנראה, ב"תוצרת-הארץ"; כי בשעת הופעת הרקדניות ה"מצריות" המתבר סקריאות-בונים זועמות מתוך הקהל שרבו בניהן פנים ידועות ס י ס ו...

מ ה ם ר ט י ם המצריים שהוצנו בזמן האחרון בארץ, ראוי לציון המרט ההיסטורי הגדול "צ ל א ח א - ד י ן", המתאר משבר אישי שחצה זמן-מה בין המילטאן הגדול (הידוע במערב בשם "סלאדין") ובין אחיו ועוזרו המסור סיף-א-דין (סאפאדין), ויש כמובן גם מיסור אהבה. הסרט שלה בהרבה על קודמיו, בגין "דנאניר" בו אין משמשת תקופת החן א-רשיד אלא תפאורה לשירה סנטימנטאלית ומשוכת. התלהבות הקהל לא ידע גבול בראותו את צלאח א-דין שתמונתו מתנוססת, כידוע, מקורות בתי-ספר ודירות ערביים רבים מאד בארץ, ובמיוחד כשהופיעה על הבד ירושלים עיר הקודש בכל הדרה העתיק (ואף החדיש, כי הרי אין מוקדם ומאוחר בתורת הסרט "החיסטורי"!). גם הנוצרים הרבים שישבו באולם, השתתפו ב ד ר ך כ ל ל בתשואות הסוערות שחנישו לישוען כשה-אביר הערבי תודר לתוך מחנה הצלבנים, בבדי לרפא את ריברד לב-אריה התולה מהלה אנושה. רוב השוחקנים הצליחו בתפקידיהם; במיוחד כבש את לב הצופים ילדון נחטר המשחרר בתמימות ערמומית סיף א-דין מכלאו.

תרבות ממוכנת...

אכן בתי-קולנוע ערביים קיימים בארץ רק בערים אחדות, בגון יפו, ירושלים, וזה שנים אחדות גם בבית-לחם, שכם, עבו, נצרת, עזה ורבת עמון, זה עתה נוסדה גם ב כ א ר - ש ב ע חברה להקמת קולנוע בה משתתף בין השאר "בנק האומה הערבית". מבין שזה מן הדברים הגדירים בשביל הפלאח לבקר בקולנוע. אבל "כשמוחמר אינו בא אל ההר, בא ההר אל מוחמד". מאז פרוץ המלחמה הקימה

מחלקת־המודיעין הממשלתית שהות "קלנוע גודד", בלומר מכוניות־משא, המצוידות במכשיר קלנוע, התרוות את הארץ לארכה ולרחבה בלי הפסק — פרט לשלושת־ירח בהורים מדי. ביקור המכוניות — סירושו הג לעירה או לכפר ואלפים רבים נהרים מכל הסביבה אל כיכר ההצגה. מציגים נוסף לזו־מני המלחמה סרטים חינוכיים — על הקלאות ודיג, על המלחמה במחלות עינים ובמלאריה, על אריגה ותפירה, ובמיוחן גם סרטים משעשעים מקאהיר ודי־ליווד. ברמלה ולוד נערכו הצגות מיוחדות ל־נ ש י ם; לעומת זה צריכות הנשים בכפרים להם־תפק ב"עזרת־נשים" מאחורי הבד, ובאופן כזה חוזות עיניהן את השלם בהיפוכו... בכפרים באים במקום ההסברה "העירונית" שבנוף הסרטים, דברים מתו־בלים הלצות מסי פקיד, המלווה את המכונית, בהתאם לשפת הפלאח ולהבנתו. הממשלה מפיעה כעת בארץ־ישראל (לרבות עבר־הירדן מזרחה) שלוש מכוניות מעין אלה, אחת נמצאת בלבנון, ארבע בעיראק, ובזמן האחרון נפרשה רשת השירות הזה גם על אריאן. יש לקוות שמפעל זה שזמן הטל־חמה נרמו, ימשיך וימלא את תפקידו המבורך גם ביתי השלום כי יבוא...

ג. ש.

הדים למותו של סטפאן צוייג

מותו הטראגי של סטאפן צ ו י ג מצא את ביטויו כמו בכל העולם התרבותי גם בעתונות הע־רבית. המופר היהוע עבר־אל־סלאם ר ו ס ת ו ם מבליט ב"אהראם", גדול עתוני המזרח הערבי, את המנוח כאחר מאוהבי טולסטוי ומשוחרי הדמוקרא־טיה שהנאצים גרשוהו מאוסטריה יחד עם אחרים מטובי המופרים ואנשי המדע. אישיותו העדינה נתנה לו להתעמק בנפשם הן של דורנו והן של העבר, וספריו ההיסטוריים הנרולים (שמהם תור־נמו נם לערבית) יוכיחו. צוייג היה אומן יותר משהוה היסטוריון. להלן עומר המופר המצרי על מאמרו האחרון של המנוח שפירסמו באחר מעתוני אמריקה, והוא על יחסו אל הכסף. כאן גולה צוייג כמה מהירות נפישו, מספר על קורותיו במל־חמת העולם הראשונה ואחריה ובא לירי המסקנה שאין חינו תלויים במה שאנו רוכשים בירינו, אלא כמה שאנו רוכשים ברוחנו... עבד־אל סלאם רום־תום מסיים את מאמרו בהשערה שעברה על צוייג בתקופתו האחרונה מהסבה רוחנית קשה שהוא שרחפתו אל אותו מוצא שאליו הניעו רבים מבין נדוניי הרוח שלפנינו.

ב"אל־תקאפה", השבועון התרבותי המצרי המ־צוין, הופיעה מסה מקיפה על "הגאון שנאבד" מאת עבר־אל־רחמאן ב ד א ו י. המחבר מציג לפני הקורא את וינה, בפי שהיתה לפני המלחמה הקודמת, את חייה התרבותיים והחברתיים בכלל ואת בורגנותה היהודית הנרולה בפרט שהוא היא צור מחצבתו של סטפאן צוייג. בית אבוי העשיר נתן לו חינוך מצוין ואיפשר לו להכיר עוד בימי נעוריו את אירופה על ארצותיה, תרבויותיה ואי־שיה הדגולים. הן ירושתו היהודית והן מגע עם העולם הנדול נרמו לכך שלבו נפתח לרווחה בפני כל השפעה והשקפה, ובעיקר בפני ההשפעה הלא־טינית שביקש להחדירה לתוך הספרות הגרמנית ע"י תרגומיו המזהירים משירת ורליין, בודלייר, פרהארן (Verlaine, Baudelaire, Verhaeren). מכאן גם השקפת העולם הקוסמופוליטית שלא הבי־רה בגבולות של נאונראפיה או גוע, של לאום או דת. השקפה זו הביע קבל עם ושלם בעצם ימי המלחמה הקודמת במחזהו "ירמיהו". הנביא קורא לשלום, מתנגד למלחמה, מקבל ויסורים באהבה, ונשאר נאמן לחזונו שאין בני עמו מכירים באמתו אלא לאחר שנפלה ירושלים ונחרב בית המקדש...

אין לראות ב"ירמיהו" דראמה במלוא מובן המלה, אלא יותר שירה, בה פורט צוייג על מיתרי הרר־נשות האנשיות העדינות ביותר. יצירותיו חמוש־למות הן סיפוריו הקצרים. הם מהווים אחד השיאים של צורת־הביטוי הגרמנית במאה זו. מורישת אצל צוייג כמו אצל בן עירו ודורו ארטור ש נ י צ ל ר (1) השפעתו העמוקה של פ ר ו י ד (אף הוא ויואי!) דבר המודנם ע"י בראוי באופן יסודי. לפי דעתו עלה צוייג לאון ערוך על חבריו בשטה הביונראפיה הפסיכולוגית, בנין אטיל לוד־ויג ואנדרי מורוא. "מי מאתנו קרא את דברי צוייג על התאבדותו של ק ל י י ס ט (שתארו יחד עם ניצשה והלדרלין ב"היאבקת עם המלאך") ולא יר־ניש עתה באילו העיד על עצמו?" בזה מסיים המופר המצרי את דבריו על איש הרוח היהודי שנפל קרבן לנאציום.

ג. ו.

---

1) אחד מסיפוריו של ש נ י צ ל ר הופיע זה עתה ב"אל־ריסאלה", חברתה־צתתה של "אל־תקאפה", בתירנמו הערבי של מר יצחק ש מ ו ש מהאניברסיטה העברית בירושלים.

על עתיד אירופה...

"במלחמה זו למען עתיד יותר בהיר ויציב תנאי הברחי להשנת הנצחון ולהבטחת השלום שצריך לבוא אחריו הוא — ביצירת יחסים ישרים וכנים בין העמים השונים. כל נסיון להשוג "יח־רונות" על חשבון הזולת, עלולים להיות בעוברי המאמין העצום הדחיש להשנת הנצחון. לבן הברחי עכשיו ביותר ישר וכן של השאלות התלויות בין העמים".

(מתוך מאמר ראשי ב"הארץ", ט"ז סיון, על עתיד א י ר ו פ ה ויהדותה.)

ביניינו ובין שכניינו

»שמחת־המים«

זה עתה חגנו ערבי ואדי־חוארית את "שטחת־המים", כלומר חנוכת הבאר שנחפרה אצלם. לשכ־ניחם היהודים שבקבוץ השומר הצעיר "מעברות" היה חלק נכר ביזמת המפעל ובביצועו. פעלה משותפת אינה מן הדברים הקלים והטבעיים אצל איכרים אלה ממוצא בדוי שהתישבותם החקלאית עודנה צעירה. שנים עברו, עד אשר נמצאו בכפר הזה מספר די נדול של משפ־ות המוכנות לקבל את עצת שכניהם היהודים בענין זה, ונם כיום לא הסכימו ה כ ל.

החנינה היתה ביטוי נאה של שכנות טובה בין ישוב עברי וכפר ערבי. הקיבוץ כלי הוזמן להש־תתף בשמחה ולהיות נוכח בשאיבת־המים הראישו־נה. כתהלוכה מלווה מנינות צעדו אנשי "מעב־רות" אל הכפר השכן, ובראשם ולדי המקום לפי כיתותיהם, כיתה כיתה ומתנתה. נם הקיבוץ "הס־בונר" הביא מתנה — הבית של חומר־דלק בשביל המשאבה. בהניעם אל הכפר ישבו האורחים מסביב לבאר החדשה וכובדו בקהוה, סיגריות וממתקים. עד שהנוע הרנע החניני בו פרץ מן הבאר זרם המים הראשון שהתקבל במחיאות־כפים סוערות ובשירה משולהבת. מוכתר "מעברות" ואחרים מבין חברי הקיבוץ ציינו בנאומי־הברכה את חשיבות המים בשביל חי הכפר, הרימו על נם את פעולת הנומלין בין תושבי הכפר והבטיחו את עזרתם לשם ניצול יעיל של המים. אחר מנכבדי הכפר הודה לאור־חים על בואם ועל עזרתם. לאחר הנאומים ותרנו־מם פתחו צעירי הכפר ב"דבקה" — ריקוד הפלא־חים — וחברי מעברות רקדו "הורה". נם נשי הכ־פר השתתפו בשמחת הרג ורקדו את הריקודים המיוחדים להן. לכבוד המאורע נשחט כבש, ואנשי הכפר הגישו לאורחים סעודה לפי מסורתם.

באותו ערב הוזמנו ערביי הכפר למסיבה בחדר־האוכל של הקיבוץ, שנם היא עברה תוך חילופי נאומים, שירה וריקודים משותפים. אחד החקלאים המסחים הרצה בפני האורחים על הנושא: "מה אפשר לעשות במים החדשים?" בשעה מאוחרת חזרו הערבים לכפרם, נם הם בסך — לצליל החליל.

ג. ב.

"השומר הצעיר" בפני הקורא הערבי

זה עתה הניא הקיבוץ הארצי השומר הצעיר חברת־הסברה בשפה הערבית. 1) כפי שנסמר בדברי ההקדמה, באה התעזרת, בכדי לספק חומר שברתי על הקיבוץ ועל דרכו המדינית בשביל המכרים והידידים הערביים מבין הפלחים, הפועלים ובני האינטליגנציה, אשר אתם נפגשים חברי השומר הצעיר בזמן האחרון במידה הולכת וגדלה, בוודאי לא באחרונה תודות למאמצי ההחלקה המיוחדת שנוצרה לא מכבר לשם טיפוח יחסי שכנות טובה ושהיא אחראית להוצאת חברת זו. עלינו לומר מראש שיש לקנא בידידיו הערבים של "השומר הצעיר" על שזכו להכיר את הקיבוץ בעזרת הדרכה תמציתית וממצה כל כך כמו בחוברת צנועה זו. כי עד כמה שידוע לנו, אין בשביל הקורא ה ע ב ר י כדונמתה (ויש אומרים שנם בין ששים ריבוא הי־הודים החיים בא"י, יש רבים החפרים ידיעת אל־מנטאריות בממכת זו!) לאחך הסברת מהות השומר הצעיר "כענף עצמאי בקרב תנועת השיחרור הל־אומי היהודית", באה מסירת לבטי העליה וההש־תרשות בארץ עד להקמת הקיבוץ הארצי. במחצית החוברת מוקדשת לתיאור הקיבוץ (הן המשק כיחידה והן הקיבוץ הארצי), אירנונו ומנמתו מבחינת הכלכלה, החברה, החינוך והתרבות ונמסרים פרטים מעניינים על מסדות הקיבוץ ומפעליו, על שיטות־עבודתו וכו' וכו'. דרך אנב ניתנת תשובה ברורה על משפטים קדומים מסויימים השוררים עדיין אי־פה אי־שם, למשל בנונע לחיי המשפחה בקיבוץ. בבחי־רות רבה מסביר המחבר את המוניה הקשה ששמה "קולקטיביות רעיונית". אף על פי שהחוברת מוק־דשת לקיבוץ הארצי, נזכרים לטובה נם יתר זרמי ההתישבות העובדת.

בשליש האחרון באה לידי ביטוי עמדת השומר הצעיר בחיים הפוליטיים ובעיקר בשאלה היהודית־הערבית, וזאת לפי הקוים הידועים לנו ממפרי של מ. יערי. נמסרת תמונה נאמנה מהיאבקותו המדי־נית של השומר הצעיר בקרב ציבור הפועלים היישוב והתנועה הציונית, ומן ההשקפות המנודות בהן נתקלת הסברתו בשאלה היהודית־הערבית. החוברת מסתיימת בקריאה אל אותם ערבים הקדו־בים לנישתו ("בקוים כללייים, ולא חשוב הדבר אם בפרטים ממויימים יישארו לפי שעה חילוקי דעות. הרצון הטוב משני הצדדים יתנבר נם יתנבר על אלה") להוליכם למען רעיון השיתוף במחנם הם, דבר שוקל נם על עבודת לוחמי השלום בקרב היהודים. מן הראוי לציין שהחוברת כתובה ברוח לאומית (אך יותר נכון "דו־לאומית") מובהקת. בלי

---

1) "השומר הצעיר" ומקפה מן אל־קריה אל יהו־דיה־אל־ערביה; אדר 1942. 22 ע'.

f 4678

להתכחש לעמדתה המציאליסטית, נובעת גישתה אל שאלת היחסים היהודיים-הערביים ממקורות עבריים לאומיים, כן נבדלת התוכרת לשובה ממנו ממיים של "הסברה", על אשר בביקורתה על המנהיגות הערבית חסרה הנימה ה מ ע מ ד י ת: חטאה נגד השלום היהודי-הערבי מופנה בצדק — כחטא נגד ל א י מ ו ת ם הם בעוקרה.

יש לקוות שחוברת זו תמצא בקרב הקוראים הערביים את ההפצה שהיא ראויה לה, ותלמד אותם פרק מענין וחשוב שהיה עד כה רחוק מידיעתם והבנתם, אם כי לא באשמתם.

ספר עברי על עבה"י מזרחה לקוראינו

בימים אלה יצא לאור ספרו של ח. נ ע מ ן, הידוע לקוראינו כעסקן הגיעה להתקרבות ושיתוף יהודי ערבי, על "עבר-אלילה, אמיר עבר-הירדן" (בהוצאת "קרית-ספר", ירושלים). ואלה פרקי הספר:

הא מ י ר. 1. מכה — 2. קושטא — 3. המרד הערבי — 4. ממשלה בהופרה — 5. בין ההאשמים ואבן מעוד — 6. האמיר כמשורר, סופר ומדינאי.

ע ב ר י ה י ר ד ן. 1. מקירה נאוגראפית — 2. הבדוים — 3. אוכלוסיה ובריאות — 4. תרוקה, אדמיניסטרציה וכלכלה — 5. שאלת הפתוח — 6. החוק האורגני; בשדה החוק — 7. אישים (דוויריים, הנציג הבריטי וגלוב פחה) — 8. מסע בעב"הי.

נ ס פ ח י ם ו ס ו ם ם כ י ם. 1. המכם מקם-פיקו — 2. כרוז של שריף מכה — 3. טופס הסטונות על א"י — 4. המכם חדא — 5. דעת הוערה המלכותית 1937 — 6. עבה"י והארצות השכנות.

הוצאת "קרית-ספר בע"מ" הסכימה לתת את הספר לחברי "הליגה לשיתוף יהודי-ערבי" ולחותמי "בעיות-היום" במחיר המוזל של 280 מא"י (במקום 350 מא"י).

הבנת עמים — כיצד?

...אין ערוין מנע ממשי בין המוני שני העמים. הדרך המובה ביותר בכרי ליצור קשרי ידידות אמתיים, הרי הוא לעודד את המגע בין בעלי אותו מקצוע או עיסוק, החל בכורים ומהנדסים וכלה בחובבי רכבות ומאספי בולים... הרבה מתעמולת ההבנה הכללית שלנו נכשל, מפני שאנו מניחים, כי שני העמים שיש לקרבם, קרוצים בערך מאותו חומר, ואת היא השליה עצמית שאין כמוה. להניח שאיש אנו עם הם כמוך, אין בזה משום ידידות כלל. ידידות אמתית שורדת כשנוכחים לדעת, כי אמנם יש הברים וכשמתיחסים בכבוד אל ההברים הללו.

(מתוך מאמר של אדוארד האלטון על ידידות אנגלית-אמריקאית, ב- Picture Post 7-3-42)

BAYOTH-HAYOM JUNE 1942

In this issue . . .

Dr. J. L. *Magnes'* article is his fourth about *"Palestine and Arab Union"*; the English version will be found as a supplement to this issue. Prof. *Buber* expresses his favourable attitude towards organising help for Soviet Russia in spite of his opposition to some important aspects of Soviet rule. H. M. *Kalvarisky* tells of unknown statements made by the late M. M. Ussishkin und V. Jabotinsky on Jewish-Arab relations. Dr. *E. Simon*, Mrs. H. H. *Thon* and Mrs. M. *Hirsch* deal with educational and social problems. Further there is a report on the Haifa conference about the *Future of Religious Life* in Palestine. Obituaries are devoted to *Joseph Cattaoui Pasha*, Dr. *Marco Romano* and Dr. *Erich Brauer*, three outstanding workers for Jewish-Arab co-operation in different spheres. The monthly *Survey of Arab and Oriental Affairs* contains an appreciation of the late George Antonius, Arab views on the late Jewish writer Stephan Zweig, news of Arab-American relations, of the Arab stage and screen, etc.

תלוש הזמנה

להנהלת „בעיות היום" ירושלים ת. ד. 7021

הנני חותם על »בעיות היום« לשנה אחת ומצרף דמי־החתימה 180 מא"י בבולים.

השם .....

הכתבת .....

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים - רחביה.
כתובת המערכת וההנהלה: ירושלים-רחביה,
ת. ד. 7021.
דפוס „נ ש ר", ירושלים, רח' אנריקס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch,
Jerusalem - Rehavya.

בעיות

מן התוכן:

ד"ר ד. ו. סנטור: מצבו של עם ישראל בשעה זו

א. סימון: דרכו של הקבוץ המאוחד

שבתי לוי: עם חנוכת הבית

במה לעיון:

פ. ולטש וג. חפשי: עוד על אלימות ואי־אלימות

בשדה הספר:

ג. שטרן: הספרות במלחמה

מוחמד אבו־חישאם: בספרות הערבית החדשה

הדים:

שלום בן־חורין: בשכונה המעורבת

י. ר. מלכו: חכמים, היזהרו בדבריכם!

בעולם המזרח:

התנועה האנטיפשיסטית בסוריה

מזרח ומערב — שתי דעות ערביות

באשנב:

בתחום השלטון העצמי. — נוער ערבי וציוני באנגליה. — האנטיפשיזם הערבי ואנחנו

המחיר 20 מא"י

24 עמודים

שנה שניה — גליון ט"י

אב־אלול תש"ב / July-August 1942

ד"ר ד. ו. סינטור:

מצבו של עם ישראל בשעה זו

(רשום בידי חוה כ ו ך על פי ארבע הרצאות בבית המדרש העממי של ה.ע.נ.וא. בירושלם).

א

אין גם כיום עם ישראל בלי גולה, והיא גורם חשוב המשפיע על התהוות הישוב העברי בא"י. קבוצי היהודים בעולם נחלקים לשלש קבוצות עקריות: א) יהדות אירופה המערבית, המרכזית והמזרחית; ב) יהדות רוסיה; ג) יהדות אמריקה. טעות היא לראות היום רק את חורבן הגולה; הן ברוסיה והן באמריקה חיים היהודים על רקע כלכלי כללי של התפתחות ועליה, יחד עם יתר התושבים. הנה מספרים עגולים על חלוקת היהודים בין שלש הקבוצות הנ"ל:

5 000 000 יהודים ברוסיה
5 000 000 יהודים באמריקה
1 000 000 יהודים באימפריה הבריטית;

כנגד זה 5 000 000 יהודים תחת שלטון נאצי. 2/3 היהדות שבגולה חיים איפוא לגמרי לא במצב של חורבן. המדובר על רוסיה לפני כבושי הנאצים.

בעית היהודים באמריקה דומה בהרבה לבעית היהודים הידועה לנו מאירופה, אך אגב שני הבדלים מכריעים: 1) האפשרויות של עליה כלכלית הן עוד היום גדולות באמריקה, 2) יש שם צבור יהודי גדול וצפוף החי בחרות יחסית, נסיון ממין זה עדיין לא היה לנו בזמן החדש, אשר ליחס אל המפעל הציוני בארץ, הרי מפותח מאד הרצון לעזור לו, אך יהדות אמריקה ברובה אינה ציונית במובן האירופי. יש להבדיל בין קבוצת ליפסקי — ציונים לפי תורת הציונות האירופית — לבין קבוצת ברנדייס. אנשי הקבוצה האחרונה מוכנים לכל עזרה מעשית לארץ־ישראל, אולם אין הם מכירים בתורה הציונית המקובלת, דעותיהם בענין זה מושפעות מאד מהדעות ההולכות ומתגברות היום בצבור האמריקאי הכללי על משטר חדש של חופש ואחוד העמים. — לנו כאן בארץ אין די הבנה לצרכי יהדות אמריקה. יש שם בעיות, אך יש גם כוח להתגבר עליהן. לציונות יש הרבה סיכויים בקרב יהדות אמריקה ובעיקר בין בני הנוער היהודי, אולם אופק הנוער הזה שונה בהרבה מאופק הנוער הארץ־ישראלי; רבים מן הנוער הזה שייכים ל"רדיקלס" "Radicals" הנוטים בחלקם לקומוניזם; התעמולה הציונית המקובלת בנוסחאותיה המופשטות כגון "מדינה עברית", "צבא עברי" וכדומה אינה מושכת ביותר את לב הנוער הזה; לעומת זה מעוניינים הם בכל נסיון של פתרון סוציאלי חדש כגון הקבוץ והמשק המאורגן. תחת השפעת המשבר של 1929 הבין הנוער היהודי האמריקאי, כי העולם הישן לא יקום עוד, והוא מעונין בא"י, בה במדה שיתגשם בארץ כעין "עולם חדש".

ב

לאסונו של העם היהודי נמצא הוא עוד היום בהתחלת התפתחותו הלאומית, ועדיין לא השיג את תנאי היסוד, שמהם יוצאים כל יתר העמים — וגם הקטנים שביניהם — בשאיפותיהם הלאומיות, תוך כדי המלחמה הנוראה הנוכחית הכירו עמי אירופה הקטנים, שמשטר כולל המחיב את קיום העם, יביא להם יותר תועלת ממשלה סובריינית; ברור להם היום שהבלקניזציה של אירופה שמשה רקע למלחמת העולם השניה, כנגד זה חולמים אנחנו עדיין את חלום הריבונות היהודית הממלכתית השלמה. טעות גם הדעה, השלטת כעת בציבור היהודי בארץ, כי בא קץ העם בגולה, וכי רק הארץ תוכל להציל את שארית העם מאבדון וכליון חרוץ. דעה זאת משגה, אעפ"י שמאז פרוץ המלחמה ובעיקר במלחמה הרוסית־הגרמנית מצב היהודים באירופה וביחוד בשטחי הכבוש הנאצי הלך ורע בממדים גדולים ואיומים מאד.

הדעה הנ"ל היא הבסיס לסיסמה הציונית המופשטת: "בנין א"י יגאל את העם כלו". לפי סיסמה זו יש בארץ אפשרויות בלתי־מוגבלות, ואם תנתן לנו הרשות לקבוע את קליטת הארץ, תוכל א"י להשיב לצורך הבלתי מוגבל של העם בגולה. לפי תאור פשוט זה כוונה המדיניות הציונית ובעקר במשך עשר השנים האחרונות מאז עלית

היטלר לשלטון, חשוב, איפוא, לגדול עד כמה שאפשר מהר ולהיות לגורם פוליטי חשוב; אז תסתדרנה כל הבעיות מאליהן; ובדיעבד ישלימו הן האנגלים והן הערבים ברוב יהודי בארץ.

המדיניות הציונית המקובלת כלפי אנגליה היא להוכיח לה, עד כמה ישוב יהודי חזק בא"י יהלום את האינטרסים שלה. שני גורמים יש להצלחת המפעל הציוני בארץ זו ואלה הם: הרצון העז של העם היהודי לבנות את הארץ וכוח האימפריה הבריטית בעולם, בכל התקופה הזאת השתדלו המדינאים הציוניים להראות את הישוב כשותף לויאלי לאינטרסים האימפריאליים של אנגליה בחלק עולם זה. — אולם מדינאים באנגליה ובארץ כאלו לא הבינו את המצב הזה, בעצם המפעל הציוני ראו כמה אנגלים נגוד לאינטרס שלהם, כפי שמלמדינו תעודות, נאומים וספרים לא מעטים מעשרות השנים האחרונות. וגם עמדת הישוב כלפי הפקידות הבריטית כאן ובלונדון לא עודדה תמיד חיבת אנגליה לגבינו. כיום אין ליהודים ברירה, מוכרחים הם לעמוד לצד מעצמות הברית, ונכונותם לכך לא נראית כזכות יתירה בעיני אנגליה, היום שורר בחלק של הישוב בארץ רגש של אכזבה ואי־אימון כלפי אנגליה.

יש בין המדינאים הבריטיים אשר חושבים שמן האינטרס הבריטי הוא כעת דוקא לתמוך ביצירת קהיליה ערבית, גדולה ואחידה, שתכלול את מצרים ותעלת סואץ — הדרך להודו — ואת עיראק ומעינות הנפט שבה, בכדי להתגבר על התנגדות הערבים, מוכנים אנגלים אלה לותר להם, יוצא מזה שהבעיה הערבית היא גם הבעיה המרכזית בעמדת אנגליה כלפינו.

ג

סימן מדיניותנו הוא — חוסר מדיניות פעילה כלפי הערבים, ההלכה הציונית דעכשיו אומרת: בלי מסגרת ממלכתית יהודית אין הגשמה ציונית לאורך ימים. רק מדינה יהודית תפתח את שערי הארץ לעליה גדולה, ורק היא תיצור את התנאים הכלכליים לקליטת העליה הזאת. לשאיפות הציוניות האלו התנגדו הערבים בתוקף החל מ־1920. טעות הציונות היתה שלא לראות במהומות אלו אלא התנגדות שנוצרה כאלו ע"י הסתת — אפנדים או המופתי. עוד ב־1929 ואף ב־1933 הושמעה הדעה בצבור היהודי, כי אינה קימת תנועה ערבית לאומית כגורם פעיל. היהודים הבודדים שהעיזו להגיד, כי יש תנועה כזאת בקרב הערבים נקראו "בוגדים", ונראו כאילו הם יוצרי התנועה הזאת, בעיני הקהל היהודי לא היו אז נגודים לאומיים בין עם לעם, כי אם נגודים דתיים או מעמדיים גרידא, מתוך אי־הכרה בתנועה הערבית הלאומית בארץ ומתוך אי־רצון לראות בערבים גורם משפיע חשוב, שצריכים לקחתו בחשבון, עמדו מדינאים ציוניים על שני עקרונות שהפעילו נגדנו את רגשם הלאומי של הערבים:

א) הסיסמה של מדינה עברית כפתרון רדיקלי, ואם כי אין פירוש הדבר גירוש הערבים, יש גם כאלה המקוים כי מספר הערבים יתמעט במשך הזמן ע"י הגירה מרצון, ספק רב אם העולם הדימוקראטי לאחר המלחמה יסכים לכך — וספק עוד יותר, אם התנועה הלאומית הערבית בארץ ובארצות השכנות תשלים עם שלטון היחיד של העם היהודי בארץ.

ב) סיסמת "עבודה עברית במאה אחוז" במשק העברי מזיקה לנו מאד ביחסנו אל העם השכן למרות שבשטחים ידועים של משקנו תמיד היה אי־אפשר לבצע אותה, כשנגיד — ובדין — שגם הערבים הפיקו תועלת כלכלית רבה מעבודתנו, יראו הערבים בדברים אלה כעין צביעות, כי העליה הכלכלית של הערבים בארץ באה כתוצרת לוואי ורק לעתים מתוך רצון כנה לפעול לטובת הארץ כלה.

לפתרון הבעיה הערבית דרושה לנו שנוי מהפכני בהכרתנו המדינית, שינוי הערכים, הסיסמאות והשאיפות. אנשי הקו הנ"ל מעלימים עין מן המציאות התרבותית, הכלכלית והמדינית, כי — אם נאבה ואם נסרב — מוכרחים נהיה לחיות בארץ זו, הנמצאת כחלק בל־נפרד בקרב ארצות ערב. מן הנחוץ יהיה, שמדיניותנו תהיה מופנית לא רק ללונדון ולניו־יורק, כי אם גם לקהיר, לבאגדאד, לריאד ולמקומות קרובים עוד יותר...

ד

תופעות המשבר של הפארלאמנטאריזם באירופה נראות גם במוסדות של הישוב

היהודי. המוסדות העליונים לפי הרכבם הנוכחי אינם עוד נציגות העם כלו, כי אם מתבטא בהם שלטון המפלגות השונות הרבות, שאינן כוללות לעת־עתה אלא מיעוט קטן של הישוב העברי. הדברים הגיעו למצב הנ"ל ע"י דחית כל הבחירות משנה לשנה, ל"עליה החדשה" — הגדולה ביותר לפי מספר התושבים במשך 9 שנים האחרונות — אין כלל נציגית לפי שטח מפתח המפלגות. משטר זה רופף הוא מאד ואין לו זכות המשך לאורך ימים. אם נביט על אירופה אפשר להכיר שתי דרכי התפתחות אפשריות — לקראת דיקטאטורה דוגמת גרמניה אחרי ברינינג וקודמיו, דוגמת איטליה אחרי ניטי, דוגמת רוסיה אחרי קרנסקי; או לקראת דימוקרטיה מחודשת דוגמת אנגליה וארצות־הברית; בארצות אלו ידעו לשמור על צורות המשטר הדמוקרטי, אך יחד עם זה למסור את השלטון לשעת חרום לידי אישיות פוליטית בולטת אחת, שזכתה באימון רוב הבוחרים. נסיונו של רוטנברג בהתחלת המלחמה היה נסיון דומה לנסיונות הנ"ל, אך לא הצליח.

בעית הנוער. נחוצה לנו הבנה לנוער הזה, כי נוער טוב הוא, מלא אידיאליזם ונכונות להסרבה עצמית. אך החינוך המקובל בישוב וסיסמאותיו אינן מושכות עוד את לב כל הנוער שלנו. מה שלא ימצא הנוער בכתלי ביה"ס, ימצא לו מחוצה להם, בארגוניו השונים הנותנים לו אפשרות למעשים, הדורשים הקרבה והירואיזם, וגם לאוירה מיוחדת בעלת כוח משיכה רב. בתקופה הקודמת נראתה כמטרת החנוך התפתחות היחיד והשלמת האישיות המיוחדת שלו; בנגוד לזה רואה הנוער כיום את האידיאל שלו באיש ה„קולקטיב". מבחינה זו דומה הנוער הארץ־ישראלי לעתים לנוער במדינות הטוטליטריות בארצות אחרות. גם הנוער כאן מכיר באידיאל המשמעת לקולקטיב ולפעמים במשמעת עוורת. כאן קיימת תמיד הסכנה של חוסר־אחריות למעשיו מצד הפרט הפועל בשם אירגונו. תחת פקודתו ולטובתו הוא מוכן לכל מעשה ואפילו לגרוע לפי הכרתו הוא.

זרמים בישוב. הישוב החדש מפולג אל שתי קבוצות עקריות: עולי מערב ועולי מזרח אירופה. יהדות המערב היא בשכבתה העליונה כעין מכין תכניות שיטתיות; לפי כל הסטרוקטורה הרוחנית שלה היא שכבה השוקדת על היש ועל התפתחותו האורגנית. ליהדות הזאת יש מנטליות שנוצרה אגב חיי דורות בתוך תנאים קבועים ובטוחים לפי היחס, אך הכח הדינאמי ליצור חיים חדשים בחבלי־לידה ובתנאים מהפכניים — כח זה אין בה, והוא הוא העומד דוקא ליהודי מזרח אירופה המתבטא בעיקר ביצירה הישרה. יהדות זו יצרה רוב נקודות המוצא של המפעל הציוני בארץ, גרמה לעליית הבילויים, יצר את הסתדרות העובדים, את החקלאות העברית, את רשת החינוך ועוד, בכדי לתת דוגמאות מועטות אך בולטות משטחי החיים השונים.

ברור שא"י לא תיבנה אלא תוך איחוד הכחות השונים העלולים להשלים זה את זה. דרוש איחוד העם היהודי, הציונים והלא־ציונים, איחוד הישוב כלומר, מיזוג כחות היצירה הטמונים ביהדות המזרחית עם כחות הסידור והאירגון המציינים במיוחד את היהדות המערבית. לא באחרונה יש להגביר ולהעמיק את ההבנה, ההוקרה והעזרה ההדדית בין עולי אירופה החדשים אל היהדות הספרדית־המזרחית, שבט יקר זה מישראל, ששמר על מסורת עמנו מאות בשנים בתנאים קשים כל־כך.

ועוד יותר: הכרתנו עמוקה שרק בשיתוף־פעולה עם העולם הערבי ועם הכחות של משטר חדש של חופש כי יקום, נוכל להגשים את האידיאל של קיום עמנו ואת מפעל־תחיתו בארץ־ישראל.

הבריה בידנו: לשרת את החברה הנוכחית, החברה כמות שהיא או את החברה העתידה לבוא, החברה, כמו שראויה לחיות; ועוד ביתר דיוק: הבריה בידנו, אם לאשר את החברה או להעלותה.

(מ. כוכר בכינוס חסופרים בירושלים).

א. סימון

דרכו של הקבוץ המאוחד

דרכים במפא"י (מאמר ראשון)

א. "דרכים" במפא"י — על שום מה?

בגליון ז' של "בעיות־היום" עסקנו ב"דרכו של השומר הצעיר", ולא נוכל לעסוק בדרכה של מפא"י, אלא רק בדרכים אשר בה, אחד ההבדלים שבין מפלגת הרוב בהסתדרות ובין המיעוטים האופוזיציוניים הוא בכך, שאלה נוקטים לשון פרוגרמטית ברורה המחייבת את כל חבריהם, בזמן שמפא"י יותר משהיא מפלגה סוציאליסטית מובהקת, היא מפלגת פועלים כללית ובמובן ידוע ליברלית — על כל פנים כלפי חבריה, אין היא גורסת את "הקולקטיביות הרעיונית" הנהוגה אצל השומר הצעיר. מצעה האידיולוגי הוא רחב מאד, ובסיסה הסוציולוגי מגוון למדי, לכן אין לדבר אלא על "דרכים" במפא"י, וביחוד על שתים: זו של "הימין" שבה, המורכב ביחוד משכבת המנהיגים הותיקים (הן ממחנה הפועל הצעיר לשעבר כגון שפרינצק והן של פועלי־ציון ימין ואחדות־העבודה כגון ב. כצנלסון, זלמן רובושוב, ד. בן גוריון ועוד), וכן מרוב ה"מנגנון" ההסתדרותי, מאנשי תנועת־המושבים, הברה־קבוצות־גורדוניה ועוד. היום נעסוק באופוזיציה השמאלית בתוך מפא"י המכונה "סיעה ב'" ושאת עקר חוט־השידרה שבה מהווה רובו של "הקיבוץ המאוחד", נוסף על חוגי פועלים עירוניים רחבים למדי, התובעים אורינטציה חדשה בדרכה הפוליטית ובמלחמתה המקצועית של ההסתדרות.

ב. הקיבוץ המאוחד

אכן גם הקיבוץ המאוחד רב־גוני מאד. עקרונו: לקלוט עליה גדולה ללא בררנות מוקדמת מרובה, מכנים לתוכו יסודות מיסודות שונים ומקשה, מאליו, על תהליך הליכוד והאיחוד החברתי־החינוכי. יש כאן, מצד אחד, סכנה למכניזציה ידועה, להערכת היחיד והציבור לפי פעולתו המוחשית, הנראית לעין, ביחוד; ומצד שני: חופש־מה לגבי הדברים המסורים ללב, עד כדי מתן אפשרויות, שלא כולם עלו יפה, כגוד זה לתת מקום גם לקבוצות דתיות ומעורבות מבחינת העמדה אל המסורת, או כגון מאבקם של השומר הצעיר מרוסיה ושל תנועת "נצ"ח" על עצמאותם הרוחנית בתוך הקיבוץ. זאת ועוד: בתל־יוסף, אחד הפלוגות של הקבוץ המאוחד, נמצאית חבורת אנשי פועלי ציון שמאל, עם זה מקיים הקיבוץ המאוחד משטר ריכוזי לגבי יחידותיו, ואופיני הדבר שהן מכונות לא קבוצות ולא קיבוצים, כמו בתנועות אחרות, אלא "פלוגות". הן כולן גדולות וגדלות, על כל פנים להלכה, דהיינו מוכנות להתפתח עד לגבול כוח קליטתן המשקית, ושוב ללא דאגה מוקדמת להתאמה החברתית והאידיאולוגית של החברים־העובדים בהן. אין אולי זרם אחר בישוב העברי בארץ־ישראל בו מובלטים פאתוס ציוני, דינמיות חלוצית, הסתערות פועלית בעוז ובתוקף כמו בקיבוץ המאוחד. אין כאן המקום לעמוד על הבעיות החברתיות והרוחניות הקשורות בצורת־חיים זו, ביחוד לגבי הנוער המתחנך בתוכה ולקראתה.[1] אשר לאידיולוגיה — היא, להלכה, "סוציאליסטית־מהפכנית" אצל רוב החברים, בלי לחייב את היחיד לגבי אחת התורות המרכסיסטיות ובלי לשלול את קיומו של סוציאליסט בלתי־מרכסיסטי בתוך הקיבוץ. אשר לשאלות הלאומיות — שורר הלך־רוח מכסימליסטי־אקטיביסטי ולעתים קיצוני למדי, אבל יש יוצאים בולטים גם מכלל זה.

ג. טבנקין על עניני השעה

מנהיגו של "הקיבוץ המאוחד", יצחק טבנקין, ציוני וסוציאליסט ותיק מאד, מפעילי התנועה

[1]) כראי לציין שבעלוני נוער זה נמנית המלה "התלבטויות" על השכיחות ביותר, בה בשעה שהיא חסרה כמעט לגמרי בעלוני הנוער המתחנך בקבוצות השומ"צ... בפרוטרוט אעמוד על כך בספרי "נוער במעבר. עליית הנוער לא"י כבעיה פדגוגית".

עוד ברוסיה הצארית, בין מיסדי עין־חרוד וחבר בה עד היום הזה — הרי הוא נואם רב השפעה, אף כי אין משנתו מסודרת לפי כללי המדע. הוא מדבר כאילו דרך אימפרוביזציה יוצרת ושו־אבת מבאר ההירהורים העולים על הלשון והספיקות היורדים אל תהום הדומיה, מפסיק את דיבורו ומחדשו בסירוגין, רומז לרעיון יותר מאשר מפתחו, חוזר עליו לעתים קרובות אגב שלל גונים שונים המשתלבים סוף־סוף לתמונה אכספרסיו־ניסטית אחת ושלמה. המאתוס הפוליטי התקיף — ולמעמים גם החריף — מתובל בהערות כלליות חינוכיות אף מספיסיות על שאלות חיים ומות, ומסכת זו, שחוטי שכלתנות מובהקת וחוטי מיסטיקה אישית רבת נסיון וסבל משמשים בה בערבוביה, מסכת זו פרושה כרשת על נשמות צעירות הרבה, אם לחסד ואם לשבט.

ארבע מהרצאותיו האחרונות של ט. כונסו אל חוברת בשם "להתגיסות ולהגנה!", שהופיעה בשנה זו כתדפיס של "מבפנים", בטאון הקיבוץ המאוחד. ההרצאה הראשונה "אחדותינו הגורלית" הושמעה במועצה הארצית של "השומר הצעיר"; השניה "התגוננות ברשות עצמנו" במועצת הקיבוץ המאוחד, השלישית "לנוכח הסכנה" בועידה החמשית של ההסתדרות, והאחרונה כנאום לראשון במאי באספת פועלי תל־אביב. אפשר לסכם את קויהן העקריים של ההרצאות בניסוחים אלה:

א) כלפי השומר הצעיר טוען ט., כי "בכדי לבנות מפלגה בולשביסטית בא"י" (6) יש דוקא לנהל מלחמה בתוך מפלגת הרוב, דוגמת לנין ועל פי משמעות המילים "בולשביקים" כ"אנשי הרוב". ברוח! זו הוא תובע "מפלגת פועלי ארץ־ישראל אחת". (10) אגב תפיסת כל עבודת ההסתדרות או רובה כמלחמה מעמדית.

ב) כלפי "הקיבוץ המאוחד" וכלפי הסתדרות העובדים כולה מדגיש ט. את הסכנה הישירה האורבת לא"י ושראה אותה בממדיה הממשיים כבר לפני חדשים רבים. הוא מעמיד שלש ברירות: נסיגה, כניעה ועמידה, ומכריע לטובת האחרונה. "לנו — הנסיגה אינה אפשרית... אין לאן לסגת. אולם אנו דוחים את רעיון הנסיגה כשהוא לעצמו." (11) "אף לא אחד מאתנו צריך להנצל ע"י נסיגה" (19). דברים צודקים וכנים אלה מביאים אותו לידי דרישת העמידה על הנפש אגב שינוי ערכים יסודי, אם כי זמני והעברת הדגש מן המשק אל הנשק. "נחוץ עכשיו מחנה של קוסאקים יהודיים, פועלים יהודים, חיילים, אשר אזנם עליהם והם מוכנים כשיידרשו לעמידה ולהתגוננות". (15) נחוץ שכל ישוב וישוב יהפך קסרקטין של אנשים מגויסים לעבודה ולנשק (20). על סמך זה מסכים ט. לדברי חברו ויריבו ב. כצנלסון ורואה בהם את הניסוח המשותף לכלנו: ... עליה, עלית יהודים לארץ, עלית יהודים על הקרקע, עלית יהודים לצבא — — —

ג) כלפי חוץ — היחס אל האנגלים הוא של נאמנות בקורתית ודינמית. למעשה נר־רשת לויאליות מלאה ופעילה, המשמשת סימן היכר ליהודי א"י ושבלעדיה גם המנהיגים הנאמנים ביותר לא ישיגו כל הישג מדיני של ממש. יחד עם זה משמש "האימפריאליזם הדמוקראטי האנגלי" (5) אחת החזיתות שלנו, וה"דימוקרטיה ההומנית" מבוקרת קשה מאד, כשהיא רוצה להתקיים ולהתחסד על חשבוננו. (26)

אשר לערבים — אין המחבר מרבה עליהם את הדיבור. — — — — — — — באופן עקרוני הוא תובע לזכות מפלגתו כלה אותה מזיגה בה דוגל השומר הצעיר, דהיינו של ציונות גדולה שלא "בדרך של דיכוי הערבים" (17) על ענין השלום היהודי־הערבי הוא מדבר רק באותו המקום המצוטט כבר, בו הוא מגנה את הדיפר־קרטיה ההומנית המדומה...

ד. הערות לויכוח

סבנקין מלמד זכות על מפלגתו, "שהיא אחר־את יותר ממישהו אחר על היש בארץ" (3) אמת, אלא יש להוסיף לכך: גם על מה שאין בה. הוא הדין ביחוד לגבי יחסנו אל העם השכן. אם יש כאן הזנחה — ומי יכחיש עוד שהיתה ויש? — מפא"י אחראית לה יותר מכלנו. ואם נמצא איזה "יש" צנוע גם בשטה־בור זה — הרי אחרים טיפלו בו יותר ומוסיפים לטפחו — גם בשעה זו. ואילו היינו באמת באותו מצב נורא המתואר ע"י ס. הרי בהרבה היתה מפא"י אחראית לו. על כל פנים יותר ממישהו אחר".

אולם אין המצב כלו כפי שתואר; והתיאור בעצמו והדומים לו והפצתם המכוונת בכל מיני דרכים וצינורות, הרי הוא גופא אמצעי — ואמצעי יעיל ומסוכן ביותר — ליצור אותו מצב שאינו קיים עדיין למזלנו, אך יש מאמינים (ונוסף אליהם גם מעוניינים) בקיומו כבר היום. כל מי שמסתכל במצב רק מאשנב אחד, כל מי שמתאר רק את האופל ולא את האורות שבו ושכנגדו, מתחייב בנפש הישוב והארץ. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

בקווים המספיסיים, שבמסכתו של ט., יש דברים מסוכנים מאד בצד דברים יפים מאד. הסמלים של תל־חי ומסדה מרחפים כנגד עיני האיש ותנועתו, וכוח משיכתם עלול לגרור אותם, ואחריהם את הישוב, לקראת קרבנות־שוא על מזבח המיתה היפה, שהיא להלכה אידיאל יווני הרבה יותר מאידיאל יהודי, ולמעשה כלל וכלל לא יפה כל כך. אבל יחד עם זה יש דברים, שנוכל לגרוס אותם בפה מלא, ושנמליצם על עצמנו ועל מלחמתנו לקראת איחוד ושלום, אף ודוקא בשעת גורל ומבחן זו. נסיים־נא הערות ויכוח אלו בשלוש מאמרות ממאמרות סבנקין:

"המכשול הגדול ביותר, הסכנה הגדולה ביותר לאדם ולאנושיות שמוגים בשלטון, בתאות השלטון על האדם" (6).

"החלום על המדינה כתנאי לעשיה — הוא לתנועתנו למכשול". (13)

והאחרון חשוב: "מכל החזיתות שבעולם, מקומך הוא — המקום שרק אתה עומד בו, שבלעדיך אין איש שיעמוד בו" (11). — — —

שבתי לוי:

עם חנוכת הבית

(נאום לרגל הפתיחה החגיגית של בנין עירית חיפה)

הבנין ובוניו

שנג אמתי הוא לי לקדם בברכה את פניכם כאן היום בפתיחת בנין העיריה החדש בחיפה. בנין זה, המציין צעד נכבד בחיי העיר חיפה, מקום על מקום מבצר לשעבר, ומכאן נובע השם הערבי "אל בורג'". המגרש אשר שטחו עלה לכדי 5000 מטר מרובע, נרכש ע"י העיריה בשנת 1934, אחרי משא ומתן ממושך שהתנהל בין המנוח חסן ביי שוקרי, ראש העיריה אז, בעזרתם החשובה מאד של שני מושלי המחוז לשעבר, האדונים אברמסון וקולויל, הראויים להבעת תודה בהודמ־נות זו.

מיד לאחר הקניה החליטה מועצת העיריה להקים את הבנין, ומר קוטרוטש, שביהן אז במושל מחוז הצפון, עזר לנו בהשגת שרותי של האדריכל מר ב. חיקין, לעריכת השרטוטים, התכניות וה־פרוטים. מידים אנו למר קוטרוטש על כך ועל הניסיונים האחרים של רצונו הטוב ועזרתו לעיריית חיפה. אך בלתי אפשרי היה לנשת לבניה לפני סוף שנת 1940, עת הואלת, הוד מעלתך, לאשר בצורה כה נדיבה מלוה בסך 50,000 לא"י שהו־עמד לשרות העיריה לתכלית זו ומלוה נוסף בסך 9,000 לא"י שאישר זה עתה לשם השלמת הבנין.

הרשה נא לי הוד מעלתך להביע לך את תוד־תנו והוקרתנו הרבה על עזרה זו, ובהזדמנות זו ירשה נא לי להביע את הכרת תודתנו גם למישלי מחוז חיפה לשעבר הארונים ביותר, על מאמציהם בהשגת המלוות האלה. מוצא אני לנכון לציין כאן כי ועדת העיריה מנהלת עתה עם הממ־שלה משא ומתן כדי לקבל לרשיתה את המגרש הפנוי הנמצא מול הבנין הזה ולהפכו למן ציבורי אשר הצורך בו מורגש מאד בחלק זה של העיר. הגני מביע את תקותי כי משא ומתן זה, בעזרת הוד מעלתך, יוכתר בהצלחה. גן ציבורי בזה לא רק שיוסיף נוי למראה העיר אלא גם ישמה על המבט מהבנין ויוציא מקום טרגיע לילדים ולאנ־שים. בטוח הגני כי שים בן אדם לא ירצה כי חזית יפה זו תסתר ע"י איזה בנין שיכילים לה־קומו במגרש אשר מנגד.

מר חיקין ועוזרו מר נשר, ראויים להערכה על עריכת תכניות הבנין וההשגחה עליו. עלי להזכיר מתוך הערכה מיוחדת גם על מאמציו של הקבלן "משרד קבלני", אשר בתנאים קשים ומאד בלתי נוחים של זמן מלחמה, קבל עליו את העבידה הזאת ובצע אותה בצורה מוצלחת ומניחה מאד את הדעת, בפי שיבינים הנכם להוכח מכל חלק מה־

בנין הזה. יש להזכיר את המאמצים ללא לאות, של מהנדס העיר וחבר אקידיו, ובמיוחד את מקיד העבודות המהנדס מר כהן בסקיה על כל שלב של הבנין, ותאחרונים אחהנים אך לא אח־ תנים במעלה ייכרו מתוך הערכה כל הפועלים המקצועיים, הבלתי מקצועיים והאמנים, בעקבים ובהודים, על מלאם איש איש במקומו את תפקידו בשלמות. יענין אולי אתכם לדעת כי עבודת הב־ ניה נעשתה על ידי עובדים ערבים בעוד שהי־ עבודה הפנימית נעשתה בעיקר על ידי בעלי מק־ צוע יהודים.

עיריית חיפה בעבר ובהווה

לפי הממצאים הנמצאים ברשות העיריה נוצרה העיריה הראשונה בחיפה בשנת 1882, היינו לפני 60 שנה, ובית העיריה אז היה חדר קטן בקצה המזרחי של השוק היום. כל פקודות העיריה היתה אז בכך הכל פקיד אחד שמלא גם תפקיד של גבר, ושני שוטרים. אוכלוסית העיר אז לא עלתה יותר מ־4000 נפש. אך העיריה גדלה והיה צורך להעביר את משרדיה לבנינים אחרים. היו שלש־עשרה העברות באלה למקומות שונים בעיר, אחת מהן לבנין שהוקם ע"י העיריה למשרדיה ואשר הכיל חמשה חדרים לרבות מחסנים. בנין זה הוקם על המוח העתיק ונהרס בסוף השלחמה השלמית הקודמת לעדך, כדי לתת מקום לתח־ קנת קו של אפי הרכבת.

מספר תושבי חיפה היום עלה ליותר מ־100,000 נפש, וחבר עובדי העיריה הוא למעלה מ־200 איש, הון מ־600 פועלים בערך. אני תקוה כי התפת־ חות שתביא אחר המלחמה תגדיל את האוכלוסיה עוד יותר. לפיכך ישנו צורך בבנין עיריה בש־ קום המרכזי הזה, עם חדרים נרחבים ואולמים הניתנים להרחבה כדי שיוכלו לספק את הצרכים הגדלים והולכים של התנחלה המקומית.

עיר העתיד והשלום

הגיש לאנו דברי בקורת נגד ועדת העיריה על הקיפה בזמן מלחמה בנין כה מפואר וגרחב העלה בהיצאות יקרות מאד ואשר אין נחיצות בו. אך הסכם תסבימי אתי כי ישנן ערים באירופה, באיטי העדכל של חיפה, אשר יש להן בניני עיריה אשר אם ישוו אותם לבנינו זה החדש, יראה בזן זה לצנוע מאד. מבין שיש לנו עדיין מושגים צנו־ עים על תפקידו של שלטון מקומי וממכויותיו. אך עוד יגיע הזמן, עת יהיו לעיריות חיפה ארגיבי משלה, הספקת מים משלה, רשת תוך משלה, בתי חולים ומרפאות, משטרה ומכרות לעורך מוציאלית, ומי יכול לדעת מראש מה יהיו הענפים החדשים של העבודה שיוצרו עקב ההת־ פתחות שלאחר המלחמה, ואז בנין "מפואר" זה יהא זקוק להרחבה, להרחבה אשר לשמחתי הוכנה בהשבון בהכניות שנעריכו.

בראש הבנין הזה ועל שעזו מהנוסם המפל של העיריה שהוא יצור רוחה של אזרחית עזתו הבי־ ברלין יואל, ובו הוכנסו שנויים על ידי המהנדס הרסן שטרוק זמר מקריבנר, ראש המהנדסים בב־ בות ארץ־ישראל. בכמל זה מציור המבצר העתק של חיפה אשר היה מקם על המקום הזה במשך מאות שנים והתקים עד שנת 1880, המבצר בסיגן של מלחמה והנה נעלם בינתים, ויכולים אתם לראות בכמל שלנו כי מבצר זה חצוב הא על ידי ענק זה, כי מאמינים אנו בשלום. במקום מבצר, בקו אופיני לחיפה, צייר נמלה תעש־ לתנועת ספנות בעתות שלום. לסיכך מצאנו אתם על המפל שלנו את שני מגדלי האור במבוא למפל ומפונת טמעים. מי יתן ותשמש פתיחת הבנין הזה בשעת מלחמה עולמית למיטן טוב של שלום מתמיד הקרב והגיע, ומי יתן ותפסחנה צחת המלחמה על עיר זו, כדי שתוכל למלא את שי־ חות השלום שלה בחופיה מקשרת את המזרח והמערב, הצפון והדרום, לא רק לשבת תושביה היא בלבד, אלא גם לשבת בל המזרח הקרוב הי־ תובון.

לסמוך הנני מודה לבלבם על תואילכם להשת לחומתנו לשבם זה ומבקש את היד משלוך לפ־ תיח את הבנין הזה באורח רשמי.

ברוך אתה ה' שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

באשנב

בתחום השלטון העצמי

שמחת חיפה על חנוכת בנין עיריותה החדש ה־ קא בימים קשים אלה היתה שמחת הארץ כלה, והשתתפותם של ה. כ. הנציב העליון ושל נציגי העיריות מכל קצוות הארץ, ביהודים בערבים, יהי־ תי. וכות גדולה התגלגלה על הסן בי ר ו ק ר, ראש־העיר המנוח, על מר שבתי ל ו י, יורש הנאמן, ועל חבריהם בהנהלת העיריה, שידע לשמור על אחידות העיר ועל שלמותה בש ל ה הזמנים ו ב כ ל המסיבות. אין זה מן הדברים הקלים גם בימים כתוקנם לקרם ולהתאים בממנת אחת את האינטרסים של שכונות רחוקות זו מז ושל אוכלוסיהן השונים, ואשר שדרך אחת נותנת יתרונות ממיימים, בכל איפן לפי חשבן צר וקצר. אבל דוקמת חיפה באה ללמדנו שדך מבלנות ושאקט אשר לתנוע לידי הישנים חשובים מאד המשביעים את רצון הכלל בלי, בלי להניח את הצרכים החיוניים ה מ י ו ח ד י ם של חישוב העברי שיצר לעצמו לשם כך מוסדות מי־ חרים, כגון ועד־הקהילה ועדי השכונות. בישו ליחסים תקינים התורים מהממנת הפורמלית, יש לראות בעיבדה שבביקור חברי הרשויות המק־ מיות באוניברסיטה השברות השתתפו כרבר מובן מאליו גם נציגים ערבים מעירית חיפה.

*

לפי ערותו של מר א ו ס ט ר, סגן ראש־עי־ רית י ר ו ש ל י ם, מתכלים עתה גם עניני בירת הארץ ברוח של עבדת־נומלין ואופן חדרי, ובצדק הביע הר"ר ס ח ו ן בישיבתה האחרונה של "ועדת העיריה" (טעם ועד הקהילה העברית ואגודת־ישראל) את קורת רוחו על כך. אכן אי־ רה חדשה זו כבר הספיקה להביא לידי תוצאות מועילות: בפעם הראשונה בתולדותיה הקציבה העיריה סכום של 8.000 לא"י לפעולות מוציאליות, וכן דנים עתה על השלת עם חונף עיתוני שוק על ידו תהיה אפשרות לחפל את הבערות השוררת בשידה מבהולה כל־כך בין הנוער הערבי והעברי בירושלים. בהודעות זו מן הראוי להזכיר את מ־ חם א ו מ ו ש ק י ן ו"ל, שלחם בעקשנות נגד התיתרים תחת אחרות הבירה.

*

גם ב ו פ ו (מספר תושביה: 101.000, בינ־ תם כי 28.000 יתידים) ניצחו בשנים האחרונות יחסים סדירים ותקינים פחות או יותר בין העיריה ובין שכונותיה העבריות, בפידה רבה תודות לפ־ עילת מר מאיר א ו ז ל ק, החבר היחודי בעי־ ריה, המשמש גם אחר משלישת השופטים בבית"ד העירוני למלחמה בספסרות. אמנם לא נפתרו עדיין כל השאלות החריפות במעמדן המיוחד של השכי־ נות הללו, כגון תקציבי החינוך והשורה המוצי־ אלית, אבל ייתכן שאחדות מהן תמצאנה את פת־ רון המופי רק בממנת תבנית רחבה ומקיפה בש־ ביל כ ל איזור תל־אביב, יפו והסביבה, המתפתח וגדל.

*

בעיות החיים המסובכות חייבו הגברת שיתוף הפעלה בין השלטונות ובין הציבור, ולאחר שה־ מוסדות המוניציפליים מהווים לעת־עתה נקודות רשמיות יחידות לתישבי הארץ, הורחבו ממכויותי־ הם במידה ניכרת, ביחוד בשטח האספקה והמלחמה בספסרות. במקומות שונים כבר הוקמו ו ע ד ו ת מ י ע צ ו ת כעניני האספקה, למשל בערים תל־ ערבות הקטנות ט ב ר י ה ו צ פ ת, וכן ב ע כ ו, מקום שם נתמנה בין חברי הועדה גם וי"ר מושבת נ ת ר י ה המסיטה, אשר לעונים תחורגים מהממנת המקומית, מתכנסים מדי פעם בפעם ראשי ארבע הערים הגדולות — ירושלים, ת"א, חיפה ויפו — ומביאים גם בפני השלטונות המרכזיים את משאלות הציבור. יש לקוות שה־ רעיון לצרף אליהם את כ ל ראשי העיריות והמועצות המקומיות, יבוצע בהקדם. בינתים נערכות גם ועידות מחוזיות, הן כדרום (עזה, מג־ דל־גת, באר־שבע, חאן־יונס, פאלוג'ה) והן בצפון (חיפה, עכו, צפת, טבריה, נצרת, שפרעם). כינוסי עירות הדרום הפכו כבר מוסד קבוע ועוסקים לא רק בענייני החיתם, אלא עובדו גם תכניות למל־ חמה בבערות, למתן זכות הבחירה לבעלי השכלה ללא התחשבות ב"צנו" וכן לנשים, לישיבות שיתותם העירונים בדרך של עבידת־נומלין, ועוד.

*

לא מכבר הכשיחה הממשלה לתקים ו ע ד י ם כ ל כ ח ר י ם בכפרי הארץ שהיו עד עכשיו, כידוע, נתונים תחת שלטון מוכתרים ממונים, כיצוע תכנית זו, שאף היא באה בעקבות צרכי חשעה, יהוה צעד נוסף חשוב בדרכה של הארץ לקראת שלטון עצמי ודמוקראטי. טענן לציין שגם ב מ צ ר י ם דנים כעת בעתנית על הצי־ רך להחליף את ה"עומדא", שליטי הכפר, כמי־ סד נבחר; כן דנה מטשלת ה"ופד" מחדש בתכנית יוסף ע ר י ר ה בקאהיר בצד המישל, דרישה שנשמעה לא פעם זה שלישים שנה ויותר, ואולם לא נתמלאה עדיין.

*

אין ספק שחלקים המוניציפליים נמנים בין אותם שטחים שהממשלה והציבור מחויבים "להוציא מתוק טען", כלומר לנצל את האפשרויות החד־ שות שבאי מחסת המלחמה מבחינה כלכלית, חב־ רתית וגם מדינית, בכדי שנצא לאחר הנצחון הגב־ קת מחוסנים ומלוכדים יותר. הדי אז וקיומי הד־ בריס שאמרם ה. מ. הנציב העליון, ולא רק לנבי חיפה, אלא לנבי הארץ כלה: "...אין אני יודע מקום שעתידו מובטח יותר".

בכינוסי הנוער העברי והערבי בלונדון

בימים אלה התכנסה ב"מועדון המצרי" בלונדון ועידה ערבית בהשתתפות כמה מאות סטודנטים וסטודנטיות בני מצרים, סוריה, הלבנון, א"י, עי־ ראק, סעודיה וגם ארץ־סומאלי. בהתאם לתקנות "המועדון המצרי" אין תכנית הועידה כוללת סעיפים פוליטיים, אלא מתרכזת סביב ביחור שא־ לותיהן הכלכליות, החברתיות והתרבותיות של הארצות הללו; ע"ע לפנינו רק דו"ח קצר על שת־ חישיבות הראשונות, בהן עמדה מצרים בסרכי הדיון ונשמע הרצאות על הקאותה, תעשיתה, ושאלותיה החברתיות, סטודנטית אחת הרצתה על הנושא "האם והילד במצרים". ניתנה אפשרות לויבוח חפשי, ואולם רק בשפת הערבית. כישיבת הפתיחה הוו נוכחים צירי מצרים, עיראק ופעודיה בלונדון, סר מחמוד שוארבי, יו"ר הועידה, אמר בין השאר: "אנחנו הסטודנטים יודעים שהשנים שלאחר המלחמה תהיינה קשות, ילכן ברצוננו ל ח ז ו ר א ל א ר צ ו ת י נ ו ה ד ו ר י ש א י פ ה ל א ו ח ו ר ו ת כ נ ה ה ד־ ד י ת".

אין זה מקרה שועידה מעין זו ובעלת מנמות מעין אלו מתכנסת דוקא ב א נ ג ל י ה. הנוער האנגלי הזדעזע עד עמק לבו בתקופת המלחמה הנוכחית והוא נושא את נפשו לסדר עולם חדש, ואין ארץ כאנגליה שם מבררים באופן יסודי כל־כך את בעיות־המדינה, לרבות שאלות אסיה ואפריקה, וגם מר שוארבי עמד על החישובים החשובים שהוא באי־היעידה כהיותם באנגליה, לקראת עתי־דם והתפקידים האחראים המצפים להם בארציותיהם.

בקשר עם זה נראי לציין גם את החלטת העידה השנתית של פדרצית הנוער ה צ י ו נ י ת באנג־ליה בה הודגש, שהשגת ש ל ו ם ב א ר ץ־י ש ר א ל ע"י ש י ת ו ף י ה ו ד י־ע ר־ב י הוא דבר חיוני בשביל הקמת הדמיוקרטיה לא־חר המלחמה.

האנטי־פשיזם הערבי ואנחנו

אין כמעט לשטחה על כל ביטוי של רוח דמוק־רטית־לאומית בקרב שבעינו בארץ ובארצות השי־כנות, לא רק בגלל הערך הרב הצפון בו בשביל הפעלת החלק־עולם זה בחזית האנטי־פאשיסטית העו־למית, אלא גם מפני שאנחנו מבורים שלא יקומי המכם ושלום של אמת בין העם היהודי והעם הער־בי אלא ע"י ה התקרבות בין הכוחות הדמוקראטים והלאומים הנאמנים שבתוך שני העמים. לכן ראויה הפעולה האנטי־פאשיסטית המנברת בסוריה והלבנון (וכן במצרים ובעיראק) לאחדתנו המלאה.

ואולם כפי שאנו מוהירים ומזהירים בפ־ני ההשלות, כאילו עצם הנצחון על היטלר ועל הפאשיזם, באילו עצם אחדתן של האומות המאו־חדות אל ענינן, כבר יפתרו את בעיות עמנו וארצנו ט ר י ל א, לא מאמין מיוחד ובמיר מצדנו, כן יש לומר שבהתנברות הכחות האנטי־פאשיסטים והדמוקראטים בין הערבים, כי תבוא, אין עדיין פתרון א ו ט ו מ ט י לישאלת היחסים היהודיים־הערבים. ראינו בעבר, הן בין יהודים והן בין ערבים, מפלגות ותנועם שניעשו לבעיה זו ברצינות ובריצון, ובניהם מוציאליסטים ו"אינטר־נציונליסטים", ואולם נכשלו, מהם מפני שראו את רצי לראות רק צד א ח ד של המטבע (לפעמים דוקא את הצד שכנגד...), וכתוצאה מזה שכח לח־רם. אחרים השקיעו על הבעיה ממרומי דוגמאטי־תם הכללית, ולא ראו את המיוחד שבה, כלומר המיחו את דעתם מהמטבע כלה על ש נ י צדדיה...

אבן אני חרדה ותקוה שהבחות הנושאים ברמה את דגל הדמוקרטיה, הלאומיות והאנטי־פאשיזם משני המחנות גם יחד, לא יחמיצו את השעה ה פ ע ם ויבינו שנם כ א ן ר ק ב א ח ד ו ת נוכה ונגשים את חזוננו הלאומי והאנושי.

פליכס ולטש:

עוד על שאלת האלימות / (תשובה לנתן חפשי)

בגליון ז' של "בעיות־היום" מטיח נתן ח פ ש י דברי ויכוח נגד חרצאותי על ב ע י ת ה א ל י מ ו ת שנשאתי אותן בבית־המדרש העממי של התאחדות עולי גרמניה בירושלים. אני מבקש את המערכת לתת מקום לאי־אלה דברי תשובה.

ראשית כל עלי להעיר הערה פורמלית. חפשי מבסס את הויכוח שלו על ס י כ ו ם הרצאותי שנתפרסם בירחון זה (גליון ו' ש"ז), ולא על הרצאותי נופן. אבל לאמיתו של דבר סיכום זה היווה רק חלק מדברי, או ביתר דיוק חלק מהרצאה אחת מתוך מחזור של שלש הרצאות על הנושא הנידון. אם כי מודה אני ברצון כי סיכום זה עלה יפה מאד, בכל זאת מותר לי להעיר שהוא מהווה יסוד צר מדי כהנחה לויכוח נגד השקפותי.

רשוק ממני לטעון על כך נגד בעל המיכום או נגד בעל הויכוח. למה הדבר דומה? מבקר־מוסיקה הראוי לשמו אינו צריך לשמוע קונצרט עד תומו, כדי לעמוד על קולו של הזמר מה מיבו. וכן חסיד נלהב להשקפתו האישית ידע כבר לאחר המשפטים הראשונים כי ישמע על הנושא שלו, איזה קול נשמע מנרון המדבר, ויתאר לו בנקל את הפרשה כלה. וכן הדבר בערך — גם בענין שלנו: אלא שאתקשה לענות על טענות חפשי, כי הרי אין הוא יכול לדעת מחשבות ממחשבותי שהן לפי דעתי חשובות למדי בשביל הנושא, ומאידך גיסא הוא מתפלמס נגד דברים שאמנם נגעתי בהם, אלא שמילאו תפקיד צדדי במבנה הרצאותי.

אבל נבון הדבר — ובזה תמימי־דיעים בעלי־הויכוח והסיכום ואפילו בעל הרצאותי — שהבעתי את הדיעה, כי לא "יתבנו בעולם הזה כפי שהוא נתון לנו. חיים משותפים של בני אדם ללא שימוש כל שהוא באלימות, ולא תיתבן מלחמה נגד האלימות אלא ע"י אלימות. מצד שני דחיתי בכל תוקף את האלימות מבחינה מ ו ס ר י ת — ובזה אני תמים־

דעים בהחלט עם חפשי — וגם אני מצדד חינוך המטפח רגש של בחילה לנבי האלימות.

בזה יש משום דילמה חריפה ומכאיבה, ועיקר הרצאותי היה מוקדש להבלטת דילמה זו. מובטחני שלא תיתכן הבחרת סתירה זו אלא אם נתיחם בכל הרצינות ובכל כובד הראש אל ש נ י המטבעם המותרים איש את יריבו: הן הבחילה מפני האלימות והן ההכרח הממשי שבאלימות. עלינו להיות חדורי הכרה שאין זה דרך לעמוד על אחד משני הקטבים נרידא, כלומר להיות או חסיד האלימות או חסיד האי־אלימות.

חפשי, כפי שמתברר מדבריו, נמנה על הסוג השני ורואה את המוצא ממצוקתנו בחינוך לאי־אלימות. כאמור מסכים אני תכלית הסכמה למטרת חינוך זו, אלא שמבורני, כי אין בה המוצא במלחמה נגד הרע הממשי בעולמנו שיש בו — לעת־עתה בכל אופן — נוסף לדת, מוסר, רוח ואהבה גם יצר הרע ואלימות. נוכח המציאות הזאת אין להסתפק בחינוך נרידא. כפי שנם עד הלום לא עלה בידי הדת והמוסר לעקור את הפשע מן השורש. אם מתנפל עליך נזלן, אין ערך רב בתכנית החינוך המוסרי שלך לטובת האנושיות, ואם חיה טורפת מתנפלת עליך, לא תועיל לך המחשבה שיש דרכים לבלום חיות טורפות... ברצוני לומר שחינוך אינו נותן פתרון אקטואלי "לשעה", והמציאות מורכבת מ־שעות" מעין אלו. ועל כך לא יוכל להתעורר ספק בימינו אלה...

אבל נוסף לתכנית־החינוך זו מציעים נאמני תורת האי־אלימות דרך אחרת, ואם כי אין ח פ ש י מדבר עליה, מתאימה היא לקו מחשבותיו: וזאת דרך האי־אילמות העקרונית נם במקרה האקטואלי, דרכו של נאנדי מאז ועד שעה זו, דהיינו ל א להשיב אלימות באלימות, שלא להתחשב בסכנה ובסבל ובמוות, עד כדי הנכונות ליפול קרבן בפני הרשע. והטעם העמוק הוא לשלול את האלימות ע"י האי־אלימות: לשלול את האלימות עד אשר תבוטל ע"י ביטול טעמה, או ביתר דיוק: עד אשר תכלה בנלל חוסר־מטרה, כי הרי האלימות עצמה כילתה את מטרתה. ואין מוצא אחר בפני האלימות אלא לאכל את עצמה. זאת היא אנאלוניה מדויקת למדי אל הנמקת הציווי הקטנורי של עמנואל קנט: חלכה מוסרית היא בלתי ראויה לשמה, אם השימוש הכללי בה מבטלת את אפשרות השימוש בה.

עלי להודות שיש במהלך מחשבות זה משום הוד נשנב ונם אני מרגיש בכוחו המושך והמפתה. אף־על־פי־כן עלינו לדחותו. יש בו טעות מכרעת: הוא בלתי־ריאלי. הוא אינו מתחשב במציאות האנו־שית שלצערנו אין מנוס הימנה בעולם הזה.

ננסה־נא להמשיך בהלך־מחשבות זה באופן קונ־קרטי: למה מצפים אלה המבקשים להתנגד לאלימות ע"י אי־אלימות? הם מצפים לאפשרויות הללו:

א) הרשע ישבע רע לבסוף; או

ב) הוא יתעייף; או

נ) יצרו יעבור כאשר לא ירגיש כה כנגדו.

סבורני שכל התקוות הללו הן השליות־שוא.

א) ה ר ש ע ל א י ש ב ע ר ע. אכן היה טורפת תשבע כשתמלא את במנה לשובע. ואולם האדם — אינו כן. כי הריהו אדם, ולאדם תיאבון לאין סוף, וזאת אפילו מנת חלקו היקרה ביותר. בתכונה זו, שאינה נותנת לו להישבע, צפונה אהבתו את האין־סוף, את האידיאל. הסרנסצנדנציה שלו, כתו להתגשאות, כתו לבחור בטוב — כח שנהפך כאן אל היפוכו. כי כשם שהאדם בן־חורין לבחור בטוב, כך נתונה בידו הברירה לבחור ברע.

ב) ה ר ש ע ל א י ת ע י י ף. אכן רק בריה שכל מהותה אך בתחום הטבע החיוני, תתעייף. ואולם האדם — אינו כן. רוחו העניקה לו את השכניקה, ולכן אין הוא צריך להתעייף. כי במקום שזרועו לא תניע, הרי ברשותו ה־»Aktionsradius« — מחוג הפעולה.

נ) האם יעבור יצר־הדמים של הרשע, אם קרבנו לא יתגונן? האם רק הקרבן המתנגד מנרה אותו למעשי־רצח? אפשר אולי להתוכח על הדבר כשהוא לעצמו. בשיקול העיוני לא נניע אל תשובה מוחלטת. שמא יש צורך בנסיון? — אכן נערך נסיון, עורכים נסיון ועוד היד נמויה! ואנחנו בתוך הנסיון, ואנחנו כאוביקט לו! מלחמת־החרמה שהנצים נזרו על עמנו, הריהו נסיון עצום ואיום הבא להראות לעיני כל, עד לאיזו מדה עלולה להניע מלחמה הנטושה נגד קבוצה שנורלה הכריח אותה להניב על אלימות באי־אלימות מוחלטת. ומה עינינו רואות? אכן לא עבר יצרם. אדרבה: היצר הולך ונדל בה במידה שהקרבן הולך והופך נטול־הנגה. הראיה בידינו. הבעיה נפתרה, והרעיון לכלות את האלימות ע"י אי־אלימות, נתנלה כאשליה.

תוצאה זו הולמת ביסודו של דבר את המציאות האנושית: סנולתה של זו היא ה ש נ י ו ת, במיוחד מדרנתה המעולה יותר, אותה שניות המתוחה בין השאיפה הנצחית אל האחדות ובין המציאות בה מת־נברת ותחזרת ומתנברת השניות הממשית. כן שוררת נם בתחום המוסר השניות של "הכוונה" ו"הדרך". הכוונה מתכוונת אל האידיאל, והדרך מוליכה תוך המציאות.

המבקש לסעול בתוך העולם, עליו להכנס לתוכו ולהתערב בו. עליו לסעול בתוך הסיזיקה הזאת בה שולטים חומר וכח ובתוך הסטיכולוגיה הזאת בה שולטים יצר ומעצור. על הטוב המבקש להתגבר על הרע להיאבק בזירת הטבע, ובהיאבקות זו עליו להשתמש בכלי־הזין של הטבע: כח ואלי־מות. הרוצה להשתמט מדרך זו העוברת תוך בשנן־האימים של עולמנו אנו והמבקש להשיג בסי־שרין את האידיאל, מעמיד עצמו מחוץ למערכת־המציאות.

ואולם האם בדרך־המציאותית לא ישתעבד האדם לרע? כיצד יתגלה ויפעל בהיאבקות זו הכיוון לקראת האידיאל? וזאת תשובתי: הוא מתגלה במוסדות הגדולים של התרבות האנושית שאין לפי מהותם אלא סכרים נגד הרע — בתוך העולם הזה.

ביניתי למוסדות הללו בספרי „העוז האמצע" (Das Wagnis der Mitte) „הישנים" והראיתי שהם לפי טבעם שליליים. בין הישנים השליליים הללו אני מזכיר את המשפט, את המדינה, את הדימוקרטיה, את הסוציאליזם וכו'. התכונה האופיינית לשלב ההתפתחות בו נתונה האנושות כעת, היא העובדה שבחיים הבינלאומיים כמעט שאין עדיין הישנים מעין אלה. משפט־הלאומים וחברת־הלאומים הן התחלות חסרות־אונים יותר מדי. אדרבה: חסר אפילו הבסיס העיוני שבלעדיו לא ייתכן שותפות תודעה משותפת של אי־צדק במובן הבינלאומי. ובנקודה זו רמזתי על אבחנה שלפי דעתי לא שמו לב עליה כל צרכה עד עכשיו: מבורני שאבחנה זו עלולה גם בשטח המסובך הנידון להוליכינו מ־דילימה אל־השני במובן הגי־ל, וזאת האבחנה בין אלימות ובין הגיוז האלימה, ואבחנה זו שימשה נושא להרצאותי.

*

תשובה על תשובה

מאת נתן חפשי, נהלל.

מיוחד המצב של בעית האלימות ואי־האלימות בעולם ובעולמנו היהודי. אשר האשונה בכח הזרוע מושל בהם בביזה, ועל אי־האלימות כמעט שנשתם הגולל, ורק אדם „שלא מן המציאות" כמו נגדי, מעיז עוד להגיד בגלוי, כי דרך אי־האלימות הדרך היחידה והנכונה לשתרון בעית האלימות.

הנילים מתנגדי אי־האלימות לשעון כנגד דרך זו, כי היא מופשטת, לא מציאותית, ואינה מביאה בחשבון את בני אדם כמו שהם. יוהי גם טענתו של מר פ. ולטש.

הוא אומר כי „החינוך (לאי־אלימות) אינו נותן פתרון אקטואלי לשעה. והמציאות מורכבת „משעות מעין אלו". אך לדעתי המצב חמוך בהחלט. אין אנו מתעלמים מהקשיים העצומים הנובעים מיצר הרע, מהרע שבאדם, הנרוע לעתים מהרע שבחיה השוררת. לנגד עינינו תמיד השניות, ההתלבטות בין הרע לטוב, ואין אנו עיוורים וחפרי בינה עד כדי לומר, כי אפשר להעביר את בני האדם ביום אחד, באמרי פה, מהאלימות לאי־אלימות. לכן כתבתי, כי „עד שתעבור רוח חדשה לבני האדם צריך לאחוז בכל אמצעים כשרים העומדים או מקילים במשהו את חמרת המצב." הכוונה: חכר לאומים גם אם לא השלם ביותר, בריתות, חוזים והסכמים (בסובן לא צבאיים וחשאיים) וכל שאר אמצעים מקולים, מרסנים, אפילו לשעה. אך נקודת הכובד צריכה להיות באמצעים עליונים, שאינם נופלים לפחות בסתירות הרצון וההקרבה מהמאמצים המלחמתיים, למען הרוח החדשה, למען התחלת החבנה החדשה של האמת כמו שהיא. האומרת ומעידה בעדות שאין למעלה הימנה, כי אין בכח האלימות להציל את העולם מהאלימות.

נבדוק־נא את הדעובדות הבולטות ביותר וביניהן כאלו שמר פ. ולטש נשען עליהן בוויכוחו אתנו.

א) מעולם נהנו העמים לפי השיטה „המציאותית", ז. א. הנימו על אלימות באלימות. ההצילה אותם דרך זו? ואילו רק לזמן ממושך פחות או יותר? דביי ימי מלחמות העולם מאשרים את ההסך הנמור מזה. כל מעשה אלימות מצד איזה עם על משנהו גרר אחריו תגובת אלימות מצד העם הנתקף, ומעולם לא נגמר הענין בשלום ובשלמות, אלא אם כן נשמר צד אחד כליל. — אחרית נמשכת שרשרת בלתי פוסקת של נצחונות ומפלות, וגמול ונקם וחזור חלילה לאין סוף. עד היום הזה. משלל הדונאורת המתבקשות להעיד בענין זה אזכיר רק שרשים: אלזס־לותרינגה ומלכרת פולין, שלגבי שתיהן ניסו לתקן במעשה אלימות את העול, שנעשה בדרך האלימות, ועדיין הדברים שם באמצע מהלכם. מה שונים הם שני הדברים. אילו הלכו בדרכו של גאנדי, דרך אי־ההשתתפות ואי־האלימות: אך אחד, כי קמה אלימות אחרת חזקה עוד יותר ונשאלת השאלה: הלנצח תאכל חרב? הלעולמים? האין לקחת מוסר מעוברות מרות אלו? הזוהי דרך ריאלית ומעשית?

ב) כראיה חותכת ביותר, שדרך אי־האלימות היא רק אשליה מביא מר פ. ולטש את היהודים. „שגורלם הבריחם להניב על האלימות באי־אלימות מוחלטת". ויצר האלימות מצד תוקפיהם לא רק שלא נחלש אלא „הולך וגדל במדה שהקרבן הולך והוסך נמול־הנגה". לבאורה ראיה נצחת, המאפשרת למר ולטש להכריז: „הראיה בידינו, הבעירה נפרדה. הרעין לכלות את האלימות ע"י אי־אלימות נתגלה כאשליה". אך אעז לשאול בכ"ז: מה היה קורה אילו הניבו יהודי גרמניה, צ'כיה וכו' בכוח הזרוע, באלימות, האם לא היה גורלם איום עוד פי שבעים ושבעה משהנהו כיום? בכל אופן — כלום היו מתקנים כזה משהו, כלום היו מצילים משהו? הישנן, דיבולות להיות שתי תשובות על שאלה זו?! וזן בפולניה הניבו היהודים בכמה מקומות בשיתוף עם הפולנים בכוח רב, באלימות ממש. והתוצאות מה הן?

ועוד: מיוחד במינו גורל היהודים בכלל. מה שלא ירשה לעצמו הרשע מלפי כל עם ומה גם כלפי עם שלא קם נגדו בנשק — את זה ירשה לעצמו כלפי היהודים. שהם באילי מחון לחוק, מחוץ לגדר האנושיות. פרשה זו המועזעת לב. רושמת לימוד ומחקר פי אלף ממה שנעשה עד היום — והיא מעציבה ומרכאה עוד יותר בהביאה את היהודי אל הרעיון המטעה והמסנוור, לפתור את בעיתו המיוחדת — „כמו כל הגויים", בדרך האלימות, גם בתגובה לאלימות שנגדו וגם כאמצעי לתקומה לאומית־ממלכתית (התביעה לצבא יהודי, לשלטון יהודי, בעל כח כפיה ממלכתית, המדיות והמלחמה הקנאית במצרדי הסכם יהודי־ערבי וכו'). „על מה תוכו עוד תוסיפו סרה", טען עוד אז הבואב הנרול.

אם נפנה תשומת לבנו אל הנקודות המכריעות והנורליות בתולדות עמנו, נקשיב לספור רב־עצב על החורבן הכפול והמשולש שחזר ובא על עמנו ע"י מאמיני המעשה הנואל והפודה של האלימות, החל בהתקוממות צדקיה נגד בבל וחורבן ראשון, דרך התקוממות נגד הרומאים וחורבן שני, מרד ספים וטוליאנוס ותוצאותיו, מרד בר־כוכבא והחורבן השלישי (של ביתר) ועד מרד של דוד אלרוי ומופו. האין די בכל אלה בכדי להבין את השבועה שהשביע הקב"ה את ישראל, „שלא יעלו בחומה", ז'. א. שלא בכח הזרוע גאולתם?

מזרח ומערב / שתי דעות ערביות

Nord und West und Süd zersplittern,
Throne bersten, Reiche zittern,
Flüchte du, im reinen Osten
Patriarchenluft zu kosten.

נתן, „הדיואן המערבי־המזרחי"

Wer sich selbst und andere kennt,
Wird auch hier erkennen:
Orient und Okzident,
Sind nicht mehr zu trennen.

נתן, שם.

א

...מאירופה אין לנו לקוות הרבה. אתרי מה שהתרחש עשו לאחר מותי של הידריך ולאחר תעלוליהם הפראיים נגד היהודים, הרי ירדה אירופה אל תהום האבדות והתשוכה. לנו — לעמים השמים — נשאר רק מקור עידוד אחד והוא — המזרח, על העמים הקשנים להתאחד. באיחוד — כחנו. אין סתירה בין שאיפותיהם של היהודים ושל הערבים. עליני לעבוד עבודת־טמלין, אם אחד מאתנו חסר תבונה זו או אחרת, הרי ימלא אותה חברו. אין איזור זה אלא למעננו אנו, למען עתידנו, ובטוחני שבוזה נגיד גם דבר־מה לאנושיות כלה. הרבה צמח לאנושות במזרח, והרבה אמר־נו לעולם, ואת מלאכתנו עדיין לא גמרנו. מבאן יבוא ישע לאנושות הדווה והפצועה; לאנושות שאיבדה את צלם אלהים ע"י שלוית חופש המחשבה וחופש הארם.

(מפי אחד האישים הדעלים כחייו המדיניים והרוחניים של העם הערבי, יולי 1942).

ב

חנון איחוד ארצות ערב והמזרח מתיל לפרקים במחשבות שמקורן במכוכה מצערת. כותבו לאכזבה המלאכותית בין מזרח ומערב. לפי דעתו חלוקה זו היא פרי רוחם של סופרים ממוימים שמקומם בשולי החיים החברתיים. אשר למצרים, קשה לחניר על ספרות־הדור — יצירותיהם של טהא חוסיין, עבאס מ. אל־עקאד, תופיק חכים — אם מזרחית היא אם מערבית. לא נדע לומר, אם בנק „מצר" מוסד מזרחי או מערבי, אם סותריו קונים ומוכרים לפי מנהגים מזרחיים או מערביים. וכן הדבר בשאר ארצות המזרח.

אכן אין אנו אלא טועים אם ניחס את התופעות הללו או לזולת או למערב. לאמתו של דבר חן פרי מאמץ אנושי בו לקחו חלק כל העמים. אפילו אותן יצירות שאנו מיחסים אותן לתרבות האורופית או האמריקאית, אינן אלא פירות מעין שתול עשוק הגיזון מקרקע כל התרבויות העתיקות. במקום לחלק את העולם אל מערב ומזרח ניטיב לעשות, אם נראה את המתוצה האמתי, והוא בין סינור ובין קידמה.

(לפי „אל־מנלה אל־גדידה" — תמגלה החדשה — אחד מבטאוני האגף המציאליסטי ב„ופד" המצרי. מאי 1942).

ס הדבור המקובל בכל ויכוח כזה על הרשע ועל קרבנו עומד רק לעיטל את פני הדברים. מי הוא רשע זה ומי הוא קרבנו? הן הנושא כאן בעיקר הוא לא היחיד ביחסו ליחיד שני. כאן בששח היחיד, יש כבר, בכל זאת, כעין מוסר מקובל פחות או יותר. משפט, סדרות ומנהגים, דעת קהל, כאן מספיק שהצבור יסדר את חיי חבריו סדור הוגן, שרוצה, שוחד או אנס יהיו תופעות בודדות ונדירות. אמן העולם הוא ביחסים החדדיים הנוראים שבין עם לעם, בנוהג לפתור שאלות וסריבות בכח הסיגיון והתותח. בזה שיש לכל מדינה כדבר הטובן מאליו מוסר מיוחד וראשון בחשיבותו — סיגיסטרין למלחמה! אין כאן אותו מצב אידיאלי של ציבור קטן ושלם, עיר או כפר. הסדעוע בכל ישותו למקרה רצח בודד, שקדה בתחומיו והשתיע את הכל. כאן ביחסי העמים, המצב אחר ושונה לרע בהחלט. דמוקרטיה הדמוקראטית, הליברלית והסוציאליסטית כמו המדינות בעלי שלטון אוטוקראטי, עוסקות אף ביסי שלום ב ה ת ם ד ה ובלי הרף בהכנות קדחתניות לקראת הרצח החדדי הגדול. מי יהיה כאן הרשע ומי קרבנו? מה תתקן ותועיל כאן האלימות, שהיא דרך כללית לכל העמים? כיצד תמנע האלימות את אלימותו של הפשיזם האישלקי, של הנאציזם הגרמני, של הבולשביזם הרוסי, של האימפריאליזם האנגלי וכו' וכו' עד לאין סוף? כי מה קרה כיום? עשרות עשרות מיליונים נרמגים, אישלקים, יפנים, הונגרים ורומנים נלחמים בעשרות עשרות מיליונים אנגלים, רוסים, אמריקאים, יהודים וכו' וכו', והדבר לא קרה פתאום אלא הוכן במשך עשרות בשנים ע"י מאמיני האלימות המעשית וההשקפתית גם יחד. היחידים שלא השתתפו בהכנה איומה זו היו ה־בלתי ריאליים", הבלתי מציאותיים — נאמני האי־אלימות למקומותיהם על פני כדור הארץ. והם גם הזהירו בכל לשון של אזהרה מפני ההכנות האיומות הללו והציעו את ההצעה המעשית ביותר, אף היחידה האפשרית: אם אין רצונכם להפוך חיי האנושות לניהנום, לבית מטבחיים כללי אחד, אל תעשיהו בידיכם אתם, אל תזדיינו ואל תזיינו אחרים! אל תתנו בידי הגולם את הכחר לו למעשה ההשמדה: את הקרדום הגדול והטליטש! מה גדול היה הלעג והבישול כלפי „בלתי מציאותיים" אלה, ויש שהתיחסו אליהם בכבוד ובמנוד ראש גם יחד. ולמעשה המשיכו העמים, בדרך ה„מציאותית", התפרנסו, „עשו חיים" על יסוד „אכול, שתו כי מחר נמות". ולנאמני האי־אלימות נסלו בכלא, בעבודת פרך, בשלילת הזכויות האזרחיות, בשכון במוסדות לחולי רוח ובארצות דימוקראטיות גם במשפטי מוות, וכיום — כשהגולם הגדול משתמש בכל כוח פראותו בגרדים המלוטש, שהושם בידו כלפי אלה, שוויונו — מה מעציב ומה מר ער מוות לנאמני אי־

---

1 באנגלית משוחררים, בידוע, המתנגדים למלחמה ממעמי־מצפון ("Conscientious Objectors") משיות־הצבא. — חמערכת.

האלימות להמשיך בויכוח זה נוכח הסציאות הברורה של דבר האלימות של הדימוקראטיה, הליבראליזם, הסוציאליזם והנאציזם־פאשיזם גם יחד!

האם מיציתי את כל מה שיש להגיד לנושא זה? לא ולא! הויכוח נמשך וימשך. אך יש להדגיש הדגשה יתרה: אל יתיסרו מאמיני האלימות במעשיותם ובריאליותם ובהכרחיות שבדרך זו! הארצות החרוכות והעשנות, עריסות הגזית המרקיבות בחוזיות השונות, שעל פני כדור הארץ, מליוני האינואלידים, אלמנות ויתומים, עורים ומשורסים, המוני נודדים וסליטים בים ובישבה, החרכן העולמי הגדול הזה — עדים איומים הם לאברן־הישע, לאולת־היד, לתעיה ושעיה של המאמינים בדרך זו כהכרחיות לפתרון בעיות האנושיות הכאובות!

דרך אי־האלימות פותחת לפני האנושיות כר חדש, נרחב, מלא מכשולים, סלעים וקוצים, אך מוצף אור התקוה והאמונה, לפתרון בעיות האדם בכלל ובעיותיו המיוחדות של האדם היהודי בפרט. דרך זו גם היא תובעת קרבנות, אך לא הקרבת אחרים אלא הקרבה עצמית, מתוך שמחה של מצוה, מתוך הנשמה עצמית. זהו קנה־מדה העתיק־חדש, האנושי אלהי, היחס אל קדושת חיי הגברא בצלם אלהים ואל החיים בכלל. זוהי המעשיות, האקטואליות המציאותית, שביצירתה צריך להתחיל בהתפטרות יתרה כל החרד באמת לגורל האדם בכלל והיהודי בפרט. „לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להיפטר ממנה".

*

בשולי הויכוח

ברצון רב נתנו לד"ר פליכס וליטש את האפשרות להסביר לקוראינו בפרוטרוט את השקפתו על אלימות ואי אלימות, במיוחד לאחר שהיא קרובה מאד להשקפתנו אנו. יחד עם זאת ראינו ערך לא פחות גדול בפירסום הערותיו של ידידנו נתן חפשי, לא רק לשם שמירה פורמלית על חופש הדיבור והויכוח בלבד — ונם חפשי יודה, כי יש משום חשיבות בעובדה שמצד זה של המיתרס אפשר גם ביום להגיד דברים כדבריו. חפשי וחבריו מתריעים תוך דרדה על סכנות האירבות לערבים היקרים לכלנו. אכן אנחנו מקבלים על עצמנו את המלחמה הנוכחית הנגישה נגד הפאשיזם התוקפני על כל הסכנות הברוכות בזה. אסור לנו לשכוח אף לרגע את סיבותיהם העמוקות יותר של הפאשיזם והמלחמה — ביניהן בעיקר הוערדם של צדק, שיתוף ואיחוד בוחסי העמים והמעמדות. אמנם מדינאים דגלים מבינים את הצורך ליצור בתוך המלחמה ולאחריה את התנאים שימנעו בעד הישנות שואה מעין זו; אבל יש ושוכחים ומשכיחים את הצורך המכריע הזה, מדברים על „ניונדים טראנים" ומביעים תקוות שמלחמה זו תביא כליה פעם לתמיד על „הברית־שלומית" בעולם ובארץ.

אבל כלום רק במלחמה ובמלחמתיות צפונות סכנות לערכי המוסר? כלום לא ראינו אנשים וחונים בין פציפיסטים מושבעים שאצלם רדיפת השלום מקורה לא הוה בשאיפת השלימות והאיחוד, כמו אצל גאנדי וחפשי, אלא בבקשת השלוה והנחוחיות? עוד בשנת 1937 התהיר ליאונהארד ר נ ן [1]) את הפציפיסטים הצרפתיים על תמיכתם הדגמתית ב„אי־התערבות" בספרד, מדיניות „שזכותה הפאציפיסטית בכוכול בעקר בכך שהיא מקפחת אותו צד שנצחונו יגיע ביותר לשמירת השלום ומתיחסת אל הצד הזה באותו קנה־מדה כמו אל מורדים־שודדים ועזרת לאותה מעצמה הרוצה במלחמה ומבינה בספרד בבוהה תחילה את התבערה העלמית. לא ייתכן שאנחנו כמציאלים־טים, דמוקרטים ומתנגדי הצבאיות נחיב מדיניות זו של מנורין ותתאבדות, רק מפני שהוא מופיעה באצטלה כאילו־פציפיסטית שאין מאחוריה אלא אנוכיות, פחדנות ורדיפת אשליות..." (לפי „דרכים חדשות", כרך 31, ע' 69). לאמונו הצדיקו רבים (אם כי לא כולם) מבין „הפציפיסטים הטוטליים" בצורת את רשעותו של רגין במלואם — בלכתם מ„אי־התערבות" דרך „מינכן" עד ל„יושי", וכן יש ימוד להניח שבין חמידי גאנדי ובין תומכיו יש אנשים המושפעים פחות מרוחו ההירואית של מנהיגם, מאשר ע"י אדישות ובערות בנוגע למתרחש בעולם.

אכן אין דברים אלה אמורים לשם קינשר או נגוחה, אלא לשם הבלטת העובדה המצערת שאין תורה מדינית או מוסרית, ותהיה המהורה ביותר, שיצר הרע לא ימצא בה כר להתגדר בו...

יחודו ו„אי־אלימות"

אשר ל ה ו ד ו, המצב כעת מסובך ומורכב מאד; כי לצרם של חמידי האי־אלימות המוחלט לפחות (על ניומוקיהם ומניעיהם) מכריעים בקרב תנועת־הקוגרס חונים התומכים בכל לבם בענין האנמות המאוחדות ובמלחמתן, ואולם טוענים שרק שיתרורה המלא של הודו עלול להלהיב את המוניה לקראת ניומם המטלטלי, כי „החודים הם אדישים בלבי יפאן ולא יעוררו בהנגת הארץ, מפני שלא ניתן להם לעולם טעם בשביל להילחם. אין לנהל את המלחמה אלא כמלחמה עממית, ולכן יש לע־

---

1) זקן המציאלימטים הדתיים בשוויץ, שוודענו „דרכים חדשות" המפוק את הופעתו אשתקד לאחר מלחמה פאציפיסטית אמיצה של 35 שנה כאשמת הפרת הניטרליות השוויצית לטובת אנגליה וכנות־בריתה; ורגין גם ידיד ותוק של הציונות ואיתיד העברי־הערבי.

שות כל אשר לאל ידינו, בכדי להפכה מלחמה עממית". (ניהרלאל נ ה ר ו, פלסטין סוסם, 7. 28), ונשוא הקונגרס, חבס־הדת ה מ ה ט מ ה מ ו הסמורסם מולאנא א ז א ד, הצהיר ואמר: „אלה האמצעים שדרישת־העצמאות של הודו אוגה נבונה ביומות־המלחמה, צריכים להבין שהודו חפשית תמיע בידי האמות המאוחדות לנצח במלחמה. אין ספק שההכרה המתודשת בעצמאות מ צ ר י ם לא שמה מכשולים בדרכו בנות־הברית, אף כי מצדים נשואה ניטראלית. והודו חפשית מתחייבת להשתתף במלחמת האמות המאוחדות למען התשלום בעולם." (כנ"ל, 30.7.) אכן עמדה ברורה הרחוקה תבלית־מרחק מתורת האי־אלימות. וכיצד קרה הדבר? קינגסלי מ א ר ט י ן, עורך הי „New Statesman and Nation" מתח בעיה זו במאמר מקיף בשבועונו (11.4.42) ובא לידי סכנות הקומבות מאד לדעת פליכס וליטש: המניונים הפלו הכוחו בהנהגת התהומו שבין ה„טוטי" הבריטי ודעת־הקהל הבריטית הבוחלים בדוכוי ממושך ובחכאות של אנשים חפרי מצן, — ובין המשטר הפאשיסטי המשמיד בזוטר־ברוך וללא הרחורי מצפון את מתנגדיו, אם מזויינים הם אם לאו, ומחנך את ילדיהם מעבדים נבערים שלא יתקוממו עוד. זאת ועוד אחרת: אין באי־אלימות עקרון חיובי, בונה. נניח, שהקונגרס יכריח באמצעי זה את האנגלים לעזוב את הודו, האם גאנדי כבעל השלטון לא יזדקק לכוח ואלימות לכל הפחות בצורת המשטרה? ואיפה הגבול בין משטרה וכין צבא?) ? קינגסלי מארטין ממיים את דבריו ואומר: „אי־אלימות היא טכניקה אונדיבידואלית שבקדושה, שבמקרים מסויימים יכולה להיות הצורה המובה ביותר של ההתנגדות; ואולם אין היא יכולה לשמש בסיס שעליו תקום מ ד י נ ה; כי אופיה של אי־האלימות הוא בעוקבו ש ל י ל י, והמדינה כוללת בפיה לפי עצם הגדרתה".

---

2) לק מארטין היה יכול להתסתך על מעשי ה„מהטמה" עצמו, שסמה בהודמנויות שונות מעקרון ה„אי־אלימות". במלחמה הקודמת הש־תמש בכל השפעתו העצומה בשביל ה ג י ו ס לצבא הבריטי, ובשנות העשרים לא רצה במתן חנינה לחויים מגדוד Garhwali שסירבו — בחוח תורת ה„אי־אלימות" וה„אי־ציות" — לירות במשתתפי הפגנה שקטה, וזאת הסברתו: „חיל המסרב להוציא לפיעל פקודת־יריה, מפר את שבועתו ולוקה בחוסר־משמעת פלילי. אינני יכול לעורר פקודים וחיילים לאי־ציות כי אם אהיה אני בשלטון, אצטרך להשתמש באותם פקודים ובאותם חיילים. אם היתי מורה אותם, לא לציות, היתי חושש שמא יעשו כן גם לאחר שאהיה בשלטון." (P.R. Dutt, "India To-Day", p.333)

הספרות במלחמה

"לי נדמה שגם ביטי מלחמה יש לספרות לדרוש ממיפרים קודם כל ספרות"

(מ. ש ר ת ו ק בכינוס המיפרים בירושלים)

א

על שני נושאים נדוּלים ביחוד עומדת הספרות העולמית: האהבה והמלחמה, ולא פעם משמש מאבק־הדמים רקע חברתי לאהבה, אם לטוב, אם לרע או לה־פך. אין זה מקרה. כי אם אמנם כ ש ר ט זכה בן־האדם לאושר ואור מעט, הרי בחיי הציבוריים —החברתיים מצא אמנם חבות ונדרות, אבל מעט שבמעט של תוכן ח י ו ב י, ויתר על כן מש־תלט וחוזר ומתפרץ מדי פעם בפעם בתחומו שר־המלחמה ועומד לו בשטן מימי קין והבל עד ימינו אנו, וגדולי המיפרים — מהומרם עד טולסטוי ועד בכלל נבחני בנושא כביר זה, אם חישבו למלא את שליחותם הסיפרותית — ליצור ולברוא את דמות־החיים (לרבות המוות...) כמות שהיא — אם לאו. כי הרי אין לך תופעה אנושית־ציבורית (עד יעבשו) החושפת במדה כזאת את מדורי הש־מים והנחיטם שבנפש האדם, אבל יחד עם זה רבה מאד מאד סכנת הזיוף הפאטריוטי והמילי־טאריסטי, המוסרי והפאציפיסטי: חשא בל יכיפר כלפי החיים והספרות. אכן מי שקרא ב"אילי־אדה" (ששאול טשרניחובסקי הכניסה אל אהל לשוננו) כיצד הומרום ה י ו נ י רואה ומראה את ניבורי טרויה, מי שעקב ב"טלחמה ושלום" עם הפאצ י פ י ס ט טולסטוי אחרי גבורות הרוסים והצרפתים, יודע ששנים אלה חשוּ־יחש להתגבר על המכשולים.

ב

מה בין המלחמה הנוכחית ובין קודמותיו? אכן עלינו להיזהר בקביעת הבדלים, כי הרי כ ל דור רואה עצמו, את סבלו ואת גבורתו באילו לא היתה עוד ברוגמתם. בכל זאת לא נטעה אם נאמר שלא היתה עוד מלחמה כעין זו לפי היקפה הניאונרפי, לפי ריבוי העמים והשכבות הנוטלים חלק בה ולפי שיכלולה הטכני, יתר על כן: אפשר להניד שלא היתה עוד מלחמה כעין זאת שבני אדם כל כך רבים הבינו את מהות המלחמה ואת הערכים המדיניים, הכלכליים והחברתיים לפרצה, וראו בה הברח בל יונה, בברי לשים קץ לעצם המפלצת הזאת ששמה "מלחמה". אמנם גם קודם לכן נשאו הלוחמים את פניהם ליפים טובים יותר, וביחוד במלחמת־העלם הראשונה. אבל דוקא העובדה שהחיל האלמוני, שניצח בשדות־הדמים, אך איבד את מערכת־השלום באולמים המפוארים של ורסייל ונעבה, מדרבנת את בני־יורשי לעמודה על המשמר כיום. זאת ועוד אחרת: למרות הכשלון של 1918 זכו עמים וישבבות שונים לטעם בפעם הראשונה כ ל ל את טעם של חירות ואושר, או לכל הפחות את טעם ההיאבקות על ערכים אלה, הישגים שהם מגונים עליהם כיום בכל מאודם. ואלה דוקא ערבי ש ל ו ם: מפעל הבנין של עמי ברית המיעצות, תחיתה ושיח־רורה של סין החדשה, ולא באחרונה המקרש, מעט שעם ישראל החל להקים לעצמו בא"י ביחוד בתקופה שבין שתי מלחמות־העולם. גורמים חד־שים אלה עומדים במערכה את יחד עם העמים שכבר קודם לכן זכו בחיפש יחסי ומבקשים עכשיו לבצרו ולחמגו. אם יעלה הדבר? גם ביום נש־מעים קלות המלחשים את תורת "נצח המלחמה לא ישקר", המדברים על "האשליה" שבשלום ובאיחוד, ועל "ההברח הטראגי" שבשנאה וב־פירוד, אבל החזות שהתלכדה נגד הרעל שטחון, תתחמן ותלך גם נגד סמי־המות הממויים בנף, ותוכל בן תוכל לחם.

ג

והספרות — טה יהא עליה? אם זאת מלחמה בין הטוב והרע, שמא מתפקידה לבתור כתרי תהילה למנהיגינו ולמצביאינו, לחיילנו ולפועלינו, ולעטת זה להשחיר את פני אויבינו? נראה לט שלא יקיים המופר את שליחותו אם יסתפק בכך, אלא אין לפנינו ברירה אחרת מאשר בכל עת ובכל שעה, במלחמה ובשלום: ליצור את החומר כמות שהוא לפנינו, לקראת בריאת־חיים ברמותי הוא, והמיפר והבינון שבלעדיהם אין יצירה, צריכים להיות גם עתה א י ט נ נ ט י י ם ב ת ו ך ה י צ י ר ה, בפי שמופר החיים האמתי צפון ב ת ו ך החיים ואינו מזדנב אחריהם בפרח עו־דף. יש לומר בשבחה של ספרות־העולם (וגם של חזות האומות המאוחדות 1) שידע סיפרים חשובים (הן ותיקים והן צעירים) להתרחק מסכנת התעמולה הזולה ולתת לנו סיפורים וחמאנים שאמנם אין עוד לראותם כ ם י כ ו ם צמנותי וספרותי של תקופה היסטורית זו — והרי התקופה גופא עדיין בעצם התהוותה — אבל שיש בהם משום מ ב ש ר ראשון לדור רב הסבל והעלילה.

---

1) מטעמים מובנים אין אנו יודעים הרבה על הספרות שמן העבר השני. אבל כראי לציין שאר־נסט יונגר (Jünger). מחמידי הנאציזם הרא־שונים, פורסם בעצם ימות־המלחמה רומאן נדול המדבר במעט גלויות נגד המלחמה וחי המרינה בכללם...

שני קוים משותפים למיפרים הללו. קודם כל שניהם אותן צורות־חיים חדשות בהן נתון ה א ד ם ואשר בהן מצא (או המציא) אפשרות לחיות כחו הנושא את עצמו והעומד על עצמו, בתוך מאבק־איתנים זה בן שלטת לכאורה המכונה והמבאניזם שלטון בלתי־מוגבל, צו־רות חדשות מעין אלו — המקלט המהוה למשל מרכז בסיפורו של המיפר המצרי מחמוד ת י ׳ מ ו ר שתינו נמצר במקום אחר בגליון זה. כן ממלא המקלט מקום חשוב למדי ברומאן "This Above All" מאת Eric Knight; הכפר האירופאי העומד במרדו נגד הפולש, כמתואר ע"י מין שטיינבק, מחבר "ענבי הזעם", בספרו החדש "The Moon is Down" וביחוד הגרילה, בספרד ובסין, וקו שני: היאבקות רציונית וחמורה על טעם המלחמה הזאת. כל המיפרים הללו רואים אותה כמלחמתם. אבל אין העלמת הכתמים שעל השריון שלנו; לעומת זה יש רצון פתח לגאול את ניציצות האנושיות שנחבשו בנשמת האויב, כי יודעים המיפרים הללו את חובתם כלפי חיים וכלפי תמרת, כלפי החיים וכלפי האמת.

ד

הראשון ונם התוקן שבחבורה — ארנסט המינג־וויי. (Hemingway) ספרו "למי צלצלו הפעמונים" (הופיע עתה בתרגומו של מנשה לוין בספרית הפו־עלים של השומר"צ) מתאר ימים ספורים מחיי פלוגת־גרילה בהנגת ספרד הרפובליקאית, מלחמה שמבחינה אופיה ומבחינת מעמדה ההיסטורי מהווה חלק בלתי נפרד במלחמה הנוכחית, אם כי אין עדיין רגולים לכלול אותה רשמית בתוכה, ואופיני הד־בר שספר זה הוה היחודי שצ׳רצ׳יל העיד על קריאתו בישנה הראשונה לבהגתו בראש הממשלה. אין כאן המקום לפרט את תוכן היצירה הנדולה הזאת או לנתח את סיגנונה המזהיר. לא רק בעיות המלחמה הניבחית, אלא כל הבעיות של חיים ומות, של אהבה ושנאה, של נבורה ופחדנות, מי־צגות כאן לפנינו — בשיחות בין המרצה האמרי־קאי הצעיר שאחבתי לעם הספרדי ואמונתו האנטי־פאשיסטית הביאוהו אל ההרים האלה, ובין מא־ריה אהובתו שמצאה שם, בין אשת הפועלים הישרה והפקחית יבין האיכר שה"ענין" יקר לו, אבל הוא מוכן בי למען בברת־אדמתו וסוסיו; בין לוחם־הגרילה השיוט והתמים ובין הקומיסר הפו־ליטי הציני ה"מריח" בו איש "ניים דמישי" ו"טרוצקיסט", בין קציני פראנקו ביניהם לבין עצמם, טובים, רעים ורובם בלונניים, זועת פאשיס־טיות, שלא תשיערנה, נרמזות באנחת שמאריה משמיעתן בשעת אחבתה הנדולה, אבל מתוארים גם מעשי־אבזרות ללא טעם ותעלת נגד בומרים ואזרחים. פוערת לפנינו התהום הרובצת בין אנשי הגרילה הרפשיים, הפועלים עמוק מאחורי קוי האויב, ובין האטאפה של מאדריד ואפילו החזות על סד־ריה, משמעתה ומנגנונה.

ה

באביב זה הופיע באמריקה שלושה רומאנים נדולים על מלחמת־סין שזה עתה נת־מלאו לה חמש שנים. אולי יש משום ממליות באי־שיות מחבריהם בשביל האחדות הלוחמת המקשרת את עמי־הבל נגד הרצח למען החיים. פרל באק ("Dragon Seed") הסופרת הדנולה, בת לישי־ליח דתי אמריקאי שהקדישה את מיטב כוחותיה להסברת סין והמזרח בפני הקורא האמריקאי; לין־יו־טאנג ("Leaf in the Storm") ההוגה החשוב, בעל המיפר הנדול "רנע בפקינו", שיופיע בקרוב בהוצאת "עם עובד" בתירנום עברי, מארנו של מפעל־העזרה לסין הלוחמת באה"ב שעצמו בילה חדשים רבים בחזית המינית ואחרון ואולי חשוב — טיאן צ׳ין ("Village in August"). המפר הוא רומאן ראשון של סופר צעיר. המחבר — יוצא־חלציה של תנו־עת התקומה המינית: בן איכרים מנ׳וריים, חיל באחד הנייסות הנודדים של שנות העשרים, הצ־טרף אח"כ לתנועת־הפרטיזנים, בה למד לא רק קריא וכתוב, אלא נם רבש לו ידיעה רחבה בספ־רות המינית הקלאסית והמערבית והרומות נם יחר, בסיפורים הבודדים שלו, שזכינו לקראם בתירנום אנגלי, בולט הרצון להבין נם לנפש האויב, החזי־ליים היפאניים, והוא מתאר שיחות אתם הנוגעות עד הלב. נם ב־ "best-seller" נוסף "The Keys of the Kingdom" מאת הסופר האנגלי המפורסם קרונין (Cronin) משמשת המערבולת הסינית רקע לפרק חשיב בחיי ניבורו, שהוא כומר קאתולי.

ב־ "This Above All" עומדים במרכז התיאור אנגלי מדלת־העם, בן חורג ומורד של החב־רה, חיל שלאחר הינצלו מדינקרק אינו חוזר אל יחידתו — כלומר הופך דורטר, וצעירה — אף הוא במדים — בת־טובים, האהבה הנדולה שביניהם — והיכוח הנדול על טעם מלחמה זו. תמצית יפתרון נמצא במלים שאומרת הצעירה, אל ילדה שהתיתם מאביו־הדורטר עוד קודם היולדו — ע"י פצצה נאצית: "... ללא אב, כפי שהיה אביך! אבל... לך תהיה אנגליה טובה יותר בה תחיה! שניהו צדקנו. עכשיו עלינו להילחם למען אשר א נ י מאמין בו, ואחר־כך — נילחם על אשר ה ו א האמין בו. ננצח במלחמה, כי נובל לה. ננצח ונזכה נם ב ש ל ו ם..."

משאן לונדון — אל דמי העיירה הנידחת: אותה המלחמה, אותה ההיאבקות. אין נ׳ון שטיינ־בק קורא את הפולש בשמו ואף לא את העיירה על שפת־הים, כי רצה הוא שנראה את המתרחש

כערכו ה כ ל ל י, בין אם הניתן "ידוד" אם "אויב", אבל לפי הסיבות אין ספק שהמדובר הוא על נרסיה ועל נורבניה. אין אנחנו יודעים מה הניע את ששיינבק, מתאר סבלות הסבוטלים באה"ב, לנושא זה דוקא. באחרונה שמענו על עבודתו בספר מכסיקאני שם עסק בהבנת פרט נדול, המתאר את לבטי האיכר האינדיאני בסם־כת מפעל התחיה החברתית והכלכלית של מכ־סיקו המתחדשת. וכאן, בספר, "סדר חדש" ממוז אחר, כיבוש העירה בעזרת איש הגיים החמישי המקומי; ניתוקה הגמור מסביבתה; נסיונות להקים משטר של "קואופרציה" למען הקל על ניצול אוצרות הטבע והאדם, טיהורת הנתקלים בחומה אטומה, תחילה של נימום קר בקרה, א"כ של שנאה כבושה ולבסוף של פעילת מרי וחבלה גלויה. הספר נכתב תוך הבלנה סיננונית יתרה, כמעט קלאסית, בלום בו פאתום חזק מאד. במר־כז עומד ראש־העירה שהפילשים מנסים לדעם תחת צל קורתי ורשותו — לחינם, כי הרי אין הרשות דבקה בביתו ואפילו לא בטשרתו או באישיותו, אלא רק באימון האזרחים.

על אחת הבקשות ל"קואופרציה" עונה: "איננו יודע. העם נבוך וכן אנכי. אם ה ע ו ר תגמר אומר מה לעשות, הרי ייתכן שגם אני אח־ליט." — "אבל הרי אתה הרשות?!" — חייך: "לא תאמין זאת, אבל בכל זאת אין זה אלא האמת: הרשות שוכנת ב ע ו ר. איננו יודע, כיצד ולמה, אבל כך הדבר". דורשים ממנו לערוך משפט פומבי בנגד כורה שהרג קצין־פילש. הוא יכולים לחסל בדרך צבאית, אבל הוצים לישמור על מסוזה הלינאלית; אבן ראש־העירה מובן — בתנאי קטן אחד: שמפקד־הפילשים ייציא להורג אותם חיילים שרצחו מבני העיר בשעת־הביבוש. הכירה מוצא להורג ללא משפט "לינאלי"... לבסוף נאסר ראש־העיר בבן־תערובת, ומציעים לו לפטות אל בני־עירו שיפסיקו את מעשי־החבלה; אם לאו, יוצא להורג. תשובתו: "אין אני איש אמיץ ביותר. אני חושב שימשיכו בין כה וכה; אני ט ק ו ר ה שיעשו כן, אבל אם אסנה אליהם שלא ימשיכו, יהיו עצובים." — "אבל חושב אתה שימשיכו?" — "כן ימשיכו. אין ברירה לפני לחיות או למות, אבל יש ברירה כ י צ ד אמית. אם אניד להם לבלי להילחם, יהיו עצובים, אבל יילחמו. אם אניד להם להילחם, יהיו שמחים, ואני שאיננו איש אמיץ ביותר, הוספתי להם קצת אימץ..."

ז

כיצד מתאר ששיינבק את הפילשים? המפקד — איש שמילא תפקיד מעין זה בבלניה במלחמה הקודמת, נדרף מהחברה שסיפי להיכשל. הוא בעיקר — בניגוד לעצת ה"קביפלינג" הבזוי בעינו — רוצה בשיתוף־הפעולה עם ראש־העירה. אבל עליו ללכת עד הסוף המר: "כן, הענין מת־חיל שנית. נהרוג את האיש הזה ומקימים נגדנו 20 אוביים חדשים, זה הדבר היחידי שאנו יודעים לעשות, הדבר היחידי שאנו יודעים..." קצינים צעירים שלמדו לדעת את המלחמה עד כה הק כטיול "בזק", החולמים על האחזות נוחה וזולה בארץ־הכיבוש. לאט לאט תרדת אל לבם המ־ציאות האכזרית, הבלתי־משוערת של בידוד ושנ־אה. שיחותיהם התוחות: "כבשנו ואופצנו פחד, כבשנו ואנו במצור... זכובים שכבשו את נור־הזכובים..." שיאו של דבר: אחד הקצינים מבקש את קרבת צעירה, רק קצת חום, קצת שית, קצת רחמים, ולא יותר... אבל היא מוכנה להפקיר את ג ו פ ה, במחיר זוג־נקניקים, כי רעבה היא; אבל תו לא, מנע ג פ ש י עם הפילש — לא.

כיצד מתאוששת רוח העור? תחילה היא נבי־כה ומנותקת, והזרת נוישנית השאלה: "האם קמה התנגדות אי־שם, לפחות באחת מערי המול־דת?" אבל לאט לאט מתארגן ודלף קשר־מח־תרת עם אנגליה; וגם כאן אותה מחיצת בין החזית המאורגנת ובין הגרילה שהמינגווי תיארה; בלום ובינו בלונדון לצרבי המחתרת הזאת? ראש העיר משגר צעיר בסירה לאנגליה בבקשה שיו־רידו טאוירונים מצנית זעזרת שהאזרחים יידע למצאן ולהשתמש בהן נגד הפילש. הצעיר: "אם נניע, נגיד להם, אבל — שמענו שבאנגליה עדיין בשלטון אנשים שאינם מעיזים להפקיר נשק בידי העם השטוט". ראש־העיר: "על זה לא חשבתי. נובל רק לחבות. אם אנשים כאלה שולטים באנ־ליה ואמריקה, העולם אבוד בין כה וכה..." אבל אנגליה ל א הביזבה! הודדי חבילות־הדינא־מיט במצנחים, ותיכנית שיקולאט בצדן: דרישת שלום לידדי העיר, לדור הבא. ועתה נוברים מעשי חבלה, כל נסיונות הפילשים לצוד את הח־בילות, עולים בתוהו. ידדי העור זריזים מהם, ולא רק בגלל השוקולאט...

אין ששיינבק מנהל "תעמולה"; הוא מציג את בני איתה עירה — כמות שהם. אבל דוקא תך כדי כך הולך ומתחזק בטדינו־בטחינו שיקולי דברי ראש־העירה אל מפקד־הפילשים בשעת העש ההתפיצצות החותמת נזר־דינו של בן־התערובת: "אין העם נוטה להוכבש, אדוני, ולכן לא ייכבש לעולם. בני חורין אינם מסוגלים לפתוח במלחמה, אבל לאחר שנתפתחה, הם יודעים להמשיך ולהילחם גם תוך מפלה. בני עדרים, הפידי מנהיג, אינם מסוגלים לכך, ולכן ינצחו בני העדרים בקרבות, אבל סופם של בני החורין לנצח במלחמה. תיוכח על כך, אדוני."

גבריאל שטרן

בספרות הערבית החדשה / »המקלט מספר 13«

לפנינו ספרו החדש של הסופר המצרי המפורסם מחמד תימור. גם בספר זה משתמש הסופר בשפת־הדיבור העממית, בה הצליח מאד בספריו האחרונים, "שלושה מחזות בעלי מערכה אחת" ו"ארוסת הנילום", אם כי חידוש נועז זה עורר את רוגזם של רוב המבקרים הספרותיים, הן במצרים והן בארצות ערב האחרות. ראו בהבנסת השפה העממית־המקומית לתוך הספרות פגיעה מסוכנת באח־דות התרבותית המקשרת את ארצות־ערב, כי הרי יש הבדלים ניכרים מאד בין הדיאלקטים השונים, ולא יבין עור הקורא העיראקי או המורי את לשונו של הסופר המצרי ולהיפך. אבן הדיבור המצרי הוא כיום בבר שטר למדי באוזני הערבים על אר־צותיהם, תודות לסרטים ולתקות־הביטה המצריים שחדרו אל ארצות־ערב כולן.1) אבל אם אפילו נניח שיש משום צדק בטענות המבקרים, אין ברירה בפני הסופר המודרני הריאליסטי המבקש לעצב את דמות חיי העם כמות שהם, אלא לדבר בשפת־העם, בבל אופן כשהוא מוסר את שיחו. מותר לקוות שעם התפשטות ההשכלה בצורותיה המנונות — בית־הספר, עתונות וספרות, ראדיו וקולנוע ועם הגברת המגע בין שבטי ערב השונים יטושטש ויולך הנבול הן בין השפה הספרותית והעממית והן בין הדיאלק־טים המקומיים השונים. הבנסת שפת הדיבור לתוך הספרות עלולה לסלא תפקיד חיובי בתהליך זה, אלא שעל הסופר לשקר על הבלטת היסודות המ־שותפים ועל הקלת ההבנה. במובן זה היטיב לע־שות הסופר המצרי תופיק חכים המשתמש בסיפוריו בחלקים המתארים בשפה הספרותית, בו בזמן שהוא מביא את השיחות בלשון הדיבור. כדאי לציין שד"ר אחמד זכי ביי, מחשובי המבקרים ובעל סינ־נון נאה מאד בעצמו, הביע ב"אל־תקפה" את יחסו החיובי ליציהות טעין אלו, בהדגישו שללשון הספ־רותית יישאר כר נרחב למדי להתגדר בו.

"המקלט מספר 13" הנהו מחזה טראניקומי בשלוש מערכות. כפי שמעיד שמו, מתאר המחזה את חיי המלחמה הנוכחית הבא במצ־דים (ובידוד באלכסנדריה) לידי ביטויו החריף והקשה ביותר בהפצצות־האויר האיומות ובחיי המק־לט בי נפגשים בני העם השונים והמשונים לפי מוצאם החברתי ולפי תכונות אופים: אדון ארים־טוקראטי מכבדי "נאדדן־סיטי" ומצחצח־נעלים עלוב; בחור קל ונחפז הדא לפי השלה על הוזו ואשה זקנה מן העם; סורה בבי"ם בפרי שרומטת תורת דארוין בגחזו וישיך טיפש וחרש שבעיני הנשים הוקנות נראה כאחד הקדישים ויודעי ח"ן; וכי' וכו'.

כשרונו המופלא של מחמוד תיימור מת־גלה בנושאי הפסיכולוגיות הדקה אל חבריא מע־רבת ומנוונת זו של נבוריו, הן לנבי כל פרט ופרט אשר בה, והן אל הכלל המתהוה וחולף לעינינו במקלט האפל והמלוכלך. 48 שעות כלואים הא־נשים הללו במקלט, מטר הפצצות ניתך על ראשם, הקירות הבנינים השבנים מוחמות את הבניסה אל המקלט, אין עוד מוצא ממנו, רעב וצמאון תוקפים את יושביו, ומות אטי צפוי להם. לנוכח מצב־אימים זה, מול פני המות הלוטש את שיניו ושומד לבלוע את קרבנותיו, מגלה לפנינו המחבר מסכת־חיים עשירה, בה שזורות בעיותנו הנורליות, פחד־המות הוא כאילו כור, בו מצורפים הקרבנות, הנבורים ומגלים את מהותם האמתית, אם טובה היא ואם רשה ואם הטוב הרע משמשים בה בערבוביא. כי כל הממורות והניסומים, השקר והצביעות נופלים יורדים בפני מר המות כי יבוא. והרי כמה דמויות מהמויותיו: "נביל ביי", מאריות הטריקלינים של "גארדן־סיטי", משוגה אותו האועקה בחצות הלילה כשעמד לעבור מה"רסטוראנט" למועדון ברידג'. אין המקלט מצא חן בעיניו. לשבת על ספסל פשוט יחד עם מצחצח־נעלים? עדיין לא קרה לו מימיו, שישוחח עם "חלאת־אדם" בואת. אילו היה דיקטאטור, היה מחסל בבדור אנשים כמו השייך עמישה הזקן. אבל התבנרות המכנה הופבת לאט לאט את "חלאת־האדם" בעיני נביל ביי ל"אנשים לא רעים", ולבסוף הוא פונה אל מצחצח־הנעלים באל "בני היקר", והשייך נעשה "איש שבולו טוב־בר־בה", כי הרי תפילותיו נשמעות במרומים... בן מנלה הביי האריסטוקראטי את אהבתו אל הדמוקראטיה: כשרואה בקבוץ י"ש אצל זולתו, דורש מיד ל"הפ־אים" אותו...

ה מ ו ר ה פהים הנם הרוהו דומה חיה לזוער־בור־נות המבקשת להודמת לאריסטוקראטיה. הוא קורא לעצמו: "פרופסור למדעי החיים והפיזיולוניה", אם כי אינו אלא מורה בספר (ע"י "זופתי"!) "זופש המצפון", "שלטון השבל", אלה הן המליצות השנורות בפיו, וכאשר הביי מכנה את באי־המקלט "חלאה", נדהם המורה וצועק "חלאה?!" אבל הביי מציאו חיש מהר מן הכלל הבזוי הזה, ויעלם רוגזו, ופניו מזהירים והוא מסבים לביי, לא בלי להו־סיף "ביסים מדעי": "...איני יודע באמת מדוע אין משניחים על הבדלי המעמדות במקלטים! משטר המעמדות נמצא אפילו אצל הקופים. על המשלה לבנות את המקלטים דרנות דרנת כמו ברכבת ולא לערבב את הבריות כמו [מלאט". טובן שבעיני הביי מוצא רעיון זה חן רב, והוא מקשיב בהנאה יתירה להרצאות המורה־"הפרופסור" על דארוין והקופים ועל הקופים ודארוין וחוזר חלילה. הרצאות

1) ע' בעיות־היום גל' ח'; בין שבנינו — במה וקולנוע.

שתמציתן — קדושתה (או נכון יותר: טבעיותה!) של התכרה המעמדית. כראי לציין שה"פרופסור" מדבר בסיגנון מעין ספרותי, ביאה לחמיד – השבלה... אבל בבוא־המכונה נשכח הסיגנון הנאה, ונם השק־פת־עולמו המדעית מתמוטטת. קודם־לכן המביר שתורות־הרת "מרעילות את המיתות". עבודת אלהים? — אמונות טפלות! אבל בבוא המצוקה זוכר המשביל שלנו את אלהי נעוריו, משמיע פסו־קום נאים ומפציר בשייך חזקן שקודם לכן שפך עליו את לענו, לשמש אומאם (חן) בתפילה. כן קורא לשיווין, עד שאומר לו נעים השובב: "ימה ברבר הבדלי המעמדות?"...

רק איש אחר אינו הוסך את עורו: ד ה ב ("ז ה ב") א פ נ ד י, ה מ ל ו ו ח ב ר י, ב י ת. בחיבנמו אל המקלט אין הוא בוחף בפני באיו בני עם הארץ כתביי זה"פרופסור". אין הוא מבקש לחמלם ע"י כדור: הוא רק מצטער שאין נושה אל אוצרותיהם של קבצנים אלה שיש להם בודאי מתחת לרצפת־בתיהם... הוא נינש אל הבי ומנמה לעורר את תשומת לבו אל עפאף הזמ־רת היפה, ובבדי שיובל לישחק אתה בקלפים, מציע לו מלוה ברבית ה"הונגה" של 14 1/2%. כש־חטות מאוסף את המקלט, ציוצ הוא חמם על עשרת השטרות שפרעונם חל לאחר יומים. הוא שומד על המקח ארוכות עם מוכר־הכעבים ("בויגלעך"), ושד כרגעי האחרונים נושא ונותן עם הבי על עסק חרש, ודברי האחרונים מצלצלים באוזי הקורא: "280? — טוב, בשבילך 275!..." יחר עם זה מתפאר במעשיו השובים: נתן פרנסה לעשרה הרבים, הרים את תרומתו לחברות־צדקה רבות... כמ בכל עסקיו, בשוח הוא שגם החשבון האחרון והמכריע מסתיים ברווח הגון בשבילו...

עפאף—שמה פורושה "שוחר וצניעות". למי הענין מחמיר תיאור את השם הזה? ל ז מ ר ת־ק ב א־ר ט ם, ודוקא לא־מתוך אותה אירוניה בה עשיר כל־כך מחוזי. כי הרי אישה מפוקפקת זו היא היחידה החזרת בתשובה שלמה ושחורה בשיעמדת מול שני המות. היא מטפלת בהתמסרות בשייך הדעלה והמסכן, אם כי ערר כה טעל, היא דוחה בתקיפות את הי"ש המוצע לה. אכן ידע תיאור לחשוף בפני קוראיו טפח מסוד אשה שאמנם את נופה הפקירה, אבל שמרה על הנחלת שבנפשה הטהורה. דומה לה במקצת נ ע י ם. בשני כן הוא: בילה את חייו בנעימים. קל־דעת ונחפז, פשפשן ורודף הבלים. אבל הודו האינסטינקטיבי מאירה את אפלת המקלט. הוא שר שירי־אהבה ליופי המקלט, ומתלוצץ על אורחיו הנפחדים והופך את מקום־האימים למעין קברט. עם החמרת המכנה מתגלית גבורתו השקטה; הוא מניש עזרה למתעלפים; בשעת הרעב כשכל אחד מתבודד משכנו ואפילו שכיב התתן עוזב את כלתו לנפשה ואוכל את פרורי הכעב אשר ירו השינתם, בשעה זו נמצא נעים מניש לעפאף הזמרת את חלקו. אכנם עולה על גבורתו גבורת הזמרת המעבירה בסתר את הענה אל השייך הזקן...

המקום צר מלהעביר בפני קוראי "בעיות־היום" את כל הדמויות שבמחזה הזה. נזכיר רק את הבלה השו־מרת בקפדנות על מנהגי המסורת ורוחה תוך נאוה את בקשות בחיר־לבה לנשיקה, לריקוד, אף למנע קל שבקלים – במערכה הראשונה... המכנה טער־ערת את עילמה, משחררת את היצרים, ולבסוף אנו ריאים אותה שותה ומשתולל ורוקדת, ולא עם חתנה בלבד... מוכר הכעבים בעל שפם מבחיל ונבור מרגיב – בחיי יום־יום. של פני המות נקרע ממוחו, והוא מתגלה כאדם פחדן ועלוב. לשמחו מצחצח־הנעלים השפל ועגו מכל אדם, המתרפס בעפר — פשוטו כמשמעו – מפתח כשרונות, ארגוניים בלתי־מצויים והופך שליט־המצב.

לבסוף עוד אי־אלה קוים אופיניים. תיאור שופך לעג־מר על דרך החיים ותפיסת־העולם השגורים במעמד השליש (מעמדו הוא, כי הרי הוא בן למיש־פחה מיוחסת הקרובה למלכות!). הבי מתפאר במעשיו הטובים, במתנותיו לעניים ולמטרות פילנ־טרופיות. האם לא יניע לו בנן־ערן "ארמון עצום, מלא נערות־חן ונערי־חמד?", אבל אפילו "אדוני הבי לא יניע לארמונו שבנן עדן אלא דרך ה'סיראט' שהוא רק מן השערה וחד מן החרב..." — — — "האם אדוני הבי לא שם לב שאין בעולם הבא אוטומובילים שיעבור בהם את ה'סיראט' בשי־קט ובשלוה?" "מעניש, אדוני הבי, אין רבר! ילך־נא ברגליו ודמו ישף!"

הסוף מהוה באמרותי הנרוטסקית את שיא המחוה. לאחר 48 שעות של ניתוק כמר מהעולם החיצוני מצליחים אנשי הנ"א המסורים והאמיצים לפרוץ חלון צר אל המקלט. אבל עיד טרם יספיקו להוציא את הקרבנות, קפץ לתוך המקלט עתונאי חרוץ, מזיין בעט נובע ובצלמונית, וניגש לצלם את הנבורים ולעריך "אינטרביו". כי הרי מציאה יוצאת מן הכלל לפניו, שאין להחמיצה. אכן אין אנשי הנ"א מראים הבנה יתרה כלפיו ומבקשים קודם־כל להציל את הקרבנות. אחר־כך יערוך־נא צילומים ואינטרביוים כרצונו. חילוף־הרברים נמשך כחצי־שעה, וטרם הינמר נשמעת מחדש צפירת־האזעקה, ופצצה שמה קץ למקלט שלנו על נבוריו־קרבנותיו, לרבות העתונאי החרוץ מדי.

אכן נמינו להביא בפני הקורא העברי מקצת מעישרה ועומקה של יצירה אמנותית נדולה זו, שהיא לפארת הן למחשוב תיעור, והן לספרות העברית כולה. יש לברך את מצרים שאחר מסוי־רות הדמנים השביל לעצב את בכלם ואת נדולתם של בני־עמי בשעת מבחנם הנוכחית.

מוחמד אבו־הישאם

הדים

בשכונה המעורבת

א.

נן־ילדים ירושלמי ערך בימים אלה חנינת־סיום בשביל "בונריו", שיעברו לאחר חופשת־הקיץ אל בית הספר. במרכז החנינה עמדה הצנת סיפור מן התורה: הסניפה בין אליעזר ובין רבקה אמנו תוארה באופן מלודרמתי. מובן מאליו שהוקדשו ל"מאורע" זה הכנות במשך שבועות אחדים. הנננת הסביבה שאבות־אבותינו היו רועי־צאן והיו דומים בתלבושתם ובמנהניהם לשכנינו הערביים. לכן ביקשו הילדים מהשכנים הערביים שבשכונה כפיות, עקאלים ועבאיות, בכדי שהחצנה תהיה "ריאליספית" עד כמה שרק אפשר. החצנה הנאה עוררה שמחה רבה בלב הילדים ותוריהם נם יחד.

נראה לי שיש ערך חינוכי רב ברעיון מוצלח זה. באופן כזה מרחיקים מלב הילד את רגש הזרות לנבי הסלאחים השונים מאתנו בתלבושתם תכלית־שינוי. עתה הם יודעים שהיינו בימי התורה בני המזרח כמותם ושניבורינו הנערצים לבשו אותו לבוש קדום ונצחי. כראי לציין ששכנינו השאילו ברצון את הכפיות והעקאלים למטרה זו והביעו את שמחתם על אשר ממרבים אנו את לב ילדינו אל הבנת מנהניהם הם.

ב.

השורות הללו שאני כותב כאן נונעות בי באופן אישי, אבל יש בהן נם משום ענין הכלל כולו ומשום חשיבות סימפטומטית. זה שנים אחדות אני יושב בשכונת רוממה, שבה נרים יהודים וערבים נם יחד. שכונה זו מחוברת אל מרכז ירושלים ע"י קוי האוטובום היהודיים 11, 12, 13, ("המקשר") וע"י קוים הערביים 10 ו־38. הקו הערבי מספר 38 תחנתו הסופית והנארא ברוממה ולכן יקרה לפעמים תכופות שמחכה כאן לנוסעים אוטובום ריק; לעומת זה יקרה שהאוטובוסים היהודיים הבאים מבית ונן ומבית־הכרם, איז בהם עוד מקום בעברם את רוממה.

אכן אני נוהג לנסוע באוטובום הראשון המוזמן לי — בלי לשים לב אל לאומיותו או דתו. אמנם בימי שרב קשה או נשם עז אני מבבר כמובן לחכות באוטובום העומד מוכן מאשר להפקיר את מזלי בידי המקרה תחת כיפת השמים. אפילו אם יש בזה לפעמים משום איחור.

סבורני שהתנהנות מעין זו היא בכל ארצות תבל א) מובנת מאליה, ב) ללא כל חשיבות ציבורית. ואולם אין הדבר כן בארצנו אנו. עוררתי את זעמם ושנאתם של חלק מנהני "המקשר", והם השילו עלי חרם ובזיון. זה מזמן נפנעתי אנב מלחמת ההתחרות המתעטפת בטלית הלאומיות, ועתה הפכתי "אויב המדינה מספר אחד" ברוממה, ומעשה שהיה כך היה: ערכתי טיול יחד עם קבוצה בת 15 מכרים. עמדנו על יד תחנת האוטובוסים וחיכינו. עברו אוטובוסים אחדים מלאים, כי הרי לא רצינו לנסוע אלא ביחד. בראותו זאת נינש אלינו נהג ערבי והציע להוציא בשבילינו אוטובום מן הנראנ' ללא תוספת על המחיר הרניל של 5 מא'. הסכמנו. ועתה עבר אוטובום יהודי, ועצר, אבל לא יכולנו לנסוע בו, כי הרי הזמנו את האוטובום המיוחד שבאותו רנע הניע ולחה אותנו.

מאותו יום אינני יכול לעלות על מכונית־"המקשר" בקו זה בלתי אם לשמוע את הנידופים החריפים ביותר מצד הנהנים. "תתבייש!" — הם צועקים ומציעים לי תוך לעג שלא לנסוע באוטובום היהודי, אלא לעמוד ולחכות למכונית הערבית. לא די בזה, אלא הם נם מסיתים את הנוסעים היהודיים נגדי ומספרים וחוזרים ומספרים את המעשיה על חמאי הלאומי.

אכן אין אני מתביים על "חטא" זה — איש קשה־עורף כמוני. כפי שנם נהני המקשר אינם מתביישים בלל להעביר נוסעים ערביים שהם רבים למדי למרות המחיר הנבוה יותר ב־40 אחוז. הנסיעה באוטובום איננה (או איננה צריכה להיות!) ענין לויכוחים פוליטיים ואינני יכול לראות באוטובום ה"זר" "מושב ליצים". ואולם על הנהנים להתבייש על אשר הם מעיזים להעליב נוסע הבוחר באוטובום הנוח לו ביותר. אם נמשיך ונסבול תערובת זו בין התחרות עסקית ומליצה לאומית כביכול, אם לא נתעורר ונעמוד בשער נגד רוח בלתי־דמוקראטית זו שאינה מבירה לא בשוויון שבין בני האדם ולא בשוויון שבין האוטובוסים, הרי יהיה זה קשה להוציא את הרעל מן האויר — דבר הכרחי בכדי שנוכל לנשום ולחיות לרווחה בארצנו. **שלום בן חורין**

חכמים הזהרו בדבריכם!

ספרית "רמץ" בסיוע "מומד ביאליק" זכתה אותנו בספר חשוב על פרשת חיו של אחד ראבירים מאנוסי ספרד "דון יוסף נשיא" ששאף לחדש את ימיו בקדם ע"י קשריו האמיצים עם שני הסולטאנים התירכיים סוליימאן הראשון ("המ־

פואר") ושלים השני. הספר כתוב ע"י הסופר והחיסטוריון ד"ר יוסף ב ט ו, הבא מקרוב להשתקע בארץ, ותורגם מכתב היד הערבי ע"י ש. הרברג.

הספר ונושאו ראויים להערכה וזאת יעשו בלי ספק המבקרים המושבעים. ברצוני לבוא ולהתריע על הסדות המגוחת בקרבנו, בקרב סופרינו ומוריו, כשעה שהם כותבים על עמים זרים, בחוסר נימוס והגיון ומשתמשים בביטויים רומים לאלה שבאו בספר זה (בדף 115, שורה 19). ביטוי מעליב כזה "הרבינו ראשם ככלבים מיכים" שאינו הגון ואפשרי בזמן שאחרים משתמשים בי כלפינו, אינו מוסרי שבעתים ועשרת מונים בעת סופרינו החוטאים לרוח השפה העברית, החזירה להשתמש ב"לא-טהור" במקום "טמא" וכו' ולעם ישראל בארץ-ישראל, התוצה לחיות בשנאה וב-שלום בקרב העמים השונים.

עד כמה שהמחבר יהיה נכבד בעיניו ולעיני הבריות וכן המתרגם שבו תלוי התטא בסדרה שזה,

משפילים אמנם את עצמם בצורות ספרותיות זולות והמוניות כאלו, אולם איך נוכל להצדיק את הוספ-הוספת האחריות של הוצאת "מסדה" שקבלה על עצמה תפקיד ציבורי חשוב כל כך ולא השניחה על מה שהיא מדפיסה ומפיצה? ומה יענו נאמני "מסד ביאליק", חברי המוכנות ההודית, הועד הלאומי ואגודת הסופרים העבריים המשתתפים פעולה עם מחבר, מתרגם ומו"ל שטמאו באופן מחפיר את שם המוסד הזה שהם נושאים באחריותו?

אין במוכן לענות את הספר מפני כיטוי אחד זה, אבל חובת כל הנוכחים היא להשמיטו מיד, בלי דיחוי, ברוכים הרגילות של הוספה חדשה מה-עמוד הזה או מחוקה בשורה של הביטוי הבלתי-מציאה. על "מסד ביאליק" ו"מסדה" להקפיד מהיום ולהבא ולטסור את כתבי-היד בידי עורך אחראי ומוסמך שיכריזק אותם גם מבחינה זו, כי קלות ראש מעין זו תהיה בשבריעו עבשיו ובכל זמן, באן ובכל מקום.

יצחק רפאל מלכו

בעולם המזרח:

בתנועה האנטי־פאשיסטית בסוריה

"ותעלה סרעה בארץ ויסלע את עמק, והחליש חלק אחד ביצחו את ביניהם הזכרים; אכן הוא היה מן הרישעים: ויהי רצון לפנינו לעשות חסד עם הח-לישים שבארץ ולעשותם למשל ולשמפת ולעשותם ליורשים: ולהנחילם בארץ ולהביא על סרעה והמן וצבאותיהם את אשר יגורו."

(אל-קוראן, פרשת המיסור, נ' — ה'; מפיסמאות האנטיפאשיסטים הערבים.)

בשיחה עם ב"כ העתון הבירותי "La Syrie", מסר מר אנטון ת א ב ט, מזכיר הליגה האנטי-פאשיסטית, פרטים מעניינים על אירגונו ודרך פעו-לתו. הליגה נוסדה בשנת 1935 והמשיכה את קיו-מה ללא הפסקה, גם בתקופת-האימים של שלטון וישי, אם כי פנהגיה וחבריה נרדפו על צוארם. שיא ראשון לתנועה היתה הועידה האנטיפאשיס-טית הגדולה שנערכה באביב 1939 בבירות ובה השתתפו 34 אירגונים פוליטיים, מקצועיים ודתיים מכיוונים שונים. לאחר שיוחרר סוריה והלבנון הגבוהה הליגה את פעולתה מחדש ומציאה עתה כתב-עת ששמו "א-טריק" ("הדרך"). באפריל של שנה זו סיירה משלחת משעם הליגה, בין חבריה המיסר היודע ר א ו ף ח ו ר י, את המחנות

סו ולכבוד ה-14 ביולי, חג צרפת המהפכנית הלו-חמת, מ ח ל ב מסרים על השתתפותן הערה של מאות נ ש י ם וצעירות באספות הלילו, והיכנה בשבילן עזרת-נשים מיוחדת.

מובן שתגועה זו רוחשת אהדה רבה לצרפת הלוחמת שהיא ארצו לכל תנועת החירות, לחבות הערבית, במטרתה לשחרר את המלדת. מר תאבט מדגיש זאת בשיחה הנ"ל במימרת די-נוך: "הא-נשים המדמים בנפשם שלאחר ירית-התותח האח-רונה יחזרו לצרפת וימצאוה באותו מצב מדיני, סוציאלי ומוסרי, כפי שידעוה קודם לכן, אינם אלא טועים". מות הגיבורים של גבריאל פירי, הצייר הקומוניסטי, שהציא את נפשו במלים: "תחי צרפת חפשית", השאיר רושם עמק, ביחוד מפני שהקדוש לחם בזמנו בעקשנות למען חירות סוריה. שליחותו של אנדרי פ י ל י פ, הציר המוצי-אליסטי וחבר הקהב של ליאון כ ל ו ם, כב"כ המחתרת במועצת די-טל, נתקבלה ברצון רב, כי גם הוא ידוע כידיד סוריה והלבנון עוד מביקורו בבירות בשנת 1937.

מבין שאר אומות-חברית מבליטה העתונות הק-רובה ל"לינה" ביתר שאת את רוסיה הסוציטית, ועומדת על החישנים הסוציאליים והלאומיים בהן זכו עמיה בכלל והמזרחים והמוסלמים בפרט, ועל מלחמת-הגבורה, בה מניחים עתה על החישנים הל-לו. כן מודגש הקשר שבין החזית האנטי-פאשיס-טית הבינלאומית ובין שאיפות השיחרור של העם הערבי. כדאי לציין אי-אלו פיסמאות שהתגוססו מעל הקורות באולמי האספות: "יחי איחוד הער-בים – למען לחמם, חירותם, ועצמאותם" "בוז לפאשיזם, תלין האומות ולאומיותן", "הערבים מריעים לחיי הדמוקרטיה-הבריטי – ערובה להני-שמת המנילה האשלנטית ועידוד למקוותיהם לחי-רות ועצמאות", וכן פסוקים מתאימים מהקוראן והמסורת המוסלמית.

אחד הנאמים בחלב הרים על גם את הלאו-מיות האמתית, "המבוססת על אהבת האדם אל מולדתו ולאומיותו הוא ועל יחס-כבוד אל מולדתו ולאומיותי של הזולת, לפי העקרון: עם המשעבר את זולתי, אינו בן-חורין". עובדה מעני-ינת ומשמחת היא שבאותן אספות מבררים גם את צרותיהם היום-יומיות של הציבור, כגון הדרישה לתוספת-יוקר ולמם על הוחי המלחמה, ו"הדמק-ראשים של חלב" מתנאים בכך ש"הם הרואנים לאספקת הלחם בעירם", וכיוצא באלה.

מ ת נ ו ע ת ה נ ו ע ר ה ל ו מ ד ה ע ר ב י ב ס ו ר י ה ו כ א "י

אגודת הסטודנטים הדמוקראטים ב ד מ ש ק (1) (הכוללת תלמידים מהסקולטאות למשפטים ולרפואה, מבתי-המדרש למורים ומבתי-ספר תיכוניים) סיר-סמה כרוז בו היא מעוררת את העם הערבי להוקיח שכם אחד עם בנות-הברית נגד הפאשיזם, "האימ-פריאליזם המכוער והאכזרי ביותר שהוה בתולדות האנושיות", החודר כמנפה אל המערב והמזרח כאחד וממכן את חרות העם הערבי ואת עתידו. "אין המלחמה הזאת שאלה של אידיאולוגיה, אלא של חיים ומות."

חברי האגודה הואת הצטיינו בערותם בפעולות הציבוריות כנגד הספרות והמקעת השערים כד-משק. עם התחלת חפשת הקוין פגו הסטודנטים הדמשקאים אל הממשלה בהצעה להשתתף בגופם בהגברת הייצור החקלאי.

*

"פלסטין" מוסר ש"אגודת הנוער הלומד בא"י (Arab Students' League) שמטרתו קודם לכן על פעולתה החשובה נגד האנאלפאבתיות הצטרפה אל הברוו הנ"ל.

---

1) כזכור על קוראינו, ידעו חבונים הדמוקרא-טיים-הלאומיים בדמשק ל ה כ ש י ל אשתקד את מוסת המוכנים הנאציים שביקשו לעורר פרעות נ ג ד ה י ה ו ד י ם דומת בגדאד. כדאי לציין שהיחסים בין היהודים ובין שכניהם בעיר זו מס-שובים להיות טובים, ולא מכבר השתתפו היהודים שם באופן פעיל מאד במאמצים הציבוריים בעניני האספקה וכ"יום-העני".

יהירות גזעית ופירוד עמים – דרכו של היטלר

א

"ההבדל בין הגרמני ובין הכושי הוא גדול הר-בה יותר מאשר ההבדל בין הכושי ובין הקוף". (מתוך נאום הר"ר ל ל י, ראש "חזית-העבודה" הנאצית, מאי 1940, מובא לפי העתון המצרי "א-דוסתור").

ב

"ההיכוכים בין העמים הלבנים ובין הצבעוניים הם אופיניים למשטר הישן באימפריאליזם. הסיבה לכך בהפרזה היתרה שהנהינו במתן זכויות דמוקרטיות לעמים הצבעוניים הללו. לשמת זה תיצור המדיניות הגרמנית החדשה סדר יצוב בקביעת היחסים בין ה"תושבים" ובין ה"מתישבים". המחיצה שתוקם בין הגזעים תהיה צורנית – ללא ממם וללא יוצא מן הכלל." (ד"ר נברט, מומרה נאצי לעניני אפרי-קה, דצמבר 1940, שם).

ג

"אל תתעללו כילידים, אבל דעו להתיחס אליהם באופן כזה, שיכירו תוכף ומיד בותרונכם. אל-נא תסבלו מצדם כל התקרבות יתרה, אלא הטילו עלי-הם משמעת ויראה". (מפקודת המארשאל ר ו מ ל אל קצינו).

f 4678

תוכן העניינים / „בעיות היום" שנה שניה

	חוברת
אבו-הישאם, מוחמד: התקרבות	
אל היהודים — למה?	ז
—מהספרות הערבית החדישה — [מח'	
מוד תימור, "הטקלט מ' 13"]	ט-י
אבישאול, ט.: למה רגשו המורים?	א
אוקן, ד"ר ז. ופימון, א.: על בעית "בעיות היום"	ב
אפפלבאום, ש.: מחקר חשוב בעגון חמור [ד"ר מ. כריל: "ילדי הרחוב בירושלים"]	ו
בובר, ט.: "תבוסתנות"	ה
— עמדתנו אל ברית-המועצות במלחמתה	ח
בונה, ד"ר א.: תחית חקלאות המזרח התיכון	ו
בנדק, נ'מיל כ.: על פריעת בנדאד	ב
בן-חורין, שלום: בשכונה המעורבת	ט-י
בן-יצחק, שאול: המפעל העברי במזרח המתחדש	ו
בר, גבריאל: "מי", מפרת עריבית של ימינו	ה
בראואר, ד"ר א. [ז"ל]: על פגנין חי הפלאה (בבית-הנבאת לחיי העם)	ז
ברגמן, ש. ה.: על בעית יחסי הלאום אל המדינה	א
ברט, הלינה: מהספרות הערבית החדישה [ד"ר טה חוסין: "ימים"]	ג
בר-ספיקא: אחד-העמות מתחדשת	ו
הינדן, ריטה: הבושים באפריקה לקראת העתיד	ז
הירש, א.: רומניה של מחר	ז
הירש, מרים: משחד, עיר הקודש	ח
— שבועת המורים בשכונת השעני	ח
הירש, סלי: כללי פנים	ג
והבי, מוסטפה בי: חוק ומשפט אצל בני שם	ז
וינטרינגהם, תום: בעית סוריה ואריץ-ישראל	ה
וימפן, ד"ר דוד: על הפרלימום	ד
וילטש, ד"ר ס.: על אלימות ואי-אלימות	ו, ט-י
וילטש, ר.: הערות לעניני היום	ב
— ליום הצהדת בלפור	ד
— ד"ר מרקו רומאנו ז"ל	ח
חפץ: "בראשית ברא אלקים את האומה" (לאומיות, ערך ותועלת)	ז
חפשי, נתן: על העיקר. — כגידה	ה
— אלימות ואי-אלימות	ז, ט-י
טהון, חנה ה.: שיתוף בעבודה המוניציפלית	ח
לוי, שבתי: עם הנוכח הבית	ט-י
מאנעס, י. ל.: אריץ-ישראל ואחד ארצות-ערב (ארבעה מאמרים)	א, ב, ג, ח
— אלימה ונשמה (לזכר מ. כ. אוסישקין)	ד
מלכו, רפאל יצחק: יוסף קטאווי פתח ז"ל	ח
— חבמים היותה ברכיכם!	ט-י
נעמן, חיים: מכתב אל המערכת	א
— בבית-הנבחרים בעבר-הירדן	ח
סימון, א.: תנאים ומטרות	ב
— זלמן ברוך רבינקוב ז"ל	ב
— "התלושים" והישוב	ד
— פעילות מדינית או השלמת חדשות?	ז
— דרכו של השומר הצעיר	ז
— הרהורי מחנך	ח
— אריך בראואר ז"ל	ח
— דרכו של הקיבוץ המאוחד	ט-י
א. ס.: למות דוד ילין ז"ל	ה
— על עתידה של הדת בארץ	ח
סימון, יולנום: לזום ברנדים ז"ל	ד
סמילנסקי, משה: הפרדס (שני מאמרים)	ב, ג
— הנוער	ה
סנטור, ד"ר ד. ו.: מצבו של עם ישראל בשעה זו	ט-י
קוואפום, ק. ס.: בצפיה לקראת הבחברים (שיר)	א
קוך, חוה: כחנו הממשי בארץ	ו
קלוריסקי, ח. ס.: בעבר ובהווה	ד
— על ס"ת ורחובות, אוסישקין ודובנוב-טונסקי	ח
קליין, ד"ר לודוויג: אומה ומדינה	ה
רות, פרופ' ח. י.: תסקיר הדת בבנין הארץ [סיכום הרצאה]	ו
שטרן, גבריאל: הודו ואחדות המזרח	ז
— הספרות בטלחמה	ט-י
שרשת בן-שמן	ג, ה

*

אנו מכונים בעת טפתח טפורט על הפרהות הקבועים „בעולם המזרח" ו„בין שכנינו". הערוכים בידי גבריאל שטרן, על הרוצים לקבל טפתח זה לפנות אל המערכת.

תלוש הזמנה

להנהלת „בעיות היום" ירושלים ת. ד. 451

הנני חותם על »בעיות היום« לשנה אחת ומצרף דמי־החתימה 180 מא"י בבולים.

השם .....

הכתבת .....

המו"ל והעורך דר. סלי הירש, ירושלים-רחביה. כתובת המערכת והתנהלה: ירושלים ת. ד. 451
דפוס „נ ש ר", ירושלים, רח' אגריפס.
Publisher and Editor: Dr. Sali Hirsch, Jerusalem